

ॐ

పురాణములు

విచారణ

శివ పురాణము - ధర్మ సంహిత

సదాశివ సమారంభం

గురు దక్షిణామూర్తి

గురు వేదవ్యాస మహర్షి

గురు కుంక మహర్షి

గురు నారద మహర్షి

గురు వాల్మీకి మహర్షి

గురు శిక్షపతి

శంకరాచార్య మధ్యమాం

గురు దత్తాత్రేయ

గురు బాహద్రీ

గురు గోతమ బుద్ధ

గురు ఆదిశంకరాచార్య

గురు రామానుజాచార్యులు

గురు జ్ఞానేశ్వర్

గురు రవిదాస్

గురు కబీర్ దాస్

గురు చైతన్య మహా ప్రభువు

గురు నానక్

గురు రాఘవేంద్ర స్వామి

గురు వీరబ్రహ్మేంద్ర స్వామి

యోగి పరమహంస

అస్మదాచార్య పర్యంతం

గురు తైలింగ స్వామి

గురు లాహిరి మహాశయి

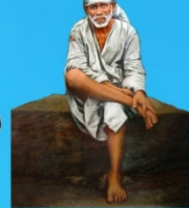
గురు రామకృష్ణ పరమహంస, అమ్మ శారదాదేవి

గురు వివేకానంద

గురు సాయి బాబా

గురు అరబింద్

గురు రమణ మహర్షి

గురు యోగానంద

గురు భక్తవేదాంత ప్రభుపాద

గురు మళయాళస్వామి

గురు విద్యాప్రకాశానందగిరి

గురు చంద్రకేశర పరమాచార్య

వందే గురుపరంపరాం..

నన్ను “నేను” తెలుసుకోవటానికి

నన్ను “నేను” మార్చుకోవటానికి

నన్ను “నేను” చేరుకోవటానికి

మరియు అత్యుత్తమ జీవన విధానానికి

కావలసిన భక్తి,జ్ఞాన,కర్మ,ధర్మ సమాచారం ఒకేచోట తెలుగులో ఉచితంగా!

సాధారణంగా వేదాంతం తెలుసుకోవాలనే కోరిక వుంటుంది, కాని గ్రంథాలు అందుబాటులో లేవు. ఇంకొకరి దగ్గర గ్రంథాలు వుంటాయి, కాని జిజ్ఞాసువులకి ఎక్కడ ఉన్నవో తెలియదు. అలాగే కొన్ని లైబ్రరీ లో కొన్ని రకాల పుస్తకాలు మాత్రమే లభ్యం అవుతున్నాయి, అంతేగాక విలువైన గ్రంథాలు సరైన సంరక్షణ లేక కనుమరుగైపోతున్నాయి, కనుక మన అందరి కోసం భారత ప్రభుత్వం పురాతన ఆధ్యాత్మిక గ్రంథాలను సంరక్షించే నిమిత్తం ఎంతో శ్రమతో కంప్యూటరీకరణ ద్వారా ఒక చోట చేర్చుతూ ఆన్ లైన్ చేయటం జరిగింది. ఇటువంటి విలువైన జ్ఞాన సంపదను మరింత సులభంగా అందుబాటులోకి తీసుకురావటానికి సాయి రామ్ సేవక బృందం ఉడతా భక్తి గా ఇప్పటివరకే దాదాపు 5000 పుస్తకాలను వివిధ వర్గాలుగా విభజించి PDF(eBOOK) రూపంలో ఆన్ లైన్ లో ఉచితంగా అందించటం జరిగింది. కనుక ప్రతి ఒక్కరు ఈ సదవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకోగలరు. ఇందుకు సహాయం అందించిన భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్(డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా <http://www.new.dli.ernet.in>), ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్(<https://archive.org>), గూగుల్ వెబ్ సైట్(<https://www.google.co.in>), మైక్రోసాఫ్ట్ వెబ్ సైట్(<http://www.microsoft.com>) కు మేము ఋణపడివున్నాము.అలాగే ఇటువంటి బృహత్తర కార్యక్రమానికి పెద్ద మొత్తం లో గ్రంథాలను అందించిన తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానమునకు కూడా మనం ఋణపడివున్నాము. సాయి రామ్ సేవక బృందం కోరుకొనేది ఒక్కటి, ప్రతి ఇల్లు ఆధ్యాత్మిక జ్ఞాన గ్రంథాలతో నిండిపోవాలన్నదే మా కోరిక.

ఈ గ్రంథాలను ఉచితంగా ఆన్ లైన్ లో చదువుటకు, దిగుమతి(డౌన్లోడ్) చేసుకొనుటకు గల మార్గాలు:

- 1) భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్: <http://www.new.dli.ernet.in> లేక <http://www.dli.ernet.in>
- 2) సాయి రామ్ వెబ్ సైట్: <http://www.sairealattitudemanagement.org>
- 3) సాయి రామ్ గూగుల్ సైట్: <https://sites.google.com/site/sairealattitudemanagement>
- 4) ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్: <https://archive.org/details/SaiRealAttitudeManagement>

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞం పై గల సలహాలు,సూచనలకు సేవక బృందాన్ని సంప్రదించుటకు: sairealattitudemgt@gmail.com

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సమాచారం: <https://www.facebook.com/SaiRealAttitudeManagement>

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సంబంధ వీడియోలు: <https://www.youtube.com/user/sairealattitudemgt>

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞంలో ప్రతి ఒక్కరు పాల్గొని, ఈ అవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకొని,మీరు సంతృప్తులైతే మరొక సాధకునికి, జిజ్ఞాసువులకు మార్గం చూపించగలరని ఆశిస్తున్నాము. మీరు చదువుకోవటంలో ఏమైనా ఇబ్బంది కలిగితే సేవక బృందంను సంప్రదించగలరు. ఒకవేళ మా సేవలో ఏమైన పొరపాటు వస్తే మన్నించగలరు.

ఈ గ్రంథపు భారత ప్రభుత్వ డిజిటల్ లైబ్రరీ గుర్తింపు సంఖ్య: 2020120035502

గమనిక: భక్తి,జ్ఞాన ప్రచారార్థం ఉచితంగా eBook రూపంలో భారత ప్రభుత్వపు సహాయంతో ఇవ్వడం జరిగింది. ఈ గ్రంథముపై వ్యాపార,ముద్రణ హక్కులు రచయిత,పబ్లిషర్స్ కి గలవు, కనుక వారిని సంప్రదించగలరని మనవి చేసుకొంటున్నాము.

SaiRealAttitudeManagement(SAI RAM) - సాయి నిజ వ్యక్తిత్వ నిర్వహణ(సాయి రామ్)

* సర్వం శ్రీ సాయినాథ పాద సమర్పణమస్తు *

భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్ - డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా

<http://www.new.dli.ernet.in>

Digital Library of India: Inc x

www.new.dli.ernet.in

Digital Library of India

Hosted by: Indian Institute of Science, Bangalore in co-operation with CMU, IIT-H, NSF, ERNET and MCIT for the Govt. of India and 21 major participating centres.

Home Vision Mission Goals Benefits Content Selection Current Status People Funding Copyright Policy FAQ RFP

Books Journals Newspapers Palm-Leaves (Manuscripts)

Title:

Author:

Year: to

Subject:

Language:

Scanning Centre:

Presentations and Report
[Statistics Report](#)
[Status Report](#)
[Feedback](#) | [Suggestions](#) | [Problems](#) | [Missing links or Books](#)

Click [here](#) for PDF collection
DLI MIRROR at IUCAA Data Center PUNE

For the first time in history, the Digital Library of India is digitizing all the significant works of Mankind.

Click [Here](#) to know More about DLI ^{New!}

Books	Journals	Newspapers	Manuscripts
<ul style="list-style-type: none"> Rashtrapati Bhavan CMU-Books Sanskrit TTD Tirupathi Kerala Sahitya Akademi	<ul style="list-style-type: none"> INSA	<ul style="list-style-type: none"> Times of India Indian Express The Hindu Deccan Herald Eenadu Vaartha	<ul style="list-style-type: none"> Tamil Heritage Foundation AnnaUniversity ^{New!}

Title Beginning with.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Author's Last Name

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Year

1850-1900	1901-1910	1911-1920	1921-1930	1931-1940	1941-1950	1951-
-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-------

Subject

Astrophysics	Biology	Chemistry	Education	Law	Mathematics	Mythology	Religion	For more subjects...
--------------	---------	-----------	-----------	-----	-------------	-----------	----------	----------------------

Language

Sanskrit	English	Bengali	Hindi	Kannada	Marathi	Tamil	Telugu	Urdu
----------	---------	---------	-------	---------	---------	-------	--------	------

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

స్వామి వివేకానంద

“దానాలలోకెల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శ్రేష్టమైంది! దాని తరువాతిది లౌకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అన్నదానం” అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ హద్దులలో నిలిచి పోకూడదు. లోకమంతటినీ ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. హైందవ వేదాంతం ఎన్నడూ ఈ దేశం దాటి పోలేదని చెప్పేవారూ, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్ళిన సన్యాసిని నేనే అని చెప్పేవారూ, తమ జాతిచరిత్ర నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచెత్తుతూ వచ్చింది.

రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొణధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు. అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని జళిపించి, లౌకిక జ్ఞానాన్నీ సంఘనిర్మాణ విజ్ఞానాన్నీ విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు. కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజూ పువ్వుల రాసుల్ని వికసింపజేసే మంచులాగా నిశ్శబ్దంగా జరగవలసి ఉంది. భారతదేశం నిరాడంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పారమార్థిక ధర్మాలను బోధించడానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికై భారతదేశంలో కొన్ని సంస్థలను నెలకొల్పాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది బలిష్ఠులు, జవసంపన్నులు, ఋజువర్తనులు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

ఇచ్చాశక్తి తక్కిన శక్తులన్నీ కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్తూ భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లొంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్ఠం అయిన ‘ఇచ్చ’ (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహోన్నత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికై కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తోంది. అనేక శతాబ్దాలుగా ప్రజలకు క్షుద్రసిద్ధాంతాలు నేర్పడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దాల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయభ్రాంతులై, పశుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్వరూపులమనే మాటను వినడానికైనా వారెన్నడూ నోచుకోలేదు. “నీచాతినీచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది” అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పండి. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. ❖

మూలం: శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ - ఫిబ్రవరి 2014

శివశ్రుతానామము

ధర్మసంహిత

—♦ దానప్రశంస ♦—

సత్పాత్రులకుఁ బ్రశస్తంబు లగుమహాదానములం గావించు వారు తరింపఁగలరు. గోభూహిరణ్యదానములు పవిత్రములైనవి. వాని నిచ్చువారును పైకొన్నవారునుగూడఁ దరింపఁగలరు. శ్రేష్ఠంబు లగు దానము లన్నియును భాగవదాశీర్వాదములు. ప్రసిద్ధంబులగుగోభూహిరణ్యదానంబులు మూఁడును దుల్యములైనవే కాని యందు విద్యాదాన మధికఫలప్రద మైనది. వృషభములను, గోవులను, నస్త్రములను, బాదరక్షలను నిత్యమును దానముచేయవచ్చును. అర్థిమహాతి కన్నపానముల నొసంగవలయును. దారిద్ర్యముచేఁ బడితుం డగు నర్థికి దానము చేయువాఁడు సర్వసౌభాగ్యవంతుం డగును. అనూ యారహితుండై శ్రద్ధాపూర్వకంబుగ దానముచేయుట సకలయశ్యముల కంటెను శ్రేష్ఠయజ్ఞం బగుచున్నది. బుద్ధిమంతుం డగువాఁడు దానము చేయుజ్ఞమును జేయుచుండవలయును.

లగ్నాపత్నయములందుఁగాని పరిగ్రహింపరాదు. మృతశయ్యాదానము, కృష్ణాజినదానము, పుణ్యమును గైకొనుటకై చేయుపాపదానము, చండాలదానము, పతితదానము, స్త్రీచ్ఛదానము, ఉభయతోముఖిగోదానము, తులారోహణదానము, కురుక్షేత్రంబునఁ గావించుదానము, కృష్ణతిలదానము ననుసీపదియును ఘోరదానంబులుగావునఁ బరిగ్రహణీయంబులుగావు. బుద్ధిహీనుం డగుబ్రాహ్మణుఁడు లోభవశంబున పీనిలో దేనిని బరిగ్రహించినను నరకపతితుఁ డగును. ఇట్టి ఘోరదానంబులు చేయువారు బురదలోనిపాదములను శిలాఫలకంబుపై నుంచునట్లే తమపాపంబుల నన్నిటిని దానమును బరిగ్రహించిన యాతనిపైఁ బెట్టి తాముశ్చమలోకగతు లగుదురు. మహాఘోరంబులగునిట్టిదానములను బ్రతిగ్రహించువారు సర్వతికాము లైనచో నట్టి ద్రవ్యమునంతను దానము చేసివేయవలయును. అట్లుచేయుట కశక్తులైనచో నట్టిద్రవ్యంబునం దర్థభాగంబునైనను ధర్మకార్యంబులకొఱకు వినియోగింపవలయును. ఇట్లు చేసిన వారును బాపముక్తులై పవిత్రగతులగుదురు.

కాంచనదానము, శ్వేతతిలదానము, గజదానము, దాసీదానము, గృహదానము, రథదానము, అశ్వదానము, భూదానము, కన్యాదానము, గోదానము ననుసీపదియును మహాదానములు. ఈదానములను బ్రతిగ్రహించువాఁడు దాత నుద్ధరించుటయే కాక తానును బరింపఁగలఁడు. దానములలో సువర్ణము ప్రధానమైనది. దక్షిణాలంకుఁగూడ నదియే ప్రశస్తమైనది. స్వర్ణదానముకంటెఁ బవిత్రం బగునదియు, శ్రేయోదాయకం బగునదియు మఱియొకటిలేదు. నూఱుపాపంబులు చేసినవాఁడైనను సత్పాత్రునకు స్వర్ణదానంబు చేసినచోఁ బునఁదుఁ బూర్వంబునను, బరంబుననుగూడ దశపుగుణులవ

అకు నుష్ఠరింపఁగలఁడు. విశుద్ధచిత్తుఁడగునో స్వర్ణదానము చేయునో
సకలదేవతలును సకలసౌభాగ్యములను బ్రసాదింతురు. కనకదానము
చేయుట సకలదేవతలను దానతృప్తులఁ గావించిన స్థిగుచున్నది. అగ్ని
సర్వదేవతాస్వరూపుఁడు. కాంచన మగ్నిస్వరూపము. కాశ్మీరనే హవ
తాశనాభావసమయమునందు వేదప్రమాణజ్ఞులగు మహర్షులు కాంచ
నమును స్థాపించి కర్మగులులం దీర్చుచుందురు. స్వర్ణస్పర్శంబునలస
నపవిత్రంబులగు వస్తువులన్నియును విశుద్ధంబు లగుచున్నవి. సువర్ణమూ
దేవపితృగణంబులకును మానవులకునుగూడ సర్వదా ప్రయత్నమైనది. స
కలపదార్థములను బరిశుద్ధంబులుగఁ జేయు జలముగూడ బ్రగరము
చేఁ పవిత్రంబగుచున్నది. కాశ్మీర నగ్నిసౌభవం బగుపేమము సకలదా
న్తువులకంటెను బవిత్రమైనది. ప్రాతఃకాలగుఱునఁ బ్రజ్వలితానలగుఱున
హోమాంబు గావించి ప్రతిదినంబును స్వర్ణదానము చేయువానికి
సకలాభీష్టంబులును సిద్ధించును. సకలదానఫలంబులును స్వర్ణదానము
చే లభించును గావున స్వర్ణమే సకలస్వర్గసుఖభోగసంధాయకమైనది.
స్వర్ణదాతయగుమానవోత్తమఁడు ప్రభాకరతుల్యుడై ప్రభావంతం
బును, నప్పరోగణపరివేష్టితంబును, గంధర్వగానసమగచితంబును, హం
సవాహనయుతంబును, మనోవేగసంపన్నంబు నగుదివ్యవిమానము శధి
రోహించి దివ్యమాల్యాసులేపనానినానాభోగంబు లనుభవింతును స్వ
ర్గలోకంబున యథేచ్ఛావిహారంబు సేయుచుండును. కావున మానవు
లు శక్తికొలఁదిగ స్వర్ణదానము చేయవలెను. ఇంతకంటె బాహ్యమో
చనంబున కెట్టియుపాయమును లేదు. పవిత్రహృదయమునో సువర్ణ
దానము చేయువారు బహుసహస్రవర్షంబులు స్వర్గభోగము లనుభవిం
పఁగలరు.

అని సనత్కుమారుండు చెప్పెటయు నత్యునుండు మరల నిట్లు

ప్రశ్నించెను దేవర్షి శేఖరా! నీవు లోకమంగళకరంబులును, బ్రహ్మంబులు నగువివిధధర్మంబులంగూర్చి కీర్తించియుంటివి. మఱియు భూదానంబునుగూర్చి యించుక తెలుపవలయును. ఏదానము స్వల్పంబుగఁ జేసినను మండలాధిపత్యమును, వివిధభోగంబులును, ఇహపరసుఖంబులును లభించునో మానవు లేదానంబువలన సంపల్లాభముం గాంతురొ యాదానముంగూర్చి ప్రశంసింపవలయును.

—♦ పృథుచక్రివర్తిపూర్వచరితము ♦—

సనత్కుమారుం డిట్లు చెప్పఁదొడంగెను. మునివరేణ్య! పుణ్యసమయములం నుత్తమపాత్రంబులయందు నివేదితంబులగుసకల దానములును మహాఫలదంబులే యగును. అందుత్తమదానంబునుగూర్చి పురాతనేతిహాసమును తెలిపెద నాకర్ణింపుము. పూర్వకాలంబునఁ జిత్రరథుం డనునొకరాజు గలఁడు. ఆతఁడు సప్తద్వీపములకు నధీశ్వరుండై సకలభోగంబుల ననుభవించుచుండెను.

ఒకప్పు డమ్మహారాజు దివ్యరథాచూఢుండై ససైన్యంబుగ నాకపురంబునకుం బోయి తనబాహుబలంబుచే సకలదేవతాసహితంబుగ శతమఖుని నిర్జించి స్వర్గంబునందఱుగూడఁ దనశాసనమును వ్యాపింపఁ జేసెను. ఆతఁ డిట్లు సచరాచరం బగుత్తైలోక్యమును బాలించుచుఁ దనరాజ్యమును, దనదైశ్వర్యమును గాంచి తానే విస్మితుం డగుచుండెను. ఆతని కాటువేలమందితనయు లుండిరి. ఆతనికోశాగారమున ధనం బక్షయమై యుండెను. ప్రజలందఱు నారాజునెడల ననురక్తులై యుండిరి. ఆతని కనేకంబులగు నుత్తమవాహనంబులును జనపదంబులునుండెను. రాజ్యమునందంతటను నిత్యప్రజాభివృద్ధియేకాని యతఁడని రణములందును లేకుండెను. అన్యహింసారాజు సౌభాగ్యవతియు నొండ

శ్వవతీయునై యుండెను. ఈవైభవమంతయుం జూచుకొని యాతఁడు
 “ పూర్వజన్మంబున నేను గావించినధర్మకార్యముల బలమువలననే
 నాకిట్టియైశ్వర్యము లభించినది. ఇప్పు డెట్టిధర్మాచరణంబు గావించి
 నచో నుత్తరజన్మంబునఁగూడ మరల నిట్టిసంపద లభించునో మహర్షు
 లవలనఁ దెలిసికొని యెట్టిధర్మకర్మంబు లాచరించెదను. ” అని నిశ్చ
 యించుకొని వసిష్ఠమునీంద్రుని సందర్శించి “ మహాత్మా ’ నాకీర్ణా
 మండలంబున నవ్యాహతం బగునధికారమును, అప్రతిమం బగురూ
 పమును, సుందరీమణియగు దేవియు, శరీరమునం దారోగ్యమును,
 ఐశ్వర్యమును, అసాధారణశక్తియు, అన్నపానాదులయందు సామర్థ్య
 మును సమస్తమునులభించియున్నవి. ఎందును నాకెట్టిలోపంబును లేదు.
 గజసహస్రబలుండనై సకలశత్రువినాశనముం గావించితిని. నాకు
 సత్సంతానము లభించినది. భృత్యులెల్లరును నాయెడల విధేయులై,
 ప్రజలందఱు ననురక్తులై యున్నారు. నాయందు భూపరిపాలనశక్తి
 సాపూర్ణమై యున్నది. నేను తలఁచుకొన్నవో నెట్టికార్యమునైనను
 గావింపఁగలను. నేనెట్టిధర్మలోపంబును జేయుట లేదు. నాపూర్వజ
 న్మసుకృతమువలననే యివియన్నియు లభించినవని భావించుచున్నా
 ను. పూర్వమున నేనెట్టిధర్మకార్యములం గావించితినో యానతీయపల
 యును ” అని ప్రార్థించెను.

ఆరాజేంద్రునివచనంబులకును, ధర్మాసక్తికిని వసిష్ఠమునీంద్రుం
 డు సంతృప్తుగడై యిట్లు చెప్పందొడంగెను. మహారాజా ! భూలోకం
 బున మధ్యదేశంబునం దవంతినామకంబగునగరంబు గలదు. పూర్వ
 మాంపట్టణమును ధర్మశాసకుం డగుధర్మపాలుండను రాజు పరిపాలిం
 చుచుండెను. అప్పుడు నీవు నికృష్టంబగు నొకకులంబున జన్మించి యా
 ప్పరి ముచ వసించుచుంటివి. ఇట్లుండ నారాజ్యంబున బహువర్ణంబుల

వఱకు ననావృష్టి యగుటచే దుర్భిక్షంబు తటస్థించుటయు నితరజనం
బులతోఁగూడ నీవాపురంబును బరిత్యజించి వనంబునఁ బ్రవేశించి
భార్యాసహితంబుగ నందు జీవించుచుంటివి. క్రమముగా భూమండల
మంతయు నిరిన్నం బైపోయెను. వనంబులును ఋాలఫలశూన్యంబు
లైపోయెను. ఇట్టియవస్థలో నీవును నీభార్యయును తుదబాధకు సహిం
పఁజాలక కట్టెల నమ్మకొనువృత్తిచే నెట్లో పొట్టపోసికొనుచుంటిరి.

ఒకనాఁడు మీరిరువురును గట్టెలమోపుల నెత్తుకొని నగరం
బును జేరి వానిని విక్రియించుటకై యింటింటికిని దిరిగితిరి. కాని కొను
పా రెవ్వరును లేకపోయిరి. ఆకలిబాధకుఁ దాళఁజాలకుండియు మీ
రట్లే సాయంకాలమువఱకు నగరమంతటను బరిభ్రమించుచునే యుం
టిరి. క్రమముగా మీరొకవర్తకునిమందిరముకడకుం బోయితిరి. అచ్చు
టఁ గొందఱుబ్రాహ్మణులు మంత్రపాఠముచేయుచు హోమములు
చేయుచుండిరి. అది యంతయుం జూచుచుఁ జలి యగుచుండుటచేఁ
గొన్నికట్టలను మంటవైచుకొని యాబాధఁ దీర్చుకొనుచు మీరిరు
వురు నాసమీపమునఁ గూర్చుండి యుంటిరి. ఆనాఁడు మాఘపూ
ర్ణిమ. చంద్రగ్రహణముగూడ నైయుండెను.

అప్పు డావణిగ్వరుం దుపవాసంబుచేసి భక్తిశ్రద్ధలతో విష్ణుదే
వుని బూజించి నూఱుపలంబులస్వర్ణమయం బగుభూమి నాపుణ్యసమం
యంబునఁ బుణ్యపురుషుం డగుసత్పాత్రునకు దానము గావించెను.
ఓరాజా ! పూర్వజన్మంబునఁ జండాలుఁడవై యున్ననీవును నీసతియును
గూడ నత్యుత్తమం బగుస్వర్ణభూదానముచేయుచున్న వర్తకునిం గాంచి
సంతప్తహృదయంబులతో “ అయ్యా ! నిరుపేదల మగుమన మెట్టిపు
ణ్యకార్యమును జేయఁజాలకుంటిమిగదా ! పూర్వజన్మమునందిట్టధర్మ
మును గావించుదుండుట చేతనే మనకిట్టిగతి గలిగినది. ఉత్తరజన్మమునఁ

గూడ మనకింతే కాబోలును.” అనివిచారించితిరి. ఆధర్మపరితాపఫలం బువలననే మీకీజన్మమునం దిట్టియభ్యుదయము లభించినది. కావున నీసీజన్మమునం దుత్తమదానంబులఁ గావింపుము. అందువలన నీకు దేవదుర్లభంబు లగునక్షయఫలంబులు సిద్ధింపఁగలవు. నీపూర్వచరిత్ర మును వినిపించితినిగదా ! నీవును సర్వకామదం బగుభూదానమును జేయుము. భూదాతల కెన్నఁటికిని స్వర్గచ్యుతి గలుగదు. స్వర్ణగోదా నము చేయుచుండ నాసక్తితోఁ చూచువారుగూడఁ బాపవిముక్తులై యుత్తమగతుల నందుదురు. రాజేంద్రా ! నీకు శుభ మగుఁగాక ! పర్వతద్వీపమయంబగుభూమిని దానము చేయుచుండఁగాఁ గాంచి తామును దానము చేయవలయు నని సంకల్పించుకొనువారు గూడ నట్లు చేయఁజాలకున్నను దానఫలంబు నందుదురు.

పూర్వకాలంబున మహాబలసంపన్నుండగు పృథుసార్వభౌముం డు దేవమానవదానవసహితం బగుభూమండలం బంతయును బరిపాలిం చుచుండెను. ఆచక్రవర్తిని భూమండలమున మహర్షులును, స్వర్గం బున దేవగంధర్వాదులును బాతాళంబున దానవోరగాదులును గీర్తిం చుచుండిరి. ఆతఁడు డయతో నొసంగినదానివలననే తక్కినరాజు లందఱును జీవించుచుండిరి. సూర్యోదయము మొదలుగ నస్తమయం బువఱకునుగల త్రిభువనంబులయందు నాతనిరాజ్యము వ్యాపించి యుండెను. సర్వరత్నమయంబును, సప్తద్వీపసమంచితము నగుభూమం డలము నాతఁడు ధర్మయుక్తముగఁ బరిపాలించుచుండెను. ఆతనిరాజ్య మునం దెందును సధర్మమనునది లేకుండెను. ప్రజలలో నన్యాయప గులు, తస్కరులు మొదలగుదుష్కర్ములు లేకయుండిరి. ఆతని ధర్మ పాలనమువలన రాజ్యమంతయు నీతిబాధావిరహితమై యుండెను. ఆస చ్ఛ్చగ్రిత్రుఁడుతనధర్మచక్రోటిచే భూమండలంబునుసమంబుగనొనరించెను.

అయుడారచరితుని బలోత్సాహరూపగుణాదూలం గాంచి యా
తనిదేవి విస్మయావిప్లవాదయమై “స్వామీ! పూర్వజన్మంబున మన
ము గావించిన సత్కర్మంబులవలననే మనకిట్టియైశ్వర్యము లభించి
నది. ఇక నుత్తరజన్మంబునఁగూడ నిట్లుస్థితిచుటకుఁ దగినయుపాయ
మాలోచింపవలయును. అని ప్రార్థించెను. పృథుచక్రవర్తి యామా
ట లాలించి యానందించి యందుల కేమి చేయవలయునో నిశ్చయిం
పఁజాలక యొకనాఁడు వేదవిదులగు బ్రాహ్మణులను బిలిపించి వారికిఁ
బ్రణామాదిసత్కారంబులం గావించి సభాసీనులం జేసి వినయమధుర
స్వరంబుతో “మునిపుంగవులారా! మీకు నాయెడల ననుగ్ర
హంబు గలదేని నాయడిగినప్రశ్నంబునకు సదుత్తరంబు నీయవల
యును. మీరు సుప్రసన్నులై యున్నారు. కావున నాప్రార్థనమును
చెల్లింపవలయును.

అని ప్రార్థించుటయు మునులు పరమానందభరితులై మహా
రాజా! నీమనంబునఁ గలిగిన సంశయం బేదియో తెలుపుము. మేము
దానికిఁ దగినప్రత్యుత్తరం బీయఁగలము. నీధర్మపరిపాలనంబునకు
మేము సంతుష్టులమైతిమి. సంతుష్టుండగు బ్రాహ్మణుఁడు సంశయవిచ్ఛే
దంబును, హితోపదేశంబును, అహితనివర్తనంబును గావించి కాని
భుజింపఁడు. అని యానతిచ్చుటయు పృథుసార్వభౌముండు “ముని
శరులారా! నేనును, నాయిల్లాలును బూర్వజన్మంబునం దెట్టిసుక్ష్మ
తంబు గావించుటచే మాకీదుర్లభంబగు వైభవము లభించినది? త్రిభు
వనంబులయందు నప్రతిహతు లగుసకలభూపాలురును నాకు వశీభూతు
లైయున్నారు. అనంతం బగుకోశంబును, అసమానం బగుబలంబును,
అసాధారణం బగునారోగ్యంబును నాకు లభించియున్నవి. నా తేజము
దేవతలకుఁగూడ దుర్నిరీక్ష్యమైయున్నది. నాగృహీతయు రూపగుణం

బులచేఁ ద్రిలోకసుందరీమణులను మించి యున్నది. ఇట్టి నేను నాపూర్వచరితముచు వినఁగోరుచున్నాను. ఏసత్కర్మంబుచే మాకీర్తియుత్తమజీవితము లభించినదో దయయుంచి యానతీయవలయును.

అని ప్రార్థించుటయు మునులందఱు నాలోచించి యాసార్వభౌమునిప్రశ్నకుఁ బ్రత్యుత్తరం బిచ్చుటకై మరీచిని నియోగించిరి. ప్రజాపతినందనుండును, ధర్మజ్ఞుండు నగుమరీచి చాలసేపటివఱకు యోగదృష్టినిమగ్నుండై యుండి సర్వంబును గ్రహించి మహారాజుం గాంచి మృదుమధురస్వరముతో “ఓసార్వభౌమా! నీవు పూర్వజన్మంబున శూద్రకులంబున జన్మించి పరహింసాపరాయణుండవై కాలము గడపుచుంటివి. నీభార్య యగునీమె పతివ్రతాశిగోమణినై నిత్యముచు నీయిచ్చవచ్చినరీతిని మెలంగుచు నీకు శుశ్రూషఁగావించుచుండెను. క్రమముగా నీవు నిర్ధనుండవై పరులయింటఁ గూలిపనులు చేసికొనుచు జీవించుచుంటివి. అన్నవస్త్రముల నొసంగఁజాలక నీవెంతత్రోసివైచుచున్నను, నీసతిమాత్రము నిన్నుఁ ద్యజింపక నీసేవ సేయుచునే యుండెను.

ఇట్లుండ నొకప్పు డొకవృషలుఁ డయోధ్యాసగరంబున విష్ణుమందిరంబున స్వర్ణభూదాసముం గావింప సంకల్పించి యాస్వర్ణభూమిని నీచేమోయించి యటకుఁ దీసికొనిపోయెను. అప్పుడు నీవును నీభార్యయుఁగూడ నవిష్ణుమందిరంబును సమ్మార్జనాడిక్రియలచే విసృద్ధంబు గావించితిరి. ధర్మపరుం డగునట్టిదాతకుఁ బరిచర్యలు గావించుటచేతనే నీపాపములన్నియును నశించినవి. ఆదాత స్వర్ణభూదాసము నేయుచుండ నాసక్తితోఁ దిలకించుటవలన నీకీజన్మమునా దింతటి మహత్త్వము లభించినది. ఇట్టిచో నంతటిమహాదాసముం గావి చినదాత కిట్టిఫలంబు లభించునో యెవ్వరు చెప్పగలరు? అట్టిమహాదాత నీవు

వంశఁబునఁ బూర్వులను నూర్వురను, బరులనునూర్వురనుగూడ నుద్ధరింపఁగలఁడు. ఆపుణ్యపురుషుఁడు సూర్యశంభుఁ యన్నంతవఱకును స్వర్గసుఖంబుల ననుభవించుచుండును. ధర్మార్థకామమోక్షము లాతనికిఁ గరతలామలకములై యుండును. మహీపాలచంద్రా ! భూదానము నం దింతటిమహిమ యున్నది. భూదానము చేయవలయు నని మనః పూర్వకముగఁ గుతూహలపడినవాఁడుగూడ స్వర్గంబు నందఁగలఁడు. భూదానప్రాశస్త్యముం గూర్చి శ్రద్ధతో నాలకించువాఁడును, బశించు వాఁడునుగూడ సర్వపాపవిముక్తులై స్వర్గసుఖంబుల నందఁగలుగుదురు.

—♦ మహీదానవిధి. ♦—

ఉత్తమమధ్యమాల্পస్థితులు గలమానవులు తమశక్తికిఁ దగినట్లు భూదానముం గావించియు సంపూర్ణఫలంబునే కాంచఁగలుగుదురు. లక్షసువర్ణములచేఁగాని, వేయింటిచేఁగాని, నూటింటిచేఁగాని, యంతకును శక్తిచాలనినా రేబదింటిచేఁగాని యేకహస్తపరిమితంబైనను, ద్విహస్తపరిమితం బైనను, త్రిహస్తపరిమితంబైనను భూప్రతిమను జేయింపవలయును. కేవల మశక్తులగువారు తామ్రముచేఁ జేయింపవచ్చును. ఆభూమియందుఁ బర్వతస్థానంబులయందు రత్నంబుల నిలుపఁ జాలనివారు హేమరజంబును నిక్షేపింపవలయును. ఆభూమికి మధ్యస్థానంబున మేరువును, పూర్వభాగంబున మందరమును, దక్షిణంబున గంధమాదనంబును, పశ్చిమంబున నీలపర్వతంబును, ఉత్తరంబున విపులశైలంబును నిర్మింపవలయును. మేరువునకూర్ధ్వభాగంబున వైడూర్యమందిరంబున బహురత్నంబుల నుంపవలయును. దక్షిణంబున విద్రుమంబును, పశ్చిమంబున మహానీలమును, ఉత్తరంబునఁ బద్మరాగమును నిలుపవలయును. రత్నాభావంబునఁ గాంచనరజంబైనను, దదభావం

బున వశాక్తికాదికంబైనను నిత్యేహింపవలయును. అన తరము నలుదెసలను వరుసగా కడిమి, నేరేడు, రావి, మారేపచిగుళ్లను నిలుపవలయును. అవి దొరకనిచోఁ దములపాకులైన నుంపవలయును. మేఘమందరాదిపర్వతంబులకు వెలుపల లవణసముద్రమురు గల్పించి యాస్థానమురు బ్రిత్రమగులవణముచే నింపవలయును. దానికి వెలుపల ప్లక్షద్వీపమును రచించి యంపిక్షుసముద్రస్థానమును చెఱకురసముచే నిండింపవలయును. దానివెనుక శాల్మలిద్వీపమును నేతిలో సర్పిసముద్రమును, దానితరువాతఁ గుశద్వీపమును బెరుగులో దధిసముద్రమును, దానివెలుపల క్రొంచద్వీపమును పాలలో దుగ్ధసముద్రమును, దానికి బాహ్యమున శాకద్వీపమును తేనెలో మధుసముద్రమును, దత్పరంబునఁ బుష్కరద్వీపమును నిర్మింపవలయును. ఆపుష్కరద్వీపమును జలజయుతం బగువినులసలిలాంబులచేఁ బూరింపవలయును. ఇట్లు సర్వలక్షణసమన్వితంబుగ నిర్మింపఁబడిన భూప్రతిమరు వేదికయొడు సాష్ఠాపింపవలయును. ఈదానముగూర్చి పదివేలసంవత్సరములు చెప్పినను సంపూర్తిగఁ జెప్పఁజాలము. కావున సాక్షేపముగఁ జెప్పితిని.

పిమ్మట నేకహస్త పరిమితం బగు కుండమును నిర్మించి యందగ్నిప్రతిష్ఠాపనంబు చేసి మహావ్యాహృతులను బఠించుచు శ్వేతస్వపసహితంబు లగుతిలలచే హోమము చేయవలయును. మఱియుఁ దత్సన్మృత్రములతో విష్ణు హోమమును, వసుహోమమును గ్రహాదికాలకహోమంబులను గావించి పృథ్వీహోమంబు చేసి “భూమికిని బర్వతంబులకు నాధారస్వరూపా! నీవు బలవంతులలో శ్రేష్ఠుడవు. సకలంబునకు నాశ్రయుండవు. అనంతుడవు. పురుషోత్తముడవు. మఱియు దేవతాగణంబులచేఁ బూజితుండవు. అట్టి నిన్ను నేను పూ

జించుచుంటిని. నాయభీష్టప్రదానముం గావింపుము. నీవీభూమండలమును సృజించి వరాహరూపంబున ధరించియుంటివి. నీవు భూదాతవును ప్రతిగ్రహీతవునై యుంటివి. నేను నీకీహేమభూదానంబు చేయుచుంటినిగావున దీనిని బ్రతిగ్రహించి నాయభిమతంబుల సిద్ధింపజేయుము” అను నీమంత్రముతో యథాశాస్త్రంబుగ వస్త్రాభరణంబులతోఁ బూజించి “ధరణీధరుండు ప్రీతుం డగుఁగాక” యని బ్రాహ్మణునకు దానము చేయవలయును. అట్లు దానము చేయువాఁడు తన వంశమునం దతీతుల నిరువదితరంబులవారి నుద్ధరించి పదునలుగురిం ద్రులుపరిపాలించునంతపర్యంతమును స్వర్గంబున నుండి సకలభోగంబుల ననుభవించుచు ననంతరము భూమండలమునం దేకచ్ఛత్రాధిపతియై జనింపఁగలఁడు. ఆతఁడట్లు మరల జన్మించియు ధర్మకార్యతత్పరుండై దానప్రభావంబునఁ గ్రీమంబుగ ముక్తిం గాంచఁగలుగును.

—♦ కాంతారత్రాణోపాయము ♦—

సనత్కుమారుండు మణియు నిట్లు చెప్పందొడంగెను. పాపకర్ముం డగుమానవుఁడు తపంబుచే శరీరంబును బరిశుద్ధంబు గావించుకొని క్రమంబుగఁ బాపవిముక్తుండు కాఁగలఁడని యిదివఱకే చెప్పియుంటిని. మానవుని దేహమధ్యంబుననుండు ప్రాణమంతర్జీవముగృహమధ్యంబునం గలధనమే బాహ్యజీవము. ఇందు తపంబుచే నంతర్జీవమును, దానముచే బాహ్యజీవమును శాసించుటవలననే మానవునకు ముక్తిలాభంబు గలుగును. అని చెప్పుటయు వ్యాసమునీంద్రుండు మహాత్మ! ఈకలియుగంబున మానవులు సదాచారవిహీనులును, బాపనిరతులును, మూఢులు నైయుందురు. పాపకర్మంబులవలన వారు నిరంతరమును నరకయాతనలనే యనుభవింపవలసినవా రగు

దురు. అట్టి నరకంబులయందు దుస్తరంబగు గభీరకాంతారము గలదు. ఆదుర్గమకాంతారయాతన యేతపంబువలన, నేనానమువలన వినష్టంబు గాఁగలదో యానతీయవలయును. అని ప్రార్థించెను.

సనత్కుమారుం డిట్లనియెను. కార్తికమాసంబునఁ గృష్ణచతుర్దశియందు సమాహితచిత్తుండై గంధపుష్పంబులచేతను, ఉత్తమంబులగు భక్ష్యాదుల నివేదనంబుచేతను భగవానుం డగుదామోదరు నారాధింపవలయును. ప్రస్థపరిమితంబు లగునల్లనువ్వులచే సర్వలక్షణసంపన్నం బగుగజమూర్తిని, సువర్ణంబుచే సవత్సంబగుధేనువును నిర్మించి వానికి నమదెసలను దీపదానంబు గావింపవలయును. అందు గజప్రతిమకు ముక్తాఫలాంబులచే నేత్రంబులను, విద్రుమద్బాదం బగు రౌప్యంబుచే దంతములను, సువర్ణంబుచేఁ దిలకంబును, చామరంబులచేఁ గర్ణంబులను, కాంస్యంబుచే ఘంటాద్వయంబును, దుకూలంబుచేఁ గక్షను నిర్మించి కుంభస్థలంబులయందు పశ్చాత్తికంబులను, మస్తకంబున సిందూరంబు నుంచి విచిత్రవసనంబులచే నాచ్ఛాదించి ముక్తామాలికలచే సర్వాంగముల నలంకరింపవలయును. జానితోఁగూడఁ గాష్టపాదుకలు; చర్మపాదుకలు, ఛత్రము, ఉదకకుంభము, పీఠము, దర్పణమును జేయింపవలయును. శక్తిగలవాఁ డీవస్తువుల నన్నిటిని బంగారముతోఁ జేయింపవలయును. ఈదానవిషయంబున విత్తశాత్రుము చేయంజనను. ఆగజంబున కగ్రభాగంబున నష్టదశపద్మంబును లిఖించి కుంకుమచే నాపద్మమును బూరించి యందు కర్ణికాస్థానంబున విష్ణుదేవుని, శంకరుని, బ్రహ్మదేవుని బూజించి పూర్వదశంబునుండి క్రిమంబుగ “పర్జన్యుండను, మరుత్వంతుండు నగుదేవేంద్రునకు నమస్కారము” అను మంత్రముతో నిండ్రుని “జాతవేదుండు నగు హవ్యవాహనుండు నగువహ్నికి నమస్కారము” అనుమంత్రముతో నగ్నిని “పితృ

పతియు నానందబాంధవకుండు నగుయమునకు నమస్కారము” అను మంత్రముతో యముని, “నిరయాత్మకుండును, ధర్ముండు నగు నిర్మతి నాధునకు నమస్కారము” అని నైర్మతిని, “భవభీతార్తిహరుండును, జల పతియు నగునరుణునకు నమస్కారము” అనుమంత్రముతో వరుణుని, “హరిణవాహనుండును, జగత్ప్రాణుండు నగువాయువునకు నమస్కారము” అనుమంత్రముతో వాయువును, “స్థైరస్థయమదయుతుండును ధననాధునకు నమస్కారము” అనుమంత్రముతోఁ గుబేరుని, “పగుపతియు, సర్వేశ్వరుండు నగుశివునకు నమస్కారము” అను మంత్రముతో నుహదేవుని బూజింపవలయును. “రక్షకుండును, ద్రిమూర్త్యాత్మకుండును, విశ్వరూపుండును, దేవుండు నగు కాంతార పతికి నమస్కారము” అనుమంత్రముతోఁ గాంతారపతిని, కల్పోక్త విధానంబునఁ గాంతారదేవతలను బూజించి మరల విశ్వనాథుండును, దేవదేవుండు నగువిష్ణుదేవు నర్చించి కృతాంజలిపులుండై “ఓప్రభూ ! కేశవా ! నేనీగజంబు నారోపించి దుర్గమం బగుకాంతారమును సుఖంబుగఁ దరించునట్లనుగ్రహింపుము. ఈగజరాజము నాకు భద్ర ఘటంబును, కామధేనువును, గల్పవృక్షమును, జింతామణియు నగుం గాక ” అనుమంత్రమును బఠించుచు మణిహేమాభరణశోభితంబగు నాహస్తిని బ్రాహ్మణునకు దానము చేయవలయును. అనంతరము దీపదానంబు చేసి రాత్రి భుజింపవలయును.

ఈదానము కార్తికపూర్ణిమయందును జేయవచ్చును. శక్త్యను సారంబుగ విధివిధానంబున నీదానముం గావించువానికి యమపురమా ర్గంబున భయంబును, నరకదర్శనంబును గలుగవు. ఆతఁడు పాపము క్తుండై సుహృద్భంధుజనంబులతోఁ గూడఁ బదునలుగురింద్రులు పాలిం చునంతవఱకును స్వర్గంబున విహరించుచుండును. జ్యేష్ఠపుష్కరంబున

నూలుకపిలలను దానము చేసినఫల మొక్కకాంతారగజదానము వలన సిద్ధించును. ఉభయముఖశతగోదానఫలంబును, ద్విచక్రదానము రాహుగ్రస్తుంతైయున్న పుణ్యసమయంబునఁ గావించినభోదానఫలంబును దీనితోసమానంబులు గాఁజాలవు. నూలుసారులు కన్యకాజనదానంబు చేసినఫలము దీనివలన లభించును. గజాశ్వగోదానఫలంబులు దీనివలన సిద్ధింపఁగలవు. తిలజలధేరుదానంబులఫలముకంటె శతగుణాధికఫలము తద్వస్తునిర్మితం బగునీగజదానంబువలనఁ జేయవచ్చును. కాంతారగజదానం బిట్లు ప్రశస్తంబైనదని యెఱింగి గజశ్రేష్ఠమును కర్మక్షముగఁ బూజించి “ఓయస్త్వద్విగ్రహేశ్వరా ! కాంతారహస్తస్త్వహృదయమహాదేవా ! నీకు నమస్కారము. ఈదానఫలంబువలనఁ గాంతారకారి యగునారాయణుండు ప్రీతుఁ డగుఁగాక ” అనుమంత్రము నుచ్చరించుచు బహుకుటుంబసంపన్నుండగునద్భాష్టాక్షుని ను దానము చేయవలయును. ఇందువలన సకలపాపహరణము, బుద్ధ్యాన్వయము, స్వర్గలాభంబును గలుగును. ఈప్రకరణమును బఠించునాదుఁడు, అది పఠించువాడును దానఫలంబును గాంచఁగలరు. ఈదానము చేయనాదుఁడు నని మనఃపూర్వకముగఁ గుతూహలపడువానికిఁగూడ స్వస్థవాసము సిద్ధింపఁగలదు.

—• చతుర్థీవ్రతనిర్ణయము •—

పూర్వయుగంబున జాబూద్వీపమునందు నూలుకపిలముల న్యమున కధీశ్వరుండును, ధార్మికుండు నగునొకరాజు డైనఁ దత్త్రవిదులయం దగ్రేసరుఁడను, వేదశాస్త్రార్థపారగుఁడను, కవిత్వండును, సత్యవాదియు, బలశాలియు, చాత్రయు, గోగర్హియు, అతిథిప్రియుఁడనై క్షేపఁబడుచుండెను. ప్రతి పంచమిదివారమున

బ్రాహ్మణులకు హేమవస్త్రాదిదానంబులఁ గావించుచు, నస్థులకును దీనులకును వారివారికోరికలం దీర్చుచు శ్రద్ధాపూర్వకంబుగ దానంబులఁ గావించుచుండెను. అట్లు శతానీకుండనునమ్మహారాజు చిరకాలంబువఱకును మంగళమయంబుగ రాజ్యమును బరిపాలించి సహస్రానీకుం డనునొకకుమారుంగాంచి యనంతరము కాలవశంబున మృతుండయ్యెను.

అంతట సహస్రానీకుండు కులక్రమాగతం బగురాజ్యంబున కధీశ్వరుండై న్యాయయుతంబుగను, ధర్మసహితంబుగను, పృథ్వీశాసనంబు గావించుచుండెను. ఆతఁడు రూపంబునఁ జంద్రుని, బ్రతాపంబున సూర్యునిం బోలీ శత్రువునైనను బరిపాలించుటయందు లోపము చేయక సర్వజనరంజకుండై యుండెను. కాని యాతఁడు తనతండ్రిచే సినట్లు బ్రాహ్మణులకుమాత్రము దానములు చేయుట లేదు. ఇట్లు చాతకాలంబు గడచుటయు ప్రతిగ్రహలోపవశంబున నెట్టియాధారమును లేకుండుటచే బ్రాహ్మణు లందఱును మహారాజును దర్శింపవచ్చిరి. సహస్రానీకుండును శ్రద్ధాభక్తులతో బ్రాహ్మణులందఱును యథావిధిగఁ బూజితులం గావించుటయు వారు ప్రహృష్టహృదయులై యందఱు నేకవాక్యంబుగ నానరపాలునుద్దేశించి మహారాజా ! మేము మనవిచేయఁబోవువిషయము నేకాగ్రచిత్తంబున సమాహితంబుగ నాకర్ణింపవలయును. మీతండ్రి నిత్యదానంబులచే బ్రాహ్మణుల మగు మమ్ముఁ దనియించుచుండుటచే మేమెల్లరమును నభీష్టవస్తుసంపన్నంబులగుమాగృహంబులయందు యథాసుఖంబుగఁ గాలక్షేపము చేసికొనుచుంటిమి. ఇప్పుడు మీపరిపాలనమునం దట్లు బ్రాహ్మణసత్కారంబు జరగుట లేదు. అందుచే నిలువఁజాలక కొందఱుభూసురు లీనగరమును విడిచి పోయియున్నారు. కేవలము మేముమాత్రమే సపరివారంబుగఁ

గట్టముల ననుభవించుచు నిండు నివసించి యుంటిమి. ఓన్మపాలశే
ఖరా ! నిత్యముచు దారిద్ర్యముచే బీడితుల మగుచున్నమాకును
నేడో రేపో నగరమును విడువవలసివచ్చునని తోచుచున్నది.

అని భూసురులు మనవి చేయుటయు నమ్మహింద్రుడు నవ్వుచు
నోవిప్రవరులారా ! న్యాయానుసారంబుగ బ్రాహ్మణులకు దానము
చేయుటవలనఁ బరలోకంబున మహాఫలంబు గలుగుననుమాట సత్య
మే. కాని యందులకుఁ గారణమేమో యిండుక విశగోరుకున్నాను.
దానమువలన స్వర్గప్రాప్తియు, మరల సుఖసౌభాగ్యమయం బగుజన్మ
ముచు గలుగునందుట. నాతండ్రి యిప్పుడు స్వర్గంబుపని దెట్టిభోగం
బుల ననుభవించుచు నెట్లుండెనో తెలిసికొని యథాశ్చముగఁ దెలుపఁ
గోరెదను. అనుటయు బ్రాహ్మణు లింక మాటుమాట చెప్పజాలక
మహారాజుకడ సెలవు గైకొని యట్లే తెలిసికొని చెప్పెద మని మనవి
చేసి దీనమానసంబులతో గృహంబులకుం బోయిరి. తరువాత వాదం
తులు నొక్కచోఁ జేరుకొని మృతుడైనయమ్మహారా జెచ్చట నెట్లుం
డెనో గ్రహించుట కుపాయము నాలోచింపందొడంగిరి. కాని వారి
కేమార్గమును గోచరించుట లేదు. రాజావమానశంకచే నాకు చాల
దినంబులవఱకు నాయాలోచనలోనే నిమగ్నులైపోయిరి.

అప్పుడు వారిహోమాదినిత్యకర్మంబు లన్నియు విలువైనవిగా
లైపోయెను. అందుచే నాదిత్యుండు వ్యాకులితుండయ్యెను. రాజులు
ధర్మయుక్తముగఁ బరిసాలించుచున్నను దేశంబున ననావృష్టి గలిగెను.
అగ్నియందు బ్రాహ్మణులు నివేదించునాహుతులు సూర్యునకుఁ జేరు
దును. ఆతనియనుగ్రహంబున వృష్టియు, దానిమూలంబున వర్షంబు
బును, దానివలన సకలజీవులకును దృష్టియుఁ గలుగుచున్నది. ఇది
కన్నిటికిని మూలకారణం బగునాహుతిప్రదానము లేకుండుటవలన

క్రమముగా నివి యన్నియును లోపించిపోయెను.

ఇది యంతయు గాంచి జగన్నిత్రుండగుసూర్యభగవానుండు మిగుల విచారించి బ్రాహ్మణరూపధరుండై భూసురులచెంతకుం బోయి “ఓభూసురవరులారా ! మీరు నిత్యకర్మంబులను బరిత్యజించి యేల యట్లు విషణ్ణులై యున్నారు ? మీకుఁ బ్రధానంబులగుపంచయజ్ఞములే యనంతఫలదాయకములు. నిత్యకర్మంబులం దీర్చుచు నన్యఫలాకాంక్షియై వానిని బరిత్యజించువారి కెట్టిసుప్రశస్తదానాదిసత్కర్మంబులును, సఫలంబులు గానేరవు. సకలఫలదాయకంబు లగుపుణ్యతీర్థంబులుగూడ నిత్యకర్మపరిత్యక్తులయభిమతంబునుం దీర్చుటకు సమర్థంబులు గానేరవు. చతురాశ్రమవాసులకును నిత్యకర్మంబులగుపంచయజ్ఞములు భుక్తి ముక్తిదాయకములై యుండును. కావున వానినెన్నఁచును ద్యజింపరాదు. నిత్యకర్మంబుల విడువకుండఁగనే నైమిత్తికంబుల హాచరింపవలయును. నిత్యకర్మంబుల కవిరుద్ధంబు లగునైమిత్తికకర్మంబులు శతగుణాధికఫలదంబు లగుచున్నవి. ఎన్నఁడు నెట్టిప్రతిగ్రహంబును జేయనివాఁడును, నిత్యజపపరాయణుండు నగుబ్రాహ్మణుఁడే మరణించినయాన్యపునిస్థితిగతులంగూర్చి తెలుపఁగలఁడు.”

అని బోధించుటయు బ్రాహ్మణు లాభాస్కరునకుఁ బ్రణామంబులు గావించి పరమానందముతో నాభూసురోత్తమునికొఱకుఁ బురంబునలుదెసల నన్వేషింపనారంభించిరి. ఆపట్టణంబున నట్టివిప్రసత్తముం జెందును వారి కగపడలేదు. వారట్లు తిరుగుచుండఁగా నొక్కచో సూర్యబాహుండును, నిరాలంబుండును, ఏకపాదస్థితుండును, తపోనిరతుండును, ద్విజోత్తముండు నగుభార్గవుని సందర్శించి ప్రణామంబులు గావించి యందఱు నాతనిఁ బరివేష్టించి యాతనిజపావసానసను యమును నిరీక్షించుచుండిరి. సూర్యదేవుండు పశ్చిమంబునకు వాలిన

పిమ్మట నాభూదేవశ్రేష్ఠుండు జపంబును ముగించి దేవపితృతర్పణంబులను, మఱియు నితరంబులగునిత్యకర్మంబులను దీర్చికొని తన బరివేష్టించియున్న బ్రాహ్మణుల సందఱం గాంచి కృతాంజలియై యా పాద్యాదివిధులచే వారి నర్చించి ఫలమూలాదినివేదనంబున వారి బరితృప్తులం గావించి యాగమనకారణముంగూర్చి ప్రశ్నించెను. అప్పుడవిప్రులు తమవచ్చినకార్యము నాతనికెఱిగించుటయు భార్గవుని తనలో “ ఇప్పు డేమిచేయవలయును ? వీరికోరికను నిరాకరించి నెప్పటియట్లు నాతపంబు చేసికొనుట మంచిదా ? కాక నీనులై వచ్చి యాచించుచున్న వీరికష్టములను దొలగించుటకై ప్రయత్నించుట మంచిదా ? ఆపన్నిమగునగుజీవుల కభయదానంబు గావించుట తపనకంటెను నధికధర్మం బగుచున్నది. సకలజీవులకును దానముచేయుటకంటె నెక్కజీవియందైనను దయచూపుటయే యుత్తమధర్మం బు. పెద్దలు చెప్పుదురు. ” అని వితర్కించుకొని భార్గవుండు బ్రాహ్మణ సహితుండై యమపురంబునకు బయలుదేఱెను.

ఆతనిం గాంచి సూర్యదేవుండును దక్షిణాభిముఖంబుగఁ బరయాణము సాగించెను. భార్గవుండును దపోబలంబున శీఘ్రగామి యై భాస్కరు ననుసరించి యశ్రమంబుగఁ బోవుచుండెను. ఇట్లుండు వును గ్రమంబుగ నెనుబదియెనిమిదివేలయోజనముల యమధర్మము నతిక్రమించి పోవుచుండిరి. అచ్చట జలములేదు. తినుటకస్య లేదు. నిలుచుటకుఁ జెల్లినీడయైనను లేకుండెను. కేవలము దేవతలకుఁగూడ దుస్సహం బగుచలిమాత్ర మంతటను చేఢించుచుండెను. ఆప్రదేశమంతయు సందకారబంధురమై యుండెను. ఆపనిరువదియెనిమిదికోట్ల దుస్సహనరకంబులు గానవచ్చుచుండెను. అంతలో శత్రువులు వైబడికొట్టుచున్నట్లు కడుపుమంటలకొనిపోవు

బాహుకర్ములగుజీవులు నరకంబులయందలి యాతనల ననుభవించఁజూలక కావించుచుండు నార్తనాదంబు లాతనికి వినవచ్చుచుండెను. పాఠు పడుచున్న బాధలన్నియు నాతని కగపడుచుండెను.

అట్లాతఁడు పోవుచుండ మార్గమధ్యంబున దండపాణి యగు బ్రాహ్మణుఁడొకఁ డాతని నడ్డగించి “ నీవునాకాదానము నీయకుండ నెచ్చటికిఁ జూయెదవు ? పూర్వము నీవు నాకేమి యిచ్చెద నని వాగ్దానము చేసియుంటివో జ్ఞప్తికిఁ దెచ్చుకొనుము ” అని గద్దించుటయు భార్గవుం డించుకసేపు చింతించి “ ఔను. నేను నీకొకపురాణము నిచ్చెద నని చెప్పి యుంటిని. అదియేనా నీవిప్పు డడుగుచున్నది ? నే నిట్టికిఁ బోయి తీసికొనివచ్చి యిచ్చెదను. ఇప్పుటికి నన్నుఁ బోనిమ్ము! ” అనియెను. బ్రాహ్మణుం డామాట విని “ తరువాత నిచ్చెదను ” అను మాట మీభూలోకమునందే గాని యిచ్చటఁ జెల్లనేరదు. ఇప్పుడే నాకీయవలసినది యిచ్చి పోవలయును. ” అని నిర్బంధించెను. అప్పుడు భార్గవుండు శేనేమియును దీసికొని రాలేదనియెను. బ్రాహ్మణుం డామాటలు విని దానికిఁ బ్రతిగ నీసుకృతఫలమునం దర్థభాగము నాకీయవలయు నని కోరెను. దానికి భార్గవుం డంగీకరింపకుండుటయు సూర్యదేవుండు భార్గవునకు బోధించి యాతనిపుణ్యమునందు షష్ఠాంశము నాబ్రాహ్మణుని కిప్పించి యాతని బంపినెచెను. తరువాతఁ గొంతదూరము చనునప్పటి కొకగొల్లవాఁడు భార్గవు నడ్డగించి నీ గోవును గాచినందులకు నాకీయవలసినవేతనము నాలుగుమిరుపగింజలయొత్తుబంగారునాణెము (కాకిణి) ను దెమ్మని యడిగెను. ఆకాలమున నది స్వల్పమగుటచే గొల్లవాఁ డాతని నడుగలేదు. భార్గవుండును మఱచిపోయెను. ఇప్పుడు దానికి బదులుగా భార్గవుఁ డాగోవులనుకూడ నసుకృతమునందు షష్ఠభాగము నీయవలసివచ్చెను. ఇట్లు

మూర్గమధ్యమునందు చాకలి, ధర్మకారుడు, వస్త్రకారుడు, తీర్థయాత్రల సేవింపఁజేయువాఁడును నాతనిఁ దనుకీయవలసినధనముంగూర్చి పీడించిరి. వారికిఁ గూడ సుకృతమునందుషష్ఠభాగము వీయవలసిన చ్చుటచే బ్రాహ్మణోత్తముఁ డగుభార్గవుఁడు నిస్తేజుండై పోయెను. ఇక నాతఁ డొక్కయడుగునను ముందటికి వేయఁజాలకపోయెను.

అప్పుడు దివాకరుం డాతని బట్టుకొని శతానీతమహారా జును భవించుచున్ననిరయముకడకుఁ దీసికొనిపోయెను. ఒకకుంభమధ్యమునఁ బచనముచేయఁబడుచున్న యన్నరపాలుం గాంచి భార్గవుఁడు విస్మితుండైపోయెను. ఆతఁడు కొంతసేపట్లే యుండి రాజును సమీపించి “మహాతాజా ! నీవు పూర్వము బ్రాహ్మణులకు షోడశమహాదానంబులను గావించితి. రత్నములు, వస్త్రములు, గ్రామములు, నగరములు మొదలగువానిని సమర్పించి భూసురులను దనియించితివి. తపంబువలనను భక్తితోఁ గావించినదానంబువలనను స్వర్గప్రాయగునని మునులు చెప్పుదురు. అట్టిచో నీవిప్పుడు యమకింకరులచే నిర్బంధితుండవై నరకయాతనల ననుభవించుచుంటివి. దీనికిఁ గారణంబేమియో తెలుపవలయును.” అనియడుగుటయు శతానీకుండు భూసురోత్తమా ! ఈవిషయంబున సత్యమును వచించున్నాను. వినుము. నేనజ్ఞానవశంబునఁ బరులకడ సంపాదించినధనంబుచే బ్రాహ్మణుల కనేక దానంబులఁ గావించితిని. ఆద్రవ్యమును సేకరించుపట్టున నామూలమునఁ బ్రజలు పీడితులైరి. ప్రజాసంతాపమున బయలు వెడలిన యనలజ్వాలలమూలముననే ప్రేతమూర్తి నగునేనిప్పు డీనరకమునందు రేయుంబవలు దహింపఁబడుచున్నాను. మహాత్మా ! నీవు నన్నీదుఃఖముచుండి విముక్తుం గావింప నెంతువేని శీఘ్రంబుగ భూలోకంబునకుఁ బోయి సాధుసంగంబు గావింపుమని నాకుమారునకు బోధింపుము.

సాధుసంగంబుకంటె నన్నుద్ధరించుట కితరోపాయం బేదియును లేదు. అనిప్రార్థించెను.

ఆమాట లాలించి భార్గవుండు తనప్రభువునకును, సకలమానవగణంబులకును హితంబు గోరి యాదిత్యుంగూర్చి యిట్లు ప్రార్థించెను. ఓసూర్యదేవా ! సాధువులు తీర్థస్వరూపులు గావున వారిదర్శనము పుణ్యదాయకమైనది. తీర్థసేవనము కాలక్రమంబున ఫలించును గాని సాధుసంగము సద్యఃఫలము నొసంగుటకు సమర్థమై యుండును. పుణ్యకర్మవిహీనులకు దేవతలయందును, ఉత్తములగు బ్రాహ్మణులయందును, దపస్వులయందును భక్తి గలుగదు. పాపక్షయసమయంబుననే మానవులకు దానధ్యానంబులయందు బుద్ధి ప్రసరించును. నీదర్శనమాత్రంబుననే నరకపాసు లెల్లరును సుఖానుభవముం గాంచుచుండుటచే నీవు దేవతాశ్రేష్ఠుండ వని నిస్సంశయంబుగ గ్రహింపఁగలిగితిని. కాని ధర్మహీనుండ నగునేను నీసమ్ముఖంబున దేవతుల్యంబగునవస్థయందుండియు నించుకంతయు సుఖము నందఁజాలకున్నాను. కావున మానవులకుఁ బాపవిమోచకంబును, స్వర్గసుఖదాయకంబునగు నుత్తమధర్మం బేదియైననున్నచో లోకమంగళంబుకొఱ కాధర్మముంగూర్చి యానతీయవలయును. సంసారు లగుమానవులు క్షేత్రదారగృహదులకొఱ కెన్నికష్టముల ననుభవించి ప్రియత్నింతురో యావిధముగా ధర్మముకొఱకుఁగూడ శ్రమపడకున్నచో స్వర్గమోక్షాదిఫలంబులఁ బడయఁజాలరా యేమి ? ఈవిషయంబునుగూర్చి విస్పష్టంబుగ నానతీయవలయును.

అని భార్గవుండు ప్రార్థించుటయు భాస్కరుండు విప్రోత్తమా ! లోకహితంబుకొఱకు నీకీవిషయంబున సత్యమునెఱింగించుచున్నాను. శర్వసంపత్సమృద్ధికై గౌరణంబును, సంకీర్తనంబువలనను, ననుష్ఠాసం

ఋవలననుగూడ ఫలదాయకంబు నగుధర్మముంగూర్చి నీవు నన్నుఁ బ్రశ్నించితివి. దీనింగూర్చి చెప్పటవలన జిహ్వా పవిత్రం బగుటయే కాక శ్రేయోభివృద్ధికూడఁ గాఁగలదు. కావున సకలపాపహరంబగు నష్టధర్మముంగూర్చి చెప్పెదను వినుము. చైత్రమాసము వత్సరాబున కాదియు, శివాదిసకలదేవతలకును బ్రీయకరంబునైయున్నది. ఆమాసమునం దేవతలందఱును స్వర్గమునుండి భూమండలంబునకుఁ గ్రీడాన్తమై యరుదెంచి ప్రతివత్సరమును సుఖవిహారంబు గావించి సంప్రీతులై నిజలోకంబులకు విచ్చేయుచుందురు. శంకరుండును బాలకనూపముం దాల్చి కన్యామూర్తులగుప్రమథులతోడను, భగవతీయగుగోరితోడను గలసి చైత్రమాసంబున భూలోకమునవిహరించుచుండును. కార్తికమాసంబున దీపదానము చేయునట్లే చైత్రమాసంబునఁగూడ మహాదేవునకును, నితరదేవతలకును బ్రీతికరంబుగా దీపారాధనాదిమహోత్సవంబులం గావించువారు పాపాత్ములైనను దేవలోకగాము లగుదురు. కావునఁ గృష్ణచతుర్దశియందుగాని, శుక్లచతుర్దశియందుగాని యుపవసించి మహాదేవునుద్దేశించి బ్రాహ్మణునకు గోదానంబు చేయుచుండు పాపవిముక్తులై స్వర్గసుఖంబు లందఁగలరు.

అని యిట్లాదిత్యభగవానుం డాసతిచ్చుటయు భార్గవుండు పరమానందభరితుండై మరల భూలోకంబునకు వచ్చి మంత్రపురోహిత సామంతద్విజుమండలపరివేష్టితుండై కొలుపున్న సహస్రనీకునిందర్శిచి యెల్లవిషయంబులను సవిస్తరంబుగ వినిపించెను. అంత సహస్రనీకుండు ప్రహృష్టమానసుండై తానువచ్చువఱకును భార్గవుని నాజఘానియందే యుండ నియోగించి న్యాయపూర్వకముగా నెప్పుడు నార్జించుటకై విదేశంబునకుం బోయెను. అందొకచో నున్నప్పుడు త్రవ్వఁబడుచుండెను. సహస్రనీకుఁ డాచూలివారితో నుండి తానును

బనిచేయుట కారంభించెను. గోదానమునకు సరిపక్షధనంబు లభించు సంతవఱకు నమ్మహారాజుట్లే పని చేయుచుండెను. అనంతర మాన్య పాఱుం డాద్రవ్యముంగైకొని మరల సురక్షితంబగుతనరాజధాని కేతెంచి యాధనంబుతో భార్గవోక్తం బగువ్రతంబును యథావిధిగ నిర్వర్తించెను. అందువలన నరకస్థుం డగునాతనితండ్రితానీకుఁడు పితృపితామహసహితంబుగ దివ్యవిమానానూఢుండై యప్పరోగణం బులు తన్నుఁజరివేప్పించి నృత్తగీతాదివినోదంబులం గావించుచుండ స్వర్గలోకంబు చేరి యందు యథేచ్ఛావిహారంబులఁగాలక్షేపము చేయు చుండెను. ఏకాహమాత్రసాధ్యం బగునిమ్మహావ్రతంబు నాచరించు వారు శివప్రసాదంబునఁ బురాకృతపాపంబులఁ బరిత్యజించి పితృపితా మహాలతోఁగూడి స్వర్గసుఖంబు లనుభవింపఁగలరు.

చతుర్థశియం దుపహాసంబును, మహాదేవపూజయు నిర్వర్తించి పూర్ణాక్షయం దుత్తమబ్రాహ్మణునకు ధేనుదానంబుఁ జేయవలయును. గోదానము చేయఁజాలనివారు ఘృతపూర్ణంబగుపాత్రంబును, అన్న వస్త్రంబులను దానము చేసివచో గోదానఫలంబు నందఁగలరు. అట్టి వారు పాపవిముక్తులై చిరకాలంబువఱకు రుద్రలోకంబునసుఖభోగంబు అనుభవించి యనంతరము మరల ధార్మికులగుభూపతులై భూమండలమున జనింపఁగలరు. సత్యయుక్తుండై వసంతకాలంబునఁగూడ నొకచతుర్థశియం దీవ్రతంబు గావించి మంత్రోక్తంబుగ శివప్రీతికరం బగుసీదానమనుగావింపవలయును. మంత్రాధికుండగుబ్రాహ్మణుఁడే తిశుద్ధుఁడు. క్షత్రియులును, వైశ్యులునుగూడ మంత్రాధిక్యమువలననే పవిత్రు లగుచున్నారు. వర్ణబ్రాహ్మ్యులగువారును మంత్రబలంబుచేఁ బరిపుష్టులగుదురు. దేవతలును, యక్షులును, రాక్షసులును, పితరులును, మానవులు నందఱునుగూడ మంత్రాత్మకులే యైయుందురు.

మంత్రహీనంబులగువస్తువులను వారు స్వీకరింపబోదు. కౌన్తస ముత్ర
యంత్రంబుగనే పినాకపాణి నారాధింపవలయును. నాంబుగనునంబుల
యందును కృచ్ఛ్రవ్రతంబును, నందు చతుర్దశియం దుపవాసంబును
విహితంబులు. ఏకాదశియం దేకమాత్రభోజనంబును, జలపానంబును,
ద్వాదశియం దయాచితభోజనంబును, త్రయోదశియందు నాభోజనం
బును, చతుర్దశియందు నిరాహారంబును గావింపవలయును. అట్లు
నియతుండై పూర్ణిమయందు గోదానముచేసి ఫలస్వీకరణముచేయును. తదభి
ఫలాకాంక్షియగువాఁడు శివప్రీతికరంబుగ శివును ద్రేశించి యే దానము
చేయవలయును.

పండ్రెండుపల్కములైనను, ఆఱుపలంబులైనను, నాగపాపంబులం
బులైనను, దరిద్రుండగువాఁడు సార్థస్థలంబైనను సువర్ణముతో నాతి పా
త్రను నిర్మింపజేసి దానిని ఘృతంబుచే నిండించి యుత్తమక సువర్ణంబు
బును జేర్చి వస్త్రముచేగాని, తదభావంబున సూత్రముచేగాని
దానిని వేష్టించి శివప్రీతియగుఁగాక—స్థాణుండును, ఈశ్వరుండును,
జగన్నాథుండును, శూలపాణియు, మహేశ్వరుండును, భూతనాథుండును
నగుమహాదేవునకుఁ బ్రణమిల్లుచున్నాను. ఆతఁడు నాపాపములను
నశింపజేయుఁగాక ! కపాలమాలావిభూషితుండును, ఉచ్చిమృగార్ధా
రియు, జగన్నాథుండును, దేవుండు నగుశంకరునకు సమస్కారముఁజేసి
దయచే నేను పాపవిముక్తుఁడ నగుదును గాక ! అర్ధచంద్రాకారముండును,
సర్వాభరణాలంకృతుండు నగుజగదీశ్వరమహాదేవునకు వందనములు
ఆతనికటాక్షములు మత్పాపహరంబులగుఁగాక ! త్రిశూలధారుయు,
త్రిలోచనుండును, గంగాధరుండు నగుచుమాపతికిఁ బ్రణమిల్లుచున్నాను
మును. అతనియనుగ్రహము నొపాపంబుల నుద్ధరింపఁజేయు !

గతుండును, బుద్ధిగతుండును, అహంకారకుండు నగురుద్రుండు నాపా పంబుల హరించుఁగాక ” అనుమంత్రములతో శివపూజ గావించి యాపాత్రే నుత్తమబ్రాహ్మణునకు దానము చేయవలయును. అట్లు చేయువారు మహాఫలసిద్ధులును, సురూపసాభాగ్యభోగైశ్వర్యవంతులు నగుదురు. నాలుగుమాసంబు లుభయచతుర్దసులయందు నిమ్మహోత్ర తంబు నిర్వర్తించుపుణ్యులు సహస్రానీకునివలెఁ దమకులంబునసహస్ర పురుషులనుద్ధరించి పాపశూన్యులై దేవతలకుఁగూడఁ బూజనీయులై శివలోకంబున సుఖోపవిష్టులై యుండఁగలరు. రాత్రులను, పగళ్లను, మధ్యాహ్నంబులను, అపరాహ్ణంబులను, సంధ్యాకాలంబులను వారు మనోవాక్కాయంబులచేఁ గావించినదురితంబు లన్నియును నశింపఁగ లవు. భక్తిపూర్వకంబుగ నేకభుక్తంబును, అయాచితాహారంబును, నస్తభోజనంబును, నిరాహారంబును గావించి యీవ్రతంబును విధ్యుక్త ముగ నాచరించువాని కపారంబగు పుణ్యములభింపఁగలదు. ఇట్లు చతుర్దశియందు భక్తిశ్రద్ధలతో శివపూజ చేసి నియమవ్రతుండును, శుచియు, నేకాగ్రచిత్తుండునై శివసహస్రనామంబులఁ గీర్తింపవల యును. అసమర్థుండగువాఁడు మహాదేవునిదివ్యనామంబులనాకర్ణింపవల యును. అట్టివానికి సకలపాపవిముక్తియు, శివలోకావాసంబును సిద్ధింపఁగలవు.

—♦ సహస్రనామసంకీర్తనము. ♦—

సనత్కుమారుం డిట్లనియెను. వ్యాసమునీంద్రా! శ్రీవణమా త్రంబున సకలపాపాఘవినాశకంబును, ముక్తికారణంబునగు శివసహస్రనామావళింగూర్చి చెప్పుచున్నాను. ఈస్తవంబునుగూర్చి చెప్పుట కునేను సమర్థుండను గాను. అమ్మహాదేవుని యనుగ్రహంబుచే

నాకాదివ్యనామంబు లన్నియును స్మృతిపథంబునఁ దోచుచున్నవి. ముందుగ నేనద్దేవుని సన్నుతించి యాతనిచే ననుజ్ఞాతుండనై యనాది నిధనుండును, సర్వయోనియు, మహాత్ముండును, అవ్యక్తుండు నగు శివుని నామసమూహము నించుక వర్ణించెదను. వరదుండును, సకల జ్ఞుండును, విశ్వమూర్తియు జ్ఞానమయుండును, మహాదేవుఁడు నగు చతురాననుండు వీనికిఁ గర్త. దధిని మధించి నవనీతమును గల్పించి నట్లుగా బ్రహ్మదేవుండు విశేషపర్యాలోచనంబు చేసి మహాదేవుని యయుతనామమధ్యనుండి యీనామసహస్రము నుద్ధరించియున్నాఁడు. పర్వతంబులలో హిమవంతంబునుం బోలి శర్వుని సర్వనామంబుల యందు నీనామావళి సారభూతమైనది. సర్వసాపహరంబును, చతుర్వేదపాఠతుల్యంబును, మహాఫలదాయకంబు నగు నీనామసహస్రము ను సంయతచిత్తంబునఁ బ్రయత్నపూర్వకంబుగఁ బఠించి ధ్యానము చేయవలయును. ఈస్తోత్ర ముత్పాతశాంతికరంబును, పుష్టికరంబును, రక్షోఘ్నంబును, బావనంబునైనది. దీనింగూర్చి భక్తిశ్రద్ధలు గలవారికి బోధింపవలయును. శ్రద్ధావిహీనులును, నాస్తికులు నీనామంబులను వినఁదగినవారు గారు. సర్వభూతాత్మకుండును, పినాకపాణియు నగు మహాదేవుని ద్వేషించువారు పితృపితౄమహాదులతోఁ గూడ సరళ పతితు లగుదురు. అట్టిపాపాత్ములుగూడ సంత్యకాలంబున ధ్యానముగా గర్వరూపంబును, ఉత్తమధ్యేయంబు నగునీనామాని నాలకంచినచో బరమపదప్రాప్తు లగుదురు. ఈస్తోత్రము పవిత్రంబును, మంగళిమయుంబును బుణ్యకలితంబును, గళ్యాణప్రదంబు నైనది. సర్వలోకపితామహుండగు జలజాసనుండు యొల్లి యీస్తవముం గూర్చి దీక్ష సేయున వరాజం బని పేరిడియెను. అది మొదలుగా నిది దేవతలచేఁగూడఁ బూజితంబై స్తవరాజం బని ప్రశస్తిం గాంచెను. ఈనామసహస్రము

మప్పుడే బ్రహ్మలోకమునుండి యవతరించి సకలలోకంబులనున్వ్యాపించెను. శ్రేష్ఠులకు శ్రేష్ఠుండును, శాంతులకు శాంతుండును, ద్యుతులకు ద్యుతియు, యోగులకు యోగియు, కారణంబులకుఁ గారణుండును నగుదేవుం డెవ్వఁడో, ఎవ్వనినుండి సకలలోకంబులును సంభవంబులగుచుండునో, ఎవ్వనిపలనమరల భవంబు లేకుండునో యట్టిసర్వభూతాత్మభూతుండును, అమితతేజస్వియునగు మహాదేవుని సహస్రనామంబులంగూర్చి యాకర్ణింపుము. ఈనామశ్రవణమంత్రంబున నఖిలాభీష్ట సిద్ధి యగును.

స్థిరుఁడు, స్థాణువు, ప్రభువు, భానుఁడు, ప్రవరుఁడు, వరదుఁడు, వరుఁడు, సర్వాత్ముఁడు, సర్వవిఖ్యాతుఁడు, శస్వుఁడు, సర్వకరుఁడు, ఉద్భవుఁడు, జటి, వర్మి, శిఖి, ఖడ్గి, సర్వాంగుఁడు, సర్వభానుఁడు, హరుఁడు, హిరణ్యాక్షుఁడు, నర్వభూతహరుఁడు, ప్రవృత్తి, నివృత్తి, వియతుఁడు, శాశ్వతుఁడు, ధ్రువుఁడు, శ్మశానచారి, భగవానుఁడు, ఖేచరుఁడు, ఖేచరోద్భవుఁడు, అభివందుఁడు, మహాకర్మ, తపస్వి, భూతభానుఁడు, ఉన్మత్త వేషుఁడు, ప్రచ్ఛన్నుఁడు, సర్వలోకప్రజాపతి, మహిరూపుఁడు, మహాకాయుఁడు, సర్వరూపుఁడు, మహాశనుఁడు, విశ్వరూపుఁడు, విరూపుఁడు, విశ్వభోజి, వామనుఁడు, మనువు, లోకపాలాంతర్హితాత్మ, ప్రసాదుఁడు, హయగర్దభి, పవిత్రుఁడు, మహాత్మ, నియమము, నియమాశ్రయుఁడు, సర్వవర్మ, స్వయంభువు, అనాది, ఆది, అవ్యయుఁడు, సౌమ్యరూపుఁడు, విరూపాక్షుఁడు, సోముఁడు, సత్తత్ప్రసాదకుఁడు, చంద్రుఁడు, సూర్యుఁడు, శని, కేతువు, గ్రహము, గ్రహపతి, వరుఁడు, అదిరి, అద్యాలయుఁడు, కర్త, మృగబాణార్పణుఁడు, అనఘుఁడు, మహాతపుఁడు, దీర్ఘతపుఁడు, అదీనుఁడు, దీనసాధకుఁడు, పరివర్షరకకుఁడు, మంత్రము, ప్రమాణము, పరమతపము, ధైర్యాగి, యోధ్యుఁడు, మహావీర్యుఁడు, మహామాత్రుఁడు, మహాతపుఁ

డు, సువర్ణరేతుడు, సర్వజ్ఞుడు, సుబీజుడు, వృషవాహనుడు, దశ
బాహుడు, అనిమిషుడు, నీలకంఠుడు, ఉనూపతి, విశ్వరూపుడు,
స్వయంశ్రేష్ఠుడు, బలి, నైరోచనుడు, అరిహంత, గణకర్త, గణపతి,
దిగ్వాసుడు, కామ్యము, పరమపవిత్రుడు, మంత్రము, సర్వభావ
హారుడు, హారుడు, కమండలుధరుడు, ధన్వి, బాణహస్తుడు, ప్రతా
పవంతుడు, అశని, శతఘ్ని, ఖడ్గి, పట్టిసుడు, ఆయుధి, మహాత్ము
డు, సువహస్తుడు, సుగూపుడు, తేజము, తేజస్కరుడు, ఉష్ణిషి,
సువక్త్రుడు, అత్యుగ్రుడు, వినతుడు, దీర్ఘుడు, హరినేత్రుడు, సతీ
ర్థుడు, కృష్ణుడు, సృగాలరూపుడు, సర్వార్థుడు, ముండేందుడు, కుండి,
కమండలువు, అజుడు, మృగరూపి, గంధమాలి, కపర్ది, ఊర్ధ్వరేతు
డు, ఊర్ధ్వలింగుడు, ఊర్ధ్వశాయి, నభస్థుడు, త్రిజటి, చీరవాసు
డు, రుద్రుడు, సేనాపతి, విభుడు, అహశ్వరుడు, నక్తము, తిగ్మము,
మనువు, సుషర్పసుడు, గజహంత, దైత్యహుడు, లోకము, లోక
ధాత, గుణాకరుడు, సింహశాస్త్రాలరూపుడు, ఆర్ద్రచర్ముడు, ధరా
ధరుడు, కాలయోగి, మహానాడుడు, సర్వావాసుడు, చతుష్పథు
డు, నిశాచరుడు, ప్రేతచారి, భూతచారి, మహేశ్వరుడు, బహుభూ
తుడు, బహుధనుడు, సర్వాధారుడు, అమితగతి, సృత్యప్రియుడు,
సృత్యతృప్తుడు, సర్తకుడు, సనిలాసుడు, పోషకుడు, మహాతపు
డు, ప్రాంశువు, నిత్యుడు, గిరిచరుడు, నభస్సు, సహస్రహస్తాడు,
విజయుడు, వ్యవసాయి, అనిశ్చితుడు, అమర్షణుడు, మర్షణాత్ము
డు, యజ్ఞహంత, కామనాశకుడు, దక్షయజ్ఞాపహారి, సుపథుడు,
మధ్యముడు, తపోపహారి, బలవంతుడు, ముదితుడు, అర్థుడు, అజ
తుడు, వరుడు, గంభీరుడు, గంభీరఘోషుడు, గంభీరబలహా
నుడు, స్యగ్రోధరూపుడు, స్యగ్రోధుడు, వృక్షకర్ణుడు, అశ్లేతుడు,

విభుఁడు, సుతీక్ష్ణదశనుఁడు, మహాకాయుఁడు, మహాననుఁడు, విష్ణు
 క్షేనుఁడు, హర్యతుఁడు, సంయుగాపీడవాహనుఁడు, తీక్ష్ణబాహువు,
 హరి, యజ్ఞుఁడు, మహాశయ్యుఁడు, కర్మకాలవిదుఁడు, విష్ణుప్రసాదితుఁడు,
 యజ్ఞము, సముద్రుఁడు, బడబాములుఁడు, అంబనుఁడు, అంబితోష్ఠుఁ
 డు, బహుమాయాపయోనిధి, మహాంగుఁడు, మహాదంష్ట్రుఁడు, మహా
 జిహ్వఁడు, మహామూలుఁడు, మహానాథుఁడు, మహారోముఁడు, మహా
 కేశుఁడు, మహాజటుఁడు, అసపత్నుఁడు, ప్రసాదుఁడు, ప్రత్యయుఁడు,
 గిరిసాధకుఁడు, స్నేహనుఁడు, అస్నేహనుఁడు, అజితుఁడు, మహాముని,
 వృక్షకాదుఁడు, వృక్షకేతువు, తరళుఁడు, వాయువాహనుఁడు, మం
 డలి, వాయుదాముఁడు, దేవదానవదర్పహుఁడు, అధర్వశీర్షుఁడు, సా
 మాస్యఁడు, రిపుహంత, అమితేక్షణుఁడు, యజుష్పాదభుజుఁడు, గు
 హ్యుఁడు, ప్రకాశుఁడు, జంగముఁడు, అమోఘార్థప్రసాదుఁడు, అభి
 గమ్యుఁడు, సుదర్శనుఁడు, ఉపహారుఁడు, ప్రియుఁడు, సర్వుఁడు, కన
 కుఁడు, కాంచనస్థిరుఁడు, నంది, నందికరుఁడు, భవ్యుఁడు, పుష్కరుఁడు,
 పతి, స్థిరుఁడు, తపనుఁడు, తాపనుఁడు, ఆద్యుఁడు, ఘృణి, యజ్ఞుఁడు,
 సమాహితుఁడు, నక్తుఁడు, కలి, కాలుఁడు, మకరుఁడు, కాలపూజి
 తుఁడు, సుగణుఁడు, గణకారుఁడు, భూతభావనుఁడు, సారథి, భస్మ
 శాయి, భస్మరూతుఁడు, భస్మరూపుఁడు, తరంగణుఁడు, అగణుఁడు,
 లోపుఁడు, మహాత్ముఁడు, సర్వపూజితుఁడు, శంకువు, త్రిశంకుసంప
 న్నుఁడు, శుచి, భూతనిషేవితుఁడు, ఆశ్రమస్థుఁడు, కపోతస్థుఁడు,
 విశ్వకర్మపతి, వరుఁడు, శాఖుఁడు, విశాఖుఁడు, కుంభాండుఁడు, అగ్ధ
 జాలుఁడు, సునిశ్చయుఁడు, కపిలుఁడు, అకపిలుఁడు, శూరుఁడు, ఆయువు
 అపరోరగుఁడు, గంధర్వుఁడు, అదితి, తార్క్ష్యుఁడు, అవిజ్ఞేయుఁడు,
 సుసారథి, పరశ్వధాయుధుఁడు, దేవుఁడు, అర్ధకారుఁడు, సుధీవరుఁడు,

తుంబవీణుడు, మహాకోపుడు, ఉర్ధ్వరేతుడు, జలేశయుడు, ఉగ్రవంశకరుడు, హాశధారుడు, అనిందితుడు, సర్వాంగరూపుడు, మాయావి, సుహృత్తు, అనిలుడు, అనలుడు, బాంధవుడు, బంధుకర్త, సుబంధువు, రవిలోచనుడు, సుయజ్ఞారి, సుకామారి, మహాదంష్ట్రుడు, అసమయోధుడు, బాహువు, అనిందితుడు, శర్వుడు, శంకరుడు, ధనదుడు, ధనుడు, అమరేశుడు, మహాదేవుడు, విశ్వదేవుడు, సురారిహంత, దీధితి, అహిర్భ్రష్టుడు, చేకితానుడు, హరి, అజైకపాదుడు, కపాలి, త్రిశంకుడు, అజితుడు, శివుడు, ధన్వంతరి ధూమకేతువు, స్కందుడు, వైశ్రవణుడు, ధాత, శక్రుడు, విష్ణువు, మిత్రుడు, త్వష్ట, ధ్రువుడు, ధని, ప్రభావుడు, సర్వగుడు, వాయువు, అర్యముడు, సవిత, రవి, ఉద్రగుడు, విధాత, మాంధాత, భూతభావనుడు, హుతతీర్థుడు, వాగ్మి, సర్వకాలగుణావహుడు, పద్మవక్త్రుడు, మహావక్త్రుడు, చంద్రవక్త్రుడు, మనోజవుడు, బలవంతుడు, ఉపశాంతుడు, పురాణుడు, కురుడు, కర్త, కాలరూపి, మరుభూతుడు, మహేశ్వరుడు, సర్వాశనుడు, సర్వశాయి, సర్వప్రాణిపతి, దేవదేవుడు, సుఖాసక్తుడు, సత్తు, అసత్తు, సర్వరత్నవిదుడు, కైలాసశిఖరవాసి, హిమవద్గిరిసంశ్రియుడు, కులహోతి, కులకర్త, బహునీజుడు, బహుప్రదుడు, వణిక్కు, వర్ధనుడు, వృక్షుడు, వక్రుడు, చందనచ్ఛదుడు, సారపీతుడు, మహాజంతుడు, ఆలోకుడు, మహాషధుడు, సిద్ధార్థకారి, సిద్ధార్థుడు, ఛందోవ్యాకరణాంతరుడు, సింహనాదుడు, సింహదంష్ట్రుడు, సింహగుడు, సింహవాహనుడు, ప్రాణివాత్మ, జగత్కాలుడు, తలుడు, లోకహితుడు, జ్ఞానసాముడు, నవక్రాంగుడు, కేతుమాలి, శుభాననుడు, భూతాశయుడు, భూతపతి, అహోరాత్రానందితుడు, వామనుడు, సర్వభూతార్థ, సర్వ

యుఁడు, విభుఁడు, భవుఁడు, అమోఘుఁడు, సంజయుఁడు, పార్శ్వఁడు, జీవనుఁడు, ప్రాణధారి, ధృతిమాన్, ఆత్మవాన్, దక్షుఁడు, సత్కృతుఁడు, యుగాధిపుఁడు, గోపాలుఁడు, గోయుధి, గ్రాహుఁడు, గోచర్మవసనుఁడు, హరుఁడు, హిరణ్యబాహువు, గుహాపాలుఁడు, ప్రవేశితుఁడు, ప్రతిష్ఠాయ, మహాహర్షుఁడు, జితకాముఁడు, జితేంద్రియుఁడు, శాంధారుఁడు, సురాలుఁడు, తనువు, అత్మ, గతి, వరుఁడు, మహాగీతుఁడు, మహానృత్యుఁడు, అప్పరోగణసేవితుఁడు, మహాకేతువు, వికర్త, చరేశ్వరుఁడు, ఆవేదనీయుఁడు, ఆవాసుఁడు, సర్వగంధసుఖావహుఁడు, తోరణుఁడు, తారణుఁడు, వాయువు, పర్జన్యుఁడు, హుతాశనశ్రహయుఁడు, ప్రశస్తాత్మ, హుతాశనుఁడు, ఉగ్రతేజుఁడు, మహాతేజుఁడు, జయుఁడు, విజయుఁడు, కాలవిదుఁడు, జ్యోతిషానయుఁడు, సిద్ధి, సంధి, విగ్రహుఁడు, శిఖి, దండి, జటి, జ్వాలి, మూర్తిజుఁడు, దుర్ధరుఁడు, వణిక్కు, వైష్ణవి, పణవి, తాళి, కాలుఁడు, కాలకంటకుఁడు, నక్షత్రుఁడు, విగ్రహుఁడు, వృద్ధి, గుణవృద్ధి, అయోగముఁడు, ప్రజాపతి, దిశాబాహువు, విభాగుఁడు, సర్వతోముఖుఁడు, విమోచనుఁడు, సురగణుఁడు, హిరణ్యకవచి, ద్రవి, మేఘజుఁడు, బలచారి, మహాచారి, సూతుఁడు, సర్వతూర్యనినాది, సర్వవాద్యపరిగ్రహి, బాలరూపి, బిలావాసి, హేమమాలి, తరంగవిత్తు, త్రిదశుఁడు, త్రివృత్తు, ఛందము, సర్వబంధవిమోచకుఁడు, బంధనుఁడు, సురేంద్రశత్రువినాశి, సౌఖ్యప్రసాది, దుర్వాసుఁడు, సర్వసాధునిషేవితుఁడు, ప్రస్కందనుఁడు, విభాగుఁడు, అతులుఁడు, యజ్ఞసామవేది, సర్వవాసుఁడు, సర్వచారి, దుర్వాసుఁడు, వాసవుఁడు, అమరుఁడు, హేముఁడు, హేమకారి, యజ్ఞుఁడు, సర్వధారి, ధరోత్తముఁడు, లోహితాక్షుఁడు, మహాక్షుఁడు, విరూపాక్షుఁడు, విశారదుఁడు, సంగ్రహుఁడు, విగ్రహుఁడు,

కౌముడు, సర్పచీరనిజాసనుడు, ముక్తుడు, వియుక్తదేహి, దేహారి,
 సర్వకామదాయి, సర్వకాలప్రసాదుడు, సుబలుడు, బలరూపధారి,
 సదాకాశుడు, నిరూపి, నిపాని, ఉరణుడు, ఖగుడు, శౌద్రరూపాం
 శువు, ఆదిత్యుడు, వసువు, అగ్ని, సువర్చసి, వసువేగుడు, మహావే
 గుడు, మనోవేగుడు, నిశాకరుడు, సర్వావాసి, ప్రియావాసి,
 అపదేశకారి, హారుడు, ముని, ఆత్మాకరుడు, లోకుడు, సంభో
 జ్యుడు, సహస్రభోజి, పక్షి, పక్షిరూపి, విశ్వదీపుడు, విశాలపతి,
 ఉన్నాదుడు, మదనాకారుడు, తీర్థము, అర్థకరుడు, అవముడు, వామ
 దేవుడు, వాముడు, ప్రాగ్దేవుడు, వామనుడు, సిద్ధయోగాపచారి,
 సిద్ధుడు, సిద్ధార్థసాధకుడు, భిక్షువు, భిక్షురూపి, విషాణి, మృదువు,
 అవ్యయుడు, మహాసేనుడు, విశాఖుడు, వృషి నాగుడు, విశాలపతి,
 వజ్రహస్తుడు, ప్రతిష్ఠంభి, వజ్రస్తంభనుడు, క్షమావ్రతకరుడు,
 కాలుడు, మనువు, మధుకరుడు, చలుడు, వానస్పత్యుడు, వాజి
 మేధుడు, ఆశిమపూజితుడు, బ్రహ్మచారి, లోకచారి, సర్వచారి,
 సుచారవిత్తు, ఈశానుడు, ఈశ్వరుడు, కాలుడు, నిశాచారి, అనేక
 దృక్కు, నిమిత్తస్థుడు, నిమిత్తుడు, నంది, నందికరుడు, హారుడు,
 వందీశ్వరుడు, నందిమంతుడు, నందివర్ధనుడు, భగాక్షినిహంత,
 కాలుడు, బ్రహ్మవిధ్వరుడు, చతుర్ముఖుడు, మహాలింగుడు, చతు
 ర్లింగుడు, లింగాధ్యక్షుడు, లోకాధ్యక్షుడు, మహాధ్యక్షుడు, యు
 గావహుడు, బీజాధ్యక్షుడు, బీజకర్త, అధ్యాత్మానుగతి, బలి, ఇతిహా
 సకర్త, కల్పుడు, సోత్తముడు, జలేశ్వరుడు, దంభుడు, దంభక
 రుడు, రంహుడు, వశ్యుడు, వశ్యకారి, కలి, లోకకర్త, పశుపతి,
 మహాకర్త, మహాశాపధుడు, పరమాక్షరుడు, బలవంతుడు, శుక్రు
 డు, నీలి, ఆనీలి, సుధాత్మ, శుక్లమంతుడు, నిత్యహరి, బహుప్ర

సాదుడు, సుస్వప్నుడు, దక్షిణౌఘుడు, అమితజిత్తు, వేదకారుడు, సూత్రకారుడు, విద్వాంసుడు, పరముడు, తపస్సు, మహామేఘుని నాది, మహాఘోరవశీకరుడు, అగ్నిజ్వాలి, మహాజ్వాలి, అతిథూముడు, హుతము, హవి, వృషణుడు, శంకరుడు, నిత్యుడు, వర్చస్వి, ధూమకేతనుడు, నీలుడు, స్తబ్ధాంగుడు, లుబ్ధుడు, శోభనుడు, నిరవగ్రహుడు, స్వస్తిదుడు, స్వస్తిభాగుడు, భాగి, భాగకారి, లఘువు, ఉత్సంగుడు, మహాంగుడు, మహాగర్భపూరుడు, యువ, కృష్ణవస్త్తుడు, సువస్త్తుడు, సర్వప్రాణీంద్రియుడు, మహాపాదుడు, మహాహస్తాడు, మహాకాయుడు, మహాయశుడు, మహామూర్తుడు, మహానేత్రుడు, మహామాత్రుడు, విశాలయుడు, మహాదంతుడు, మహాకర్ణుడు, మహేషువు, మహానుగుడు, మహానాది, మహాగ్రీవుడు, సుశాంతధారి, మహాచతువు, మహావక్త్రుడు, అంతరాత్మ, మృగాలయుడు, మహాకటి, మహాగ్రీవుడు, మహాబాహువు, ప్రతాపవంతుడు, సంయోగి, వర్ధనుడు, వృద్ధుడు, నిత్యవృద్ధుడు, గుణాధికుడు, నిత్యధర్మసహాయుడు, దేవాసురపతి, పతి, అయుక్తుడు, యుక్తబాహువు, ద్వివిధుడు, సుపర్వణుడు, ఆషాఢుడు, సుషాఢుడు, ధ్రువుడు, హరిహరుడు, హరుడు, వసువు, ఆవృత్తిమంతుడు, నిత్యుడు, వసుశ్రేష్ఠుడు, మహారథుడు, శిరోహరి, విసర్పి, సర్వలక్షణభూషితుడు, అక్షరుడు, అక్షరయోగి, సర్వయోగి, మహాబలి, సమామ్నాయుడు, అసమామ్నాయుడు, తీర్థసేవి, మహారథుడు, నిర్జీవుడు, జీవనుడు, వాసి, సీరసుడు, బహుకర్మశుడు, రత్నప్రభుతుడు, రత్నాంగుడు, మహాప్రహదనినాదకారి, మూలుడు, విశాఖుడు, నిర్వృత్తుడు, వ్యక్తుడు, ఆవ్యక్తుడు, నిధి, ఆరోహణుడు, నిరూహుడు, శైలహారి, మహాతపుడు, సేనా

కల్పఁడు, మహాకల్పఁడు, యోగము, యోగకరుఁడు, హరుఁడు, యుగరూపుఁడు, మహారూపుఁడు, అయనుఁడు, గహనుఁడు, శరుఁడు, శాత్యనిర్వాపణుఁడు, పాదుఁడు, పండితుఁడు, విశ్వలోచనుఁడు, బహుమాలి, మహామాలి, సుమాలి, బహులోచనుఁడు, విస్తారుఁడు, భవనుఁడు, క్రూరుఁడు, కుసుముఁడు, సుఫలోదయుఁడు, వృషజుఁడు, వృషభాంగాంగుఁడు, మల్లిబిల్వుఁడు, జటాధరుఁడు, ఇందుఁడు, విసర్గుఁడు, సుముఖుఁడు, సురుఁడు, సర్వాయుధధారి, నివేదనుఁడు, సుధన్వి, సంగాధారుఁడు, మహాహనువు, గంధమాలి, భగవానుఁడు, సర్వకర్మోత్థానుఁడు, మంథానుఁడు, బహుళుఁడు, శౌహువు, సకలుఁడు, సత్వలోచనుఁడు, ఉరస్తాలి, కరస్తాలి, ఉర్ధ్వసంహననుఁడు, వటువు, చత్రపత్రసువిఖ్యాతుఁడు, సర్వలోకాశ్రయుఁడు, మహాత్ము, ముందుఁడు, విరూపి, వికృతి, దండి, ముండవికర్షణుఁడు, హర్యక్షుఁడు, కోకసుఁడు, చక్రి, దీప్తజిహ్వఁడు, సహస్రపాదుఁడు, సహస్రమూర్ధుఁడు, దేవేంద్రుఁడు, సర్వభూతమయుఁడు, గురువు, సహస్రబాహువు, సర్వాంగుఁడు, శరణ్యుఁడు, సర్వలోకధారి, పవిత్రుఁడు, త్రిమధువు, మంత్రము, కనిష్ఠుఁడు, కృష్ణపింగళుఁడు, బ్రహ్మదండవినిర్మాత, శతఘ్నీ, శతపాశధృక్కు, పద్మగర్భుఁడు, బ్రహ్మగర్భుఁడు, జలగర్భుఁడు, జలోద్భవుఁడు, గర్భస్థుఁడు, బ్రహ్మవిదుఁడు, బ్రహ్మ, బ్రహ్మజుఁడు, బ్రాహ్మణుఁడు, గతి, అనంతరూపి, నైకాత్మ, తిగ్మతేజుఁడు, తమోనుదుఁడు, ఉర్ధ్వగాత్మ, పశుపతి, వాతరంహుఁడు, మనోజవుఁడు, చందని, పద్మనాభాగ్రుఁడు, సురభి, ఉత్తరణుఁడు, నరుఁడు, కర్ణికారుఁడు, మహాసర్గుఁడు, నీలమాలి, పినాకధారి, ఉమాపతి, ఉమూకాంతుఁడు, జాహ్నువీహృదయంగముఁడు, వరుఁడు, వరాహుఁడు, వరదఁడు, దేవేశుఁడు, సుమహస్వనుఁడు, మహాప్రసాదుఁడు, అన

ఘుడు, శత్రుహంత, శ్వేతపింగళుడు, పీతాత్మ, ప్రయతాత్మ,
 సంయతాత్మ, ప్రధానవిదుడు, సర్వపార్శ్వసుతుడు, తామ్రాక్షుడు,
 ధర్మసాధారణుడు, ధరుడు; చరాచరాత్మ, సూక్ష్మాత్మ, సువృషాం
 కుడు, వృషేశ్వరుడు, సాధ్యుడు, ఋషి, వసువు, ఆదిత్యుడు,
 వివస్వంతుడు, సవిత, అర్చితుడు, వ్యాసుడు, సర్వార్థసంక్షేపి,
 విస్తారుడు, పర్యయిడు, భయుడు, ఋతువు, సంవత్సరము, మా
 సము, పక్షము, సంధ్య, సమాపకుడు, కళ, కావ్య, లవము, మాత్ర,
 ముహూర్తము, అహస్సు, క్షప, క్షణము, విశ్వక్షేత్రుడు, బీజలిం
 గుడు, బీజము, ఆమ్యుడు, అనిందితుడు, సర్వాది, సదసద్వ్యక్తి,
 పిత, మాత, పితామహుడు, స్వర్గద్వారము, ప్రజాద్వారము, మోక్ష
 ద్వారము, త్రివిష్టపము, నిర్వాణము, హ్లాదనుడు, బ్రహ్మలోకపరా
 గతి, దేవాసురవినిర్మాత, దేవాసురపరాయణుడు, సురాసురగతి,
 దేవుడు, దేవాసురనమస్కృతుడు, దేవాసురమహామాత్రుడు, దేవా
 సురమహేశ్వరుడు, దేవాసురమహాశ్రియుడు, దేవాసురగణాధ్యక్షుడు,
 దేవాసురగణాగ్రణి, దేవాసురగురువు, దేవాసురపరిష్కృతుడు,
 దేవాసురమహామంత్రి, దేవాసురమహేశ్వరుడు, దేవాసురమ
 యుడు, చింత్యుడు, అచింత్యుడు, దేవాత్మ, సంభవుడు, ఉద్భిజ్జు
 డు, శుక్రుడు, అవేద్యుడు, విరజుడు, విరజాంబరుడు, ఇజ్యుడు,
 హస్తి, సురవ్యాఘ్రుడు, దేవసింహుడు, నరర్షభుడు, నిరాయుధుడు,
 వరశ్రేష్ఠుడు, సర్వదోహత మోక్షముడు, గురువు, కాంతుడు,
 నిజుడు, సర్వుడు, పవిత్రసర్వవాహనుడు, ప్రయుక్తుడు, శోభ
 నుడు, వజ్రుడు, ఈశానుడు, ప్రభువు, అవ్యయుడు, శృంగి, శృం
 గప్రియుడు, రాజు, రాజరాజు, నిరామయుడు, అభిరాముడు, సుర
 గణుడు, విరాముడు; స్వర్గసాధని, లలాటాక్షుడు, విశ్వదేహుడు,

హరిణుడు, బ్రహ్మవర్చసి, ఘోరగణపతి, సవమేంద్రియవర్ధకుడు, సింధాద్ధుడు, సర్వభూతాద్ధుడు, నిత్యుడు, సత్యవ్రతుడు, శుచి, వ్రతాది, పరమబ్రహ్మ, భక్తపరమగతి, విముక్తుడు, దీప్తతేజుడు, శ్రీమంతుడు, శ్రీవర్ధనుడు, గజుడు—

అనునీనామంబులచే శంకరుండు ప్రసన్నుం డగువఱకును నేను స్తోత్రంబు గావించి యుంటిని. బ్రహ్మాదిదేవతలకును, మహాక్షులకును గూడ నవేద్యంబగుతత్త్వముగల స్తవనీయుండును, బూజనీయుండును, వందనీయుండును, జగత్పతియు నగుమహాదేవు నిష్టు స్తోత్రము చేయ వలయును. నేనమ్మహాదేవుని యాజ్ఞానుసారంబుగ భక్తితో, యజ్ఞపతి యు, గతిమంతులకుఁగూడగతియు నగుభగవాగనునిస్తవంబు చేసితిని. నిత్యయోగపరాయణుండగుమానవుండు, శుచియై పుష్టివర్ధనం బగు నీసహస్రనామావళిచే శంకరునిస్తుతించి యాత్మోద్ధరణంబునకు సమర్థుండు గాఁగలడు. ఈనామములు పరబ్రహ్మస్వరూపములు. ఇవి స్వయముగా బ్రహ్మాదేవునిచేఁ గీర్తితంబు లయ్యెను. ఋషులును, దేవతలునుగూడ నీసహస్రనామములచేతనే యవ్విభుని వినుతించుచుండురు. ఈవిధముగా నాత్మగతిస్వరూపుం డగుమహాదేవునింగూర్చి యాస్తికభావముతో శ్రద్ధాసహితంబుగ జన్మజన్మాంతరంబులయందును స్తోత్రము చేయువారికి భక్తప్రియుండగుశంకరుండు తనసాయుజ్యముచు బ్రసాదింపఁగలడు. కాగ్రదవస్థయందును, నిద్రయాదును, మార్గమధ్యమునందును, ఎల్లవేళలందును నీశివస్తోత్రముం గావించుచుండువారికి సుఖసౌభాగ్యములు వర్ధిల్లుచుండును. అట్టివారికిసహస్రజన్మములయందును గావించినపాపంబు లన్నియు నశించి నిశ్చలం బగునీశ్వరభక్తి లభించును. సర్వాంతఃకరణంబులచేతను బరమేశ్వరునియందలి గుణభక్తియే ముక్తికేకాధారంబై యున్నది. అచంచలంబగుశివభక్తి

దేవతలకుఁగూడ దుష్ప్రపంబైనది. అట్టిచో మానవమాత్రుల కెట్లు
 లభింపఁగలదు ? ఈశ్వరప్రసాదమువలననే మానవులకు భక్తి యుద-
 యింపనలయును. ఆభక్తివలననే తద్భావగతులగుమానవులకుఁ బరమ
 పదప్రాప్తి యగుచుండును. మహాదేవునియందు నిశ్చలభక్తిభావం బుద-
 యించినంతనే భక్తవత్సలుండగు శంకరుండు ప్రసన్నుండై ముక్తిఁ
 బ్రసాదించుచుండును.

మహేంద్రకల్పుండును, విశుద్ధబుద్ధియు నగుతండిమునీంద్రుఁ
 డీర్ఘవరాజముచేఁ గృత్తివాసుని స్తుతించి యుండెను. ఈస్తవమును
 భగవానుండగుశంకరుండు స్వయముగా బ్రహ్మ కుపదేశించి యు-
 డెను. ఆతఁ డింద్రునకును, ఆతఁడు మృత్యువునకును, మృత్యువు రుద్ర
 గణంబులకును దీనింగూర్చి బోధించియుండెను. ఆరుద్రగణంబులవలనఁ
 దనమహాతపంబునకు ఫలంబుగా బ్రహ్మసభయందు తండిమునీంద్రుఁ
 డీస్తోత్రరాజమును బడసెను. ఆతండి శుక్రునకును, ఆతఁడు గౌతము-
 నకును, ఆతఁడు ధీమంతుండగువైవస్వతునకును, ఆతఁడు నారాయణు-
 నకును, ఆతఁడు యమునకును, ఆతఁడు మృకండునకును, ఆతఁడు
 మార్కండేయునకును, ఆతఁడు నాచికేతునకును, ఆతఁ డుపమన్యు-
 నకును, ఆతఁడు శ్రీకృష్ణునకును బోధించుటయుఁ గ్రామక్రమముగా
 నీర్ఘరాజము లోకమంతటను బరివ్యాప్తంబయ్యెను. ఇది సర్వకా-
 మదంబును, భోగదాయకంబును, సర్వసిద్ధిప్రదంబును, స్వర్గసాధనం-
 బును, ఆరోగ్యకరంబును, ఆయుష్కరంబును, ధనధాన్యప్రదాయ-
 కంబు నైనది. దానపులు, యక్షులు, రాక్షసులు, పిశాచములు,
 యాతుధానులు, గుహ్యకులు, భుజంగులు మఱియెవ్వరునుగూడ నీస్తో-
 త్రమునకు విఘ్నంబును గల్పింపఁజాలరు. శుచియు, బ్రహ్మచారియు
 జితేంద్రియుండునై యోగభంగంబు గాకుండునట్లు వత్సరవర్సంతము

నియమముతో నీస్తోత్రపాఠంబు గావించువాఁడు శంకరసాక్షాత్కారముం బొందఁగలఁడు. మహాదేవునిసన్నిధిని నిత్యము నీస్తోత్రమును బఠించువాఁడు సర్వపాపవిముక్తుడై యశ్వమేధఫలంబును గాంచఁగలుగును.

— ♦ తులాపురుషదానవిధి ♦ —

వేదవ్యాసుండు సనత్కుమారునుద్దేశించి యిట్లనియెను. మహాత్మా ! ధర్మమువలననే యర్థకామమోక్షంబులు మూఁడును లభించుచున్నవి. ఆకారణముచేతనే పండితులగువారు తపోదానవ్రతాదిని యమంబులచే ధర్మాచరణంబునకుఁ బ్రయత్నించుచుండును. సాత్వికతపంబువలన స్వర్గంబును, అనంతరము క్రోధలోభవివర్జితంబగు రాజత్వమును బిష్ణుట జన్మాంతరంబున శంకరపదప్రాప్తియు లభించును. రజోగుణబహుళం బగు తపంబువలన రాజసప్రకృతి యగును. తమోయుతంబగు తపంబువలన కూరకర్మండును నిష్ఠురప్రకృతియు నగును. రాజస్తమంబులచే నాక్రమింపఁబడని తపమే సాత్వికంబని కీర్తింపఁబడుచున్నది. అదియే ప్రశస్తమైనది. పర్ణభక్షులును, వాయుభక్షులును, విపినావాసులు నగుమునీంద్రులు సాత్వికతపంబునే యాచరించుచుండురు. రాగాంధులగు మానవులు వనవాసులై యుండియు దోషంబులనే గావించుచుండురు. సాధువులఁ గృహస్థులై యున్నను జితేంద్రియులై తపంబు చేయుచుండురు. వీతరాగులును, అనింద్యకర్ములు నగువారికి గృహమే తపోవనంబు గా గలదు. చతుర్థాశ్రమము జితేంద్రియులకుఁగూడ సుదుశ్చరమైనది. గృహస్థాశ్రమముకూడ శ్రేష్ఠతమమైనదియే. బుద్ధిమంతులగువా రయ్యాశ్రమమునం దనేకవిధంబులగు

ధర్మకార్యంబుల నిర్వర్తించుచుందురు. తపస్సులు విపినక్షేత్రంబు లనుభవించుచుఁ దపంబు చేయుచు యుధారులై యన్నదాత లగుగృహస్థులయిండ్ల కేతెంచుచుందురు. గృహస్థులు వారిని బరితృప్తులంగావించి వారితఃఫలంబులయందు భాగములను గ్రహించుచుందురు. కావున నే సకలాశ్రమంబులయందును గృహస్థాశ్రమము శ్రేష్ఠమైనది. ఈయాశ్రమధర్మముల నుచితరీతిని నిర్వహించువా రిహలోకంబున విపులైశ్వర్యంబు లనుభవించి పరంబున స్వర్గసుఖంబులం గాంచఁగలరు. అట్టిగృహస్థులకుఁ బ్రమాదవశంబునఁగలుగుచుండు పాపంబు లెట్టిదానంబుచే వినష్టంబు లగునో యావతీయవలయును.

అని ప్రార్థించుటయు సనత్కుమారుం డిట్లు చెప్పందొడంగెను. సర్వపాపహరంబును, సర్వసంపత్కరంబును, ఏహికాముష్మిక ఫలప్రదంబు నగునట్టిదానంబునుగూర్చి వర్ణించెద నాకర్ణింపుము. ఆదాన మొకశుభదినంబునఁ జంద్రమాళియగు మహాదేవునిపూజించి నిత్యనైమిత్తికకర్మంబులందీర్చినవెనుక శక్త్యనుసారంబుగఁ గావలయును. పరద్రవ్యముచే దానముగావించువారు నిరయధర్మనము చేయకుండఁ బరమగతిం గాంచఁజాలరు. ప్రజాపీడనమూలంబున లభించినద్రవ్యముచే దానములం జేసిన శతానీకమహారాజునరకగామియై పుత్రిసహయంబునఁగాని తరింపఁజాలకపోయెను. ఇతరులసామ్మతోఁ గావించిన దానములుగూడ నట్లే నిష్ఫలంబు లైపోవును. సత్రాదిధర్మస్థానంబులయందుఁ జేసినదానములలో సగముపుణ్యము వానినిబ్రతిష్ఠించినవారికిఁ జెందఁగలదు. బహువిత్తసాధ్యంబును, దేహశుద్ధికరంబును, స్వర్గప్రదంబు నగునీతులాపురుషదానము ప్రశంసనీయమైనది. పూర్వకాలమునందు రాజవధంబువలనం గలిగినపాపముచేఁ బీడితుండగుభార్గవరామునకుఁ ద్రిలోచనుం డీదానముగూర్చి పోధించి యుండెను. సాప

కర్మనిరతులును, వధబంధనక్రియాపరులగునృపులును, సంకరస్త్రీస
మాసక్తులును, మద్యపానతత్పరులును, అభక్ష్యభక్షకులును, భూణ
హంతకులును, గురుతల్పగులును, మిథ్యావాదులును, విరుద్ధజాతిసంభ
వులును, అయాజ్యయాజకులునుగూడ నీచానముచే విశుద్ధులగుదురు.

పాపక్షయంబును గోరుమానవులు పూర్వ మీశ్వరునిచే
బ్రహ్మసింహంబడిన యాయజ్ఞమును గావింపవలయును. ఈయాగము
నందు ఇంద్రుఁడు, వరుణుఁడు, వాయువు, యముఁడు, నిరృతి, శం
భుఁడు, సోముఁడు వీరింగూర్చి హోమములం గావింపవలయును.
మొట్టమొదటగ్రహక్షత్రపతింగూర్చి మహాశ్యావృత్తులచే హోమం
బుచేసి, సప్తమంత్రములతో హోమంబుగావించి శాకల్యహోమ
మును నిర్వర్తింపవలయును. అనంతరము యథాకమంబుగ సకలదేవ
తలకు నాహుతు లొసంగి దృఢంబులును, బలయుతంబులు నగు
రెండుస్తంభములను నిర్మింపవలయును. తరువాత వినాయకకౌర్తికే
యులను సుగంధవస్త్రాదులచేఁబూజించి సోమద్విజశూలపాణుల నారా
ధింపవలయును. అందు మహాదేవునుద్దేశించి రుద్రసూక్తంబును బఠిం
చుచు నాసనాన్వయపాద్యాదులను సమర్పించి “ఓశూలపాణీ ! నీవు
నాయజ్ఞంబునుగూర్చి దయచేయుము. నాగోత్తరీయుండవగునీ పుమా
సహితంబుగ నాపూజల నంగీకరింపుము. బ్రహ్మచేతను, సూర్యరశ్మి
చేతను బవిత్రింబగునాపూజను బత్నీసహితంబుగ రుద్రుండు పరిగ్ర
హించుఁగాక ! సూర్యకిరణంబులచే బవిత్రింబులగు నీసుగంధకుసుమ
ముల నుమాసహితుడగుమహాదేవుండు స్వీకరించుఁగాక ! వనస్పతిరసం
బును, దివ్యంబును, సర్వగంధంబులయందుత్తమంబును, సకలదేవత
లకు నాఘ్రాణయోగ్యంబును నగునీధూపమును శంకరుండు గ్రహిం
చుఁగాక ! అగ్నియు, శక్రుండును, జ్యోతియు, సర్వజ్ఞోమయుండును,

ప్రభాకరుండును, మహాతేజుండునగుశివుఁ డీదీపమును కైకొనుఁ గాక ! ” అని యచ్చించి పృథివికధిపతి యగునగ్నిని, సురాధిపతియగు నింద్రుని, దినాధిపతియగుసూర్యుని, నక్షత్రాధిపతి యగుసోముని నుద్దేశించి హోమము చేసి మిగిలినదానిని వ్యాహృతులచే హోమము చేయవలయును.

అనంతరము తులయాండు ద్రవ్యము నుంచి “ ఓతులా ! ధరణీ దేవి నీతల్లియ, బ్రహ్మదేవుండు నీతండ్రునై నీవు సత్యధర్మస్వరూపముం గాంచినదానవే యైనచో నిన్నారోహించిన నన్ను భరింపుము ” అని పార్థికించి తులారోహణంబు చేసి బ్రాహ్మణు నుద్దేశించి “ ఓనరసత్తమా ! నీవు సత్యబలంబుచే మహాత్ములగుమునిగణంబుల కంటెను శ్రేష్ఠత్వముం గాంచితివి. కావున మత్ప్రదత్తంబగు నీద్రవ్యమును స్వీకరింపుము. ” అని దానము చేయవలయును. ఇట్లొకసారి దానము చేసినచో సర్వపాపవిముక్తియు, రెండుసారులు చేసినచో గణాధిపత్యలాభమురు, మూడుసారులు చేసినచో మహాదేవసాయుజ్యంబును లభించును. పూణ్ణిమ, యుగాది, చంద్రసూర్యగ్రహణములు మొదలగుపవిత్రసమయములయందును, దీర్ఘక్షేత్రంబులయందును దానముచేయువారు కృతార్థులగుదురు. తులాపురుషదానవిధానము నాకర్ణించువారును, ఈగ్రంథమును దానము చేయువారును, ఈదానము గావింపవలయు నని కుతూహలపడువారునుగూడ సర్వపాపవిముక్తులై స్వర్గలోకావాసు లగుదురు.

—• తులాపురుషవర్ణనము. •—

విశుద్ధాంతరంగుండును, అక్లిష్టకర్ముండును, మహాత్ముండును, మహామునియు నగుభార్గవరామునకు దేవదేవుండగు శూలపాణి యెం

దుకొఱ కీతులాపురుషదానమాహాత్యముంగూర్చి తెలిపియు డెనో
యాతఁడెందుకొఱ కీదానముచేసియుండెనో యాసతీయవలయు నని
వేదవ్యాసుం డడుగుటయు సనత్కుమారుండు చెప్పందొడంగెను.
మునిశ్రేష్ఠా! లొల్లి కుశికుం డనురాజేంద్రుం డపుత్రకుండై యతే
యుండును, మహాబలవంతుండునగుపుత్రునిం గోరి కనోరతపఁబుగావించు
చుటయు నింద్రుం డాతనియెడలఁ బ్రసన్నుండై తానే స్వయముగా
గాధియను నామంబుతో నాతనికి బుత్రుండై యవతరించెను. ఆగాధి
రాజునకు సత్యవతి యను నొకపుత్రి కారత్నంబు జనించెను. గాధి
యాతనయరు బుసిపుత్రుండగు బుచికునికిచ్చి పెండ్లి చేసెను. అ
దువలన నమ్మనికుమారుం డారాజునెడల నతిప్రీతుండై యొకమహా
యజ్ఞంబును గావించి చరువును గ్రహించి రెండవత్రములయందు దా
వేర్వేరుగ నుంచి తనభార్యచేతికిచ్చి దీనిని నీపురు, రెండవదానిని
నీతల్లియు భుజిపుడని నిర్దేశించి చెప్పెను. ఈచరుసేననంబున నీతల్లికి
దీప్తిమంతుండును, అజేయుండును, క్షత్రి యవసుండునగుకుమారుం డు
ను, నీకుఁ దపస్సంపన్నుండును, శమదమాదిగుణాభరణుండును ద్విజ
శ్రేష్ఠుండు నగుతనయుండును గలుగుదు రనికూడఁ జెప్పి యుండెను.
సత్యవతి యాచరుషాత్రద్వయమును భద్రపఱచియుంచుకొనెను.

మఱికొన్నిదినంబులకుఁ దీర్థసేవనంబునకై పోయినగాధిరాజు
పత్నీసహితంబుగ బుచికాశ్రమంబునకు విచ్చేసెను. అప్పుడు సత్య
వతి పరమానందముతో దల్లి కాచతుర్ద్వయముం జూపించి తననాథు
చెప్పినపషయమంతయు నెఱింగించెను. తల్లి యామాట ల్లొలిచిహర్ష
పరవశయై ప్రమాదవశంబునఁ దనయభాగమును దాను భుజించి తన
యంశమును బుత్రుక కిచ్చెను. ఆపరివర్తనమును గ్రహింపఁజాలక సత్య
వతియు దానిని భుజించెను. అనంతరము సత్యవతి ప్రదీప్తమౌనము

ను, ఘోరదర్శనుండును, క్షత్రియాంతకుండు నగు భార్గవుని గర్భము నం దాల్చియుండుటను మహర్షియగు ఋచీకుండు యోగదృష్టిచే గ్రహించి వరవణ్ణిని యగు సత్యవతినుద్దేశించి ఓభద్రా! నీతల్లి పొరపాటున నీభాగంబగు చరువును సేవించినది. అందుచే నీజనని కే బ్రహ్మ నిష్ఠానిధి యగుతనయుండు కలుగఁగలఁడు. నేనాచరువునందు నాత పోబలం బంతయు వినియోగించితిని. నీతల్లి భాగమును నీవుగ్రహించుటచే నీగర్భమునందు క్షత్త్రు తేజస్సంపన్నుం డగు పుత్రుండు గలుగును. అందుచే నాతఁడు బ్రహ్మజాతీయందు నికృష్టుం డగును” అని చెప్పుటయు సత్యవతి విచారముతో “నాథా! నీవుజగంబులనుసృష్టిం చుటకుఁగూడ సమర్థుడవు. అట్టి నీకు సుపుత్రప్రపదానముచేయుట యే పాటిపని? కావున నన్ననుగ్రహించి నాకుసత్సంతానమును బ్రసాదింపుము” అని వేడుకొనుటయు ముసీంద్రుండు “ప్రియా! నేను సమం త్రకంబుగ నగ్నిస్థాపనంబు చేసి యాచరువును సిద్ధపఱచితిని. దానిని వేర్వేరుగ విభజించి యిచ్చితిని. ప్రమాదవశంబున నవి వ్యత్యస్తముగ నుపయోగింపఁబడియెను. ఇంక వానిబలంబుల శనుసరించి సంతానము కలిగితీరును. దీనిని దప్పించుట కెవ్వరికిని సాధ్యముగాదు” అని యూరకుండుటయుసత్యవతి “స్వామీ! నేనట్టిసంతానమువలన సంతృప్తినందఁజాలను. నాపుత్రుం డట్టివాఁడు గాక పౌత్రున కట్టిలక్షణములుండునట్లుగనైన ననుగ్రహింపవలయు నని ప్రార్థించెను. ఋచీకుం డట్లే యగుఁగాక యని యనుగ్రహించెను.

పిన్నుటఁగొన్నాళ్లకు సత్యవతి తపోనిరతుండును దాంతుండును, భృగువాశధరుండు నగు జమదగ్నియను తనయుం గాంచెను. గాధిరాజునకును వేదవేదియు తపోనిధియు, చండపావకసన్నిభుండు నగు విశ్వమిత్రుం డనుపుత్రుండు గలిగెను. ఆజమదగ్నికీ బ్రహ్మకు

శ్రీ ప్రేక్షోనిధియగు పరశురాముండుదయించెను. ఆకాలమునందు హైహయవంశజుండును, గృతవీర్యతనయుండనగు నర్జునుండునురాజుమిగులఁ దేజస్వియు, బలాఘ్నండునై తనసహస్రబాహువులచేఁ జిత్రభానునివలెఁ బ్రకాశించుచుండెను. ఆతఁడు తుషితునిచేఁ దనబాణము ఖంబున నగ్నిజ్వాల యుదయించునట్టివరంబును గాంచి యాశరానలంబుచే గ్రామములను, నగరములను, ఘోషములను, బట్టణంబులను సమస్తమును దహింపఁజేయఁదొడంగెను. ఒకప్పుడయ్యర్జునుండు డాశమారణ్యమును గాల్చుచుండ నాపస్తంబుండను మునీంద్రుండు దగ్ధంబగుచున్న తనయాశ్రమంబును గాంచి కోధప్రదీప్తుండై “భార్గవరామునిచే ఖండితంబగు నీశిరము భూపతితం బగుఁగాక.” యని యక్కార్యవీర్యార్జునుని శపించెను.

పరశురాముండు విద్యార్థియై శివసన్నిధికిం బోయి యమ్మహాదేవునివలన సకలశాస్త్రంబుల నభ్యసించి యస్త్రవిద్యయందుఁగూడ నతినిపుణుండై ధనుర్ధరశ్రేష్ఠుండుడయ్యెను. ఇట్లుండ నొకప్పుడు రాజగు నర్జునుండు జమదగ్నియాశ్రమంబునకు వచ్చుటయు జమదగ్ని యాతని కర్హసత్కారంబులం గావించెను. అప్పుడు రాజయ్యాశ్రమంబునందున్న కామధేనువుం గాంచి సంతసించి “నీకెన్నియేని గోసహస్రంబుల నిచ్చెదను, నాకీధేనువు నీయవలయును” అని యమ్మునిం బ్రార్థించెను. ముని యందుల కంగీకరింపకుండుటచే ముష్కరుండుగునయ్యర్జునుండు బలవంతముగ నాగోవును దీసికొనిపోవుచుండెను. ఇంతలోఁ బరశురాముండు చచ్చటికి వచ్చి యారాజదుర్జయముం గాంచి సహింపక పరశుధారియై యాతని నెదుర్కొని మహారణంబు గావించి తుదకాయర్జునుని సహస్రబాహువులను ఖండించివైచి తపంబు చేసికొనుటకై మహేంద్రలంబునకుం బోయెను. పిమ్మట నాతఁడు మఠలన

శ్రువిద్యాపరిశ్రమంబునకై శంకరునిసన్నిధికిం బోయెను. ఆసమయంబునఁ గార్తవీర్యనిపుత్రులందఱుంగలసియాశ్రమంబునకుంబోయిమహాహవంబు గావించి యందు జమదగ్నిమునీంద్రుని నిహతుం గావించి పోయిరి. ఆవార్తనాలకించి మహావీరుం డగురాముండు రాజసింహుం డగునర్జునుని సపుత్రకంబుగ నిహతుం గావించుటయే కాక తనజనకునిశరీరమునం దెన్నిగాయములు తగిలెనో యన్నిసారులు క్షత్రియవినాశంబు గావింపవలయు నని ప్రతిజ్ఞం గావించి యట్లే భూమండలమంతయు నరాజకంబు గావించెను. రాజపత్నులందఱు నరణ్యంబులకుంబోయి యాశ్రమంబుల నాశ్రయించి యుండి మహాష్వలవలనఁ బుత్రలాభంబులం గాంచుచుండిరి. కొంతకాలమున కావిధముగా మరలక్షత్రియకుఁబు వర్ధిల్లుచుండుటం గాంచి పరశురాముండు క్రోధోద్ధీపుండ్రై పోయి మరలక్ష తరక్తంబుచే భూతలంబంతయుఁ బంకిలంబుగాఁ జేసివైచెను. అనంతర మాతఁ డీధరామండలమంతయును ధరామరులకుదానంబు చేసి మరలఁ దపంబునకుం బోయెను. మరల బ్రాహ్మణులవలన క్షత్రవంశం బుత్పన్నం బయ్యెను. ఆరాజకుమారులందఱునుబలపరాక్రమసంపన్నులైరి. మరలఁ భార్గవరాముండు వచ్చి గర్భస్థశిశుసహితంబుగ క్షత్రవంశం బంతయును నిర్మూలంబు గావించెను. కొందఱు రాజపత్నులుమాత్రమప్పు డెట్లో పుత్రరక్షణముం గావించుకొని దాఁగియుండిరి.

పరశురాముం డిమ్మహావధంబువలనం గలిగినపాపము శమించుటకై యరువదియొక్కమాఱులు కశ్యపునకుఁ భూరిదక్షిణాసహితంబుగ గోభాదానములం గావించి యుండెను. అందువలనను, దపోనియమాదులవలననుగూడ హత్యాదోషంబు శమింపకుండుటచే నాతఁ డశ్వమేధయాగంబు గావించి పాపనిశ్చేషంబగుటకుపాయంబు చెప్పు

వలయు నని కశ్యపునిఁ బ్రార్థించెను. కశ్యపమునీంద్రుం డాతనికి సర్వ దానశ్రేష్ఠంబును, బాపనాశకంబు నగుతులాపురుషదానముఁగూర్చి యుపదేశించెను. పరశురాముం డమ్మహాదానంబు గావించి విగత పాపుం డయ్యెను.

ఇమ్మహాదానంబునందు స్వర్ణాభావంబయ్యెనేని రజతంబు నుపయోగింపవచ్చును. మంగళాకాంక్షి యగువాఁడు మధువు, ఘృతము, గుడము, వస్త్రము, సువర్ణము మొదలగువానితోఁ దులారోహణంబు గావింపవలయును. మనోవాక్కర్మంబులచే శక్త్యనుసారంబుగఁ దులాపురుషదానంబు చేయువాఁడు మహాపాపవిముక్తుం డగును. తులాపురుషదానంబున నెట్టిపాపంబులైనను వినష్టంబులు గాఁగలవు. అట్టివాడు స్వర్గపదంబు నధిరోహింతు రనుట కెట్టిసంశయమును లేదు. రాత్రులను, పగళ్లను, సంధ్యలను, మధ్యాహ్నంబులను, నిశాంతంబులను మనోవాక్కర్మంబులచేఁ గావించినపాపంబు లన్నియును దులాపురుషదానంబున నశింపఁగలవు. “బాల్యయాచనవార్ధక్యంబులయందు జ్ఞానాజ్ఞానకృతంబు లగు నాపాపంబు లన్నియును దులాపురుషరూపి యగునిమ్మహాదేవునియనుగ్రహంబున నశించుఁగాక ! నాచేనార్జింపఁబడినట్టియు, నాకాశ్రయభూతంబైనట్టియు సర్వస్వము నీతులయందు సమర్పింపఁబడినది. ఈధనముతోఁగూడ నాదుష్కృతంబు లన్నియును నాకు దూరంబులగుఁగాక ! మదన్యస్త్రీతంబు లగుపుణ్యంబులన్నియు నన్నుఁ జెందుఁగాక” అని పలుకుచు దులారోపితంబగుధనమంతయును బ్రాహ్మణులకు దానము చేయవలయును. ఈదాన మొక్కఁబ్రాహ్మణునకే చేయంజనదు. ఈతులాపురుషమహాదానంబు చేయువాఁడు నిష్కల్మషుండై పదునల్వరిందుగ్రులు పరిపాలించునంతకాలమువఱకును స్వర్గసుఖంబు లనుభవించుచుండును.

—♦ బ్రహ్మాండవర్ణనము. ♦—

ముక్తికాము లగుమానవులు సంసారసంతరణార్థమై సర్వోత్తమం బగు బ్రహ్మాండదానము గావింపవలయును. బ్రహ్మాండదానము వలన సకలదానఫలంబులును సిద్ధింపఁగలవు. అమ్మహాదానము చేయు వారు సప్తలోకాధిపు లగుదురు. బ్రహ్మాండదాతయగువాఁడు సూర్య చంద్రులును భూమండలము నున్నంతవఱకు బహుబాంధవసహితుండై దేవభవనంబున సర్వాభీష్టఫలంబులననుభవించుచు సుఖించుచుండును. శిమ్మటవిష్ణుసారూప్యంబు గాంచి సకలదేవతాదుర్లభంబగుదివ్యపదంబు కందఁగలుగును.

ఓవ్యాసమునీంద్రా ! ఈబ్రహ్మాండముంగూర్చి సంతే పముగఁ జెప్పెద నాకర్ణింపుము. దీనిని విన్నమానవులు సకలపాపవిముక్తు లగుదురు. సర్వకారణంబును, అవ్యక్తంబును, అనామయంబునగునేశివపదమునుండి యీసమస్తంబును సముత్పన్నంబై యందు విలీనంబగుచుండునో యాదివ్యపదంబునుండి యాకాశంబును, దానినుండి వాయువును, దానినుండి యగ్నియు, దానినుండిజలంబును, దానినుండి పృథ్వియు సంజనితంబు లయ్యెను. ఈపంచభూతసమ్మేళనంబువలన నొకయండం బుదయించెను. కాలాంతరంబున నయ్యండంబు పగులుటయు దానినుండి బ్రహ్మయుద్భవించెను. జలమధ్యంబునందున్న యాయండమునందు పాతాళభువనంబులేడును, ఊర్ధ్వభువనంబు లేడును సంతఃస్థితంబులై యుండెను. అది తనవైశాల్యంబుకంటెద్విగుణితం బగునున్నతిం గాంచి యుండెను. దాని కనంతం డను నాగేంద్రుం డాధారుడై యుండెను. ఆతఁడేవిష్ణుం డని కీర్తింపఁబడుచుండును. బ్రహ్మదేవుని యాజ్ఞచే నాతఁడే యీసమస్తమును ధరించి యుండెను. ఆతనిగుణంబులఁ గీర్తించుటకు దేవదానవులలో నెవ్వరును

గూడ సమర్థులు గాఁజాలరు.

దేవర్షి గణపూజితుండును, సిద్ధులచే ననంతనామకీర్తితుం
డును, స్వస్తికాకారుండును, విమలభూషణవిశిష్టుండును, సహస్రమస్త
కుండును, నవ్యక్తుండు నగు నయ్యనంతుండు ఘణామణిసహస్రంబులచే
దిజ్జుండలములఁ బ్రకాశింపఁజేయుచుండును. ఆతనిమదఘూర్ణితంబుల
గునేత్రము లగ్నిగోళములవలెఁ బ్రదీప్తంబులై యుండును. ఆతని
మస్తకంబునఁ గిరీటమును, గళంబున మాల్యములును, కర్ణంబులఁ
గుండలంబులును ప్రకాశించుచుండును. శుభ్రహారంబులను, నీలవస
నంబును దాల్చి మదోద్రిక్తుండగునాతఁడు సాయంకాలమున గంగాప్ర
వాహశోభితంబగు నున్నతైలాసనగముం బోలి విలసిల్లుచుండును.
లాంగలముసలహస్తం డగునాతఁడు విష్ణుశక్తిస్వరూపిశి యగు వరుణ
కన్యచే నుపాసితుండై యుండును. ఆతనివదనంబుచుండి కల్పాంతం
బున విషాగ్నిశిఖాసముజ్జ్వలుం డగురుద్రుండుఁడయించి జగత్రయంబును
గ్రసించును. సకలసురపూజితుం డగునాశేషుండు పాతాళమూలము
నం దుండి యీభూమండలము నావగింజవలె భరించుచుండును. ఆతని
దివ్యరూపబలప్రభావంబులు దేవతలకుఁగూడ వర్ణనాతీతంబులు. కుసు
మమాలికవలె భూమండలమును శిరంబునఁ దాల్చి ఘణామణిప్రభలచే
దశదిశల వెలిగించు నాతనిమాహాత్మ్యము నెవ్వ రెఱుంగఁగలరు ?
అయ్యనంతుండు విఘూర్ణితనయచుగ్దై యాపులించినప్పుడు గిరికానన
సహితంబుగఁ బృథ్వియంతయును జలించిపోవుచుండును. దేవగంధ
ర్వోరగాదులుకూడ నాతనిగుణంబులకంతంబును గానఁజాలకుండుటచే
నాతని కనంతుండను నామము గలిగెను. నాగకాంతలకరపల్లవముల
యందలిరక్తచందన మాతనినిశ్వాసానిలముచేఁ జిమ్మఁబడి దశదిశల
ననులేపించుచుండును. పురాణముని యగుగర్భం షయ్యనంతు నారా

ధించి సూర్యాదిగ్రహంబుల చారంబునకు ఫలగ్రహణంబు చేయఁగలిగెను. అతఁడు తనమస్తకంబున మహీమండలంబును నితరలోకంబులను, దేవదానవమానవాదులను భరించి యుండును.

ఓమునివరేణ్య ! పాతాళము, సుతలము, వితలము, నితలము, మహాత్సుతలము, అగ్ర్యసుతలము, రసాతలము ననుసీయేడులోకంబులును విస్తారంబుకంటె నున్నతియందు ద్విగుణీకృతంబులై యుండును. అచ్చటి రత్నభూములు సూర్యకిరణంబులవలెఁ బ్రకాశించుచుండును. అందనేకముగ రత్నప్రాసాదములును హేమభూములునుగలవు. అందు దానవులు, దైత్యులు, మహాభాగులగునాగులు, రాక్షసులును నివసించి యుందురు. మహామునియగునారదుం డొకప్పుడు స్వర్గంబునకు వచ్చి పాతాళము స్వర్గముకంటెను రమణీయం బైనదని చెప్పియుండెను. వివిధాభరణంబులకుఁ గాంతిదాయకంబులును, హృదయాహ్లాదకరంబులు నగునమూల్యమణిగణంబులచే విరాజిల్లు పాతాళముతోఁ దుల్యం బగులోకము మఱి యెందున్నది ? నిరంతరము నందందు విహరించు దేవకన్యలచే మనోజ్ఞంబగు పాతాళ మెట్టిముక్తపురుషునికైనను రాగముం గూర్చక మానదు. ఆలోకమునఁ బగలు సూర్యరశ్మియు, రాత్రి చంద్రకాంతియును లేవు. శీతాతపబాధ లెందును లేని యాలోకము మణిప్రభాసముజ్వలమై, సకలామోదదాయకమై దివ్యాన్న పానంబులచేతను, దివ్యభోగంబులచేతను సర్వసమృద్ధంబై యుండును. అందజ్ఞాతముగనే కాలము గడచిపోవుచుండును. అందలివనోపననంబులు కోకిలారావంబులచేతను, సరోవరంబులును, నదులును గమలకుసుమంబులచేతను నింపుగూర్చుచుండును. ఆపాతాళవాసు లగు దైత్యోరగాదులు తపోబలంబుచే సకలసుఖభోగంబుల ననుభవించుచుండురు.

—♦ నరకప్రశంస. ♦—

సనత్కుమారుండు మఱియు నిట్లు చెప్పందొడంగెను. వ్యాసమునీంద్రా ! పాతాళంబున కుపరిభాగంబున రౌరవము, సూకరము, రోధము, తాలము, వివసనము, మహాజ్వాల, తప్తకుంభము, లవణము, విలోహితము, వైతరణి, పూయావహము, క్రిమిలము, క్రిమిభోజనము, అసిపత్రవనము, లాలాభక్షణము, బహిష్టాళ, అధశ్శిరము, సందంశము, కాలసూత్రము, తమము, అవీచి, రోధనము, శ్వభోజనము, అదృష్టము, మహారౌరవము, శాల్మలి యనునరకంబులు గలవు. పాపాత్ములగుమానవు లందు వివిధక్షేత్రంబుల ననుభవించుచుందురు. విప్రవధవిషయంబునఁ గూటసాక్ష్యంబు నిచ్చినవాఁడును, సురాపానరతుండును, నిత్యాసత్యవాదియు నగువాఁడు రౌరవంబునం బడును. భూతాణహంతయు, పరధనాపహారియు, గోఘాతుకుండును, జైశున్యాదులచే విశ్వద్వేషియు, సురాపాయయు, బ్రహ్మఘ్నుండును, స్వర్ణహరుండును ఇట్టివారిసంస్కర్షముగలవాఁడును, రాజఘాతియు, నైశ్యహంతకుండును సూకరనరకపతితులగుదురు. మాతృగామియు, భగినీరతుండును, దూహితృగామియుఁ దప్తకుంభనరకంబునఁ బడుదురు. సాధ్వియగుభార్యను విక్రియించువాఁడును, బాలఘాతియు, భగవిక్రేతయు, భక్తపరాత్మస్తుండును తపలోహనరకదుఃఖంబు ననుభవించును. గురుధిక్కారియు, కుటుంబమున కిడక పరోక్షమున భుజించువాఁడును, దైవదూషకుండును, వేదవిక్రేతయు, అగమ్యగామియు, తపఃఖిలనరకంబునఁ బడును. మర్యాదాదూషకుం డపీచిరోధనరకంబునను, దేవద్విజపితృరక్షాదూషకుఁడు క్రిమిభక్షనరకంబునను, లోభాశ్రద్ధాదులచేఁ గర్మాచరణంబు గావించువాఁడు క్రిమిలనరకంబునను, యజ్ఞంబులయందు దేవదానవమానవపితృతర్పణంబు గావింపక భుజించువాఁడును, శస్త్ర

షాదిప్రయోగంబు చేయువాఁడును లాలాభక్షనరకంబునను గూలు
దురు. అసత్ప్రతిగ్రహిండును, అయాజ్యయాజియు, అభక్ష్యభక్ష
కుండును నగుబ్రాహ్మణుఁడు విశననరకంబునను, సోమవిక్రయుఁడు
రుధిరాంధనరకంబునను, మిత్రద్రోహియు, మధులోభంబున మక్షికా
ఘాతుకుఁడు నగువాఁడు వైతరణియందును బతితులగుదురు. యశావన
మదంబున మర్యాద నతిక్రమించి యపవిత్రజీవనంబు గావించువాఁడు
కృష్ణనరకంబునను, నిష్టారణంబుగ వృక్షచ్ఛేదనంబు సేయువాఁడసి
పత్రీవనంబునను, మేషాదిసాధుమృగహంతకులు వహ్నిజ్వాలానరకం
బునను, సాధుగృహదాహకు లగ్నిమయనరకంబునను, వ్రతలోపంబు
గావించువారు సర్వంశనరకంబునను, బ్రహ్మచర్యవ్రతచ్యుతులును, బు
త్రిలకడ నధ్యయనంబు సేయువారును శ్వభోజననరకంబునను నిపతి
తు లగుదురు.

ఇట్టి నరకంబు లింకను ననేకశతసహస్రంబు లున్నవి. వానియం
దాచేరి పాపాత్ములు ఘోరయాతనల ననుభవించుచుందురు. నరకకా
తణంబు లగుపాపంబులును బహుప్రకారంబులై యుండును. మనోవా
క్తశ్మంబులచే వణ్ణాశమధర్మచ్యుతు లగువారుగూడ నరకగాము లగు
దురు. స్వర్గమునుండి దేవత లధోముఖులయి నరకవాసులను దర్శించు
చుందురు. కాని నారకు లధోముఖులైయుండుటచే దేవతలను దర్శింప
నేరరు. స్థావరంబులును, క్రిములును, మత్స్యేదిజలచరంబులును,
పశుపక్షిమృగంబులును మొదలగుజీవులు స్వర్గమునందువలెనే నరక
మునందును వసించియుండును. ప్రాయశ్చిత్తపరాజ్ఞులుగూడ నిరయ
గాము లగుదురు. పాపంబునకుఁ దగినప్రాయశ్చిత్తము మునులచే నిర్దో
శింపఁబడియెను. గురుపాపంబునకు పిశేషంబుగను, లఘుపాపంబునకు
స్వల్పంబుగను ప్రాయశ్చిత్తంబు గావింపవలయునని స్వామిభగవంతును

చ విచించెను. ప్రాయశ్చిత్తానుష్ఠానంబుచే సకలపాపంబులును విన
ష్టంబు లగును. పాపము చేసితి ననిపరితపించువానికి సర్వప్రాయశ్చి
త్తంబులకంటెను శివస్మరణమే శ్రేష్ఠమైనది. త్రిసంధ్యలయందును,
రాత్రులందును మహాదేవుని స్మరించుటవలనఁ బాపక్షయం బగును.
మహాదేవస్మరణంబునఁ బాపక్షేశంబులు నశించి స్వర్గప్రాప్తియగుటయే
కాక ముక్తికూడ లభింపఁగలదు. భక్తిపూర్వకంబుగ శివుని స్మరించు
వారు పాపముక్తు లగుటచే వారికి నరకగమనంబు లేదు. స్వర్గనతక
ములు పుణ్యాపాపములపరిణామములు. లోకంబునఁ గేవలసుఖదంబు
ను, గేవలదుఃఖప్రదంబు నగునది యేదియును లేదు. సుఖదుఃఖములు
మనఃపరిణామమాత్రములు. కావున జ్ఞానమే పరబ్రహ్మంబును సత్యం
బు నైనది. ఈవిశ్వం బంతయుజ్ఞానమయమైనది. జ్ఞానముకంటె నుత్త
మంబగునది లేదు.

—♦ భూమండలప్రశంస —

ఓపరాశరతనయా ! జంబు, ధక్ష, శాల్మలి, కుశ, క్రౌంచ,
పుష్కర, శాకద్వీపములేశును, లవణ, ఇతిహరస, సుర, సర్పి, దధి,
దుగ్ధ, జలసముద్రంబులచేఁ బరివృతంబులై యుండును. అందు జం
బూద్వీపమధ్యంబునఁ గనకమయంబగుమేనుశైలము విరాజిల్లుచుండును
ఆపర్వతము పదియాఱుయోజనంబులలోతున నాటకొన్నదై యెను
బదినాఱుగువేలయోజనముల యున్నది గలిగి శిఖరభాగంబున నిరువది
రెండువేలయోజనముల విస్తీర్ణము గలదై భూమియనెడుపద్మమునకుఁ
గర్జికాకృతిని విలసిల్లుచుండును. దానికి దక్షిణమున హిమవంతంబును
హేమకూటనిషధగిరులును, నుత్తరమున నీలశ్వేతవర్షపర్వతంబులును
గలవు. ఈనగంబు లన్నియు రత్నవిశిష్టంబులును, అరుణరాగసమంచి

నకుఁ బూర్వంబున సీతాంజన, కుముద, కురర, మాల్యవంతాదులును
 దక్షిణమునఁ ద్రికూట, శిశిర, పతగ, రజత, నిషధాదులును, పశ్చిమం
 బున శిఖివాస, వైడూర్య, కపిల, గంధమాదనాదులును, ఉత్తరమున
 శంఖచూడ, ఋషభ, హంస, కారంజవాదులును కేసరపర్వతంబును
 గలవు. మేరువునకుఁ జతుర్దశసహస్రయోజనోపరిభాగంబున స్వర్గ
 విఖ్యాతం బగుబ్రహ్మపురంబును, దాని దిగ్విదిక్కులయం దష్టదిక్పాల
 కుల పురవరంబులును విలసిల్లుచుండును. బ్రహ్మపురము నలుదెసల
 నుండియు, విష్ణుపదోద్భవ యగు గంగ శశిమాండలమును దడుపుచు
 స్వర్గముచుండి నిపతితం బగుచుండును. ఆగంగానది సీత, అలకనంద,
 చక్షు, భద్ర యనునామంబులచేఁ జతుర్విధంబుల విభక్తంబై మేరు
 వునకునాల్గువైపులను బ్రవహించుచు మహాసాగరమునఁ జేరుచుండును.
 సునీలము, నిషధము, మాల్యవంతము, గంధమాదనము ననునీనాల్గు
 శైలంబులకు నడుమ మేరువు కర్ణికాకారంబున నొప్పమీఱుచుండును.
 ఆమేరువునకు, భరత కేతుమాలాభ ద్రాశ్వకురుభూములు పత్రాకృతిం
 దాల్చి బహిస్సీమలైయుండును. దానిజతరదేశంబున దేవకూటంబు
 గలదు. దానికి దక్షిణోత్తరంబులం గల గంధమాదనకైలాసములు
 పూర్వపశ్చిమవ్యాప్తంబులై యుండును. పూర్వపశ్చిమంబులం గల
 నిషధనీలంబులు పూర్వోత్తరవ్యాప్తంబులై యుండును. ఈసకల భూధరం
 బులయందలి భూభాగములును పేవగంధర్వయక్షరాక్షససేవితంబులగు
 పురకాననాదులచే నలరారుచుండును. అశైలద్రోణులయం దహిరా
 రాత్రములు దేవదానవులు విహరించుచుండును. అవియన్నియు ధార్మిక
 నిలయంబులై భూతలస్వర్గములై సాపాత్ములకు దుర్గమంబులై యుం
 డును. తక్కిన కింపురుషాదివర్షంబులుగూడ శోకాయాసోద్వేగక్షుద్భ
 యాదిరహితంబులైయుండును. అందలిప్రజలు స్వస్థచిత్తులును, నిరాం

తకులును, దుఃఖివృత్తులును, దశసహస్రీవర్షజీవులు నైయుండురు.

* * * * *

ముచు లిట్లు ప్రశ్నించిరి. మహాభాగా ! సర్వార్థసాధకంబును భుక్తిముక్తిప్రదంబును, మంగళదాయకంబు నగుమహాదేవుని షడక్షర రమమంత్రముంగూర్చి నీవు పూర్వము వచించి యుంటివి. మేమింకన బరమసాధనంబులగుమంత్రములను వినఁగోరుచున్నాము. సూతమా, షడ్వ్యాదిమునులును, సిద్ధులును బూర్వమేమంత్రబలంబుచే శివప్రసాదముం గాంచఁగలిగిరో యామంత్రములంగూర్చి తెలుపవలయును అనుటయు సూతుండీట్లనియెను.

తపోధనులారా ! తొల్లిశంకరుఁడు కుమారున కుపదేశించి శివప్రియంబగు మంత్రముంగూర్చి తెలిపెదను వినుఁడు. మొదట బ్రణవంబును, బిమ్మటఁ బ్రాసాదబీజంబును నుచ్చరించి పంచమస్వర సహితంబును బిందుయుతంబునగుచవర్గతృతీయాక్షరమును రెండుసార్లు ఉచ్చరించి తరువాతవిసర్గయుతం బగుపవర్గతృతీయాక్షరము నుచ్చరింపవలయును. ఇదియే మహాదేవుని సర్వార్థసాధకం బగుపరమమంత్రము. ఇది శ్రేష్ఠంబును, బరమంబును, బవిత్రంబును మోక్షదంబును బరమవిభుస్వరూపంబు నైనది. దీనివలన మహాపాతకోపపాతకాదులన్నియు నశింపఁగలవు. ఈమంత్రమును నూఱుసారులు జపించుచు మహాదేవుని బుష్పములతోఁ బూజించువాఁడు పాపదూరుండై కోటిజన్మార్జితపుణ్యలాభంబు నందును. త్రిసంధ్యలయందు నీమంత్రరాజమును శతవారంబులు జపించువానికి మృత్యువు వశమగును. సృష్టివ్యాసక్రమంబున లలాటము, వక్త్రము, హృదయము, నాభి, గుహ్యము, బాహువులు, హస్తములు, పార్శ్వములు, పృష్ఠము, జానులు, జంఘలు, గుల్ఫములు, పాదములు వీనియందుమంత్రస్మరణపూర్వకం

బుగ న్యసించువాఁడు శతకోటిజన్మపాపవిముక్తుడై, పత్రోపలాదిమహా
వర్షణంబువలనను, చోరవ్యాఘ్రాదిభయంబువలనను, జ్వరాదిరోగం
బులవలనను, సకలదుఃఖంబులవలనను ముక్తుండగును. అట్టివానికి సం
గ్రామవిజయంబును సౌభాగ్యంబును లభించును.

ఈమంత్రము నెల్లప్పుడును దివారాత్రములు మనంబున జపిం
చుచుండుసాధకుండు సిద్ధుం డగును. మృత్యుంజయమంత్రస్థితుండై
సతీసహితంబుగఁ ద్రిసంధ్యలయందు నీమంత్రమును జపించువాని కుప
వాసమాసబ్రహ్మచర్యాదులతో నిమిత్తంబులేక సర్వకర్మంబులయం
దును సిద్ధిలాభంబగును. మఱియు సుఖాసీనుండై శ్రేష్ఠం బగుకుంభ
ముద్రిం చాల్చి యాత్మదేహంబున దాలుదేశస్థితంబగు సహస్రదశశ్రేష్ఠ
తపద్దమునుండి సుధాకరుం డమృతవర్షణంబు చేయుచున్నట్లు భావిం
చుచు నీమృత్యుంజయమంత్రరాజమును ధ్యానింపవలయును. ఇట్లు
చేయువానికి దివ్యరూపంబును, అణిమాదిసిద్ధియు, స్వేచ్ఛాగతియు,
కామరూపంబును లభించును. అతఁడు సర్వజ్ఞుండును, సర్వగుండును,
హృష్టుండును, దూరదర్శియు నగును. ఒకసంత్రుర మట్లు సమాపిం
తచిత్తంబున నుపాసించినచో నీసన్ధుణంబు లన్నియు లభించును. ఈ
ధ్యానాభ్యాసమువలన భేదురత్వముకూడ లభించును. ఈమంత్రప్ర
భావము తొల్లి మహాదేవుఁడు దేవికికిని, గార్హి కేయునకును, నందికిని
బోధించి యుండెను. నేనద్దానిని సంక్షేపముగఁ జెప్పితిని. ఈమంత్ర
రాజముచేతనే యగస్త్యాదిమహర్షులు జరామరణవర్జితులైరి.

ఒకప్పుడు భవాని శివుం గాంచి “మహాత్మా! ఈజగంబంత
యును గామక్రోధాదులచేతను, రజస్సుచేతను, సుఖదుఃఖాదులచేతను
వ్యాకులమైయున్నది. ఇందు మానవులకు మోక్షోపాయంబురుగూర్చి
యెఱింగింపవలయును.” అనుటయు శంకరుం డోదేవీ! ఈదేహము

నందు దీనికంటెభిన్నంబగు నహమనునదియే పండితులకుఁ జింతనీయమైనది. ఆమూలమున జ్ఞానలాభముం గాంచువారు భవబాధముక్తులగుటకు సమర్థులగుదురు. “నేను, నాది” యనుభ్రాంతియే దుఃఖకారణ మగునజ్ఞానము. “ఇది నాదికాదు” అను తెలివియే సుఖకరమగుజ్ఞానము. ఈజ్ఞానాజ్ఞానములే మోక్షమునకును బంధమునకును హేతువులు. తనదేహమే తనది కానప్పుడు తనకు దారపుత్రాదులును, గృహక్షేత్రాదులు నెక్కడివి? అట్టిబంధమునఁ దగిలినవానిని ముక్తిలేదు. ఈపాశుపతయోగరహస్యమును సంక్షేపముగఁ జెప్పితిని. అనిన దేవి యోదేవా! ఈనీతత్త్వ మజితేంద్రియులకు బోధపడునదికాదు. చంచలహృదయము లెప్పుడు నహంభావమునే బోధించుచుండునుగదా! కృతయుగాదులయందుఁగూడ నెన్నియో జన్మాంతరంబులకుఁగాని యుద్రియవిజయంబు లభించుటలేదు. అట్టిచో నల్పయుష్కులగు కలిప్రజల కట్టిభాగ్య మెట్లు సిద్ధించును. కావునఁ బాపయుక్తులగుమానవులు భవార్ణవంబును దరించునులభోపాయంబు నానతీయవలయును. అని వేడుటయుఁ గృపామయుం డగుపరమేశ్వరుండు లోకహితార్థినివగునోదేవీ! క్లేశనాశకం బగుక్రియా యోగముఁగూర్చి చెప్పెదను వినుము.

పరమాత్మయందుఁ జిత్త సంకలనంబు గావించు యోగము సాధువులకుమాత్రమే సిద్ధించుచున్నది. బాహ్యార్థంబు లగుమూర్తిపూజా జపాదులచేఁ గావించు నాత్మయోగము క్రియా యోగ మనంబడును. కావున మొట్టమొదటఁ గ్రియా యోగము నాచరింపవలయును. పరమపదలాభంబునకుఁ గ్రియా యోగంబుకంటె నన్యోపాయం బేదియును లేదు. మనంబును గ్రియా యోగాశ్రితంబుగఁ జేసి యెల్లవర్ణంబులవారును మదనుష్ఠానతత్పరులై లింగార్చనంబు చేయవలయును. అట్టివా

రికి దుర్గభం జేదియును లేదు. లింగపూజయందు నైష్ఠికులును, తద్గత
చిత్తులును, తత్కర్మాసక్తులును, తదాశ్రితులును, విపపూజానిరతులు
ను, లింగార్చనాసక్తులును, వ్రతోపవాసతత్పరులును, హింసావర్జితు
లు నగునరోత్తములు రుద్రతుల్యులై నారోకంబున వసించియుందురు.
ఈశ్వరుండ నగునన్ను సర్వాంతర్యామిగ నవరోకించుచు, సర్వభూతం
బులును నాకంటె భిన్నంబులు గావని భావించువాఁడు నిస్సంశయము
గా రుద్రుడే యగుచున్నాఁడు. స్థావరజంగమాత్మకంబగు బ్రహ్మాం
డంబుతయు మత్స్యరూపంబని గ్రహించువాఁడు రుద్రస్వరూపుడే
యగును. స్వర్ణరజతాదులచేఁగాని, తడితరధాతువులచేఁగాని, రత్న
శిలామృత్తికాదులచేఁగాని విధివిధానంబున లింగనిర్మాణంబు చేసి స్థా
పించి ప్రతిదినంబును భక్తిపూర్వకంబుగ వివిధపూజోపహారంబులచే
సర్చింపవలయును. సర్వకాలంబులయుండు, సర్వావస్థలయందును పా
ర్శ్వంబులను, ఎదుటను, వెనుకను, ఊర్ధ్వాధోదేశంబులను నన్ను ధ్యా
నించువాఁడు ముక్తుం డగును. మద్భక్తుండగువాఁడు ప్రణతుండై శుద్ధ
జలఘృతాదులచే నభిషేకించి చందనాగరుకర్పూరాదులచేతను, మనో
హరగీతవాద్యాదులచేతను, విశుద్ధవసనభూషణాదులచేతను మత్ప్రీతి
కరంబుగ లింగార్చనంబు గావింపవలయును. నాచరిత్రశ్రవణంబునం
దాసక్తుడై, నన్నీశ్వరునిగ ధ్యానించుచు, నాపురాణంబుల నాలించు
చు మత్పరాయణుం డగుమానవుఁడు సర్వాబీష్టభోగంబులను బడయఁ
గలఁడు. నాసేవయం దాసక్తుండగువానికిఁ బరమపదంబు లభింపఁగలదు.
చిత్తగతంబును, బుద్ధిగతంబును, దేహగతంబు నగునహంకారరూప
మున గోచరించుచుండు మంగళప్రదమండగురుదుఁడే శివుఁడు. అతఁడే
స్థావరజంగమాత్మం బగుసమస్తమునకును గర్త. ఇట్టిజ్ఞానంబు గల
మానవుఁడు భవబంధవిముక్తుఁడగును. నాయందే వినియోగించునకల

కర్మంబులు ననంతఫలదంబులై జీవుల నుద్ధరింపఁగలుగును. ఇది మా నవులకు సులభంబగుమోక్షసాధనము. క్రియాయోగమున, జ్ఞానయోగమునుగూడ ముక్తిసాధనములే. కాని జ్ఞానయోగము దేవతలకుఁగూడ ససాధ్యమైనది. క్రియాయోగమున దేవత్వమును బిమ్ముట ముక్తియు లభించును. వాయుయుతం బగువహ్ని తృణరాశిని దహించునట్లు లింగార్చనముచే సమస్తపాపములును నశింపఁగలవు. శివరాధనంబు సేయనిజన్మము నిర్మలమైనది. శివపూజలేక మణికనకవస్త్రపూషణాదిభోగంబులు లభింపవు. బహుయుగంబులకుఁ గర్మభూమియగు మానవజన్మంబు గాంచియు లింగార్చనంబు చేయనివాఁడు నిర్మలకుఁడు. ద్విజాతులు వేదమంత్రంబులచేతను, అనధికారులగుశూద్రులు పౌరాణికమంత్రంబులచేతను లింగార్చనంబు చేయవలయును. సకలమంత్రంబులును, జరాచరజగంబును శివునియందుఁ జరివ్యాప్తంబు లైయున్నవి.

పంచభూతములును, జంద్రసూర్యాదులును, శివవ్రతకృతులే. సకలదేవతలును మంత్రాత్మకులు. ఆమంత్రము లన్నియు బిందువు నాశ్రయించి యుండును. ఆబిందువు నాదమునందును, నాదము మరమాత్మయందును సుస్థితంబైయుండును. సర్వమయుండగు నమ్మహాదేవుం డామంత్రంబులచేఁ బూజితుండగును. యకారంబున కష్టమంబగుబీజమును బిందుయుక్తం బగుద్వాదశమాత్రతోఁ జేర్చి యుచ్చరించి నచో షడంగన్యాసయోగ్యం బగుశివమంత్రంబగును. ఈమంత్రోపాసనమే శివపూజ యగుచున్నది. ఇట్లు శివపూజ చేయువాని కిహంపరంబులయందు సర్వాభీష్టసిద్ధియగును. ఈమంత్రము సత్యమై సర్వవ్యాప్తమై నిత్యమైయున్నది. కావున దీని నతిప్రయత్నంబున ధ్యానించుచు పూజింపవలయును. మహాతనుయుతంబును, గళాయుక్తంబు

నగుపంచమంత్రజ్ఞానంబు లేనివాఁడు మాహేశ్వరుండు గానేరఁడు. ఈమంత్రపంచకము సకలమంత్రంబులయందును శ్రేష్ఠమైనది. ఈమంత్రోపాసనంబునఁ బ్రాప్తింపనిసిద్ధు లేవియును లేవు. ఈమంత్రసాధనంబువలన దేవమానవగంధర్వరాక్షసత్వాదిసిద్ధులుగలుగును. దీనిప్రభావంబునఁ ద్రైలోక్యస్త్రీవశ్యంబును, సణిమాదిసిద్ధులును లభించును. దేవతలు, దైత్యులు, సిద్ధులు, యక్షులు, ఉరగులు, రాక్షసులు మొదలగువా రందఱు నిమ్మంత్రబలంబునకు వశీభూతు లయ్యెదరు. మృత్యుపీఠ, గ్రహబాధ, మున్నగునవి యీమంత్రస్మరణమాత్రమునఁ దొలఁగిపోవును. దీనిప్రభావముచే స్థావరజంగమనఖదంతోద్భూతంబులగువిషయంబులన్నియు వినష్టంబు లగును. ఈదివ్యమంత్రమును నూఱుసారులు జపించిన శతజన్మపాపంబులు నశించును. మఱియు స్వర్గమోక్షలాభంబులు సిద్ధించును.

—♦ పంచబ్రహ్మఖ్యానము ♦—

మనోరమం బగుగుప్తదేశంబున శుచిస్నాతుండై యేకాగ్రచిత్తంబున మంత్రజపపూర్వకంబుగ నంగన్యాసకరన్యాసంబులు గావింపవలయును. “ఓంప్రహంహృదయాయనమః” అని హృదయంబును, “ఓంప్రహీంఅఘోరేభ్యఃశిరసేస్వాహా” అని శిరంబును, “ఓంప్రహూంఘోరఘోరతరేభ్యఃశిఖాయైవషట్” అని శిఖను, “ఓంహ్రోంసర్వతఃసర్వేభ్యఃకవచాయ నమః” అని కవచంబును, “ఓంప్రహాంనమస్తేరుద్రయాపేభ్యో నేత్రాభ్యాంవషట్” అని నేత్రంబులను “ఓంహ్రీంఅస్త్రియఫట్” అని చతుర్దిశలను న్యసింపవలయును. అనంతరము నాదబిందుకళాయుతంబును రకారయుక్తంబు నగుహకారమును హృదయంబున నిలిపి పూజించి తదుత్పంగదేశంబున దండశశికరాంకు

శకర్తరీభ్యజధారిణియగున ఘోరేశ్వరి నారాధింపవలయును. “ అఘోరేశ్రీహ్రీహంహంఘట్ ” అనునిమ్మహామంత్రముచేఁ బూజితయైయద్వైవిసద్యఃప్రసన్నకాగలదు. ఈరీతిగా నేకాక్షరచిత్తంబున మాససికారాథనంబు గావించినచో నిహళరలోకంబులయందు సర్వాభీష్టంబులును సిద్ధించును. కపాలమాలికాలంకృతుండును, చతుర్భుజుండును, లలాటలోచనుండును, శూలపాణియు, నభయప్రదుండును, చంద్రశేఖరుండు నగుమహాదేవుని ధ్యానించినచో నభిమతిసిద్ధియగును. ఆరాధనం డెట్టియవస్థయందున్నను శంకరుని బూజించునప్పుడు పవిత్రుఁడేయగును.

శుచిహృదేశంబున లింగస్థానంబుచేసి లక్షజపించి బిల్వపుష్పంబులచే హోమంబాచరించువానికి మహాదేవుండు సాక్షాత్కరించి యుగిమాడిసిద్ధులను బ్రసాదించును. అక్షేకమలకుసుమంబులచేఁ బూజించి హోమంబు చేయువాఁడు జరామరణవివర్జితుండగును. శ్రీపత్రిములు, గుగ్గులుమొదలగువానిచే విధ్యుక్తముగ వ్రేల్చువాఁడు పాతాళంబున సిద్ధుండగును. క్లేశనాశకంబగు నీఘోరమంత్రమును సర్వదా జపించువాఁడు సర్వార్థసిద్ధుండగును. తిలాహోమంబున గ్రహపీడావినాశంబును, ఘృతశర్కరాహోమంబున నాయుర్వృద్ధియు, క్షీరసమిధలతోడి హోమంబున సమృద్ధియు నగును. అఘోరదేవునివలెనే యఘోరేశ్వరిఁగూర్చికూడ జపార్చనంబులు గావించువాఁడు ద్విగుణీకృతఫలసిద్ధుండగును. అఘోరేశ్వరి నారాధించువానికిఁ ద్రిభువనదుర్లభంబులగునభీష్టంబు లన్నియు సిద్ధింపఁగలవు. అఘోరేశ్వరీముద్రను దేవీప్రసన్నతకొఱకుఁ బ్రదర్శింపవలయును. ఉభయహస్తాంగుళంబుల నభిముఖంబులుగఁజేసి తర్జనీద్వయంబుచే ననామితాద్వయంబును గ్రహించి యుభయమధ్యమాంగుళులచే నుభయాంగు

ష్ఠంబుల నాశ్లేషించి యథోముఖముద్రాం గావించి లలాటంబున నుంచి నేత్రనిమిలనంబు చేసి జిహ్వాచాలనం బొనర్చుచు సర్వసిద్ధిప్రదం బగు పరమమంత్రమును స్మరింపవలయును. అందువలన సర్వభూతసిద్ధియు, దేవాసురచూనవాదిగ్రహపీడావినాశంబును సర్వజనవశ్యంబును లభించును. లింగంబునఁగాని భూతలంబునఁగాని యిట్లు పూజించువాఁడు సర్వార్థసిద్ధుం డగును. ఈపూజాఫలంబువలన నిహపరసుఖంబులు లభించును. ఆగమోక్తంబులగు పంచమంత్రంబులచేతను శివపూజం గావించువానికి స్వర్గమోక్షంబులు సిద్ధించును. కావున నిశ్చలభక్తి యుక్తులై సర్వకామఫలప్రదంబగుశివపూజం గావింపవలయును.

—♦ పంచబ్రహ్మనూహాత్మ్యము. ♦—

సనత్కు-మారుం డిట్లనియెను. ఓవ్యాసమునీంద్రా! స్థావరజం గమాత్మకం బగునీజగం బంతయును బంచభూతమయమైనది. దీని యందు సకలజీవులును దమతమకిర్మవశంబున నుడయించుచుందురు. ఆహారనిద్రాభయమైధునాదులు సకలజీవులకును సమంబులై యుండు ను. అందు జ్ఞానులు కర్మం బొచరించియు సంసారబద్ధులు కారు. జ్ఞానహీనులగుపశువులు కిర్మబద్ధులై పుట్టించుఁ జచ్చుచుందురు. మఱి యుఁ బాపాత్ములై సరకపతితు లగుచుండును. పాపభోగానంతరంబున బహుజన్మపరంపరలం గాంచి తుదకు నీచమానవజన్మంబు గాంచఁ గల్గుదురు.

ఒకప్పుడు పంచబ్రహ్మవిధానముంగూర్చి పార్వతిప్రశ్నించుట యు శివుం డిట్లు బోధించెను. దేవీ! సర్వసిద్ధిప్రదాయకంబును శివ భక్తుల కిహపరసాధకంబు నగుపంచబ్రహ్మవిధానమును జెప్పెద విను ము. కపిలగోసంబంధములైన పంచగవ్యంబులచే నభిషేకించి యష్టకం

బును జపించి యష్టసహస్రత్రిలహోమంబు చేయువాఁడు పాపముక్తుం
 డును, కలశంబున జలంబునిక్షేపించుచు నయుతజపంబు చేసి ప్రతిది
 నంబు నయ్యదకంబుచే స్నానంబు చేయువాఁడు లక్ష్మీయుతుండును,
 బుత్రివంతుండు నగును. సూర్యోదయంబుమొదలుగ నస్తమయపర్యం
 తమును దక్షిణామూర్తిమంత్రమును జపించుచు నెనిమిదివేల హోమ
 ము చేయువాఁడు సకలోపపాతకవిముక్తుండగును. పంచామృతమిశ్రి
 తం బగుగుగ్గులుహోమంబువలన యక్షరాక్షసాదివశ్యంబును, సంగ్రా
 మవిజయంబును, అక్లేశంబును గలుగును. విపత్సమయంబులయందు
 మహాదేవునిదక్షిణభాగంబున నుపవసించి త్రిరాత్రంబు లష్టసహస్ర
 జపం బొచరించి దధిమధుఘృతయుతంబులగుసమిధలచే వ్రేల్చువాఁ
 డు విపన్ముక్తుం డగును. కపిలగోదధిఘృతమధుమిశ్రితంబగునోదనంబు
 చే సహస్రహోమంబు చేయువానికి సుపుత్రలాభం బగును. ఘృత
 యుతం బగుగుగ్గిలముచే సహస్రహోమంబు చేసిన సకలలోకవశ్యంబు
 ను, లక్షహోమంబు చేసిన నిధిలాభంబును బ్రహ్మహత్యావిముక్తియు
 శివసాయజ్యంబును సిద్ధించును. భిక్షాహారియై మంత్రజపంబు చేయు
 చు జలంబునుగాని, బిల్వపత్రంబునుగాని, బిల్వఫలంబునుగాని మహా
 దేవుని కర్పించువాని కశ్యమేధఫలంబు లభించును. సఘృతంబు లగు
 వ్రీహీతిలామలతోఁగూడ సుధసీమూలంబులను శతహోమంబు గావిం
 చువానికులంబునం దెన్నఁటికిని దారిద్ర్యంబు గలుగదు. దుర్గమపథం
 బులఁ జరించునప్పుడును, భయాతురుండైనప్పుడును నదీతరణంబు
 నేయునప్పుడును అష్టశతమంత్రజపంబు చేసిన తేమంబు గలుగును.
 ధౌర్ధ్వబాహుండై సూర్యాభిముఖంబుగ శివార్చనంబు చేయువాఁడు
 బ్రహ్మహత్యావిముక్తుండును, సప్తదినంబులు సలిలస్థుండై జలమాత్ర
 మును పానము చేయుచు శివపూజచేయువాఁడు సురాపానాదిపాపవిము

క్రీండును, ఏకమాసంబు నిరాహారియై, విషయంబుల నిర్జీర్ణచిత్రిసంధ్య
లయందు జపంబు చేయువాఁడు సన్న్యాసావతరవిముక్తుఁ డగుచుగావున
నీచప్రతిగ్రహ, నీచాన భోజనాదిదోషవిముక్తుండును నగును. నిర్వ్యా
బురు గూనసజపంబు చేయువానికి గజసింహాదికూరమృగంబులవలన
ను, శత్రువులవలనను భయంబు గలుగదు. మనంబున నిత్యశివధ్యాన
రతుం డగువాఁడు కాయసిద్ధుండును, బరహృదప్రాప్తుఁడు నగును.
పంచమంత్రజపంబువలన సకలదోషవినాశంబును, శివసాయుజ్యంబును
గలుగుననుట కెట్టిసంశయమును లేదు.

—♦ తత్పురుషవిధానము ♦—

ఓదేవీ ! తత్పురుషమంత్రముచే లక్షణాన్వితంబు బరహృదాంగంబు
చేయువాఁడు బ్రహ్మహత్యావిముక్తుఁ డగును. నిర్భయంబుగ చాత్రి
కాలంబున మేకకుడిచెవిని స్పృశించుచు దక్షిణామూర్తిలింగంబున
జపించువాఁడు రూపవంతుడై యక్షిణేస్థుం డగును. నామోచ్చార
ణంబు చేయుచు ఘృతయుతంబు లగుకరణమునుమంగులచే ప్రేక్షి
వానికి సప్తదినంబులలో స్త్రీవశ్యంబును, కర్ణహారధృష్టహేళాదుల
చేయువానికి వత్సరార్థమధ్యంబున దేవగంధర్వరమణీవశ్యంబును గలు
గును. శివలింగంబు నాశ్రయించి నియతచిత్తంబున బ్రతిదిశంబును
మంత్రజపంబు చేయువాఁడు శరీరశివసాయుజ్యంబు నొందును. సూక్ష్మ
భిముఖుడై జపించువాఁడు పాపముక్తుఁడగును, అనణయుక్తలహేళా
మంబు చేయువాఁడు వశీకృతశత్రుండును, ఘృతలేలాహేళామంబు
చేయువాఁడు కీర్తిమంతుండును, దూర్వాంశునిగానికా లాగణాదులు
చేయువాఁడు డాయుష్కృతుండును, మూర్ఖసహేళామంబుచేయువాఁడు
పీడావిముక్తుఁడును, సర్వపహేళామంబు చేయువాఁడు నిత్యభద్రుండు.

నగును. గ్రహణంబులయందు దక్షిణామూర్తిలింగముంగూర్చి యష్టశ
హస్రజపంబు చేయువానిసర్వాభీష్టంబులును సిద్ధించును. ఒకవత్సరము
గాని, యంతకెక్కుడుగఁగాని సర్వదా జపించువానికి కన్యకాశీఘ్రసిద్ధి
యగును. ఏకవత్సరము దక్షిణామూర్తిలింగంబున జపించువానికి
స్వయముగ నేనే సిద్ధిప్రదానముం గావించును. పంచగవ్యాశనుంత
జపించువానికిఁ బరమాత్మప్రాప్తియగును. మితాహరియై నిత్యము
జపించువాఁడు ముక్తుం డగును. పర్వంబులయందు జపించువానికి సర్వ
క్రతుఫలసిద్ధి యగును. శ్మశానంబున జపించిన సర్వభూతవశ్యం బగు
ను. శ్వేతసర్వపంబులచే హోమము చేసిన శాంతిలాభం బగును.
వశీకరణంబునకు రక్తపుష్పంబులచేతను, మారణంబునకు నీలపుష్పం
బులచేతను, విద్వేషంబునకుఁ బీతకుసుమంబులచేతను, ఉచ్ఛాటనంబు
నకు ధూమ్రప్రసూనములచేతను హోమము చేయవలయును. సర్వార్థ
సాధకంబగునీమంత్రజపంబువలన సర్వపాపవిముక్తియు, శివసాయజ్యం
బును లభించును.

—* అర్చనాదివిధి. *

ఓదేవీ ! అఘోరార్చనంబునకుఁ దిధినక్షత్రంబులతోఁగాని,
ముపవాసముతోఁగాని నిమిత్తము లేదు. అఘోరస్మరణమాత్రంబున
కే సర్వపాపక్షయం బగును. ప్రథమంబునఁ బంచగవ్యంబులచే శివాభి
షేకంబు చేసి మంత్రముచేఁ బూజించి అయుతజపంబు గావించి సహ
స్రస్మృతహోమంబు గావించినచోఁ ద్రిలోకవశ్యం బగును. చతుర్దశి
యందుఁగాని, యష్టమియందుఁగాని, మండుకవసను గ్రహించి మహా
దేవునిదక్షిణభాగంబున నుండి యష్టోత్తరసహస్రజపంబు చేయుచు నర
క పాలంబునఁ గజ్జలంబును సిద్ధపఱచి దానిచేఁ గాటుకపెట్టుకొన్నచో

మానవుం డదృశ్యుం డగును. మఱియుఁ గప్పకొవ్వునందు జిల్లేడు దూదివత్తినివెలిగించి పూర్వమువలెనే కాటుకచేసి యుపయోగించిన చో ట్లనమాత్రంబుననే యదృశ్యసిద్ధి లభించి బ్రహ్మాండదిలోకగ మనశక్తియు, దివ్యదృష్టియు సిద్ధించును. వేయిసారు లభినుంఁత్రించిన గోరోచనముచేఁగాని, శివనిర్మాల్యముచేఁ గాని ధూపము చేసినచో భూతబేతాళరాక్షసాదిగ్రహంబులును, జ్వరాపస్మారాదిరోగంబులును వినష్టంబు లగును. కృష్ణచతుర్దశియందు శ్మశానంబున నోగమృతం బగుశవమును సుగంధజలంబులచే నభిషేకించి మండలమధ్యంబుననిలిపి గంధపుష్పంబులచే నలంకరించి శుక్లవస్త్రాచ్ఛాదితంబు గావించి కపిల గోనవనీతంబుచే విలేపించుచు అష్టశతజపంబాచరించినచో శవంబు క్రమంబుగ లేచి సాధకుని సకలాభీష్టంబులను బ్రసాదించి మరల ట్లనా మాత్రంబున నిశ్చేష్టంబగును. కృష్ణచతుర్దశియందుఁ గరవీరసంబున హరితాళచూర్ణముం గల్పి శివలింగమునకు దక్షిణభాగంబున వసించి యష్టోత్తరశతజపంబు చేసి యాహరితాళమును మేన విలేపించుకొన్న చో నదృశ్యసిద్ధియు, యథేచ్ఛాగమనంబును గల్గును. తక్షిణామూర్తి దేవునిసన్నిధి నుండి లక్షజపంబాచరించి తద్దశాంశము బిల్వపత్రహో మంబు చేసినచోఁ ద్రివిధంబు లగుసిద్ధులును లభించును. మంత్రమును నిత్యంబును జపించువానికి సర్వరోగవిముక్తియుఁ గీటపతంగాదివశ్యం బును గలుగును. అట్టివానికి లభింపని సిద్ధి లేవియు నుండవు. వారు స్వశరీరముతోనే పాతాళాదిలోకంబులఁ జేరఁగలరు. బ్రహ్మచర్య వ్రతనియనుంబుతో నొకమాసము పంచగవ్యాశియై జపించినచో బ్రహ్మచర్యాదిసర్వపాపవిముక్తుండగును. మహాలింగంబు నాశ్రయించి షణ్మాసంబులు ఫలమూలాశనంబుచేఁగాని భిక్షాశనంబుచేఁగాని, జపం బు చేయువానికి శివసాక్షాత్కారం బగును. ఓదేవదేవీ! నిత్యంబును

శివపురాణము

శివపురాణములు జపింపవలయు సర్వపాపవిముక్తుం డగును. ఇది యు ఘోరకల్పము.

ఓసువ్రతా ! దక్షిణామూర్తింగూర్చి యష్టోత్తరసహస్రజపంబు చేసి పంచగవ్యాభిషేకంబు చేసి, శ్వేతంబులైనను, రక్తంబులైనను, పీతంబులైనను పుష్పంబులచే నయుతహామంబుగావించినచో మంత్ర సిద్ధియగును. అనంతరము త్రిరాత్రోపనాసంబు చేసి భాసపక్షియె మున నభిమంత్రించి చేలికిఁ గట్టకొన్నచో నదృశ్యత్వంబును భూత వర్జ్యంబు నగును. కపిలసోమయంబుచే బొమ్మను జేసి వామదేవమం త్రముచే నభిమంత్రించి ప్రతిష్ఠించి ఘృతంబుచే వ్రేల్చుచు అష్టసహస్రజపంబు చేసినచో యక్షిణీసిద్ధి యగును. ఉత్తమచందనయుక్తంబుగ సుగంధపుష్ప సహస్రముచే శివలింగమును బూజించినచో సకలాభీష్ట సిద్ధియగును. యవప్రేషిహేమామంబుచే ధనపతి యగును. లక్షజపం బుచేసి సురభికుచుమూలులచే లింగపూజనంబు చేసిన లక్ష్మీసాక్షాత్తా దింబు సర్వాభిషిక్తి యగును. నాగపున్నాగాశోకపాటలకర్ణికారాది పుష్పంబులు సురభిప్రసూనంబు లనబడును. మఱియు వామదేవమం త్రాధిపాత్రతంబునుసూత్రంబుచే రక్షాబంధనంబుచేసికొని సర్వ పంబుల చుట్టించి యెరుచు, జలంబుచే వర్జ్యంబుచు గావింపవచ్చును. సర్వ పంబులచే లింగంబుచు దక్షిణ నభిషేకించుకొన్నచో నలక్ష్మీవినా సకలవిధములు కుండమట్లి కాశోకసాగంధికప్రసూనాభిషేకంబుచే లక్ష్మీ ప్రాప్తియు, సమస్తాతరాజ్యలాభంబు నగును. శుక్లపాడ్యమిమొదలు చంద్రానువలయు బ్రతిదివము శుక్లపుష్పంబులచే నష్టసహస్రసహామం బులచేసికొని వామదేవానుగ్రహంబున నాయుర్వృద్ధియు, సర్వాభీష్ట సిద్ధియు నగును. ఈమంత్రముచే శత్రువుల నభిమంత్రించినచో, బరా ధిని లగును. సుగంధకాండక దళంబుచే కథలింగమును విలేపించి సుగంధ

కుసుమంబులచేఁ బూజించి యష్టోత్తరశతహోమంబు గావించువాఁడు శ్రీమంతుండగును. తపించుటకును, వర్షించుటకును, సర్వభూతములను సృజించుటకును సమర్థుండగు నిమ్మహాదేవుండు సర్వసిద్ధిప్రదాయకుఁడై యున్నాఁడు. ఇది నామదేవకల్పము.

త్రిరాత్రోపవాసంబు చేసి సద్యోజాతమంత్రము నష్టసహస్రజపంబు గావించి యాత్మార్థంబు హోమము చేసినచో నభీష్టసిద్ధియగును. మధుఘృతాక్షంబు లగునష్టోత్తరసహస్రపుష్టంబులచే హోమము చేసిన యక్షరాక్షసాహరణీస్త్రిలు వచ్చి రసరసాయనసిద్ధిలం బ్రసాదింతురు. మహాశివపూజ గావించి కామకోధలోభమోహశూన్యండును, మోనియు, శుక్లవసనుండును జితేంద్రియుండు నై యష్టసహస్రగుగ్గులు హోమంబు చేయువాఁ డష్టైశ్వర్యసిద్ధుండగును. దక్షిణామూర్తినుద్దేశించి శత్రునామము నుచ్చరించుచు జపించినచో శత్రునిర్విశేషం బగును. మధుదుగ్ధంబులతో వేల్చినచో నపహృతరాజ్యలంభంబును, బిల్వార్కోదుంబరాశ్వత్థసమిధలచే నష్టసహస్రహోమంబు చేసినచో భూమండలాధిపత్యంబును, వటతలంబున నుండి లక్షజపంబు చేసినచో యక్షిణీసిద్ధియు, జలమధ్యంబుననుండి పంచసహస్రజపంబాచరించిన బ్రహ్మహత్యాదిపాపముక్తియు, లఘార్థజపంబున మహాపాతకోపపాతకవినాశంబును, శివలింగమునుద్దేశించి లక్షజపంబుగావించిన శివసాక్షాత్కారమును లభించును. నిష్కాముం డిట్లు జపించిన ముక్తియు, జ్ఞాని జపించిన సర్వజ్ఞుండు నగును. ఇది సద్యోజాతకల్పము.

ఓ సువ్రతా! తద్గతచిత్తుండును, సర్వభూతహితరతుండును, మోనియు, భూశాయియు, జితేంద్రియుండును, మితభోజియునై స్వయాంభూతం బగు బాణలింగంబునుగాని, జ్యోతిర్లింగంబును గాని భక్తిపూర్వకంబుగ నేవింపవలయును. సాధకుఁడైనను గురుండైనను నట్లే యా

చేయించును. జపధ్యానపరాయణుం డగుయోగి యోగాభ్యాస మొనర్చుచు, శ్రద్ధక్షణననుష్కారరూపం బగుక్రియా యోగంబువల నగు నేమి చేయవలయును. పూజాదులకు భక్తియేకారణ మైనది. పరమేశ్వరుడు భక్తిగాహ్యుడు. సకలాశ్రమంబులను, సకలవర్ణంబులను గిరిజాలక్ష్మి నామసకలజనంబులను బ్రతిదినము శ్రద్ధావంతులై భక్తి యోగము నాశ్రయించి సిద్ధు లగుదురు. అట్టివారికి శివసాక్షాత్కారం బులభమ నాత్మకృమేమి? ఆత్మయందు సర్వభూతస్థితుండగు శివుని గావించుచు మంత్రోజపంబు గావించి సర్వసిద్ధులును లభించును. శివుం డును, సర్వభూతంబు యను, స్థావరజంగమాత్మకంబగుసర్వజగంబును నేనెయి భావి పడగలయోగి వత్సరార్థంబున సిద్ధుం డగును. సర్వదా సర్వములయందును గుడువాడను నేనే యని మనంబున ధ్యానిం చుచు దీక్షించునాడు శివస్వరూపుం డగును.

శివభావా ! నదీనదసముద్రపర్వతాదులయందుఁగాని గృహం బునఁగాని సర్వమాభిముఖంబుగ శివలింగంబున్నతావున సిద్ధికాముం డగుదును. వివిధగోమయంబుచే నలికి పంచగవ్యంబుచే నభిషేకించి శివోపాసకులై యుచే నభిషేకించి, నామదేవమంత్రంబున దిగ్విజిత్తులై యుచు, శివోపాసకులై యుచు సమత్వంబు గావించితత్పురుషుడగునై యుచే నభిషేకించి శివోపాసకులై యుచు, నీశానమంత్రంబున నీశానమంత్రంబుచే నిత్య ప్రాణానంత్రంబును. దేవాసురప్రతిస్థితం బగు లింగముగాని, స్వయంభూతిలింగముగాని లక్షణవిహీనంబైనను, స్ఫుటితంబైనను, విశీర్ణం బైనను నీర్లక్షణంబైన యని యెఱింగి దాని నుద్ధరింపవలయును. నిత్యమును లింగమునాశ్రయించి శ్రద్ధతో నీశానమంత్రమునుజపించువాఁడు భక్తిగాహ్యుడుగాని, వత్సరంబునఁగాని సిద్ధుం డగును. నాభిదమ్ముజ

అంబునం దుండి సనూహితచిత్తంబున జపించువానికి దివ్యదృష్టి లభిం
చును. అష్టోత్తరసహస్రవారంబు లీశానమంత్రితంబులగుబీజంబుల త్కే
త్రనిక్షేపంబు గావించినచో నిరుపద్రవంబుగ సస్యసంపత్తి యగును.
క్షీరవృక్షసమిధలనే వ్రేల్చిన శాంతిలాభంబును, పర్వతాగ్రంబునం
దుండి జపించిన శంకరసాక్షాత్కారంబును, శ్రద్ధతోలక్షజపంబు చేసిన
సర్వపాపవిముక్తియు, భుజించుచు జపించిన దివ్యతేజంబును, నిత్యైకశ
తజపంబున మంత్రసిద్ధియు లభించును. దుష్టభోజనంబును, గలుషపథగ
మనంబును గలుగుకాలంబులయం దీశానస్మరణంబు సేయవలయును.
ఈయాచారము ననుసరించు శివపూజాత్మ్యం డగువాఁడు సర్వపాప
విముక్తుండై శివలోకమాననీయుం డగును.

ఓభవానీ ! విశుద్ధకర్ములును, విమలతపోనిరతులు నగువారు
నిరంతరము నన్నాగాధించుచుందురు. వారికి మత్సదృశంబగు జ్ఞానంబు
లభించును. తపంబుచేఁగాని శివలోకగమనంబు గలుగదు. తపోబలం
బుననే దేవర్షిమునిగణంబులు స్వర్గాదిసుఖానందంబులం గాంచుచుం
దురు. దుర్ధరంబులును, దురారాధ్యంబులును, సుదూరంబులును, దుర
తిక్రమంబులు నగునవి యన్నియును దపస్సాధ్యంబులగుచు. తపంబు
మాత్రమే దురతిక్రమమైనది. నేనును, బ్రహ్మయు, పిష్ఠుండునుగూడ
మీయందుఁ దపోనిష్ఠులమై యుండుము. దేవీ ! నీవును దపస్వినివే.
తపఃప్రభావముచేతనే నన్నుఁ బతిగాఁ బడయఁగల్గితివి. తపంబుచే
సర్వాభీష్టంబులు నిహలోకంబుననే సిద్ధించును. హితజనకం బగునట్టి
తపముసాత్త్వికంబనియు, రాజసంబనియు, తామసంబనియు మూఁడు
విధముల నెప్పుచుండును. దేవతలును, ఊర్ధ్వరేతస్కులగుయతు
లును గావించుతపము సాత్త్వికము. క్రూరకర్ములగురాక్షసాదులత
పము తామసము. దుస్సహంబు లగుశీతాతపాదులచే శరీరంబును బీడిం

పంచేయుచుఁ గావించు నభీష్టసాధకం బగుతపము తామసము. భక్తియే
గావించు దేవపూజాజపధ్యానంబులు సాత్త్వికతపంబులు. సాత్త్వికత
పంబుచే నిహపరసుఖలాభంబును గ్రమ్మబుగముక్తియు సిద్ధించును.
అదియే యుత్తమమైనది. నిశ్చలధర్మబుద్ధి, స్నానము, పూజ, జపము,
హోమము, శౌచము, అహింస, పృతిము, ఉపవాసము, మానము,
ఇంద్రియనిగ్రహము, జ్ఞానము, విద్య, సత్యము, అక్రోధము, దానము,
క్షమ, దమము, దయ, వాప్తీకూపతటాకాదిప్రతిష్ఠ, దేవాలయప్రతిష్ఠ,
చాంద్రదాయణాదులు, యజ్ఞము, ఉత్తమతీర్థాశ్రమసేవ మొదలగునవి
ధర్మప్రాప్తి కుపాయములు. మఱియుఁ బండితులకు సుఖప్రదములు.
సంకాంతి, విషువద్యోగము, నాదము, ఉత్తాంతి, ధ్యానము, బింబుల
వము, జ్యోతిర్దర్శనము, ఉన్మనీభావము, ధారణ, ప్రాణాయామము,
నాడీసంచారజ్ఞానము, ప్రత్యాహారము, నిరోధము, కాస్తావస్థ, మృతా
వస్థ మొదలగునవి జ్ఞానసాధనములు. వీనివలన సకలపాపక్షయం బగు
ను. నారీశయ్యాసనంబును, యానంబును, వస్త్రబురు, ధూపవిలేప
నంబులును, తాంబూలభక్షణంబు ననునీయెదును గాజ్యైశ్వర్యములు,
సువర్ణము, తామ్రము, గృహము, అశ్వము, రత్నము, ధేచువు, వేద
శాస్త్రవిచక్షణత, శాస్త్రాంతరపాండిత్యము, నృత్యగీతాలంకారములు,
శంఖచీణామృదంగాదివాద్యములు, గజేంద్రము, ఛత్రము, చామరము
మొదలగునవి భోగస్వరూపములు. కామి యగువాఁడు వీనియం దను
రక్తుండగును.

స్నేహ మద్దమువంటిది. దానియందుజీవులు తిలలంబోలి పీడితు
లగుచుందురు. అయినను మాయామోహాత్మలై స్నేహమునే విశేష
ముగ నాశ్రయించి కష్టసుఖానుభవంబులఁ గాంచుచుందురు. జీవు
లొకిదియుఁ దియు సంసారచక్రంబునఁ బరిభ్రమించుచు ముఖాంతరమై

నానామోనులంబుట్టుచుఁ గాలవశంబునఁ దుదకు దుర్లభంబగు మా
నవజన్మంబు గాంచుచుండును. పుణ్యవశంబునఁగూడ మానవజన్మంబు
లభించుచుండును. గురులఘుకర్మాచారంబుగ విచిత్రగతు లేర్పడు
చుండును. మానవుండై జనించియు స్వర్గమోక్షసాధకంబును, గల్యా
ణప్రదంబు నగుననుష్ఠానంబు సేయనివాఁడు మరణానంతరంబునఁ జర
కాలంబువఱకును శోకతప్తుం డగుచుండును. మానవజన్మము దేవాసు
రదుర్లభమైనది. అది లభించినప్పుడు నరకకారణంబులుగాని సత్క
ర్మంబుల నాచరింపవలయును. స్వర్గమోక్షయశ్శంబు సేయకున్నచు
మానవధర్మమునైనఁ బాలింపవలయును. మనుష్యజన్మము ధర్మమూలా
కమైనది, అది సర్వప్రయోజనంబులకును సాధకమైనది. లోభవశం
బున నితరయత్నంబులు చేయకున్నచు మానవుఁడు మూలరక్షణము
నైనఁ గావింపవలయును. మానవత్వంబున దుర్లభఁ బగుబాహ్మణుం
డై పుట్టియు నాత్మకల్యాణసాధనంబు చేయనివానికంటె నవివేకి యె
వ్వఁడుండును? సకలదీప్తిపంబులకంటె నీదీప్తివమునందే యుపార్జితకర్మ
ఫలంబు భోగ్యం బగుచుండును. ఇందుఁ గర్మఫలమే స్వర్గమోక్షహా
పంబునఁ బ్రాప్యంబగును. ఈభారతవర్షంబున మానవుండై పుట్టి
యాత్మమంగళమును సాధింపనివాఁ డాత్మవంచకుం డగును. ఇదియే
కర్మభూమి; ఇదియే ఫలభూమి; ఇందుఁ గావించిన కర్మంబులకు స్వ
ర్గాదులయం దనుభవ మగుచుండును. శరీర మారోగ్యముగా నున్నం
తవఱకు సత్కర్మంబు లాచరింపవలయును. అస్వస్థుండై యున్నప్పు
డన్యప్రేరితుండయ్యును ధర్మాచరణంబు చేయఁజాలఁడు. అనిత్యంబగు
నీశరీరమూలంబున నిత్యవస్తుసాధనముం గావింపఁదలంపనివానికి నిత్య
వస్తుసిద్ధి లేకుండుటయే కాక యనిత్యం బగుశరీరముకూడ వినష్టమై
పోవును. అహింసారాత్రిరూపంబున నాయువు ఖండఖండంబులుగ

నశించిపోవుచున్నను నేల తెలిసికొనఁజాలరు? ఎప్పుడు వచ్చి పైఁబడఁ
నో యిండుకంతయుఁ దెలియఁబడని మృత్యువిషయంబున నేల నిశ్చిం
తులై యుందురు? మృత్యుహతులై సర్వమును విడిచి యేకాకులై
పోవలసి వచ్చునని యెఱింగియుండియు దారిబత్తెముకొఱ కెప్పుడైన
నెప్పుడైన నిండుకంత ధనదానము నేల చేయకున్నార? దానరూపం
బగుపాథేయము గలవారికి యనులయపథము సుగమమై యుండును.
అది లేనివారు క్లేశముల ననుభవింపవలయును. మరణానంతరము
పుణ్యమెవ్వరిముందు నడచుచుండునో వారికి స్వర్గపథంబునఁ బ్రతిపథ
మునందును సుఖలాభం బగుచుండును. పుణ్యము స్వర్గదంబనియు,
పాపము నరకకారణం బనియు నెఱింగి పుణ్యకార్యంబులఁ జేయుచుఁ
బాపములఁ ద్యజింపవలయును.

ఈశ్వరశరణ్యులగువారికి నరకంబును యమదర్శనంబును గలు
గదు. అట్టివారు మహాపాపులైనచో శివాజ్ఞచే భారతవర్షంబునఁ గొం
తకాలముండి యంతంబున శివపురంబుఁ జేరుదురు. ఎల్లవిధంబుల శివ
శరణ్యులగువారు జలంబులపైఁ బద్మపత్రంబులవలెఁ బాపలిప్తులు గాక
యుందురు. శివనామంబు గీర్తించువారికి నరకయమభీతులులేవు. కా
వున జ్ఞాను లగువారు సర్వదా శివభక్తులై యుండవలయును.

—* వర్ణవిశేషకథనము. *

వ్యాసుం డిట్లనియెను. ఓమునులారా! బ్రాహ్మణత్వము దు
ర్భేదమైనది. ప్రకృత్యనుసారంబుగ మానవులు బ్రహ్మక్షత్రియవైశ్య
శూద్రు లగుచుందురు. బ్రహ్మముఖిమునుండి బ్రాహ్మణులును, బా
హువులనుండి క్షత్రియులును, ఊరువులనుండి వైశ్యులును, పాదముల
నుండి శూద్రులును జనించినట్లు వేదప్రమాణము గలదు. ఇట్టిస్థితిలో
చున్నతియు, నవనతియు నెట్లు తటస్థితులగుచుండు నని యడుగుటయు

సనత్కుమారుఁ డిట్లు చెప్పఁ దొడంగెను. వ్యాసమునీంద్రా! పండి
తులైనను దుష్కృతప్రభావముచే భ్రష్టులగుచుందురు. కావున శ్రే
ష్ఠత్వము లభించినప్పుడు దానిని రక్షించుకొనుచుండవలయును. బ్రా
హ్మణత్వమును ద్యజించి క్షత్రియస్త్రీయందు సంతానముం గల్గించు
వాఁడు బ్రహ్మభ్రష్టుండై క్షత్రియత్వముం గాంచును. అధర్మాచరణ
వశంబున నిష్టిపరివర్తనం బగుచుండును. తమోగుణమయంబులగు
సహస్రజన్మంబులయనంతరమున లభించినయుతమస్థానమును బ్రమా
దవశంబున వినష్టంబు గావించుకొనఁగూడదు. శూద్రాన్నముదరస్థం
బైయుండ మరణించిన బ్రాహ్మణుఁడు సాగ్నికుండైనను, విద్యాంసుం
డైనను దప్పక శూద్రుండై జన్మించును. బ్రాహ్మణుఁ డయ్యును
బ్రాహ్మణ్యము నవమానించుచు భోజ్యాభోజ్యజ్ఞానంబు లేకుండువాఁ
డు క్షత్రియజన్మంబు గాంచును. శూద్రుఁడయ్యును స్వకర్మనిరతుండై
యున్నచో వైశ్యుం డగును. వైశ్యుండైనను బాపద్వేషియు, విద్యాం
సుండను, అగ్ని హూత్రుండును, యజ్ఞశేషాన్నభోజియు నగువాఁడు
క్షత్రియుం డగును. ఉత్తమదక్షిణలతో యథావిధిగ యజ్ఞంబులఁ
జేయుచు, నధ్యయనంబాచరించి స్వర్గకామియై శ్రేతాగ్నుల నారా
ధించుచు, నిత్యదానము, ధర్మపాలనము, ధర్మతత్పరత్వము. ఋతు
కాలపత్నిగమనము, సర్వాతిథేయత్వము, సర్వభూతసంతర్పణము,
త్రివిధానుష్ఠానము, గోబ్రాహ్మణవిషయంబునఁగాని, యాత్మాగ్ధంబు
నఁగాని రణమరణమునుగాంచిన యగ్నిమంత్రపూతుం డగుక్షత్రి
యుఁడు బ్రాహ్మణుండై విధిజ్ఞుఁడును, యాజ్ఞకుండును శేవప్రియుండు
నగుచు బహుకాలము స్వర్గభోగంబు లనుభవించును. దుర్లభంబగు
బ్రాహ్మణత్వ మతికష్టంబునఁగాని ప్రాప్తింపదు. కావున దాని నెల్ల
విధముల రక్షించుకొనవలయును.

ధర్మయుద్ధంబువలన లభించుపుణ్యము అగ్నిష్టమాదియజ్ఞంబు
 లవలనఁగూడఁ బ్రాప్తింపదని యజ్ఞవిదులు చెప్పదురు. శత్రునైనన్య
 మును మర్దించుచు సమరనిహతుండగువీరుఁడు ధర్మార్థకామసంపాద
 కంజగుయజ్ఞఫలంబు నందును. ద్వంద్వరణంబునఁ బ్రతిపీరుని నిజ్జించి
 యతనియానంబు సధిరోహించువారును, యుద్ధంబునఁ బరాజయం
 బెన్నఁడు నెఱుంగనివారును విష్ణుపదప్రాప్తు లగుదురు. యుద్ధంబు
 సేయుచు నిహతుండు గానివాఁ డశ్వమేధచతుష్టయఫలంబుగాంచును.
 శస్త్రబలంబున నప్రతిహతుండై సేనాముఖంబుననిలుచువాని కెన్నటి
 కిని స్వర్గచ్యుతి లేదు. రాజుగాని, రాజపుత్రుఁడుగాని, సేనానాయ
 కుఁడుగాని కేవలవీరులుగాకున్నను ధర్మాచారంబుగ రణనిహతులై
 నచో నిశ్చయముగ వారి కక్షయలోకావాప్తి యగును. యుద్ధంబున
 శస్త్రానిహతిచే నెన్నిరోమకూహంబులు విక్షి తంబులగునో సర్వకామదం
 బులగునన్నియక్షయలోకసుఖంబు లాతనికిఁ జేకూరును. వీరాసనంబు
 ను, వీరశయ్యయు వీరలోకావాసంబునకు హేతువులు. గోబ్రాహ్మణ
 ప్రభువిషయంబున నిహతుం డగుయోధుఁడు పుణ్యశీలరంబోలి స్వర్గ
 ల్లాభంబు నందును. బ్రహ్మహంతయైనను, గోబ్రాహ్మణప్రభువిషయం
 బునఁ బ్రాణంబులు విడుచువాఁడు పాపముక్తుండగును. తనభగ్గునై
 న్యమును రక్షించుకొనుచు నజేయుడై నిలుచువీరుఁడు జీవించియున్న
 చో విశేషఫలంబును, మరణించినచోఁ బునరావృత్తి రహితం బగుస్వర్గ
 మును గాంచును. గోబ్రాహ్మణప్రభువులకొఱకు క్రూరజంతునిహతుం
 డగువాఁడు సద్గతిం గాంచును. ధవమున్నచో ననేకయాగములంజేయ
 వచ్చురు గాని రణమరణంబుఁ గాంచుటమాత్రము దుష్కరము. సకల
 వర్తంబులకంటెను క్షత్రియులకు రణయజ్ఞము సద్గతిహేతువైనది. వేద
 విదుం డగువిప్రుండైనను నాతఁడయిమై హింసకుఁడై యెదిరిగినప్పు

జాతనివధించినచో బ్రహ్మహత్యాదోషము లేదు. తుష్టిపాసాతుతులును, భీతులునగు యోధులను వధించువారు బ్రహ్మహత్యాదోషముం గాంతురు. వ్యాధిగ్రస్తుండును, దుర్బలుండును, బాలకుండును, స్త్రీరక్షితుండును, దీనుండును, జడభావస్థితుండును, భగ్గధనుండును భిన్నగుణుండు నగువాని రణంబున వధింపఁగూడదు. ముక్తకేశియై పలాయితుం డగువాఁడును, యుద్ధభయంబున జడుండై యున్నతుం డగువాఁడు, పక్షశాఖాతృణగ్రాహియు, క్షమాప్రార్థియు వధాహ్వాలు గారు. నేనిక యుద్ధము చేయఁజాల ననువాఁడును, నీవాఁడనని లొంగినవాఁడును, వృద్ధుండును, రణానభిజ్ఞుండును క్లీబుండును మొదలగు వారిని బ్రమాదవశంబుననైన వధింపఁగూడదు. తపోయజ్ఞంబులవలన బ్రాహ్మణులకు లభించుపుణ్యము సమరనిహతు లగుక్షత్రియులకు సిద్ధింపఁగలదు. ధర్మయుద్ధంబున హతుండగువాఁడు వేదవేదాంగపరిశీలనంబువలనను, యోగంబువలనను, వానప్రస్థాదులవలనను లభించు ఫలముం గాంచును.

—♦ సంసారచికిత్స ♦—

సనత్కు-మారుం డిట్లనియెను. సాత్యవతేయా! నరకపురుషశరీరము పంచభూతంబులచేతను, ధర్మబలమువలన దివ్యశరీరము భూతసారంబుచేతను క్షణమాత్రంబున నుత్పన్నం బగును. మిశ్రీకిర్మఫలంబునం గలుగుదేహము భూతపరిణామాబువలన నుదయించును. అట్టిదేహంబులుగలజీవసముదాయమునందు తృణగుల్మలతాదులుద్భిజ్జములనియు, క్రిమికీటాదులు స్వేదజంబులనియు, మత్స్యనక్రవిహంగాదులండజంబు లనియు, మానవచతుష్పదాదులు జరాయుజంబు లనియుఁ జతుర్విధంబులఁ బరగుచుండును. తేజస్తప్తంబును, జలసిక్తంబు నగు

శూమి వాయుయోజితం బగునాకాశసంబంధమున బీజప్రాప్తంబగుచు
న్నది. ఋతుకాలంబునం దట్టి బీజములు జలసిక్తంబులై స్థితంబులును,
మృదులంబులునై క్రమంబుగ మూలముం గాంచును. పిమ్మట నమ్మా
లంబునుండి క్రమంబుగ వంకురంబును, బ్రతంబును, నాళంబును,
గాండంబును, ముకుళంబును, దూషంబును, క్షీరంబును జనించి యా
క్షీరంబుచేఁ దండులంబులుత్పన్నంబులై యవిపక్వంబులైనంతనే యో
షధి విశుష్కంబైపోవును. ఫలపరిపాకంబున నోషధులన్నియును నిర్జీ
వంబులగును. అందు యవప్రభృతి సప్తదశౌషధలు శ్రేష్ఠములు.
తక్కినవి కనిష్ఠములు. యవాదిసస్యంబులుకర్మితంబులును, మర్దితంబు
లునై ముసలోలూఖిలశూర్పాదులచేఁ బరిశోధితంబులై జలాగ్నిసాహ
య్యంబున భక్ష్యభోజ్యపేయలేహ్యాచోష్యపిచ్ఛిలంబులను షడ్విధఘా
త్యరూపంబులఁ బరిణమించును. పరస్పరసంయోగంబున వానికి వివి
ధంబులగురుచులును షడ్విధరసంబులును గలుగును. ఆయన్నము జీవు
లచే భుజింపఁబడి స్థూలాశయంబునఁ జేరి ప్రాణవాయువును స్థాపి
చును. ఆవాయువు భక్ష్యపేయవస్తుమధ్యంబునఁ బ్రవేశించి మొదట
సన్నజలంబులరు వేటుపఱచి యగ్నిపై జలంబును, జలముపై నన్న
మును, నిలిపి తాను తనవాయుకూపముతో జలాధోభాగంబున నిలిచి
యగ్నిని బ్రజ్వలింపఁజేసి జలంబున కుష్ణముం గూర్చుటచే నన్నము
పరిపక్వం బగును. పిమ్మట నాపక్వాన్నమునందు కిష్టిము, రసము నని
రెండురూపము లేర్పడును. అందుకిష్టిము విస్తామూత్రకఫాదిద్వాదశ
విధమలరూపమై శరీరమునుండి బహిర్గతం బగును.

జీవులహృత్పద్మమధ్యమునుండి దేహమంతటను సర్వనాడు
లును వ్యాపించి యుండును. ప్రాణవాయు వానాశులయందు రసంబు
నింపుటయు నవి స్థితంబులై వ్యాపించును. అండలి శరీరోష్ణముచేఁ

బక్ష్మంబై యొడలంతటను వ్యాపించి చర్మరక్తరూపంబునఁ బరిణమిం
చును. ఆరక్తమునుండి లోమమాంసంబులును, మాంసమునుండి కేశ
స్నాయువులును, స్నాయువులనుండి సిరాస్థినఖిమజ్జలును, మజ్జనుండి
యత్పత్తినిగానం బగుశుక్రంబును నుత్పన్నంబు లగును. అన్నపరి
ణామం బిట్లు ద్వాదశవిధంబు లనిపండితులు చెప్పదురు. ఈశుక్రము
నుండియే దేహోత్పత్తి యగును. ఋతుకాలంబున నిర్దుష్టం బగుశు
క్రము గర్భంబునఁ జేరి వాయుపరిచాలితంబై శోణితసమ్మిళితం బగు
ను. జీవులు కర్మవశంబుచే శుక్రక్షరణసమయంబున సర్వేంద్రియపరి
వృత్తులై గర్భమధ్యంబునఁ జేరుటకు బాధ్యులగుదురు. శోణితసంక
లితం బగుశుక్ర మొకదినంబునకుఁ గలలాకృతిని పంచదివసంబులకు
బుద్బుదరూపమును గాంచును. వారముదినములలో నాబుద్బుదము
మాంసపేశియై ద్వివారంబులకు జర్మరక్తంబులచే దృఢత్వముం జెం
దును. దానినుండి పంచవింశతిదివసంబులకు బీజమునుండి యంకురం
బులవలెనే దేహాంకురంబు లుదయించును. ఒకమాసంబున కది గ్రీవము
శిరము, స్కంధము, పృష్ఠవంశము, ఉదరము ననుపంచరూపంబుల
విభక్తంబగును. మాసద్వయంబునకు హస్తపాదపార్శ్వకటిగాత్రంబు
లును, మాసత్రయంబునకు సర్వాంగాంకురసంధులును, మాసచతు
ష్కంబున కంగుళులును, మాసపంచకంబునకు ముఖనాసికాకర్ణదంత
గుహ్యంబులును, మాససప్తకంబునకు నాభిపాయూపస్థాదులును, సకల
గాత్రసంధులును సముత్పన్నంబు లగును. అష్టమమాసంబున సకలాం
గప్రత్యంగములును, మస్తక కేశాదినిఖిలావయవంబులును సుస్పష్టముగ
నేర్పడును. అప్పుడు శిశువు మాతృభక్షితంబులగు నాహారంబుల
వలన నేర్పడు పక్షసంబులను నాభినాళమునుండి గ్రహించుచు ప్రాణ
పంచకయత్నంబై దినదినంబును వర్ధిల్లుచుసంపూర్ణుడై పూర్వస్మృతి

గాంచి పూర్వోపభుక్తంబు లగు సుఖముఖనిద్రాస్వప్నములను, జన్మ
మృత్యుపరంపరలనుగూర్చి చింతించుచు నేనిది గర్భనరకముంబుల
దొలగించు శుభకర్మములం గావించి సంసారనాశకంబగు శివార్చనంబు
నాశ్రయించి తరించెద నని భావించుకొనుచుండును. గర్భవాసకాలం
బున జీవుడు గర్భనరకపీడితుండై మోక్షోపాయముం జింతించుచు
జరాయువేష్టితుండై పర్వతంబులనడుమఁ జిక్కునడినవానివలె కాల
క్షేపము చేయుచుండును. మరియు సాగరగర్భపతితుండై వ్యాకులు
డైనవిధంబున గర్భోదకనిమగ్నుండై ప్రాణమాత్రావశిష్టుండై విచారి
చుచుండును. గర్భకుంభపతితుం డగుజీవి జతరానలంబునలనఁ దప్తకుం
భపతితుం డగువానివలె దగ్ధుం డగుచుండును. పృతస్సనూనముఖంబు
లచే వేధింపఁబడువానివలె గర్భస్థుం డగుజీవి బాధపడుచుండును.
గర్భవాసంబు కంటె నతిదారుణంబగు క్లేశం బెందును లేదు. ఏడవమా
సముచండియే జీవులు గర్భమధ్యంబునందుండి సకలబాధల నొందు
చుందురనియు, వారికప్పుడు కేవలధర్మబుద్ధియే యుండు ననియుఁ
బెద్దలు చెప్పుదురు. ఇటుయంత్రంబునఁ జెఱకులవలెను, గొనుగునఁ
దుఁ దిలలవలెను గర్భస్థజీవులు పీడితు లగుచుందురు. ఈసగీర మృ
స్తంభకలితంబును, స్నాయుర్జ్వలబంధితంబును, రక్తసాంసమృత్తికాళి
స్తంబును, విష్టామూత్రభాజనంబును, కేశతృణాచ్ఛన్నంబును, వ్యాధి
ప్రీలారంగంబును, క్లేశాకరంబును, ఏకమాత్రముఖద్వారవిశిష్టంబును,
కర్ణరంధ్రాది వాతాయనాప్తకయుతంబును, దీప్తద్వయకవాటాంచితం
బును, దంతజిహ్వగ్రశబంధితంబును, భోగతృష్ణాతురంబును, మహాంధ
కారపూర్ణంబును, రాగద్వేషవిషహంబును, అమేగ్యపూర్ణగర్భవినిగ్గ
తంబు నగునస్థిపంజరమాత్రం బనియే యెటుంగవలయును. అందెనిమి
దైవందలయునునదిమాంసపిండలుగలవు. దానియందంతటను సార్వత్రి

కోటిరోమకూపంబులును నాడులును వ్యాపించి యుండును. ఆరోమకూపంబులనుండి నిత్యమును స్వేదాదిమలంబులు బహిర్గతము లగుచుండును. దాని కిరువదినఖంబులును, ముప్పుదిరెండుదంతములు నుండును. అందు చిత్రం బొకకుడవంబును, కఘంబొకయాథకంబును, పన వింశతిపలంబులును, కపిలధాతువు దశపలంబులును, పలలము పంచార్థపలంబులును, మేదస్సు దశపలంబులును, మహారక్తము త్రిపలంబులును, మజ్జ ద్వాదశపలంబులును, శుక్ర మర్థకుడవంబును నిండియుండును. శుక్రమే దేహులకు బలంబును బీజంబు నని యెఱుంగునది. మజ్జయు సహస్రపలంబులు మాంసపిండంబులును, శతపలంబులు రక్తంబును, అపరిమితంబు లగువిష్టామూత్రంబులు నందు నిండి యుండును. ఆత్మనిత్యంబును, విశుద్ధంబు నైయుండియుఁ గర్మవశంబున నిట్టి యశాశ్వతంబును, సశుద్ధంబునగుగృహంబును గల్పించుకొని యుండును. ఈదేహము శుక్రశోణితంబులచే నుత్పన్నంబై విష్టామూత్రపూర్ణంబై యుండుటచే నిత్యము నపరిశుద్ధమై యుండును. అమేధ్యపూర్ణంబగుఘటము పై నెంత కడిగినను బరిశుభ్రంబు గానట్లు మలపూర్ణంబగు శరీరము జలస్నానాదులచేఁ బవిత్రంబు గానేరదు. అతిపవిత్రంబులగు పంచగవ్యంబులును, సుగంధమనోహరాన్నపానాదులును దేహమధ్యంబునం జేరి క్షణమాత్రంబుననే యపవిత్రంబు లగును. ఇట్టిస్థితిలో శరీరంబుకంటె నపవిత్రం బగువస్తువిం కిమున్నది ? నిరంతరమును స్రవిం చుచుండు మూలంబులం గాంచుచుండియు, వానికాధారం బగుశరీర మెట్లు పవిత్రమైయు నని భావింపఁగలదు ? ఎంత గడిగినను బొగ్గు సూలిస్యమును విడువనట్లు పంచగవ్యకుశోదకాదులచే నెంతశోధించినను శరీరము నిర్మలము కాఁజాలదు. పర్వతము జలప్రవాహములం బోలె గొర్రెతనమును పులవాహినుల నెఱవరించుచుండు సీదేహ మెట్లు

పవిత్రం బగును ? విష్ణుమూత్రపాత్రం బగునీగాత్రంబున కెందును శుచిత్వంబు లేదు. దేహములస్పర్శమాత్రంబున మృత్తికాజలాదులచే వాస్తవోధనంబు గావింపవలసియుండ నట్టిమలభాండము నంటువిషయంబున హస్తంబునకు విరాగంబు గలుగుటలేదు. ఎట్టిసుగంధపుష్పాదులచే సాస్కరించినచు గుక్కతోక యెట్లును దిన్నబడనియట్లు శరీరము తనస్వభావదుర్గంధమును విడువదు. దుర్గంధమలంబుల దర్శించుచు నాఘ్రాణేంద్రియములుగూడ మానవులు స్వశరీరంబుపై విరక్తి నండకుండు ఔంతియూశ్చర్యము ! మోహనూహత్యై మెట్టిదియో గాని శరీరము నం దంతలును దోషంబులనే కాంచుచుండియు జీవులు దానియందే ముగ్ధు లగుచున్నాడు. స్వదేహదుర్గంధముం గాంచియు విరక్తి నందని వాఁకి విరాగకారిణము నెవ్వరుపదేశింపఁగలరు ? సర్వజగంబును బవిత్రమైనదియే కాని దేహముమూత్ర మపరిశుద్ధ మైనది. దేహములంబు చే బవిత్రవస్తువుగూడ నపవిత్రంబగును. దేహదుర్గంధాపనోదనంబు న్నకై శౌచవిధి నిర్దేశింపఁబడినది. కాని యంతఃకాలాష్యము మరణ పత్యంతము, గంగాజలంబుతటిచేతను, బర్వతోపమం బగుమృత్తిక చేతను శోధించినను విశుద్ధంబు గానేరదు. అఖిలతీర్థస్నానంబు చేసినను, తపఃబాచనంబులను గలువాత్ము లెన టికిని బవిత్రులు కాఁజాలరు. కుక్కుముట్టినచర్మపాతములకు తీర్థజలాభిషేచనంబువలన నేమిప్రయోజనము ? అంతర్మలిను లగువా రగ్నిప్రవేశంబు గావించినను నపవర్తంబు నందఁజాలరు. అంతర్హాషితులగువారి కాజన్మాతగంగాస్నానంబులుగూడ నిష్ఫలంబు లగుచున్నవి. భావదుష్టుల కాజ్యప్రజ్వలితం బగుహుతాశినమద్యంబునం బడి భస్మంబైనను లాభము లేదు. నిత్య గంగావాసంబులగుమోసంబులను, నిత్య దేవాలయస్థితంబులగువిహంగములునుంబోలి భావదుష్టులు తీర్థావగాహన దానదేనపూజాదులవలన ఫలంబు నందఁజాలరు.

ఎల్లయెడలను భావశుద్ధియే పరమశౌచము. కాంగిలింత తల్లి
 బిడ్డలయెడల నొక్కటియే యైనచు భావముమాత్రము విభిన్నమైనది.
 కాంత పుత్రునొక భావమునను, భర్తనొక భావమునను గాంగిలిండుకొ
 నును. నిశ్చలభావులగువారు కాంతాల్లింగితులయ్యును గామహంస్థులు
 గారు. బంధమోక్షంబులకు భావమే కారణమైనది. కామాదులచే
 నాకాంతుం డయ్యుచు మానవుఁడు భావవిశేషముచే ముక్తుఁడు గాఁ
 గలఁడు. అంతర్భావపిశుఁడు డగువాఁడే మోక్షంబున కధికారి య
 గును. సద్భావుండును, నిర్మలతేజుండు నగుమానవుఁడు దావహేలా
 మాదులం గావించి పుణ్యలోకంబు లన్నిటిని జేరఁగలఁడు. జ్ఞానత
 బనుజలముచేతను, నైరాశ్యమును శ్చోకచేతను మానవులయపిడ్యా
 మలంబు విదూరితం బగును. స్వభావముచే నకరిశుద్ధబగుశరీరము
 నిస్సారంబగుకదలిస్తంభమువలెఁ జర్మమాత్రసారకైనది. దోషబహు
 లం బగుదేహముఁగాంచి విజ్ఞం డగువాఁడు వీతనాగుండై నిశ్చలబ్ర
 హ్మవలంబనంబు గాంచి సుస్థిరుండై యుండును. అజ్ఞానదోషంబునను
 వివిధకర్మవశంబునను జీవులకు దుస్సహంబగుజన్మదుఃఖంబు గలగునని
 పండితులు చెప్పుదురు. విద్వాంసులు కోటిగ్రంథములలో జోతించిన
 విషయ మొక్కశ్లోకార్థమునఁ జెప్పుచున్నాను. “మమత్వమే పరమ
 దుఃఖాకరము. నిర్మమత్వమే పరమసుఖాశ్రయము.” అనేకరాజన్య
 లు నిర్మములై సంసారవిముక్తులైరి. శతసహస్రవ్యక్తులు మమత్వముచే
 సంస్పృతిబద్ధులైపోయిరి. గర్భవాసంబున ధర్మస్మృతి గలజీవులు ప్రసవ
 తాలంబునఁ బీడాశోకమూర్ఛితులై తన్నిస్మృతీం గాంచుచుండుదురు.
 జన్మించినంతనే మోహసంజ్ఞకం బగుఘోరబాహ్యవాయుప్రభవము
 చే దేహులకు జ్వరంబును, జ్వరహేతుకం బగుమోహమును బ్రాప్తి
 యౌతం బగును. ఆసమ్మోహంబువలననే స్మృతిభ్రంశంబై పుంర్న

కర్మవశంబున జన్మాసక్తి యుదయించును. అందుచే విషయానురక్తుం
డగుమూఢమానవుం డెన్నఁడును బవిత్రహితకార్యప్రవృత్తుండు గాఁ
జాలఁడు. అట్టివానికి అత్మ, పరమవస్తువు, దేవుఁడు అనుజ్ఞానమే కలు
గదు. అతఁడు కన్నులుండియుఁ జూచుటకైనను, జెవులుండియు విను
టకైనను, శక్తుండు గాఁడు. సమతలంబున నడచుచుండియు నడగడు
గునకుఁ బడిపోవుచుండును; బుద్ధియుండియుఁ బెద్దలబోధల నెఱుంగ
నేరఁడు. అతఁడు గర్వోభవివశుండై వివిధ క్లేశంబుల నందుచుండును.
అందుచేతనే భగవానుండగు శంకరుండు గర్భస్థైతిం గలిగించునట్టి
యు, గర్భదుఃఖమును బ్రకటించునట్టియు, మోక్షసాధనం బగునట్టియు
శాస్త్రమును బ్రసాదించెను. సర్వార్థసాధనం బగునట్టి శివజ్ఞానం బు
న్నను మానవు లాత్మహితకార్యప్రవృత్తులు గాకుండు తెంతచిత్రము!
బాల్యంబున నిందిరియంబు లస్ఫుటంబు లగుటచే జీవులు ఘోరదుఃఖం
బు లనుభవించుచుండియు నేమియుఁ జెప్పఁజాలకుందురు. దంతోద్గమ
కాలంబున బాలగ్రహాదిపీడలచేబహుదుఃఖంబు లందుచు టుట్టిపాసా
పీడితులై దుఃఖించుచు, నజ్ఞానంబుచే విష్ణుమూత్రంబులను నూడ భ
క్షించుచుండును. కౌమారంబున వల్లిదండ్రులచే నాజ్ఞాపితులగుచుం
డియు నాత్మహితంబు గావించుకొననేరక యధ్యయనసమయంబుల
గురుతాడితులగుచు దుఃఖించుచుండురు. యౌవనంబున నిందిరియలం
పట్టులై కామరాగాదులచేఁ బీడితులగుచు నాశాపాశంబులఁ జిక్కి
నుఖహీనులై యుందురు. మోహాంధులగుయువకు లీర్వ్యావశంబున స
ర్వదా దుఃఖితులగుదురు. విషయానురాగము కేవలదుఃఖహేతువు.
కాముకులకు రాత్రులయందు నిద్రయు, దివంబులయం దర్థోపార్జనాది
ప్రయత్నంబులు లేదు. కాంతాసక్తులగుపురుషులకు స్వేదబిందువులం
బోలి శుక్రము వినష్టం బగుచు ననుభవంబు గూర్చును. స్త్రీసుఖము

కృష్ణదోగికంఢూతివంటిదని యెఱుంగవలయును. రమణీసంయోగసుఖము మలమూత్రవిసర్జనంబువలనం గలుగుసుఖమువంటిదే యని పంచచూడుండు వచించెను. కాని మోహంధు లట్లు భావింపజాలరు. సర్వదోషాకరంబగు సతీసంయోగసుఖము నామమాత్రమైనది. అవమానముచే మానంబును, విఘ్నముచే సంగమంబును, జరచే యశావనంబును నశించుచుండ మానవుల కిక సుఖ మెక్కడిది? జరాగ్రస్త్రులగుమానవులసకలాంగములును శిథిలములై, కేశములు పలితంబులై శక్తులు నష్టములైపోవును. ప్రథమంబున స్త్రీపురుషులకుఁ బరస్పరప్రీతిదాయకమగునవస్థ జరాగ్రస్త్రులైనంతనే యుభయులకు నప్రీతికరంబైపోవును. యశావనంబునఁ దనసౌందర్యముం గాంచి సంతసించువాఁడు వృద్ధావస్థయందుఁ దనరూపము తన కే వికృతముగఁ దోచుచున్నను విరక్తుండు గాకుండుట యెంతయవివేకము ! జరాయుతుండగుపురుషుని బత్నీపుత్రులును బంధువులునుగూడ నశమండని యనాదరింతురు. భృత్యులుగూడ నాతని లక్ష్యము చేయరు. వార్ధకమునందు మానవుఁడు ధర్మార్థకామమోక్షసాధనంబున కశక్తుండగును గావున యశావనమునుండియే ధర్మాచరణంబునకుఁ గడంగవలయును.

—♦ స్త్రీస్వభావకథనము ♦—

ఓమునీంబ్రా ! స్త్రీస్వభావముంగూర్చి చెప్పెదను వినుము. లఘుచిత్త అగుకాంతలు సకలదోషంబులకు నాకరములు. ఈవిషయంబునఁ బంచచూడానారదసంవాదమును పఠితులు వర్ణించి యున్నారు. పూర్వముకప్పుడు దేవర్షియగునారదుఁడు లోకసంచారంబు చేయుచుఁ ద్రిలోకసుందరియగు పంచచూడయను వారాంగనం గాంచి యోసుందరీ ! నాకుఁగలిగినయొకసందేహమును నివారింపుమని యడు

గుటయు నయ్య న్నర వెలంది నాశకి కొలదిఁ బ్రయత్నించెద ననియెను. అప్పుడు నారదుఁడు నారీస్వభావముఁగూర్చి నాకెఱింగింపవలయు నని కోరుటయు నవ్వెల్లచేడిను. యోమునీంద్రా! నేనాఁడుదాననై స్త్రీనింద గావించు టుచితిము గాను. స్త్రీలచరిత్రస్వభావములు నీవెఱుంగనివి గావు. అట్లనివు నన్నిట్లు ప్రశ్నించుట సమంజసము గాదు. అసఁ చెప్పిన నారదుం డోరమణీ! సత్యము వచించుటెవ్వరికి నెన్నఁటి కిని నెట్టిదాను తోషము గాదయెను. అంతఁ జారుహాసిని యగుపం చచూడ సత్యబులును, శాశ్వతంబులు నగుస్త్రీదోషములంగూర్చి యిట్లుచెప్పందొడంగెను. నారదమునీంద్రా! కాంతలెంతటికులరూప వశులైనను, సనాథలైనను మర్యాద నతిక్రమింపక మానరు. కావున స్త్రీలకంటెఁ బాపవస్తువు లీజగంబున నింకేవియును లేవు. పతి యెంత టీశ్రద్ధుఁడైనను, ధనరూకవతుండైనను, వశవరియైనను గాంత యా తనిలోషమునే యన్వేషించుచుండును. ముఱయు స్త్రీలకుఁ గల గొప్పదోష మేమనిన వారు నిస్సంశయముగా సిగ్గువిడిచి ఘోరపాపు లగుపురుషులనుగూడ సేవింతురు. తమ్ముఁ బ్రార్థించుచుఁ దఱచుగ ఉద్ధించుచు కొలదిమాత్రముగనైన నాశ్రయించుపురుషులకు వారు లోఁబడిపోవును. కులమర్యాదలకు లొంగియ, పరిజనంబులకు భయపడియుఁ గాంతలు భర్తవశవరినులై యుండుదుగాని లేకు న్నచో వారు కోరనిపురుషులే యుండరు. ఆవిషయంబున వారికి వయ నుతోఁగూడ నిమిత్తము లేదు. సురూపియైనను, గురూపియైనను మిరుషుఁ డన్నంతనే వారికి భోగశాత్రుఁ డగుచుండును. భయముచేఁ గాని, దయచేఁగాని, ప్రయోజనముచేఁగాని, కులబాంధవసంపర్కము చేఁగాని కాంతలు కాంతులకు వశవర్తులగుటలేదు. వారెప్పుడూను యుహావనవత్తులును, సర్వాలంకారభూషితలు నగువారాంగనలప్రవృ

త్తిని భావించుచుందురు. స్వామిప్రియలై, బంధుగురుజనాశరపాత్రలై సురక్షిత లగుకామినులును పంగ్వంధజడవామన కుబ్జాదులగుపురుషులయందుగూడ నాసక్త లగుదురు. ఈలోకంబున స్త్రీల కగమ్యుండగుపురుషుం డెందును లేడు. కలసికొనుట కవకాశములేకున్నను బరపురుషునియందే కామాసక్త లగుదురుగాని స్వభర్తలయం దచర క్తలు గాజాలరు. అన్యపురుషాభావంబునను, బరిజనభయంబునను, వధబంధనాదిసంశయంబులవలననుమాత్రమే స్త్రీలు పతివశవర్తియై యుందురు. స్త్రీలు చపలస్వభావలు, దుస్సేవ్యులు, దుర్గాహ్యులు నని ప్రాజ్ఞులు చెప్పుదురు. కాష్ఠంబులచే నగ్నికిని, నదీజలంబులచే సముద్రునకును, పాపజీవులచే యమునకును బోలి పురుషులచే యవ తులకుం దృపి తీరదు. ఇంతియేకాక కాంతలయం దింక నెన్నియో రహస్యపిషయంబులు గలవు. రూపవంతునిం గాంచినంతనే రమణీహృదయము కరంగు మానదు. కామదాతయు, నాదరప్రియవచనం డును, రక్షణంబును సర్వోత్తముండు యైనను గాంతులు కాంతుని వంచించిపకి మానని రమణమణులకు రతియందు దృష్టి కలిగిల్ల పర మాన్నా లంకాగోళసూచయ బువలనంగూడఁగలుగకు. అంతకుండును; శమకుండును, మృత్యువును, పాతాళంబును, బడనాముఖంబును, అసి ధారయు, షిషంబును, సర్పంబును, మహానలంబును గలసి యొకయె త్తును కాంత యొకయెత్తు పని యొలుంగనగును. పంచభూతంబులను, జగంబులను, స్త్రీపురుషులను విధాత యెప్పుడు సృజించెనో యప్పటి నుండియు స్త్రీజాతి కట్టి దుష్టత్వము సంఘటిల్లి యున్నది.

అని చెప్పటయు వ్యాసుం డోమునినర్యా ! ఈజగంబున మూ ఢహాసవులు దురదృష్టవశంబున నూటియొటికిని గాంతలయందే యా సక్తు లగుచుందురు. ఈసంతతసంగ మేలకో తెలియకున్నది. మద

నుండు స్త్రీలకంటఁ బురుషులకే దుర్జయుం డని తోచుచున్నది. ఓతపోధనా ! మన్మథునిచే విజితుండు గాని పురుషుం డెవ్వఁడైన నున్నచో నాతనిచరిత్రముం దెల్పుము. స్త్రీలు సహధర్మచారు లని మహాత్ములు చెప్పినమాట నాకు పిరుద్ధముగఁ దోచుచున్నది. స్త్రీ లన్య తస్యభావలని వేదములుకూడఁ దెలుపుచున్నవి కావున సహధర్మిణీశ బ్ర ముపచారవిధిమాత్రమే యని బోధయగుచున్నది. ఈవిషయంబున నెంతయాలోచించినను నాకు గాఢాంధకారముగానున్నది. దీనిం గూర్చిమీరెఱింగినవిషయం బేమైననున్న నెఱింగింపఁగోరెదనని ప్రార్థిం చుటయు సనత్కుమారుం డిట్లనెను.

సాత్యవతేయా ! పూర్వకాలంబున నష్టావక్రకుం డను నొక బ్రా హ్మణుండు వదాన్యుం డనుఋషిచెంతకుం బోయి గుణవతియు, సచ్చ రిత్రియు, సాధ్వీయు నగునాతనితనయను ప్రభయనువానిని దంకిచ్చి పెండ్లి చేయవలయు నని యర్థించెను. అంతవదాన్యుండు “ నీవు క్తర దిక్కుం జూచి వచ్చినచో నేను నీకీకన్యక నీయఁగలను ” అని చెప్పెను. అష్టావక్రకుం డందులకంగీకరించి యుత్తరదిక్కు నెట్లు దర్శింపవచ్చునని యడుగుటయు వదాన్యుం డొకమూరా ! అలకాపురియు, హిమాల యంబును దాటి సిద్ధచారణసేవితంబగు కైలాసమును దర్శించి ముంద టికిం బోయినచో రమణీయంబును, మనోజ్ఞంబును, మేఘసన్నిభంబు నగు నీలవనభూమి గాననగును. అచ్చటఁ దపస్వినియు, వృద్ధయు, దీక్షి తయు, మహాభాగయు నగునొకరమణీమణిని దర్శింపఁగలవు. ఆమెను బ్రయత్ని పూర్వకంబుగఁబూజించి నీవు మరలి వచ్చినచో నీకు నాతనయ నిచ్చి పెండ్లి చేసెదను. నీవీప్రతిజ్ఞను నిర్వహింపఁగలవేని పోయి రమ్మని చెప్పెను. అష్టావక్రుండును సమ్మతించి యోసాధుపుంగవా ! నేనిప్పుడే షయనంబై నీయానతిచ్చినతావునకుం బోయి వచ్చి నాప్రతి

జ్ఞను జెల్లించుకొందును. మీవచన మవశ్యముగ సత్యము గావలయును. అని భగవవానుం డగునష్టావక్రకుం డుత్తమం బగుచుత్తరంబున సిద్ధచారణసేవితం బగు హిమాలయంబునకురి జని యటఁ బుణ్యవాహిని యగు బాహుదానదిం గాంచి యందు యథావిధిగ నవగాహనంబుచేసి యత్తిరంబున శయించి ప్రాతఃకాలంబున లేచి మరల స్నానముచేసి రుద్రాణీకూపంబుకుఁ బోయి యందును సుస్థాతుండై యటనుండి కైలాసంబునకుం జని పిన్నుట నలకాపురప్రాంతంబున యక్షరక్షితంబగు మందాకినిం దర్శించి యందు స్నానంబు చేసి తీరంబునఁ గూర్చుండి యుండఁ గుభేరానుచరు లగుయక్షు లాతని దర్శించి యోమునిసత్తము! అలకేశ్వరుండు మీదర్శనార్థియై యరుదెంచుచున్నాడని విన్నవించిరి. ఇంతలోఁ గుభేరుండును వచ్చి యాఘుషివర్షునిఁ బూజించి మహాత్మా! మీరెట్టిసంశయంబును లేక నాయం దనుగ్రహించి మన్నందిరంబునకు విచ్చేయవలయు నని ప్రార్థించి యమ్మునీంద్రుని దన గృహంబునకుం దోడ్కొనిపోయెను.

అచ్చటఁ గుభేరుం డమ్ముచిచంద్రు నక్ష్యపాద్యాసనాదిప్రదానంబులచేఁ బూజితుం గావించి సుఖోపవిష్టుం జేయుటయు దేవగంధర్వాదు లాతనిఁ బరివేష్టించి యాసీనులై యుండిరి. అప్పుడు ధనేశ్వరుండు మధురస్వరముతో మునీంద్రా! మీకు సర్వోత్తమం బగునాతిధ్యముం గూర్చుటయే మాకుఁ గర్తవ్యము. మీయనుజ్ఞయైనచో మీ వినోదంబుకొఱకు దేవకాంతలు నృత్యగీతంబులఁ గావించెదరని మనవి చేసెను. అందుల కమ్మునితల్లజుండు వల్లె యనుటయు ఘృతాచి, మిశ్రకేశి, ఊర్వశి, రంభ, అలంబుస, చిత్ర, విశ్వాచి, సుకేశి, సుముఖి, హాసిని, రతిప్రియ, మనోహర మొదలగు దివ్యప్రధానాక్షరలు నృత్యములఁ గావింప నారంభించిరి. గంధర్వులు దివ్యవాద్యంబుల మ్రోగిం

చుచుండిరి. ఇట్లు నృత్తగీతవాద్యములు రేయింబవ లేకరీతిగా జరగి పోవుచుండెను. ఋషిభయంబుచే నొకనిమిషమైనను విరమింపఁబడుట లేదు. అష్టాశక్తిగ్ని దేమియుమాటాడక యట్లే చూచుచుండెను. ఈ రీతిగా నొకదివ్యవత్సరము గడచిపోయెను. అప్పుడు యక్షనాథుఁ డోతపోధనా! ఈవిఠోదములతో నించుమించుగ నొకదివ్యవత్సరమైనది. ఇంకను మీ కేమికావలయునో యాజ్ఞాపింపవలయును. మేమందఱమురు మీ సేవకులము. అని విన్నవించుటయు మానిశేఖరుండు పరితుష్టుండై యోరాజరాజా! నీపూజలచే నేను సంతృప్తుండ నైతిని. నీవభ్యుదయపరంపరలచే వర్ధిల్లెదవుగాక! నేను కార్యార్థినై పోదలఁచి యుంటిని. అని చెప్పి యానిధినాథునిచే సంపకంబువడసి యట నుండి సత్వరంబుగ నుత్తరాభిముఖుండై కైలాసమందరహిమశైలంబులం గడచి కైలాసంబునకుఁ బ్రణమిల్లి సమభూభాగంబునుండి పయనంబు సాగించుచుఁ గ్రమంబుగఁ బోయి నందనవనసన్నిభం బగు నొక యరణ్యంబున రమణీయంబగు నాశ్రమంబును సందర్శించెను. అచ్చట స్వర్ణరత్నమయంబులగు శుభశైలంబులును, రత్నభూములును, మనోజ్ఞాపుష్కరిణులును మునీంద్రునకు నయనానందముం గూర్చెను. అందుచే నాతఁడు సంప్రీతుండై రమణీయంబులగువివిధవస్తువులం దర్శించుచు నట రాజరాజభవనంబుకంటెను నుత్కృష్టం బగు రత్నమయమండపిరంబును బొడఁగాంచెను. ఆదివ్యభవనము దివ్యవిమానంబులపై విహరించుచుండు నచ్చరవెలండులచే రమణీయంబులగుశిఖరంబులు గలకాంచనకృతకశైలంబులచేతను, మందారకుసుమాక్షీర్ణమగుమందాక్షిప్రవాహముచేతను, ముక్తాతోరణకలితంబు లగువివిధమణిగృహంబులచేతను విరాజిల్లుచుండెను. దానికి నలుదెసలను మనోహరపర్వత పంక్తులును వానిపై సుందరసౌధంబులును గన్నులపండువు గావించుచుండెను.

అష్టావక్ర్యం డప్పును గృహద్వారంబు చేరంజని దానివైచి
త్ర్యంబున కచ్చెరువంది తన్నుదానే మఱచిపోయెను. కొంతసేపటి
కాసంయమివరుండు స్మృతిం దెచ్చుకొని ముండటికిం బోయి యుచ్చె
స్వరంబుతో “ఈస్థానమునం దున్నవా రెవ్వరైన వగుదురుగాక !
వారు నేనిచ్చటి కతిథినై వచ్చితి నని తెలిసికొందురుగాక !” అనిపలు
కుటయు నంతలోనే యాభవనద్వారమునుండి వివిధాలంకారవిభూషి
తలును, ప్రసన్నవదనలును, మనోహరవిగ్రహాలు నగు నేర్పురుకన్యకలు
ముషీసమ్ముఖంబునకు విచ్చేసిరి. అనుందరీమణు లందఱు నాతనికి
వందనంబులు గావించి లోనికి దయచేయవలయు నని ప్రార్థించుటయు
నతికుతూహలంబున నమ్మునీంద్రుండును వారితోఁగూడ నమ్మందిరం
బునఁ బ్రవేశించెను. ఆభవనాభ్యంతరమున విశుద్ధవసనయు, సర్వా
లంకారభూషితయు, రత్నపర్యంకాసీనయు నగునెకకన్య యమ్ముని
వరుం గాంచినంతనే లేచి యెదురేగి నమస్కరించుటయు నష్టావక్రుం
డు శుభం బగుఁగాక యని దీవించెను సాధ్వియగు నయ్యువతి యా
తపోధనుని సుఖాసీనుం గావించి సప్తకన్యాపరివృతయై యాతనిసన్ని
ధిని నిలిచియుండెను. అకన్యకలందఱును గామాసక్తలై యున్నట్లు
వారిలక్షణములంబట్టి యష్టావక్రుండు గ్రహించి విస్మితుండై “ఓ
కాంతలారా ! మీలో నిత్యసదాచారవతులును, నిత్యవిశుద్ధహృదయ
లు నగువారెవ్వరో వారే నాకాతిధ్యమును నిర్వహింపవలయును.
తక్కినవారందఱును తమతమగృహంబులకుఁ బోవచ్చును.” అనియూ
జ్ఞాపించుటయు సుందరీరత్నము లగు నేర్పురుకన్యకలును మునివరునకు
వందనంబులు చేసి సెలవు గైకొని వెడలిపోయిరి. ఒకకన్యమాత్రము
పర్యంకోపవిష్టుం డగునయ్యతిథిసన్నిధిని నిలిచియుండెను. ఆమె వృద్ధ
రూపిణియై యాతనికిఁ బరిచర్యలఁ గావించుచుండెను. ఒకఁడె

పైనపిమ్మటఁ బ్రశంసితవ్రతుండగు నమ్మహర్షిఁ రేఁడవవర్షమును జేరి శయనించుచు నక్కామిని గాంచి యోభద్రా! చాలరాక్షిసై నది. నీవును శయనింపఁగూడదా?" అనియెను. అమ్మునివచనంబు లాలించినంతనే యక్కన్య గడగడవడంకుచు నీతబాధితమనదానివలె ఋషిశయ్యం జేరి, "యూహతా! నీయాగమనంబు నుభయకం బగుఁ గాక!" అని పలుకుచు బాహుయుగళంబుచే నాలని గోరిలించు కొనియెను. కాని యాసంయమివరుండఁ దీర్ణకామై కాన్తవ్రతిన వలె సంతోష నిశ్చేష్టైర్జయెను. అప్పు డాయవతీమణి నాభతయై "యూహతా! నేను కామమోహితైర్జయన్మనానను. అతివలు పురుషులకంటె నధీరులు గదా! నీబ్రహ్మతేజా! ఇ ను నీదోషమించు కంతయును లేదు. నేను నీపొండు గోరివచ్చితిని. నాకోరిక సఫలంబు నేయుము. నీయం దనురక్త సగుణయెడలఁ బ్రసన్నుడ నగుము. ధర్మాత్మా! ఇదియే నీతపఃఫలము. దర్శనమాత్రంబుననే నీన్నఁ గామించి నేవింపఁగోరిన సన్ననుగ్రహింపుము. నాసర్వస్వమునను నాకును నీవే ప్రభుండవు. సకలసంపన్నిభావంబగునీమందిరంబును, సర్వస్తురమణీయం బగునీయుద్ధ్యానంబును సర్వంబును నాయవియ. నేను నీసకలమనోరథంబులను సమకూర్పఁగలను. గమణీయం బగునీ పుష్పీద్యానమున నానోగలసి యథేచ్ఛావిహరిస్తే నుభంపుము. నేను నీయధీనను. నావలన దేవమానవభోగంబులం గాంచుచు విహరింపుము. కాంతలకుఁ బురుషసంస్కరంబుకంటె గామింపఁదగిన యు త్తమభోగం బేదియును లేదు. మననార్తంబగుకామగుల స్వేచ్ఛాగమ నంబును బ్రతస్తువాలుకాప్రదేశముగూడ నష్టగింపఁజాలను." అని య నేకవిధంబులఁ బ్రార్థించుటయు నష్టావకుంఠంబు "నీభద్రా! ఎల్లయున ను నేను పరదారగమనం బొచరింపఁజాలను. అది కేవలము ధర్మ

శాస్త్రకూషితమైనది. నేను సత్యము చెప్పుచున్నాను. నాకు విషయాభ్యంత యెంతమాత్రముచులేదు. పుత్రాగ్నివై మాత్రమే గార్హస్థ్యము నభిలషించుచున్నాను. పుత్రసంతతిఫలంబువలన స్వర్గగమనంబు సేయం దలంచితిని. ఓరమణీమణీ! నాధర్మమును నిశ్చయముగ గ్రహించి నీవిక్కార్థమునుండి విరళింపడుము.” అని చెప్పటయు నానుండరి “ఓవిప్రోతమా! రతిప్రియ లగు రమణులకుఁ గామదేవుని కంటె వాయువరుణానిలాదిదేవతలు ప్రియులు గాఁజాలదు. శతసహస్ర స్త్రీజనంబులలోఁ బతివ్రత యొక్కతెన్నైన నుండుట కష్టము. కామార్థలగు యువతులు జననీజనకులను, భ్రాతలను, భర్తలను, బంధువులను, గులమును, దేవునిఁగూడఁ బరిగణింపక కూలంబును గూల్చిప్రవహించు హాహినులంబోలి కులనిపాతకంబు గావింపఁగలరు. స్త్రీల బహుదోషంబులంగూర్చి ప్రజాపతి సవిస్తరంబుగఁ దెలిపియున్నాఁడు” అని యుగ్మడించుటయు మునీంద్రుండు నిశ్చలచిత్తుండై “ఓయబలా! ఆయాసపడకుము. మెల్లగఁగూర్చుండి నేనేమి చేయవలయునో చెప్పుము” అనియెను. అప్పుడవ్వెలంది “ఓమహాప్రజ్ఞా! కొన్నిదినంబులు మద్భవసంబున నుండుము. దేశకాలానుసారంబుగ సర్వంబును దిలకించి కృతకృత్యుండవై స్వస్థానంబునకు వేంచేయుదువుగాక” అని కోరెను.

అష్టావక్రుండును దనఋచ్చవచ్చినంతకాల మటనుండుట కంగీకరించెను. అనుందరీనుణి యఖిలాంగకములు నొక్కొక్కటిగ దర్శించిన నతి శోకరహితమునై యుండెను. కాని యామె కేవలము వృద్ధురాలగు సగవలమున బుగ్గించి యాతఁడు మిగుల విచారించి తనలో “ఈగృహదేవత యగునీవెలఁది యిట్టివృద్ధభావముం గాంచుటకు నిశ్చయముగా నేదియో శాపము కారణమై యుండును. అట్టికఠినశాపకారణముంగూర్చి యామెను బ్రశ్నించుట యచితము గాదు.” అని భా

విచుకొనుచుండెను. ఇట్లావగలంతయు గడచిపోయెను. అప్పుడక్కో
 మలి “ మునీంద్రా! సంధ్యామేఘసంకలితం బగుసవిత్తమండలముం
 దిలకించితిరా! ఇప్పు డేమి చేయవలయునో యానతిచ్చెదరుగాక ”
 అనుటయు నతండు “ ఓచెలువా! స్నానజలంబును గొనితెమ్ము !
 జితేంద్రియుండనై హానముం దాల్చి సంధ్యోపాసనంబు సేయవలయు
 ను” అని చెప్పెను. ఆమెయు నట్లే యని దివ్యపరిమళతైలంబును
 స్నానజలంబును సమకూర్చి యమ్మునియనుజ్ఞం గాంచి యాతనియొడ
 లంతటను దైలమర్దనంబు గావించి స్నానశాలకుం గొనిపోయి సుపరి
 స్కృతంబగుపీఠంబున నాతని నాసీనుం గావించి యభిషేచనంబు
 నిర్వర్తించి యనంతర మతిరుచ్యంబులగు దివ్యఖాద్యంబులచే నమ్ముని
 శేఖరుని బరితృప్తుం గావించెను. ఇట్లారాత్రి యంతయును మునివరు
 నకుఁ దెలియకుండఁగనే వేగిపోయెను. అప్పుడు పూర్వదిక్ కటంబున
 సూర్యోదయం బగుటచు సందర్శించి మునివరుం డదరిపడి లేచి స్నాన
 సంధ్యోపాసనంబులు నిర్వర్తించి యన్నెలంతం గాంచి యింక నిప్పుడు
 చేయవలసిన దేమియని యడిగెను. అవ్వలాసిని యపు డాతనికి మధు
 రాహారంబులంగొనితెచ్చి నివేదించుటయు మునీంద్రుండు వానిని మి
 తంబుగ భుజియించెను. ఈవిధముగాఁ బగలతిక్రమించి రాత్రియగుట
 యు నామె యాతని శయ్యాభవనంబునకుం దోడ్కొనిపోయెను. అం
 దః కమణీయంబు లగురెండుపర్యంకములు సిద్ధపఱుపఁబడి యుండెను.
 అట్లావక్కుం డొకశయ్యపై శయనించి తనచెంతకే వచ్చినిలిచియున్న
 యక్కామినియభిప్రాయంబును గ్రహించి “ ఓభద్రా! నామనంబెన్నఁ
 టికిని బరదారాసక్తంబు గానేరదు. నీవిటనుండి పోయి యాపర్యంక
 ముపైఁ బరుండి సుఖంబుగ నిదురింపుము. నీకు శుభంబగుఁగాక ”
 అనుటయు నాహేలావతి “ మహాత్మా! నేను స్వతంత్రురాలను.

కావున నీకు నావలన ధర్మభంగంబు గలుగదు " అనియెను. మునీ
 దుగ్రిండును విస్మితుండై " నీవు స్త్రీవైయుండియు స్వతంత్ర వేల్చియితి
 వి? స్త్రీలకెందును స్వాతంత్ర్యంబు లేదని ప్రజాపతిధర్మవచనంబు
 గలదుగదా!" అని యుగ్గడించుటయు నామె నిట్టూర్పులు విడుచుచు
 " మునిప్రవరా! దుర్లభమనోరథసగునేను కామపీడితనై మిగులఁ బరి
 తపించుచుంటిని. నీయందచరాగంబుచేఁ గామబాధసహింపక భూత
 లంబునం బొరలుచు దుఃఖించుచున్న నన్ననుగ్రహింపుము. నీకుఁ బర
 దారగమనదోషశంక గలదేని నేను నీకిప్పుడే యాత్మార్పణంబు గా
 వించుకొనుచున్నదానను. నాపాణిగ్రహణంబు గావించి నిశ్చింతుండ
 వై నాయభిమతంబు దీర్పుము. నేను సత్యము చెప్పుచున్నాను. ఇందు
 నీ శ్రెష్టిదోషంబును లేదు. నిక్కముగ నేను స్వతంత్రనే యని యెఱుఁ
 గుము. ఈవిషయంబున నేదైన దోషంబు గలదేని నిశ్చయముగ నది
 నాదే యగుఁగాక! ఇట్లు వేడుకొనుచున్నయబలనగునన్ననుగ్రహింపక
 విడిచినచో నీవధర్మగ్రస్తుండవు గాఁగలవు." అని వేడుకొనుటయు
 నష్టావకుగ్రిండు " కాంతామణి! విధినతిక్రమించి యథేచ్ఛాచారియగు
 పురుషునకు సకలదోషంబులును సంఘటిల్లక మానవు. నీవెన్ని చెప్పి
 నను నేను పరదారరతుండను గాఁజాలను. నామాట విని నీవు నీ
 శయ్యంజేరి సుఖంబుగ నిద్రింపుము" అనియెను. అక్కామినియును
 దనపట్టు విడువక "ఓవిప్రకులమాడామణి! నీపదకమలంబులకుఁ బ్ర
 కామంబులు గావించెదను. నాయెడలఁ బ్రసన్నుండ నగుము. నాచి
 త్తము నీయందే యనురక్తం బైయున్నది. సర్వస్వతంత్ర నగునన్నుఁ
 బరిగ్రహించి నాయభీష్టసిద్ధిం బ్రసాదింపుము" అని ప్రార్థించెను. కాని
 ధీరుండగు నమ్మునిసింహుల డించుకంతయుఁ జలింపక "ఓయింతి! నీవు
 స్వతంత్ర వేల్చియితివి? స్త్రీజాతీయందు స్వతంత్రురా లొక్కతెయుం

దుట కెందు నెట్టియనకాశమును లేదే! నీకుమాత్ర మట్టిస్వాతంత్ర్యము లభించుటకుఁ గారణమేమి?" అనుటయు నామె నేను చిన్నతనమునుండియు బ్రహ్మచారిణినే యనియు, నందుచేఁ గన్యక నే యగుదుననియు నీవిషయంబున నవిశ్వాసంబుఁ జూపవలదనియు విన్నవించెను. మునివసుం డామాట లాలించి "ఓమానినీ! మనమిరువురమును బ్రక్కచర్యవ్రతనిరతులమే కావునఁ దద్విరుద్ధంబగుకార్యంబు గావించుట మనయుభయులకు నుచితంబు గాదు. నీవిష్పడుగూడ నీబ్రహ్మచర్యవ్రతమును గాపాడుకొనుము" అని ప్రత్యుత్తరం బిచ్చి తనలో "అహ! దివ్యాభరణభూషిత యగునిక్కన్య నాసన్నిధిని నిలిచి నన్నభిలషించుచున్నది. కాని యీమె దివ్యస్వరూప మొక్కొక్కప్పుడు జరాదూషితంబై కానవచ్చుచుండుటకుఁ గారణ మేమై యుండును? ఇప్పు డీమె పరమరూపవతియగు కన్యకయై యున్నది. ముందేనుగూడ నో? ఎట్లయినను నానియమమును స్వశక్తిచే నిలుపుకొనవలయును. ఈషరీక్షయం దుత్తీర్ణుడనైనచో సర్వశ్రేయములును నాకు లభింపఁగలవు" అని భావించుకొని "ఓసుందరీమణీ! నీనొక్కమాట యమగుచున్నాను. బ్రాహ్మణకామ్యానుసారంబుగ సత్యమును వచింపుము. అసత్యము చెప్పఁగూడదు. అప్పుడప్పుడు నీవు నీరూపమును వికారముగాఁ జేసికొనుటకుఁ గారణ మేమి?" అని ప్రశ్నించుటయు నాసతీతిలకమిట్లు చెప్పందొడంగెను.

ఓసత్యప్రతిష్ఠా ! బ్రాహ్మణోత్తమా ! కామమనునది భూమ్యాకాశంబులకు వ్యాపించియున్నదని తెలిసికొనుము. నేనుత్తరదిక్కాంతను. స్త్రీచాపల్యంబునుగూర్చి సర్వంబును నీసన్నిధిని బ్రదర్శించితిని. ఏమైననేమి ! సకలలోకంబులను జయింపఁగలయసాధారణసామర్థ్యము నీయందున్నది. ఓయనభూ ! ఎంతటివృద్ధురాండ్రైనను గామ

జ్వరప్రీతియు గాకమానరని నీకుఁ దెలియఁజేయుటకే నాకూపమును
 మాన్పుచు నిని మాయలం గావించితిని. విజితేంద్రియుండనగునీ
 యెడల బ్రహ్మాద్రాదిదేవతలందఱును బరితృప్తులై యున్నారు. ఓను
 హ్ని శేఖరా ! వచాన్యుఁడు నీకుఁ గన్యాదానంబు సేయందలంచి
 యిష్టియుపదేశంబుగావించుటకే నిన్నిచ్చుటకీ బంపియున్నాఁడు. ఆతని
 యుద్దేశమును సర్వసంపన్నంబుఁ గావించి నేను కృతకృత్యు నైతిని.
 నీవీక సురక్షితుండనై యశ్రమంబుగ గృహంబునకుఁ బోవచ్చును.
 పరమపతివ్రతయు, యాపవతియు నగునక్కన్యకామణి నీకు లభింపఁ
 గలను. ఈశ్వరానుగ్రహంబున నామె సుపుత్రినతియు నగును.
 బ్రాహ్మణకామ్యముసారంబుగ సత్యంబు నివేదించితిని. బ్రాహ్మణ
 కామ్యము సకలలోకంబులకు ననతిక్రమణీయము గదా. నీవీక విచ్ఛే
 యవచ్చును. సర్వోత్తమకూపంబున నీవు నీకార్యముచు సాధించితివి.
 సర్వవృత్తాంతంబును నావలన నాలకించితివిగదా ! ఇంకను బ్రశ్నింప
 వలసిన దేమైన నున్నచో నమఁకుము. మహర్షియగువదాన్యునియచు
 గ్రహముపూడ నీమూలంబున నాకు లభించినది. ఆతనిప్రియంబుకొ
 మికే చేసిట్లు నీయెడలం బ్రవర్తించితిని. అని చెప్పెను. అష్టావక్త్రుం
 డంతయు నాలించి కృతాంజలిపుట్టుండై సెలవుగోరి యాజేవియనుజ్ఞం
 గాంచి పయనంబై కతిపయదినంబులకు స్వాశ్రయంబుఁ జేరి స్వజనంబు
 లచే నాదృతుండై కొన్నిదినంబులు విశ్రమించి యనంతర మొక
 నాఁడు పరమానందముతో ధర్మానుసారంబుగ మహర్షియగు వదా
 న్యునిచెంతకుం బోయి దర్శించుటయు నాతఁడు పరమాదరంబున
 సన్మానించి “కుమారా ! నాచెప్పినవిధంబున సకలస్థలంబులను సంద
 ర్శించితివిగద ! ” అని ప్రశ్నించెను. అష్టావక్త్రుండును సుప్రీతాంత
 రంగుండై “మునీంద్రా ! నేను మీయనుజ్ఞం గాంచి ప్రప్రథమంబున

గంధమాదనంబునకుం బోయి దానికుత్తరంబునం గలమహావనంబును దర్శించితిని. అట నుత్తరదిగ్దేవతకును నాకును నెన్నియోవిధంబులఁ బ్రసంగంబు జరగినది. ఆమె మీచరిత్రముం దెల్పుటయే కాక మీ యుద్దేశమునుగూడ నాకెఱింగించినది ” అని సంక్షేపంబుగ సర్వంబును నివేదించుటయు వదాన్యుండు సంతసించి యొకశుభముహూర్తంబునఁ దనతనయ నాతనికిచ్చి యథావిధిగ వివాహంబు గావించెను. అష్టావక్రకుంఠ పరమసుందరీమణి యగునవ్వధూమణిం బరిగ్రహించి సుఖంబుండెను. నిరంతరకామాసక్త లగుకామినీమణులందెవ్వరో యొకరిద్దఱుమాత్రమే పతివ్రతలుందురు. ఎవ్వరినామస్మరణమాత్రంబున సకలకలికలఁపంబులును నశించునో యప్తీప్రీతిగాని, పురుషుఁడుగాని లోకంబున నతిదుర్లభులై యుందురు.

—• అరుంధతీప్రస్తావము •—

పూర్వమొకప్పు డింద్రుండును సూర్యుండును, వైశ్వానరుండును గలసి యిట్లాలోచించుకొనిరి. సతులకుఁ బతులును, విప్రులకు సూర్యాగ్నులును, గృహస్థుల కతిథులును, క్షత్రియులకు ద్విజులును దేవతలై యుందురు. పతులు సతులచేతను, సూర్యాగ్నులువిప్రులచేతను, అతిథులు గృహస్థులచేతను, బ్రాహ్మణులు క్షత్రియులచేతను సంతృప్తులైనచో బ్రహ్మాండదిసకలదేవతలును వారిచే సంతృప్తులగుదురు. సతులకుఁ బతులవలన నిహలోకంబున సకలాభీష్టంబులును, బరంబున సద్గతులును లభించును. కావునఁ గాంతలయం దిట్టిసత్యము గలదేమో మనము పరీక్షింపవలయును. మిథ్య, సాహసము, మాయ, మూర్ఖత, లోభము, అపవిత్రత, నిర్దయ యగునీసప్తగుణంబులును వారికి నైజగులు. వారిలోఁ గొందఱు సత్యధర్మపరాయణులున్నా

రనికూడ వినుచున్నాము. అట్లే బ్రాహ్మణులలో గృహధర్మనిరతులును, క్షత్రియులలో స్వధర్మపాలకులును గొందఱుందురు. వసిష్ఠ పత్ని యగునరుంధతి విఖ్యాతపతివ్రత. అగ్ని భార్యయగు స్వాహాదేవి సత్త్విపత్నులరూపములను చాల్చువలసివచ్చినప్పు డరుంధతీరూపము నుమాత్రము గాంచఁజాలక యాపతివ్రత నభిభక్తితో సందర్శించి “ ఓకల్యాణీ ! ఈజగంబున నీనొక్కతేవే పతివ్రతవు. నేనుగూడ నీతో సమానురాలను గాఁజాలనప్పు డితరకాంతలలెక్క యేమున్నది ? వివాహసమయంబులయందు వధువు లగ్నిసన్నిధిని బతికరస్పర్శంబు గావించి నిన్ను స్మరించినంతనే సుఖధనపుత్రలాభంబును, నిత్య సౌభాగ్యంబును గాంచఁగలరు. ” అని స్తోత్రంబు గావించెను.

ఇట్లు రమణులచేతనే పతివ్రతలుగా గీర్తింపఁబడు కాంతలే ప్రశంసనీయులు. గుణవంతులే గుణములనుగ్రహింపఁగలవారు గదా ! కావున మనమిప్పుడు స్త్రీలపాతివ్రత్యముంగూర్చి తెలిసికొనుటకు సతీరత్నమగు నరుంధతీసన్నిధికిఁ బోవలయును. అని సూర్యేంద్రుడా గ్నులు నిశ్చయించుకొని బయలుదేరి వచ్చుచు మార్గమధ్యంబుననే కలశకక్షయై జలాహరణార్థమై పోవుచున్న పతిప్రాణయగు నరుంధతీదేవిం గాంచి ప్రహృష్టహృదయులై యామెసమ్ముఖంబున సాక్షాత్కరించిరి. పతిదేవత యగునరుంధతి యాదేవత్రయముం గాంచి భక్తి పూర్వకంబుగఁ బ్రదక్షిణనమస్కారంబు లాచరించి “ ఓదేవతలారా ! మీరిట్లు విచ్చేయుటకుఁ గతంబేమియో యానతీయవలయును ” అని ప్రార్థించెను. అప్పు డమ్మువ్వురు దేవతలును “ దేవీ ! నిన్ను కషిషయంబు నడిగి తెలిసికొనవలయు ననిమెము నీచేత కేతెంచితిమి. మాప్రశ్నంబునకుఁ బ్రత్యుత్తరం బిచ్చి మమ్ముఁ గృతార్థులం గావించుము. ” అని యర్థంచఁచి యు నరుంధతీ “ ఓ భాత్తలారా ! నేను

జలంబు గొని తెచ్చునంతవఱకును మీరు మగ్గహంబున విశ్రమించి యుండుడు. నేను వచ్చి మీప్రశక్తికు నాశక్తికొలది నుత్తరంబిచ్చెద ననియెను. అంతనాదేవత్రయమోసతీమణి ! నీవంతశ్రమపడ నక్కఱ లేదు. నీకలశమును మేమింతలో జలపూర్ణంబు గావించుము. మేము శ్రీఘ్నముగఁ బోవలయును గావున నిప్పుడే మాసంశయంబును దీర్చి పంపఁగోరెదము. అని కోరుటయు నాసతీలిలకంబు సన్నుతించి నాజల కలశంబును జలపూర్ణంబుగాఁ జేయుడని కోరెను. అప్పు డింద్రుండు “తపోబ్రహ్మచర్యబలంబుచే నన్నెనను స్వగచ్ఛతుం గావించఁగలరని నేను సర్వదా బ్రాహ్మణులయెడల భయభక్తిత్పరుండనై యుండుట సత్యంబేని నిఘోషమాత్రంబున నీఘటంబు పాదమాత్రజలపూర్ణం బగుఁగాక ” అనియెను. అనంతర మగ్నిదేవుండు “ నేను హవ్యకవ్యం బులచేతను, బ్రాహ్మణసంతర్పణంబులచేతను బరితృప్తుండ నగుట సత్యంబైనచో నిక్కలశంబున ద్వితీయపాదభాగ ముదకపూర్ణం బగుఁ గాక ” అనియెను. పిమ్మట సూర్యదేవుండు “ నేను బ్రాహ్మణులు సుప్రీతులై యొసంగు నర్ఘ్యజలంబులప్రభావంబుచేతనే మందేహాది రాక్షసభయంబు వాసి సుఖంబుగఁ దినదినాభ్యుదయంబు గాంచుచుండుట నిజంబైనచో నిక్కుంభంబునందలి తృతీయపాదభాగము నీరంబులచే నిండుఁగాక ! ” అనియెను. తరువాత ననుంధతీదేవి నిర్జనస్థానంబు లభింపనంతవఱకును, విశేషించి పరపురుష సాహచర్యసంభాషణంబులు సిద్ధింపనంతవఱకునుమాత్రమే సతులసతిశ్వరక్షణంబున కివకాశంబు గలుగుటయు, కాంతలకు నిరంతరబంధుసంరక్షణవిధానమే యుచితధర్మం బగుటయు సత్యంబులైనచో నీషాత్రంబు జలప్రపూర్ణంబగుఁగాక ” అనియెను. ఇట్లానలువురును సత్యంబులు గావించినంతనే యాజలభాజనంబు సంపూర్ణంబుగ జలపూరితంబయ్యెను.

అది యంతయుం గాంచి సూర్యేంద్రాగ్రులు నిస్సంశయ్యులై
యద్విరుద్దేశించి “ సతీమాతీ! మేమివిషయంబు నడిగి తెలిసికొనుట
కే నీ సన్నధి కేతొచితిమి. ప్రశ్నింపకుండగనే నీవు మాసందేహమును
నివారించితివి. సెలవొసంగినదో నిక మేము పోయినచ్చెదము” అను
టయు నరు-ధరిదేవి “ ఓచురూత్మలాగా! ఈజగంబున నుత్తమమధ్య
మాననూదిభేదంబులఁ బ్రవర్తిల్లురమణులందఱును దేవతలచే సృజింపఁ
బడినవారే. ఈవిషయంబున విస్మయ మేమున్నది?” అని చెప్పెను.
ఆనూట లాలించి సప్రీతులై యింద్రాదులు నిజావాసంబులకుం
బోయిరి.

—* కాలకీర్తనము. *

మహేశ్వరుండు పార్వతి కీట్లు చెప్పందొడంగెను. దేవీ! కాల
చిహ్నంబులంగూర్చి సత్యముగఁ జెప్పెద నాలకింపుము. దినము, వత్సము,
మాసము, ఋతువు, అయనము, వత్సరము మున్నగుకాలభేదంబుఁ
ననుసరించి దేహంబునం దోచు బాహ్యఃతర్లక్షణంబులంబట్టి మృత్యు
చిహ్నంబుల గ్రహింపవచ్చును. ఆకస్మికంబుగ దేహంబునఁ బొందువ
ర్ణంబు గాన్పించినను, శరీరోర్ధ్వభాగము రక్తవర్ణంబై తోచినను,
ముఖకర్ణనయనజిహ్వాదులకును, దక్కుంగలయంద్రియంబులకును జడ
త్వంబు తటస్థించినను షణ్మాసమధ్యంబున మరణంబు గలుగును.
అకారణంబుగ నూర్జనంబునల లేజుంబులఁ జూడఁజాలనివారును,
అనావృత్తాంతంబుల నంధికారియుం గాంచువారును షణ్మాసంబులకు
మృతు లగుదురు. సప్తహవర్యంతమును వామహస్తము సిత్యకంపితం
బగుచున్నను, ఇతరభాగంబులు రోమాంచితంబు లగుచున్నను,
తాలువు లెల్లప్పుడంబు ముష్కంబు లగుచున్నను మాసమధ్యంబుననే

యాయుశ్శేషం బగును. వాతపిత్తకఫంబులు వికృతంబులైనను, నాసికా
 రంధ్రంబులగుడి నిలి మును కఫంబు బహిర్గతం బగుచున్నచు పక్షం
 బుననే మరణించును. ముఖకంఠంబులు నిత్యశుష్కంబులై యున్నను
 జిహ్వా స్థూలంబైనను, దంతంబు లార్ద్రంబులైనను ఆఱుమాసంబుల
 లోనే వినాశంబు గలుగును. నిర్మలజలతైలఘృతదర్పణాదులయందుఁ
 బ్రతిబింబంబును గనఁజాలనివారును, వికృతంబుగఁ జూచువారును
 షణ్మాసమధ్యంబున దివంగతు లగుదురు. శరీరచ్ఛాయ మస్తకశూన్యం
 బై తోఁచినను, కేవలము దేహచ్ఛాయయే కానరాకున్నను మాస
 ముకంటె నధికంబుగ జీవంబు నిలువదు. ఇవి శారీరకమృత్యుచిహ్నం
 బులు. సూర్యచంద్రమండలంబులు కిరణరహితంబులై తోఁచినను,
 కేవలగోళాకారంబులై యగపడినను, పక్షమధ్యంబున విగతజీవు లగు
 దురు. అరుంధతిం గనఁజాలనివారును, అంతరాళంబున రథవాహనాది
 రూపములం గాంచువారును, చంద్రమండలమును గళంకశూన్యంబుగఁ
 జూచువారును, ఆక్షిదోషంబు లేకయే నక్షత్రంబుల వీక్షింపఁజాలని
 వారును షణ్మాసమధ్యంబున మరణింతురు. నిర్దేహంబగునంతరాళం
 బున మెఱిపులుదోఁచినను, పరిచితగృహంబునందే దిగ్భ్రాంతి గలిగి
 నను, మాసషట్కంబునకుఁ గాలగతుం డగును. రాత్రులయం దింద్ర
 ధనువును, మథ్యాహ్నంబున నుల్కాపాతంబును గాంచువారును, కాక
 గృధ్రాదులు చుట్టను ధిరుగువారును, సప్తమండలంబును, స్వాతీవ
 థంబును గానఁబడనివారును, అక్షర్షంబులయందు సూర్యచంద్రగ్రహ
 ణంబులఁ గాంచువారును ఆఱునెలలో మరణింతురు. మక్షికాదులు
 ముసురుకొనుచుండు దేహముగలవారు మాసమధ్యంబున మరణిం
 తురు. కాకగృధ్రపారావతాదు లకారణంబుగఁ దలపైవ్రాలుట శీఘ్ర
 మృత్యుసూచకము. ఈమరణచిహ్నంబులు బాహ్యంబులు:- వామదక్షి

షణ్మాసంబులకు -మరణం బగును. మఱియు నది శుక్లవర్ణంబైన ధర్మ
లాభంబును, కృష్ణంబైన బాపసంచయంబును, రక్తంబైన బంధనభ
యంబును, పీతంబైన శత్రుత్వంబును నలుగునని యెఱుంగవలయును.
ఆఛాయ బాహుశూన్యంబైనచో బంధునాశంబును, ముఖశూన్యంబైన
చో భోజనద్రవ్యాభావంబును, కటిశూన్యంబైనచో దారవినాశంబును,
జంఘాశూన్యం బైనచో ధనక్షయంబును, చరణశూన్యంబైనచో విదే
శగమనంబును దలస్థించు నని తెలియనగును. సాధకుండు సకలావయవ
పూర్ణంబగు నాత్మచ్ఛాయను దర్శించుచు, దేహామనంబుల నైక్యంబు
చేసి శివహృదయస్వరూపమగునవాక్షరమూత్రమును జపింపవలయును.
ఇట్లొకవర్షంబు జపి చినచో జగంబున నాతిసకి లభింపని సిద్ధు లేవి
యు నుండవు. అణిమాదిసిద్ధులును, భేదరత్నంబునుగూడ సిద్ధించును.

ఓదేవీ ! భవిష్యద్విషయంబులు విజ్ఞాతంబు లగునట్టి మఱియొక
విధానంబు చెప్పెద నాలకింపుము. అష్టేయంబును, సర్వీకృతంబునగు
కుండలీశక్తి యపానసుస్థితంబయ్యును నదృశ్యంబైయుండును. బ్రహ్మాం
డశిరస్సితంబులగు వేదశ్రుతులచే సమస్తంబై, భేదరంబయ్యును సర్వ
జివస్థితంబై, దృశ్యంబును, నదృశ్యంబును, అచలంబును, నిత్యంబును,
వ్యక్తంబును, అన్యకంబును, సనాతనంబును, అవర్ణంబును, వర్ణయు
తంబును విదురాలినీనామకంబునగు నాధివ్యశక్తిని సర్వదా సంద
ర్శింపఁగలయోగిపుంగవులు కృతకృత్యులగుదురు. సర్వతీర్థసావఫలం
బును, సర్వదా సఫలంబును, సర్వయజ్ఞఫలంబును తత్సర్వవనమాత్రం
బున లభించునచుట క్షేపంశయమును లేదు. కావునఁ బండితులు
నిత్యము నష్టయోగాభ్యాసంబు గావించుచు సర్వసిద్ధులం గాంచుచుం
దురు. యోగమునలన ముక్తికూడ సిద్ధించును. ఇది భుక్తిముక్తిదా
యకం బగు యోగత్త్వము.

వలయును. అందువలన ధర్మార్థకామమోక్షసిద్ధి యగును. యజ్ఞము, దానము, తపము, తీర్థనేవ మొదలగుశతకర్మంబులవలనం గలుగు ఫలము పురాణశ్రవణమాత్రంబున లభించును. శాస్త్రపురాణాదులే ధర్మప్రకాశకంబులు గాకున్నచో నిక మానవుల కాముష్మికోపాయము లేమున్నవి? వేదశాస్త్రములే లోకమునకు మార్గదర్శకములు. పౌరాణికధర్మము సర్వధా శ్రేష్ఠమైనది. సూర్యతేజంబు లేక జగంబంధకారంబైనట్లే వేదశాస్త్రంబులు లేకున్న లోకముశూన్యంబగును. సృష్టివిధము, వంశమన్వంతరప్రశంస, దానధర్మవ్రతనియమానుష్ఠానములు మొదలగువిషయములు పురాణంబుల వర్ణితంబులై యుండును. మహాపురాణంబులు, నుపపురాణములును గలసి ముప్పదియాఱు గలవు. అందొక్కదానినైన భక్తితో వినువాడును, బఠించువాడును మహాఫలంబు నందగలడు. అరణ్యంబున నుండి పురాణపఠనంబు చేయువాడు చతుర్వేదజ్ఞానలాభముం గాంచును. పురాణపఠనంబు చేయజ్ఞదానతపంబులవలనం గలుగుఫలంబు సిద్ధించును.

—♦ లింగార్చనంబునకుఁగారణము. ♦—

ఇట్లు హరపార్వతీసంవాదమును, సూతుండు శౌనకాదులకుం దెల్పుటయు నాకర్ణించి యందఱును బ్రహ్మప్రహ్మదయులైరి. అప్పుడు శౌనకుం డోమహాత్మా! మానవులు సకలదేవతల నాపాదమస్తకము ను పూజించుచు మహాదేవునిలింగమునుమాత్రమే పూజించుటకుఁ గారణమేమి యని ప్రశ్నించుటయు సూతుండిట్లు చెప్పం దొడంగెను. మునివరులారా! పూర్వము స్థావరజంగమాదిసకలపదార్థములును వినష్టంబులై జగం బంతయు జలమయంబై యున్నసమయంబున బ్రహ్మయ్యు, విష్ణుండును, రుద్రుండును జలంబులం దేలియుండిరి. అఖ్యైం

బగువారిగతిని బుడితులుకూడ గ్రహింపజాలదురాదా ! అప్పుడు శ్రీ
 చంద్రవాయువులు చెలరేగి సప్తసాగరముల లింగింహ జేయించుచుండెను.
 జలంబంతయును నొక్కచో బగుటచే జరిగియుండు లోనైనను సోమి
 పోయెను. పిమ్మట గ్రహంబుగ స్థావరంబులను విసుక్కుంటులయ్యెను.
 అప్పుడు చతుర్దిశలయందును, సర్వపునః, ఉపరిభాగంబున నెనమం
 దును సూర్యులుదయించి యూర్వాదశాంశులును, దమతీన్రీకిరణంబు
 లచే జగంబును వహింపజేయఁజొచ్చిరి. ఆసమయంబునఁ గాలాగ్ని
 రుద్రుండు పాతాళంబునుండి వెలువడి యెల్లదిశలను నిండి వెలుగు
 చుండుటయఁబాతాళోర్ధ్వభాగంబులును తిర్యగ్భాగంబున నీశ్వేషంబుగ
 దగ్ధంబులైపోయెను. అనంతర మధ్వేవదేవుఁడు మరలఁ బాతాళంబునఁ
 బ్రవేశించెను. పిమ్మటఁ గాలమేఘంబులు క్రమ్మి యెల్లనుండల భారా
 పాతంబుగ వర్షించుచు దశదిశలను జలహస్తాన్తంబులుగాఁ జేసినెచె
 న్ను. సర్వము నేకార్ణవం బగుటచే భూమ్యాకాశములను, స్విదిక్షు
 లును దేలియకుండఁజోయెను. కేవలజలప్రవాహమును శ్రుతియం
 తటను వ్యాపించి యగపడుచుండెను. అట్టిప్రళయసమయంబున కేవ
 లావ్యక్తగతులును, నిత్యులు నగుబ్రహ్మనిష్ఠులమహేశ్వరులు ఆజలరాశి
 మధ్యంబునఁ దేలి యాడుచుండిరి. అప్పుడు బ్రహ్మయూ, విష్ణుదేవుం
 డును మహానలంబును బోలి ప్రజ్వలించుచున్న రోద్రమూర్తి యగు
 మహాదేవునకుఁ బ్రణామంబు లాచరించి “ఓదేవదేవ ! నీవే మా కెల్ల
 విధంబులఁ బ్రభుండవు. కావున నీసంకల్పాచుసారంబుగ సృష్టిగావించి
 పుము.” అని కోరుటయు నట్లే చేసెద నని గుర్తుం జూచుకొని ననే
 జలనిమగ్నుండయ్యెను. అట్లు సహస్రదేవవత్సరంబులు గడచినచు మ
 హాదేవుండు కానరాకుండుటయు నేమిచేయుటకుఁ దోచిన పాగిబ్రహ్మ
 లు సృష్టినిర్మాణంబునకు సముత్కంఠులై యుండిరి. అప్పుడు విష్ణు

దేవుని పాదములకు! ఇంక నృథాకాలక్షేపమువలనఁ బ్రయోజనము లేదు. నామూలము నీవు ప్రిజానన్గంబునకుఁ బ్రయత్నింపుము. నేను ను నామూలమునకుఁ బ్రసాదించెదను” అని బోధించుటయు వన జానముండు మారినచనంబుల గౌరవించి దేవాసురగంధర్వయక్షరాక్షసాదులను, సర్పగణములను, మణియు సకలజీవులను; స్థావరజంగమ పదార్థయుతంబగు జగంబును సృష్టించెను. అట్లు సృజించిన కొంత కాలంబునకు మహాదేవుండగుద్రుండు జలంబు వెలువడి జగత్సర్గంబు నకు సొకల్పించి తదుపాయంబు నాలోచించుచుండెను. అట్టితరి నూర్వాహోభాగంబులను, నలుదెసలను నిండి వివిధజీవసంతతులతో విలసిల్లుచున్న జగత్సృష్టి యంతయు నాతనికి గోచరించెను. ఆకాశముచే నడ్డేవులను చేయునది లేక కోపోద్దీప్తితుండై బ్రహ్మదేవుండు సృజించినయీజగంబునంతను వినాశంబు గావించెద నని నిశ్చయించి యాత్మహత్యంబును వర్ణిల్లజేసి తనముఖమునుండి యనలజ్వాలలను బ్రజ్వలించజేసెను. ఆకాలానలకీలలచే జగంబంతయును దగ్ధం బైపోవునుండటం గాంచి బ్రహ్మదేవుడు భీతుండై పరమభక్తిపూర్వకంబుగ నడ్డేవునకు నమస్కారంబుగావించి నిశ్చలచిత్తమున నిట్లు వ్రోత్రగింబు గావింపందొడంగెను.

నీశేర్వా! స్థాణుమూర్తి! తిగ్మతేజా! ఈశానా! కాలస్వరూపా! నీకు నమస్కారము. సహస్రాక్షుండును, విరూపాక్షుండును, త్ర్యంబుకండును, యశ్శ్రీయుండును, శంకుకర్ణుండును, మహాకర్ణుండును, కుంభకర్ణుండును, అర్ణవవాసియు, గజేంద్రకర్ణుండును, గోకర్ణుండును, పాణికర్ణుండు నగునీకు వందనము. శతోదరుండవు, శతావర్తుండవు, శతజహ్వూడవు, శతాననుండవు, చండమూర్తివి, ముండధారివి, వరదాండవు నగునీకు నమస్కారము. ఊర్ధ్వకేశదంష్ట్రుండవు, నీలగ్రీవుం

డవు, ప్రతిరూపుండవు, విరూపుండవు, భైరవుండవు, శంభుండవు,
 అమితతేజుండవు, శితికంఠుండవు, శుభ్రుండవు, కపర్ద్దివి, పశుపతివి,
 త్రిపురాంతకుండవు నైననీకుఁ బ్రణామంబులు. దేవా! నీవు త్రిశూల
 ధారివి ; కపాలమాలికాలంకృతుండవు ; మహాదేవుండవు ; దేవదేవుం
 డవు—అట్టి నీకు సాష్టాంగవందనములు. సర్వభూతంబులకు నీశ్వరుం
 డును, యతులచే నక్షరరూపంబున ధ్యానము గావింపఁబడువాఁడును,
 సర్వవ్యాపియు, పరముండు నగుదేవుండు నాకు శరణం బగుఁగాక !
 జేవదానవమానవాదిసర్వజీవయుతంబును, బ్రహ్మభూతంబు నగునీజగం
 బును సృజించిన సర్వేశ్వరుండు నాకు శరణం బగుఁగాక ! పార్శ్వం
 బులయందు హరిబ్రహ్మలు వెలుంగుచుండఁ ద్రిమూర్తిధారియు, శాం
 తుండు నగు దేవుండు నాకు రక్షకుం డగుఁగాక ! చతుర్వేదమయుం
 డును, జ్ఞుండును, ఆదిమూర్తియు నగుజగత్ప్రభుండు నన్ను రక్షిం
 చుఁగాక ! బ్రహ్మరూపధరుండును, జగద్యోనియు, మహేశ్వరుండును,
 సృష్టికారణుండు నగుదేవాదిదేవుని నేనాశ్రయించెదను. సృష్టిప్రతి
 పాలనంబునకై విష్ణురూపధరుండై యున్నయాదిపురుషుండును, శంభుం
 డునగు సనాతనమూర్తికి నేఁ బ్రణాతుండ నయ్యెదను. భూతగణంబుల
 తో విహరించువాఁడును, సర్వభూతప్రభుండును, సృష్టికర్తయు, సం
 హారకారణుండును, ఆదిపురుషోదితుండు నగుసనాతనమూర్తిని నేనేవిం
 చెదను. రజస్స్వభావులగుబాహ్మణులు యజ్ఞంబులయం దెవ్వని
 నారాధింతురో యట్టియజ్ఞకర్తయు, శాశ్వతుండు నగుపురాణపురుషుని
 నే నుపాసించెదను. ప్రళయకాలంబున సర్వజగంబును సంహరించుచు
 మరల యుగారంభంబున సృష్టించువాఁడును, మద్రాత్ముండు నగు
 సనాతనమూర్తి నాకు శరణ్యుం డగుఁగాక ! కల్పాంతంబునఁ గాల
 మూర్తియై సకలజగంబును సంహరించి యవిచ్ఛేదముండై విహరించు

మహాదేవుఁడు నన్నుద్ధరించుఁగాక ! స్థాణుఁడును, ఈశ్వరుండును, పశు
పతియు, శితికంతుండును, మహేశ్వరుండును, భక్తవత్సలుండును నగు
దేవుండు నాకు దిక్కుఁగుఁగాక ! శూలపాణియు, మహేశ్వరుండును,
శర్వుండును, త్రిలోచనుండును, భక్తవత్సలుండు నగుదేవుండు నాకు
రక్షకుఁ డగుఁగాక ! గంగాధరుండును, హరుండును, దుద్రుండును,
శివుండును, శంభుండును, ఉమాపతియు, భక్తవత్సలుండు నగుదేవుం
డు నాకుఁ బ్రాపకుఁగాక ! కామారియు, వామదేవుండును, త్రింజ
కుండును, త్రిపురాంతకుండును, భక్తవత్సలుండు నగుదేవుండు నాకుఁ
బ్రభుం డగుఁగాక ! శివుండును, విరూపాక్షుండును, శంకరుండును,
ప్రమథనాథుండును, భక్తవత్సలుండు నగుదేవుఁడు నన్నుగ్రహించుఁ
గాక ! ఈశానుండును, శూలియు, అర్ధచంద్రధరుండును కపర్దీయు,
భక్తవత్సలుండు నగుదేవుండు నన్నుగ్రహించుఁగాక ! బ్రహ్మశిరో
హర్తయు, పినాకియు, వృషభధ్వజుండును నగుదేవుఁడు నాచే నన్న
తుండై నన్ను రక్షించుఁగాక ! కపాలమాలియు, బాలేందుశేఖరుండు
ను, సర్పభూషణుండు నగుదేవుఁడు మత్స్యాజితుండై నన్నుఁ గాపాడుఁ
గాక ! ప్రజాసంహారకారియు, భూతేశ్వరుండును, చంద్రశేఖరుండు
ను, కృశానురేతుండును, శ్రీకంతుండు నగుదేవుం డెల్లయెడల నన్నుఁ
గరుణించుఁగాక ! గిరీశుండును, వ్యోమకేతుండును, శర్వుండును,
భీముండును, సుయజ్ఞుండును, గృపాళుండును నగుదేవుండు నన్నుఁ
బాలించుఁగాక !

అని యిట్లు చతురాననుండు సన్నుతించుటయు శంకరుండు
ప్రసన్నుండై “ఓవిధాతా ! భక్తిపూర్వకంబుగ నాశరణంబు నపేక్షిం
చువారికి నేను సకలమంగళంబులను సమకూర్చుచుండును. శ్రద్ధాభ
క్తులతో నన్నుఁ బూజించువారిని నేననుగ్రహింపకుమనా? నీస్తోత్రం

బునకు నేను సంతృప్తుండనైతిని. నీయభీష్టంబు దీర్చెదను. ఏమికావలయునో కోరుకొనుము ” అని సర్వేశ్వరుం డానతిచ్చుటయు జలజాసనుండు “ఓహోహో! సీత నాయెడలఁ జరితుష్టుండవైతివేని నేను సవిస్తరంబుగఁ గావించిన యూస్పృష్టిని సంహారంబు గావింపక రక్షింపుము. ” అని ప్రార్థించుటయు మహాదేవుండు జగద్వి నాశకరఁబగుటద్రితేజంబు నుపసంహరించి యింకను నేమి కావలయు నని యడిగెను. అప్పుడు బ్రహ్మదేవుండు ప్రజాహితంబు నాలోచించి “ఓదేవదేవా ! నీదివ్య తేజమును సూర్యమండలంబునఁ బ్రవేశింపఁజేయుము. నీవాద్యుడకు సప్తపును, బ్రభుండపును, నియామకుండపును గదా ! త్రిమూర్తులమగుమనము సూర్య తేజమునందే యుండి సకలదేవదానవమానవాదులచేతను ద్రికాలార్చనములను గ్రహించుచుండుము. మహాదేవా ! కల్పాంతంబునం దీరాచరప్రపంచమునంతను నీవు సూర్యమూర్తిం దాల్చి దహించుచుండువు. కావున నట్లనుగ్రహింపుము ” అని వేడుకొనియెను.

మహాదేవుం డందులకు సమ్మతించి నవ్వుచు ప్రజాస్పృష్టి కుపయోగింపని యాలింగంబువలనఁ బ్రయోజనం బేమున్నదని పలుకుచు నాత్మలింగోత్పాటనంబు గావించి భూమధ్యంబున నిక్షేపించెను. అది యాకాశమును భేదించి వర్ధిల్లుచుండెను. దాని యాద్యంతములను గాంచవలయునను నుద్దేశముతో విష్ణుదేవుండు పాతాళంబునకును, బ్రహ్మదేవుం డూర్ధ్వలోకంబునకును బోయి యన్వేషించి యిరువురును గృతార్థులు కాఁజాలకపోయిరి. అప్పు డాకాశవాణి “ఓహరివిరించులారా ! లోకంబునం దీమహాదేవుని దివ్యలింగమును బూజించువారికి సకలాభీష్టంబులును సిద్ధింపఁగలవు. ” అని బోధించెను. ఆవచనంబు లాలకించి హరిబ్రహ్మలును, సకలదేవతలును, భక్తిపూర్వకంబుగఁ దీర్థతత్త్వలై మహాదేవలింగమును బూజింప నారంభించిరి.

—♦ లింగస్తోత్రము ♦—

అప్పుడు భగవానుం డగువిష్ణుదేవుండు సర్వతముఖుండును, అనంతంబు నగుశివలింగముం గాంచి భయభక్తివిసమితుండై మహాదేవునిదివ్యనామంబులచే నిట్లు స్తుతింపఁదొడఁగెను. శివుండును శాంతుండును, స్థాణుండును, అమితతేజుండును, ఈశానుండును కనుపతియునగుదేవునకు నిత్యమును నమస్కరించెదను. ఓశితీకంతా ! రుద్రా ! నీకు నమస్కారము. మహాదేవుండవు, శూలహస్తుండవు, భీముండవు, శంభుండవు నగునీకుఁ బ్రణామంబులు. భస్మనకు, త్రినేత్రునకు, గంగాధరునకు నేను నిరంతరమును వందనము లాచరించెదను. హరిండును, శుభ్రండును, గౌరీప్రియుండును, స్మరారియు నగుప్రేమరాతకు నానమస్కారము. వామదేవుండును, వేద్యుండును, శిషివిష్ణుండును, మహేశ్వరుండును, ఉగ్రుండును, కపాలమాలియు, ప్రమథాధిపుండును, కాముండును, కపర్దియు, విషాణుండును, నీలక్రీవుండును, నీలఘోషితమూర్తియు నగుదేవుని నేనాశ్రయించెదను. విపాదియు, భూకేశ్వరుండును, నిత్యుండును సంహారకారియు, బాలేందుఘోషణుండును, కృశానురేతుండును, శ్రీకంఠుండును, దక్షయజ్ఞధ్వంసకుండును, వ్యోమకేశుండును, శర్వుండు నగుదేవుండు నాకు నిత్యశరణ్యుండగుఁగాక !

అని యిట్లు శ్రీనాథుండు సన్నుతించుటయు మహాదేవుండు ప్రసన్నుండై “ఓహరిబ్రహ్మలాగా ! మీస్తోత్రంబునకు నేను సంతోషుండ నైతిని. మీయభీష్టసిద్ధి మగుఁగాక ” అనియెను. అంత భగవానుం డగువిష్ణుదేవుండు శివలింగప్రసాదంబున శత్రుదుష్టయత్నంబును, త్రిలోకపూజ్యత్వంబును, ప్రజాపాలనశక్తియుం గాంచెను. బ్రహ్మాదేవుండు మన్వంతరంబులవఱకును దనసృష్టి కక్షయత్వంబును గాంచెను. ఇట్లు నిర్మలచిత్తంబున భక్తిపూర్వకంబుగా శివలింగమును

స్తుతించువారు ఇహపతలోకసుఖంబులం గాంచగలరు. శివలింగపూజాఫలంబువలన స్వర్గసుఖంబును మోక్షలాభంబు నగును. శివలింగమును బూజించుమానవులకు సర్వాభీష్టంబులును లభించును. రాజ్యకాములకు రాజ్యప్రాప్తియు, శ్రీకాములకు సంపత్ప్రాప్తియు, సుఖకాములకు సుఖప్రాప్తియు సిద్ధించును.

—♦ ఆదిసర్గము ♦—

ప్రధానమందును, నిత్యమందును, సదసదాత్మకమందు నగుపురుషుండును, ప్రధానపురుషుండై జగంబుల సృజించువాడగును, లోకభావమందును, సర్వభూతసృష్టయు, నారాయణపరాయణుండును, బ్రహ్మస్వరూపముగా మునివతులకు వేద్యుండును, అమితతేజుండును, కల్పకల్పిండును, పవిత్రుండును, హిరణ్యగర్భుండును, పురుషుండును, ఈశ్వరుండును, అజుండును, స్థాణుస్వరూపుండును, వరిష్ఠుండును, జగత్కర్తయు నగుబ్రహ్మదేవునకు నమస్కారంబు గావించి యత్యుత్తమంబగుసృష్టింగూర్చి చెప్పెదను. బ్రహ్మదేవుండు సృష్టికిని, విష్ణుదేవుండు పాలనంబునకును, మహాదేవుండు సంహారంబునకును కర్తలై యున్నారు. ఆదికాలంబున బ్రహ్మకంటె సృష్టికర్త యన్యుం డెవ్వఁడును లేడు. స్వయంభూతుం డగునాభగవానుండు ప్రజాసృష్టి గావింపఁ గుతూహలుండై ప్రప్రథమంబున జలరాశిని సృజించెను. ఆజలంబులయందు వీర్యంబును సృష్టించెను. నరరూపుఁడగు దేవునిచేఁ గల్పితంబగుటచే జలంబునకు నారంభనియు, ప్రళయకాలంబున జలంబులయందే నివసించియుండుటచే విష్ణుదేవునకు నారాయణుండనియు నామనిర్దేశంబయ్యెను. ఆనారాయణునుండి హిరణ్యనర్ణం బగు సుకయండంబుదయించి జలంబులం దేలుచుండెను. ఆయండమును భేదించుకొని

బ్రహ్మదేవుండు తృప్తుడయ్యెను. అందుచే నద్దేవునకు స్వయంభు
వనునామంబు గలిగెను. ఆహిరణ్యగర్భుండు బహుకాలం బయ్యండం
బునందుండి దానిని రెండుఖండములుగ భేదించి యొకఖండమును ది
వంబుగను, రెండవఖండమును భూమిగను జేసెను. పిమ్మట భూమి
కథోభాగంబున సప్తలోకంబులను, దివంబున కూర్మభాగంబున సప్త
లోకములను గల్పించెను. ఈచతుర్దశభువనాంతరాళంబులయందు నా
కాశమును సృష్టించెను. ఆసమయంబున భూమ్యాకాశములును దశ
దిశలునుగూడ జలనిమగ్నములై యుండెను. అప్పు డద్దేవుండు కాలం
బును, మనంబును, వాక్కును, కామక్రోధంబులను, రతినిసృజించెను.
అనంతరము మరీచి, అత్రి, అంగిరుడు, పులస్త్యుడు, పులహుడు,
క్రతువు, వసిష్ఠుడు మున్నగుమహాతేజుల నేష్వరను మానసపుత్రుల
నుగా సృష్టించెను. అనంతరము బ్రహ్మామానసపుత్రులై యేకాదశ
కుమారులు సృజింపబడిరి. అందఱి కంటెను ముందుగా బ్రహ్మదేవుండు
తనమనంబునుండి సత్కుమారుని బుట్టించెను. ఆసనత్కుమారుండు
తనతేజంబును సంక్షిప్తంబుగావించి యుండెను. మరీచిప్రభృతులగు
సప్తర్షులవలనను దేవర్షిగణమాన్యంబులగు సమస్తమహావంశంబులును
త్పన్నంబు లయ్యెను. మఱియు విద్యుత్తు, వజ్రము, మేఘము, ఇంద్ర
ధనువు జలరాశిని మొదట సృష్టించి పిమ్మట బర్హన్యుని బుట్టించెను.
తరువాత యజ్ఞసిద్ధికోటికు ఋగ్వేదమును, యజుర్వేదమును, సామవే
దమును గల్పించెను. పూజ్యులగుమునివరు లీవేదత్రయముచే సకలదే
వతలను యజ్ఞించుచుందురు. సర్వజగత్కర్త యగుబ్రహ్మదేవుండు
తనముఖమునుండి దేవతలను, వక్షమునుండి పితృగణంబులను, బిమ్మ
ట మానవులను, జఘనమునుండి యసురగణంబులను బుట్టించెను. ఆ
దేవుని యితరాంగంబులనుండి క్రమంబుగ ప్రధానాప్రధానలగు సమ

స్తజీవులును సంభవించిరి. ఇట్లు సృష్టిం గావించియు వనజాసనుండు
జగంబున సంపూర్ణముగ జీవవృద్ధి గాకుండుటను విచారించి యప్పుడు
తనదేహంబును రెండుభాగంబులు చేసి స్త్రీపురుషగూఢంబులం గా
వించెను. అనంతర మమ్మహాత్ముండు తనమహిమచే విశ్వమంతటను
దనసృష్టిని వ్యాపింపజేయుచు ప్రథమంబున విరాణ్మూర్తి యగువిష్ణు
దేవుని సృజించెను. విరాడూహియు, నద్వితీయుండను, బురుషుండును,
భగవానుండు నగువిష్ణుదేవుండు మనువున కనంతరము సృష్టింపఁబడిన
కారణముచే ద్వితీయమచువుగా సుప్రసిద్ధుం డయ్యెను. ఆజగత్ప్రభుం
డప్పుడు సృష్టిం గావించెను. ఆనారాయణసృష్టియందలి సకలజీవులు
సమోనిజులైరి. ఇది యాదిసర్గవృత్తాంతము. ఈచరిత్రము నాకర్ణి
చువారు దీర్ఘాయుష్షుంతులును, యశస్వులును, ధనవంతులును, పుత్ర
పౌత్రసంపన్నులై యిహలోకంబున సకలసుఖంబులం గాంచుచు,
పరలోకంబున నభిమతసద్గతిలాభంబుల నందఁగలరు.

—* పృథూత్పత్తి. *

బ్రహ్మదేవుండు మొదటఁ గొంతప్రజాసర్గంబు గావించి యట్టి
మానససృష్టివలనఁ బ్రజావృద్ధియగుట చుష్కరంబని భావించి తన
ప్రభావంబునను, ధర్మబలంబువలనను శతరూపయచునొకరమణీమణిని
సృజించెను. అద్దేవి యేకశతవర్షంబులు కఠినతపంబు చేసి యాదిపురు
షుం డగుప్రజాపతిని బతిగాఁ బడసెను. అయ్యాదిపురుషుం డగుస్వయం
భువు మనునామంబున విఖ్యాతుండై యేకోత్తరశతయుగపర్యంతమును
జీవించెను. ఆతనికిఁ బ్రియవ్రతుండును, ఉత్తానపాదుండు నను తన
యులును, పీఠక యనుతనయయుఁ గలిగిరి. మహాభాగ యగుకామ్య
యనుకాంతయందుఁ గర్దమప్రజాపతివలన సామ్రాటుఁడు, అక్షి,

విరాటుడు, ప్రభువు ననునలుగురుసుతులు పుట్టిరి. ఇంద్రతుల్యుండగు
 చుత్తానపాదుండు ధర్మతనూజయగు సునీతి యనునుండరివలన బహు
 పుత్రులం గాంచెను. అందు ధృవుండు త్రిసహస్రవివ్యవస్థంబులు
 మహాతపంబు చేసి బ్రహ్మలోకసదృశం బగుసత్త్వినుండల సమ్మూఖం
 బున వక్షయపదంబుం గాంచెను. ఆతనికి పుష్టియు, ధాన్యండు నను
 నిరువురుతనూజులుదయించిరి. అందు పుష్టి, యవంతిశస్యయగుచూర్ప
 యందు రిపుడు, పురంజయుడు, విప్రుడు, వృకలుడు, వృశేజుడు
 నను పుత్రపంచకముం గాంచెను. అందు రిపునకు చాక్షుషు, డరు
 మను పుదయించెను. ఆచాక్షుషమరువునకు పుష్కరిశేయచు భాన్య
 వలన వరుణుండు జనించెను. మాణియు నాతఁడు నద్వలయచుకాంత
 వలన రురుడు, పురుడు, శతద్యముడు, తపస్వి, సత్యజిత్తు, కవి,
 అగ్నిష్టోముడు, అతిరాత్రుడు, అతిమన్యుడు, సుయశుఁడు ననునకు
 గురు తనూజులం గాంచెను. గురుపత్నియగు నాగ్నేయిరర్భుబున అం
 గుడు, సుమనుడు, బ్యాతి, క్రతువు, అంగిరసుడు, నాజిరును
 సార్గురుసుతులు జనించిరి. అంగునకు సునీధియను పేరుం దను నొక
 యాత్మజుండుదయించెను. అవ్వేణుండు డధర్మపరుండను, దురాచాకుం
 డునై ప్రజాకోధంబున గతాసుండుగుటయు లోకహితంబుకొరకు
 మునివరు లాతనిదక్షిణభుజంబును మఢించుటయుఁ గవచధన్ధారయు
 నాదిత్యతేజుండు నగుపృథుండను కుమారుండు జనించెను. ఆరండే
 క్షత్రియకులంబున కాదిపురుషుండై ప్రపథమంబున సర్వభూపరిపాల
 నంబు గావించి రాజసూయాధ్వరమును నిర్వహించెను. ఆతనికి
 సూతుడు మాగధుడు నను నిష్ఠుపుత్రులు గలిగిరి. ప్రజాహితంబు
 గోరి యాపృథురాజేంద్రుండు దేవస్వపితృగణంబులతోడను, అనురగం
 ధర్వాప్సరోగణంబులతోడను, పుణ్యజనగణంబులతోడను తరులతా

కర్వతంబులతోడను గలసి పృథ్వీదోహనంబు గావించెను. అమ్మహి
 షాని నిరంతర యష్టద్రవ్యంబులచే దేవతలందఱును జీవించుచుండిరి.

—♦ దక్షోత్పత్తి. ♦—

ఆపృథుచక్రవర్తికి హవిర్ధాని, హవిర్ధాముడు నను నిర్దయుతన
 యులు గల్గిరి. హవిర్ధామునకు శిఖండియందు ప్రాచీనబహ్ని పుట్టెను.
 ఆతనివలనఁ బ్రాచీనాగ్రంబులగుకుశ లుత్పన్నంబు లయ్యెను. ఆతఁడు
 సముద్రతనయను బెండ్లియాడి పదిమందికుమారులం గాంచెను. ఆప్రచే
 తసులు పదుగురును ధనుర్వేదంబును గూలంకషముగ నభ్యసించి
 యేకధర్మపరాయణులై సముద్రజలంబుల వసించి పదివేలసంవత్సర
 ములు మహాతపంబు గావించిరి. అట్లు వారందఱును దప్తోనిమగ్నులై
 యుండుటయు భూమండలమంతయు సరణ్యమయ్యెనై సస్యోత్పత్తి కవ
 కాశము లేకుండఁబోయెను. జగమంతయు సరాజకంబగుటచే బ్రహ్మ
 క్షయంబగుచుండెను. అదియంతయుం గాంచి ప్రచేతసులు సముద్రము
 నుండి యగ్నిని వాయువును వ్యాపింపఁజేయుటయు, వాయువు వృక్షో
 త్పాటనంబును, అగ్ని వృక్షదహనంబును గావింపనారంభించెను.
 అట్లు వృక్షవినాశనంబగుచుండుటయు నోషధీశ్వరుం డగుసోముండు
 ప్రచేతసులపాలికింబోయి “ఓరాజకుమారులారా! మీకోపము నువ
 సంహరింపుడు. ఈభూజంబుల కిట్టిపాటు గలుగునని నేనుముందే
 గ్రహించి యీవృక్షకన్యకను నాగర్భంబున ధరించి యుంటిని. ఓమహా
 భాగులారా! సోమవంశవర్ధని యగునిక్కన్యకను మీరు పరిగ్రహిం
 పుడు. ఈమెగర్భంబున మహాత్ముం డగుదక్షప్రజాపతి జన్మింపఁ
 గలడు. మీతేజంబులయు వర్ధాంశమును, నాయంశమును గాంచి
 బ్రహ్మతేజుండగుదక్షప్రజాపతి మరలఁ బూర్వాధికంబుగఁ బ్రజాసర్గం

బు చేయఁగలఁడు.” అని బోధించుటయు, ప్రచేతసు లాసోమకన్యను
దమసహధర్మిణిగా స్వీకరించిరి. ఆమెగర్భమునందు దక్షప్రజాపతి
యుదయించెను. మహాతేజుండగు దక్షుండు సోమాంశంబున నశ్శుజ
న్మించి స్థావరజంగమంబులను, ద్విపాదచతుష్పాదయుతంబులగుసకల
జీవులను సంకల్పమాత్రంబుననే సృజించెను. పిమ్మటనాతఁడు కన్యా
సృష్టిం గావించి ధర్మనకుఁ బదుగురుకన్యలను, గశ్యపునకుఁ ద్రయో
దశకన్యకలను, చంద్రున కిరువదియేడ్వారుకన్యకలను దానము చేసెను.
అనంతరము దేవదానవాదులును, సర్పవిహంగాదులు నుత్పన్నంబు
లయ్యెను. అదిమొదలుగఁ బ్రజలందఱును స్త్రీపురుషసంయోగంబు
వలననే జనింపందొడంగిరి. ఆదికాలంబున సందర్శనసంస్పర్శనాదులచే
మాత్రమే సృష్టి యగుచుండె నని పురాణంబులవలనఁ దెలియవచ్చు
చున్నది.

అని సూతుండు చెప్పటయు మును లోసూతనందనా ! దక్ష
ప్రజాపతి బ్రహ్మదేవుని యంగుష్ఠమునుండి జన్మించె నని నీవిదివఱకు
వచించి యుంటివి. ఇప్పుడు ప్రచేతసులవలన నుదయించె నని చెప్పి
తివి. చంద్రునకుఁ జాహితుం డైనదక్షుండు మరలఁ జంద్రున కెట్లు
కన్యాదానంబు గావించెను? మాకీసంశయమును నివారింపవలయు
నని ప్రార్థించిరి. సూతుండు మందహాసంబు చేసి యోమహాభాగు
లారా ! ఈజగంబునఁ బ్రజికల్పంబునందును జీవులుత్పత్తివినాశనంబు
లం గాంచుచుందురు. దక్షాదిప్రజాపతులుగూడ నట్టివారే యని
యెఱింగి ప్రాజ్ఞులు నిస్సంశేహులై యుందును. దక్షప్రజాపతిచేఁ గావించి
పఁబడిన స్థావరజంగమాదిసృష్టిమముంగూర్చి పఠించువారును విను
వారును పుత్రపౌత్రవంతులై దీప్తాయుష్మంతులై యహసుఖంబులం
గాంచుచుఁ బఠనోకంబున స్వర్గభోగంబు లనుభవింపఁగలరు.

—♦ దేవదానవాదిసర్గము. ♦—

దక్షప్రజాపతి మొట్టమొదట మానససృష్టి నారంభించి యందువలనఁ బ్రజాభివృద్ధి యగుట దుష్కరం బని భావించి తపస్వియగు వీరణప్రజాపతినియను బెండ్లియాడి యామెవలన నైదువేలమంది పుత్రులం బడసెను. బ్రహ్మపుత్రుం డగునారదుండు దక్షకన్యామూలంబునఁ గన్యపునివలన జగంబునఁ బురుషసృష్టివర్ధిల్లుఁగలదని విని యున్నవాఁడుగావున నాతఁ డప్పుడు దక్షసంతానముం గాంచి “ఓమూర్ఖులారా! దిక్పరిజ్ఞానమే లేని మీరు సృష్టిసముద్యమంబు గావించుకలె? జ్ఞానమును సంపాదించుకొనుఁడు” అని బోధించుటయు వారందఱును బరివ్రాజకులై దిక్కుల నన్వేషించుటకై బయలుదేరి పోయిరి. అట్లు వారు పోవుటయు దక్షుండు మరల నైదునందలమంది తనయులం గల్గించెను. వారందఱును సర్గంబున కుపక్రమించుటయు మరల నారదుం డాహర్యశ్వులం గాంచి “ఓయవివేకులారా! భూపరిమాణమునే యెఱుంగనిమీరు సృష్టికొఱకుఁ బ్రయత్నించుట యుక్తముగాదు.” అని చెప్పటయు వారనంతం బగునాకాశపదంబునుబట్టి పోయి పరాభవనామకం బగు దేశంబును జేరి సముద్రమునఁ జొచ్చిన నదులవలె నిప్పటికిని వెరుదిరిగి రాలేక యుండిరి. పిమ్మట దక్షుఁడు సృజించినపుత్రులందఱును దమసోదరుల నన్వేషింపఁ బ్రయత్నించి పాతాళులై నశించుచుండిరి. ఇట్లు తనసృష్టియన్నం బంతయు విఫలం బగుచుండుటయు దక్షప్రజాపతి చింతిగచి వీరణివలన మరల నఱువది పుత్రుల నుత్పాదించెను. అందు అరుంధతి, వసు, జామ, లంబ, భాను, మరుద్వతి, సంకల్ప, ముహూర్త, సాధ్య, విశ్వ యను పదుగురను ధర్మునకు గన్యాదానంబు చేసెను. వారిలో విశ్వయండు విశ్వదేవతలును, సాధ్యయందు సాధ్యులును, మరుద్వతియం దూనఁచాశద్వా

యుగణంబులును, వసుగర్భబునం దష్టవసువులును, భానుగర్భబున
ద్వాదశాంకులును, ముహూర్తయందు ముహూర్తజులును, లాబ
యందు ఘోషుండును, జామయందు నాగవీధియు, అశంధతియందు
పృథ్వీవిషయంబును సంకల్పయందు సంకల్పమును జనించెను. అయ్యును
ధ్రువుడు, సోముడు, ధనుడు, అనిలుడు, అనలుడు, ప్రత్యూ
షుడు, ప్రభాసుడు, ననువారష్టవసువు అనబడుదురు. ఆంధము
నకు వేతండుడు, శ్రీముడు, శాంతుడు, ముని యనువారు జనిం
చిరి. ధృవునకు లోకోత్పాదనకారణుడగుకాల్కుండును, సోమునకు
వర్చసుండును, ధరునకు దేవాన్నవాహి యగుద్రీవిణుండును, అనిలు
నకు శివయందు పురోజవుడు, అవిష్ణాతుండును, అనలునకు శరగుచ్ఛం
బునఁ గుమారుండును జన్మించిరి. అక్కుమారుండు కృత్తికాగర్భజా
తుం డగుటచే కార్తికేయనామంబునఁ బ్రసిద్ధుం డయ్యెను. ప్రత్యూ
షునకు దేవయండు జనించెను. ఆతని కిరువురతనయులు గలిగి వారు
సంతానవంతులైరని పెద్దలు చెప్పదురు. త్రిలోకసుంధరియు, బ్రహ్మ
చారిణియు, కామగమనయు, యోగసిద్ధయు నగుబృహస్పతిసోదరి
యష్టమవసువగు ప్రభాసునకు ధర్మపతియయ్యెను. ఆమెగర్భంబున
బహుశిల్పనిపుణుండును, దేవతాగృహనిర్మాతయూ, అలంకారసంస్థయు
శిల్పశ్రేష్ఠుండును, దివ్యవిమాననిర్మాణకుశలబుద్ధియు, మహాభాగ్యశా
లియు నగువిశ్వకర్మ యుదయించెను. అజైకపాదుడు, అహిర్బహుడు
త్వష్ట, రుద్రుడు, హరుడు, బహుకూపుడు, త్యోంబకుడు, వృషా
కపి, శంభుడు, కపర్ది, రైవతుడు, ననువారు త్రిమవసేశ్వరులగు
నేకాదశరుషులు. త్వష్టపుత్రుడు మహాయశస్వియు, శ్రీయుతుండు
నై విశ్వరూపనామంబున విభ్యాతుం డయ్యెను. ఇది రుద్రవంశము.
అదితి, దితి, దమ, అరిష్ట, సురస, ఇల, సురభి, వినతి, తామ్ర, క్రోధ

సమ, క్రమ, శని యనుపదుముగ్గురుకన్యలను డక్షుండు కశ్యపున కిచ్చెను. ఆమన్వంతరంబున సర్వశ్రేష్ఠులగు పన్నిద్దఱు సురవరులు జన్మించి యుండిరి. వారందఱును జేరి చాక్షుషమన్వంతరసమయాబున మనమందఱము నదితిగర్భంబున సాధుమంగళార్థమై జన్మింపవలయు నని నిశ్చయించుకొనిరి. అట్లే వారు చాక్షుషమన్వంతరంబునఁ గశ్యపున కౌరసులై యదితీయం దింద్రోపేందుగ్రీలు జనించినతరువాత ఆర్యముఁడు, ధాత, త్వష్ట, పూషుఁడు, వివస్వతుఁడు, సవిత, మిత్రా వరుణులు, అంశుఁడు, భగుఁడు, అతితేజుఁడు ననునామంబులతో జనించి ద్వాదశాదిత్యనామంబునఁ బ్రసిద్ధులైరి. వారే రైవతమన్వంతరంబునను ద్వాదశాదిత్యులై జనించిరి. చంద్రుని యరువదియేడ్గురుభార్యలను సువ్రతలై యుండిరి. వారిసంతతి యంతయును, దీప్తిమంతమై విలసిల్లెను. అరిష్టనేమిభార్యలగర్భంబులయందుఁ బదియాళ్గురు సుతు లుదయించిరి. బహుపుత్రునకు నలుగురుతనయులుమాత్రమే కలిగిరి. దేవర్షియగుకృశాశ్వనకు దేవతలశస్త్రాస్త్రంబు లుత్పన్నంబులయ్యెను. ఈసకలదేవతలును యుగసహస్రాంతంబున మరల జనించుచుండుదు. అందు ముప్పదిముగ్గురుమాత్రము యథేచ్ఛానుసారంబుగ జనింపఁగలరు. వారికిని భవవినాశంబులు గలవు. సూర్యుండు ప్రతిదినంబు నుదయించునట్లే దేవతలును బ్రతీయుగంబున నుదయించుచుండురు. కశ్యపునకు దితియందు, హిరణ్యకశిపుఁడు, హిరణ్యాక్షుఁడు నను మహాబలవంతు లిద్దఱుపుత్రులు గలిగిరి; సింహికయను తనయ జనించెను. ఆసింహికను విప్రచిత్తి పెండ్లియాడెను. అతిబలుం డగు హిరణ్యకశిపునకు అనుష్టోదుఁడు, హ్లోదుఁడు, ప్రహ్లోదుఁడు, సంహ్లోదుఁడు నను నలుగురు పుట్టిరి. హ్లోదునకు హ్లోదుండును, ఆయుష్మంతుండును, శివుండును, కాలుండును జనించిరి. ప్రహ్లోదునకు విరేచ

నుండును, అతనికి బలియును జన్మించిరి. ఆబలికి నూర్గుడుపుత్రులు
గలిగిరి. అందు జ్యేష్ఠుఁడు బాణాసురుఁడు:—హిరణ్యాక్షునకు కుకు
రుఁడు, శకుని, భూతసంతాపనుఁడు, మహానాడుఁడు, కాలనాభుఁడు
ననునైదుగురు సుతులుదయించిరి. పరాక్రమవంతులును, బలవంతు
లు నగునూర్గురుతనయులు దనుగర్భబునఁ గశ్యపునకు జన్మించిరి. వా
రిలో ద్విశిరుఁడు, శకురుఁడు, ప్రభువు, జలి, శివుఁడు, అయోముఖుఁ
డు, శంబరుఁడు, క్రపిలుఁడు, వామనుఁడు, విశ్వానరుఁడు, పులోముఁ
డు; విద్రావణుఁడు, మహాశరుఁడు, స్వర్భానుఁడు, వృషపర్వుఁడు,
వీర్యవంతుఁడు, విప్రచిత్తి యనువారు ప్రధానులు. అందు స్వర్భాను
నకుఁ బ్రభు యనుతనయయు, పులోమున కింద్రపత్నియగు శివీయు,
వృషపర్వునకు హయశిర, ఉపదానవి, శర్మిష్ఠయను మువ్వరుతనూజ
లును గలిగిరి. విశ్వానరునకు పులోమ, కాలిక యను నిర్దమపుత్రిక
లుదయించిరి. ఆయిరువురను ప్రజాపతి యగుమరీచి పెండ్లియాడి దా
నవకులావందదాయకు లగు నాఱువేలమంది పుత్రులు గాంచెను.
పొలోమకాలకేయు లనువారు మహాబలవంతులై యమరులకవధ్యులై
హిరణ్యాపురంబున పసించి యుండిరి. పితామహుండగు బ్రహ్మదేవుని
యనుగ్రహముచేఁ బాండునందనుం డగునర్జునుండు వారినందఱను
వినాశంబు గావించెను. విప్రచిత్తికి సింహికయందు సైంహికేయులు
పదుముగ్గురు జన్మించిరి. వీరు దైత్యదానవసంస్కర్షజాతులగుటచే నశేయ
పరాక్రములైరి. రాహువు, శల్యుండును మిగుల బలవంతులు. బలుఁ
డు, మహాబలుఁడు, వాతాపి, నముచి, ఇల్వలుఁడు, స్వస్థుఁడు,
అజకుఁడు, నేరకుఁడు, కాలనాభుఁడు, శరమాణుఁడు, శరకల్పుఁడు
మొదలగువారు వంశవృద్ధికరులైరి. వీరిపుత్రపౌత్రగణంబులవలన దను
వంశం బభివృద్ధిం గాంచెను. నిత్యతపఃపరతంత్రుం డగుసంస్కర్షునిపం

శశంబున నివాతకవచగణంబులు జనించెను. మఱియుఁ గశ్యపునకుఁ బా
 మ్రగర్భంబున ఖరాదు లుదయించిరి. మఱియు కాకో, లూక, శ్యేన,
 బాస, సుగ్రీవ, గృధ్ర, శుక పక్షికాంత లుదయించి యాయాపక్షి జా
 తులకు వర్ధిల్లఁజేసిరి. అశ్వములు, ఉష్ట్రములు, గర్దభంబులునుగూడ
 తామ్రయందే జనించెను. విసతగర్భంబున అరుణుడు, గరుడుండును
 బుట్టిరి. అం దరుణుడు సూర్యతేజంబును సహింపఁగల శక్తింగాంచి
 సూర్యసారథియై జగద్విఖ్యాతుం డయ్యెను. గరుడుండు పక్షి రాజై
 సువర్ణనామంబునఁ బ్రసిద్ధుం డయ్యెను. సురసగర్భంబున బహుమస్తక
 యుతంబులును, గగనచరంబులును, బాహుబలయుతంబులును, బృహ
 తాక్రయంబులు నగుసర్పంబు లనేకంబులు జనించెను. అందు సర్పరా
 జగుశేషుడు, వాసుకి, తక్షకుడు, ఐరావతుడు, మహాపద్మడు,
 కంబళుడు, అశ్వతరుడు, ఏలాపత్రుడు, పద్మడు, కర్కోటకుడు,
 ధనంజయుడు, మహానీలుడు, మహావర్ణుడు, ధృతరాష్ట్రుడు, వలా
 హకుడు, కుహరుడు, పుష్పదంతుడు, దుర్ముఖుడు, సుముఖుడు,
 బహుశుడు, ఖరరోముడు, పాణి మొదలగువాడు సర్పప్రధానులై
 విఖ్యాతులైరి. మఱియు సురభియందు శశంబులు జనించెను. ఇల
 యందు తృణలతావృక్షంబులు గలిగెను. స్వసయందు యక్షరాక్షసు
 లుదయించిరి. అరిష్టయందు సకలజీవులు జన్మించిరి. ఇట్టికశ్యపసంతా
 నము జగంబంతటను వ్యాపించెను. ఇది యంతయును స్వారోచిషమ
 న్వంతరస్పృష్టి యని యెఱుంగనగును. వైవస్వతమన్వంతరంబున వరు
 ణు డాచరించు మహాయజ్ఞంబునఁ బ్రజాపతి యగుబ్రహ్మ హోతయై
 యుండెను. ఆసమయాబున నాతని మానసముచుండి ప్రజాస్పృష్టి
 యయ్యెను. పూర్వకాలంబున బ్రహ్మమానసపుత్రులగుమరీచిప్రభృతి
 సప్తర్షిగణంబులే బ్రహ్మపుత్రులుగాఁ బ్రసిద్ధులైరి. అనంతరము దేవదా

నవయుద్ధంబున చానవులు నిహతులగుటయు సపుత్రక యగుదితి భర్త
యగుకశ్యపునిచేత కేతించి శ్రద్ధాభక్తులతో నాతని నారాధించు
చుండెను. ఆమెయుపచారంబుల కమ్మునిశ్రేష్ఠుండు సంతకుండై నీ
కేమి కావలయునో కోరుకొమ్మనియెను. అప్పుడు దితి “నాథా!
ఇందుని వధించుటకు సమర్థుండగులేవయుని నాకుఁ బ్రసాదించుము”
అని వేడుకొనియెను. మహాతపుండగుకశ్యపుం డట్లే యరుగ్రహిం
చెను. రమణీరత్నముగు దితి యప్పుడు కశ్యపునివలన గర్భమును
ధరించెను. అది యెఱింగి కశ్యపుండు ప్రహృష్టుండై తపంబునకుం
బోయెను. దేవనాథుం డగునింద్రుం డీవృత్తాంతమంతయు నెఱింగి
యెట్లయిన దితిగర్భంబును వినష్టంబు గావింప నిచ్చయించి ఛిద్రాన్వే
షణముం జేయుచుండెను. ఏకశతవత్సరంబులుముగియకుండుకాలంబున
నొకప్పుడు దితి పాదప్రక్షాళనంబు చేసికొనకుండఁ బశ్చిమశిరస్కయై
నిదురించుచుండటం గాంచి దేవేంద్రుండు దితిగర్భంబునఁ బ్రవేశించి
యందలిపిండమును సప్తఖండంబులుగా భేదించెను. వజ్రాహతిచే నా
పిండఖండములు రోదనము గావించుటయు గర్భస్థుం డగునింద్రుండు
వారిని వారించి మరల నెక్కిక్కఖండమును సప్తఖండములుగా
ఖండించెను. ఆనలువదితొమ్మిండును వియత్సంచారసమర్థులును, మ
హాబలవంతులు నగుమరుద్గణంబులై పుట్టి యింద్రునకు సహాయులై,
వారు క్రమంబుగ వర్ధిల్లుటయు భగవానుండగు హరి వారికిఁ బ్రత్యేక
ముగ రాజ్యప్రదానముం గావించెను.

— ఆధిపత్యకల్పనము. —

వృథుచక్రవర్తి ద్విజాలకు వీరుధులను, నక్షత్రగ్రహంబులకును
యజ్ఞతపంబులకును సోముని, జలంబులకు వరణుని, రాజగణంబులకు

వైశ్రవణుని, చ్ఛాదశాడిత్యులకు భగవానుండగువిష్ణుదేవుని, వసువులకుఁ బావకుని, ప్రజాపతులకు దత్తుని, మరుత్తులకు వాసవుని, దైత్య నాసవుల కమితతేజం డగుప్రహ్లాదుని, పితృదేవతలకు వైవస్వతుని, మాతృగణంబులకును, వ్రతంబులకును, మంత్రంబులకును, గోవులకును, యక్షువులకును, రాక్షసులకును, పార్థివులకును, సర్వభూతపిశాచంబులకును శూలపాణి యగుమహాదేవుని, శైలంబులకు హిమవంతుని, నదులకు సముద్రుని, మృగంబులకు శార్దూలమును, గోవులకు తృషభంబును, పనస్పతులకు వృక్షమును, దిక్కులకు దిక్పాలకులను, బ్రాహ్మవులుగాఁ జేసి యభిషేకించెను. మఱియు విరాటప్రజాపతిపుత్రుని పూర్వదిగ్భాగమునకును, కర్దమప్రజాపతితనయుం డగుసుధన్వుని దక్షిణదిగ్భాగంబునకును, రజనిసుతుండును సర్వకార్యదత్తుండును, మహాత్ముండగు కేతుమంతుని బల్బిమదిగ్భాగంబునకును, షష్ఠస్యప్రజాపతి సూరుండగు హిరణ్యరోముని నుత్తరదిగ్భాగంబునకును బ్రాహ్మవులుగాఁ జేసెను.

—♦ పృథుచరిత్రము ♦—

తొల్లి ధర్మరక్షణకర్తయు, నత్రితుల్యుండును, అత్రికులసంఘాతుండు నగునంగుండనుప్రజాపతి మహిమండలమును బరిపాలించుచుండెను. ఆతనికి మృత్యుతనూజ యగుసునీధయందు వేణుండరు తనయుండు గలిగెను. అక్కుమారుండు మాతామహదోషవశంబున స్వధర్మపరిత్యక్తుండును, అధర్మపరుండును, స్వేచ్ఛావిహారియునై ధర్మశాస్త్రవిరుద్ధంబులగుశాసనంబులం గావించి వర్ణధర్మంబులనతిక్రమించి యక్రమప్రవర్తకుండగుచుండెను. ఆదుష్టశాసనునిపరిపాలనంబున నెవ్వరును దేదాధ్యయనంబు చేయుటకవకాశము లేకుండెను. ఎందును వషట్కా

తాదిశబ్దంబులు వినరాకుండెను. దీక్షితులు యజ్ఞకార్యనిర్వాహకులు
గాఁజాలకుండిరి. సోమపానం బనుమాటయే లేకుండెను. “నారాజ్యం
మున యజ్ఞంబులును, హోమంబులు నెవ్వరును గావింపఁగూడదు”
అని యాతఁడు నిరంతరమును శాసించుచుండెను. ఆతఁడు నిరంకు
శుండై యయోగ్యంబులగుపన్నులను ప్రజలవలన బలవంతముగ
గ్రహించుచుఁ బీడించుచుండెను. ఒకప్పుడు మరీచిప్రభృతు లగుమ
హర్షు లమ్మహీపాలుంగాంచి “రాజేంద్రా! మేము బహువత్సర
వ్యాప్తం బగుయజ్ఞంబు గావింపఁబూనితిమి. నీవధర్మాచరణంబు గావిం
పకుము. అధర్మమును ద్యజించుటే సాధువులధర్మము. నీవు ప్రజలకుఁ
బ్రభుండవై పుట్టితివి. కావున నీవే నారిని బాలింపవలయును. ధర్మ
య క్తముగఁ బ్రజాపాలనంబు చేయుదు నని నీవిప్పుడు మాయొద్ద
బ్రతిష్ఠ చేయవలయును” అని బోధించిరి. కాని నిర్భాగ్యుం డగువే
ణుఁడు పారిసదుపదేశములకు లక్ష్యము చేయక వికటహాసము చేయు
చు “ధర్మమును సృజించువాఁడు నాకంటెను నింకెవ్వడున్నాఁడు?
అట్టి నాకుఁగూడ నెకరు బోధించుటయా? ధర్మ మన నేమో మూఢుల
కెల్లు తెలియును! విశేషించి మీకుఁగూడ నాసంగతి తెలియుట
లేదు. నేనీభూమండలమునంతను గరగతంబుగఁ జేసికొని, సకలసము
ద్రములను స్వస్థానచ్యుతంబులుగాఁ జేయఁగలను. భూమ్యంతరాళము
లను భేదింపఁగలను. ఇట్టి నాసామర్థ్యముంగూర్చి మీరెంతమాత్ర
మును సంశయింపవలదు.” అని ప్రత్యుత్తరం బిచ్చెను. ఎంతప్రయ
త్నించినను మాయాముగ్ధుండగు నారాజాధముని సన్మార్గమునకుం
ద్రుష్టఁజాలక తుదకమ్మహర్షులు మహాబలవంతుండగు వేణుని నిర్బం
ధించి యాతని యూరుదేశంబున మథనంబు గావించుటయు నందుండి
ఖర్చుశరీరుండును, కృష్ణవర్ణుండు నగునొకపురుషుం డుడయించి కృతాం

జలినై ముసులయెగుట నిలువంబడియెను. అతివిహ్వలుం డగునా
తనిం గాంచి యులిముని “ నిషీధ ” అనెను. ఆహేతువుచే నత్రిము
స్తోత్రుండు నిషాదవంశమునకు సృష్టికర్త యయ్యెను. ఆవేణుని పాప
సంతతినుండి మత్స్యావజీవులగుధీవరుల నత్రిమునీంద్రుండు సృజిం
చెను. మణియుఁ జండశాసనుం డగునవ్వేణుని పాపసమూహము
నుండి వింధ్యపర్వతప్రాంతవాసులును, అధర్మప్రవర్తకులు నగుపులిం
దతుంబురజాతులును, చండాలురును జనించిరి. అనంతర మమ్మహా
ర్షులు మరలవేణుని దక్షిణహస్తమును నుధింప నారంభించిరి. అప్పుడు
సుందరాకారుండును, పావక తేజుండు నగుపృథుచక్రవర్తి మహారవ
యితంబును, ఆద్యంబు నగునజగవంబును ధనుస్సుతోడను, అద్భుత
శరంబులతోడను, ఆత్మరక్షాకరంబగు సుందరకవచంబుతోడను సకల
జీవానందకతుండై జనించెను. అప్పు డెల్లదిక్పాలురును దమతమస్థానం
బుల నధిగమించిరి. దుశ్శ్రీత్రుం డయ్యును వేణుండు స్వర్గముం గాం
చెను. సత్పుత్రజననము సద్గతికారణంబుగదా ! పుళుషశ్రేష్ఠుం డగు
పృథుండు తండ్రిని బున్నామనరకమునుండి యుద్ధరించెను. సముద్రం
బులును నదులును నాతని కభిషేకించుటకై రత్నోపహారంబులం
గైకొని నలుదెసలనుండియు వెలువడి యాతనిచెంత కేతెంచెను.
ప్రజాపాలనదక్షుండును, దీప్తిమంతుండును, మహాబలవంతుండును,
ప్రతాపనిధియు నగువేణునండనుండు బ్రహ్మాదిదేవగణంబులచేతను,
సకలమునిగణంబులచేతను, బ్రహ్మగణంబులచేతను రాజ్యాభిషిక్తుండై
తండ్రికాలంబున నతివిరక్తులైయున్న ప్రజలనందఱు ననురక్తులం గావించె
ను. పృథుచక్రవర్తి యట్లు ప్రజారంజకుండై యత్యద్భుతవిధానం
బున రాజ్యపాలనము చేయుచుండెను. అతనిప్రియాణంబులయందు
నదులు పాయవిడిచి మార్గము నిచ్చుచుండెను. పర్వతంబులు తమయం

తరాళంబులనుండి యాతనికిఁ బథమును విడుచుచుండెను. ఆతనిజయ
కేతవంబున కెందును నిరోధంబు లేకుండెను. ఆతనిపరిపాలనంబున
విత్తులు చల్లకయ్యె ససౌత్పత్తి యగుచుండెను. అనలసంయోగంబు
లేకుండనే సంకల్పమాత్రంబున వంటకంబులు సిద్ధంబు లగుచుండెను.
గోవులు కోరినన్నిపాలను బిడుకుచుండెను. ప్రతివ్రతపుటంబునను
మధువు లభించుచుండెడిను. ఆసార్వభౌముండు పితామహునింగూర్చి
మహాయజ్ఞంబు గావించునమయంబున సౌత్యదివసంబున సూతిగర్భంబు
నుండి సూతుండు జనించెను. అప్పుడే మాగధుం డుద్భవించెను.
మహాష్వ లాసూతమాగధులను పృథురాజేంద్రునిఁ గీర్తించుటకునియో
గించిరి. అప్పుడువారు మహాష్వలారా ! ఈచక్రవర్తిచరిత్రము నించు
ంతయు నెఱుంగనిమే మీతనినెట్లు స్తుతింపఁగల మని విన్నవించు
టయు నీమహారాజుశుభలక్షణములనుబట్టి యీతనిభావిచరిత్రమును
వర్ణింపుఁడని యాజ్ఞాపించిరి. వారును సంతోషులై బహువిధంబుల నన్తు
హారాజును బ్రశంసించుటయుఁ బ్రజారంజకుం డగుపృథుండు సుప్రీ
తుండై సూతున కనూపదేశంబును, మాగధునకు మగధదేశంబును
దానంబు చేసెను. అప్పుడు బ్రహ్మాదిదేవతలందఱును పతమానంద
భరితహృదయులై ప్రజావర్గముం గాంచి మీకెల్లరకు నీప్రభుండు
వృత్తిప్రదానముం గావింపఁగలఁడని తెలిపిరి. అంత బ్రాహ్మణు లంద
ఱును గలసి యన్ముహారాజును సమీపించి మాబోటిసీప్రజలకందఱ
కును జీవనాధారముం గల్పింపవలయునని యర్థించిరి. ఆమాటలు విని
ప్రజాపరిపాలనతత్పరుండగు పృథుచక్రవర్తి యటనుండి చటాలున
లేచి ధనుర్బాణహస్తండ్డై భూదేవిని వెంబడించెను. భగవతిభూదేవి
యారాజేంద్రుం గాంచి భీతిల్లి గోరూపముం దాల్చిపలాయిత యయ్యె
ను. పృథుండు నామెను దఱిమికొనుచుఁ బోవుచుండెను. అట్లు భూదేవి

భయభ్రాంతయై సకలలోకంబులను బర్హిభమించి యెందును రక్షణంబు గానక తుదకమ్మహారాజుశరణంబుగోరి కృతాంజలియై “ ఓమహారాజా! నేను లేకున్నచో నీవీప్రజలనందఱ నెట్లు భరింపఁ గలవు? సకలజీవులను నాయందే వసించియున్నారు. నేనే యందఱకు భరింపవలయునుగదా! నాకొఱకే యెందఱోరాజన్యులు నశించి యున్నారు. మహాత్మా! నీవు శుభాకాంక్షివే యైనచో నన్ను వధింపఁబ్రయత్నింపకుము. ఉపాయ మెఱింగి యారంభించిన సర్వకార్యంబులును సిద్ధింపఁగలవు. కావున నీప్రజలనందఱను బరిపాలింపఁగలమంచియుపాయము నాలోచించి పని చేయుము. కోపము నుపసంహరింపుము. నే నెల్లవిధంబుల నీకానుకూల్యంబు గావించెదను. మఱియొకమాట వినుము. పశుపక్షిగణంబులయందుగూడ స్త్రీజనం బవధ్యమైనది. నేనబలనుగదా! ఓపృథ్వీపతీ! నీవు ధర్మంబును ద్యజింపకుము. నన్ను రక్షించి లోకకల్యాణంబు గావించునుపాయం బాలోచింపుము ” అని వేడుకొనుటయు ధార్మికవరుండును, బుద్ధిమంతుండు నగుపృథుచక్రవర్తి తనకోపంబును మరలించుకొని “ ఓభూదేవీ! బహుజీవరక్షణంబునకై యొకజీవిని సంహరించుట పాపంబు గానేరదు. ఒక్కప్రాణికొఱకు బహుప్రాణులను వధించుట మహాపాపమగును. ఓవసుంధరా! నేను సకలప్రజారక్షణంబుకొఱకు నిన్నుఁ బీడింపఁ బ్రయత్నించితిని. నీవు నామాట విని జీవహితంబు గావింపనిచ్చగింతువేని నాయాజ్ఞానుసారంబుగ సకలజీవులకును జీవనోపాయంబు గల్పింపుము ” అని హెచ్చరించెను.

భగవతి యగుభూదేవి యాసార్వభౌముం గాంచి “ మహారాజా! నన్నొక హింసింపకుము. నాకనుకూలం బగువత్సాబును గల్పింపుము. దానిమూలంబున నేను నీయభిమతఫలమగ్ధంబులఁ బిది

కదను. ఎల్లయెడలఁ బర్వతసమూహంబులచే నావరింపఁబడి యున్న నాకు సమత్వంబుఁ గూర్పుము. అప్పుడు నేనంతటను దుగ్ధప్రదానంబు గావించును. ” అని ప్రార్థించుటయు నాపృథ్వీపాలుండు తనధను హోటిచేఁ బర్వతంబులను దూరంబుగఁ జిమ్మినైచి భూమిని సమతలంబుగఁ గావించెను. అంతకుఁ బూర్వ మీభూమండలమునఁ బుర్రగామఁ బాగంబు గాని, సస్యోత్పత్తి గాని, కృషివాణిజ్యాదికర్మంబులు గాని లేవు. ఏదేనొకసమప్రదేశమున జీవులు నేలమీఁదనే వసించుచుండిరి. ప్రిజలందఱకు నప్పుడు ఫలమూలాదులుమాత్రమే యాహారములై యుండెను. అప్పుడు పృథుచక్రివర్తి స్వాయంభునమరువును వత్సంబుగాఁ జేసి భూమివలన నోషధీసంతతులం బిడికెను. మహాప్రతాపవంతుండుగునాతనిచేఁ గల్పింపఁబడిన యన్నంబులవలననే ప్రజ లిప్పుటికిని బ్రతిదినమును జీవించుచున్నారు. అనంతర మాభూదేవివలన మహాక్షలందఱును సోముని వత్సంబుగను, ఛండంబులఁ బాత్రీంబుగను జేసి శాశ్వతం బగుతపోదుగ్ధమును, దేవతలిందుని వత్సంబుగను, స్వర్ణమును పాత్రముగను, సూర్యుండు దోగ్ధగను జేసి యమృతదుగ్ధంబును, పితృదేవతలు మయుండు వత్సంబుగను, ధౌవ్యము పాత్రంబుగను, కాలండు దోగ్ధగను జేసి స్వధావద్ధంబును, సర్పగణంబులు నాగగాజగు తక్షకుని వత్సంబుగను, అలాబువు పాత్రీంబును, విరావత నాగము దోగ్ధగను జేసి విషదుగ్ధంబును, అసురులు విరోచనుని వత్సంబుగను, లోహము పాత్రంబుగను, మధుండు దోగ్ధగను జేసి మాయాదుగ్ధంబును, యక్షులు కుబేరుని వత్సంబుగను, ఆమపాత్రంబును జేసి యంతర్ధానదుగ్ధంబును, పిశాచరాక్షసులు సుమాలిని వత్సంబుగను, రాక్షసాధిపతిని దోగ్ధగను జేసి రక్తదుగ్ధంబును, గంధర్వాస్సరోగణంబులు గంధర్వరాజగుచిత్రరథుండు వత్సంబుగను, వసుధుచి దోగ్ధగను

జేసి పద్మపాత్రమున నభిమతదుద్ధంబును, పర్వరంబులు హిమవతి
తుండు వత్సంబును, మేరువుదోగ్ధగను జేసి యోషధీరత్నదుద్ధంబులను
నీవిధముగ నెల్లజీవులును దమతమ యభీష్టానుసారంబు లగుక్షీరంబు
లను విడువకొనిరి. సముద్రపరివేష్టిత మగునీభూతల మంతయును
మధుకైటభులను రక్కసుల మేదస్సుచే బరిప్లుతమైనది. పృథుచక్ర
వర్తి యీభూమిని సంస్కరించి తనతనయవలె బరిపాలించుటం జేసి
దీనికి బృహ్మనామంబు గలిగెను. ఈధరామండలమును పృథుభూపా
లుడే దేశదేశంబులుగా విభజించెను. ఆమహాతా జంతటిప్రభావసం
పన్నుడు. అతడు వృత్తికాము లగురాజుల కందఱకును వందనీయు
డు. ధనకాములగు బ్రాహ్మణవైశ్యశూద్రులకును, రాజ్యాభిలాషు
లగు బలవద్యోధులకును బూజనీయుడు. ప్రపథమమునందే యుద్ధ
ము నారంభించిన పృథుసార్వభౌముడు వీరయోధుల కందఱకు నాది
పురుషుడై యున్నాడు. యుద్ధార్థులగుపురుషులు పృథునరేంద్రుని
నామమును స్మరించుచు సంగ్రామరంగంబున బ్రవేశించినచో సిగపూ
వైన వాడుకుండ విజయులై యిల్లుచేరగలుగుదురు. అతనినామస్మర
ణంబు చేయుచు గృష్ణారంభంబు గావించువైశ్యులు సస్యసంపన్ను
లగుదురు. శూద్రు లారాజేంద్రుని నామకీర్తనంబుచే బుణ్యఫలప్రాప్తు
లగుదురు. ఐశ్వర్యకాములగు మానవులెల్లరును బర్వదివసంబులయం
దాభూపాలుని మాటిమాటికిని స్మరించుచు నమస్కరింపవలయును.

— మన్వంతరచరిత్రము. —

మునివరులారా ! మనువులలో స్వాయంభువుండు మొదటివా
డు. అతనితరువాత స్వారోచిషాదులు పాలించిరి. ఇప్పుడు వైవస్వ
తమనువు పరిపాలించుచున్నాడు. తరువాత సావర్ణికుండను మనువు

పాలింపఁగలడు. ఆతనివెనుక సావణ్ణినామంబున నలుపురుసువులు
 పాలింపఁగలరు. స్వామంభువమన్వంతరంబున బ్రహ్మచానసపుత్రు
 లగు వరీచి, అత్రి, అంగిరుడు, పులహుడు, క్రతువు, పులస్త్యుడు,
 వసిష్ఠుడు ననునేగ్గురును మహర్షులై దేవతలు యామనామంబున వి
 భ్యాతులై యుందురు. స్వారోచిషమన్వంతరంబున ఆగ్నిధ్రుడు, అగ్ని
 వాహుడు, మేధ, మేధాతిథి, వసువు, జ్యోతిష్మంతుడు, ద్యుతిమా
 తుడు, హవ్యుడు, సవనుడు, శుభ్రుడు ననుఋషులు ధర్మకర్తలై
 యుందురనియు, తుషితులనుదేవతలు స్వర్గపాలకులగుదు రనియు వా
 యుపురాణంబునఁ బ్రకీర్తితం బయ్యెను. స్వారోచిషునకు హరిఘ్నుడు,
 సుకృతి, జ్యోతి, అయోమూర్తి, అయుడు, స్మయుడు, ప్రథితుడు,
 మనస్యుడు, నభుడు, సూర్యుడు ననుమహాబలపరాక్రమవంతులు
 పుత్రులు గలరు. తైవస్వతమన్వంతరంబున వసిష్ఠసంతతి యగునేగ్గురు
 వసిష్ఠులును, బ్రహ్మపుత్రులైన యార్జునాములగుకొండఱును ఋషు
 లై ధర్మనిర్ణయంబు గావించుదురు. అక్కాలంబున దేవతలు ఋషభనా
 ములై యుందురు. ఆమనువునకు ఇషుడు, ఊర్జాతుడు, ఊర్జుడు,
 మధువు, మాధవుడు, శుచి, శుక్రవహుడు, నభసుడు, నభుడు
 నమవారు పుత్రులైరి. తామసమన్వంతరంబున గార్గ్యుడు, పృథుడు,
 అగ్ని, జన్మ్యుడు, ధాత, కపీనకుడు, కపీవానుడు ననువారు ఋషు
 లు. అప్పుడు దేవతలు సత్యనామంబునఁ బ్రథితు లగుదురు. ఆతనికి
 ద్యుతి, పోతుడు, సౌతపస్యుడు, తపుడు, శూలుడు, తాపనుడు,
 తపోవతి, అకల్మాషుడు, తన్వి, ధన్వితనువారు పదుగురుతనయులు,
 తైవతమన్వంతరంబున వేదవాహుడు, జయుడు, ముని, వేదశిరుడు,
 హిరణ్యరోముడు, పర్జన్యుడు, ఊర్వబాహుడు మొదలగువారు
 ఋషులై దేవతలు తైభ్యనములై యుందురు. ఆతైవతనకు ధృతి

మఃతుఁడు, అవ్యయుఁడు, అన్యధాను, సన్యస్తి, నియత్సవఁడు, అగ్ర్యుఁడు, ప్రకాశుఁడు, నిర్వికారుఁడు, సత్యవ్రతఁడు, కృత్యవశాత్తనయు లని యెఱుంగునది. చాక్షుషమన్వంతరంబున భృగుఁడు, నహుఁడు, వివస్వంతుఁడు, సుధిష్ఠిఁడు, విరోజుఁడు, అశినామాఁడు, అసహిషుఁడు ననువారు ఋషులును, ఆర్షా, బ్రహ్మసూర, ఋషిపుత్రులు, పృథూంగులు, లేఖులు ననుపంచగణంబులను దేవతలు ప్రాయుండురు. షష్ఠమన్వంతరసమయంబున మువాత్సు, జగునంగిరునకు నడ్వలయందు జనించిన సుప్రసిద్ధులైన దుష్ప్రభృతులు పదుగురుపుత్రులును ఋషులగుదురు.

ఈవైవస్వతమన్వంతరంబున అగ్రీ, వసిష్ఠుఁడు, కశ్యపుఁడు, గౌతముఁడు, భరద్వాజుఁడు, విశ్వమిత్రుఁడు జవదగ్గి యనువారు సప్తర్షులు. మఱియు ఊనపంచాశద్వాంసులు, బ్రహ్మ, ఏకాదశరుద్రులును, అశ్వినీకుమారులును, ద్వాదశాక్షులును, అష్టనసువులును, సాధ్యగణంబులును దేవతలై స్వర్గంబున నివాశ్శుచుండును. ఆ ఆవైవస్వతున కిత్వాకుప్రభృతిపుత్రీపుత్రులు జన్మింపఁజేయుండిరి. ప్రతిమన్వంతరంబునను ధర్మరక్షణంబుకొఱకు సర్వము కల్పింపఁజేయుదురు. మన్వంతరంబతీతం బైనంతనే సప్తర్షులును, ఋషులును, దేవగణంబులును, మనుపుత్రులును బ్రహ్మలోకంబున జేరి యుండును. అనంతరము తపోబలంబుచే నికొకమనువువచ్చి పరిపాలకుండగును. దక్షప్రజాపతితనయయగుప్రియాగర్భంబున సావర్జనమును నలుగురుపుత్రులదయించి మేరుశైలంబునఁ దపంబు గావించిరి. దువిప్రజాపతితనయుండగురౌద్రుండనువాఁడొకమనువు. ఆతఁడు భూతదేవిగర్భంబున జనించుటచే భౌత్యనామంబునఁగూడఁ బ్రసిద్ధుండయ్యెను. భవిష్యత్కాలంబున వేర్వరుమనువులు పాలింతురల. వరసు గాముఁడు, వ్యాసుఁడు

భరద్వాజపుత్రుండగుద్రోణునితనయుఁ డశ్వశామ, గౌతమనందనుం
డగుశరద్వంతుఁడు, కుశికాత్మజుండగుగాలవుఁడు, కశ్యపతనూజుఁ డగు
రురుఁడు ననువారేశ్వరును భవిష్యత్సప్తర్షులు. మఱియు సావర్ణిమనువు
నకు వీరవంతుఁడు, అవసీవంతుఁడు, సుమంత్రుఁడు, ధృతిమంతుఁడు,
వసువు, వరిష్ఠుఁడు, ఆద్యుఁడు, విష్ణు, రాజు, సుమతి యను పదుగురు
సుతు లుడయించిరి. రోహితమన్వంతరంబునఁ బులస్త్యతనయుం డగు
మేధాతిథియు, కాశ్యపగోత్రుం డగువసుండును, భార్గవుండగు జ్యోతి
ష్మంతుండును, అంగిరుండగుద్యుతిమంతుండును, వసిష్ఠగోత్రజుం డగు
సవరుండును, ఆత్రేయుం డగుహర్యుండును, పులహాత్మజుండును సప్త
ర్షులగుదురు. అప్పుడు దేవతాగణంబులు ముతైఱుగుల విరాజిల్లుచుం
డును. ఆరోహితునకు ఇష్ట కేతు, దీప్త కేతుఁడు, పంచహస్తఁడు, నిరా
కృతి, పృథుశ్రవుఁడు, భూరిద్యుమ్నుఁడు, రుచీకుఁడు, బృహత్తు,
గయుఁడు ననువారు తనూజులగుదురు. ద్వితీయసావర్ణిమన్వంతరంబున
హవిష్మంతుండును, పులహుండును, భార్గవుండగుసుకృత్యు, ఆత్రే
యుం డగునయోముక్తియు, అవ్యయుండును, ప్రయాతియు, సాభా
రుండును, నభసుండును ఋషులగుదురు. అక్షత్వంతుఁడు, ఉత్తమా
జుఁడు, భూరిసేనుఁడు, వీర్యవంతుఁడు, శతాసీకుఁడు, నిరమిత్రుఁడు,
వృషసేనుఁడు, జయద్రోణుఁడు, భూరిద్యుమ్నుఁడు, సువర్యుఁడు నను
వారతనిపుత్రులగుదురు. తృతీయసావర్ణిమన్వంతరంబున హవిష్మం
తుఁడు, వపుష్మంతుఁడు, ఆత్రేయుఁడు, అనఘుఁడు, చాపధృష్టుఁడు,
నిన్వరుఁడు, తేజసుఁడు ననువారుసప్తర్షు లగుదురు. అక్కలంబున
దేవగణత్రయము స్వర్గపాలనంబు చేయుచుండును. సర్వత్రీగుఁడు,
గుశర్జు, దేవసీకుఁడు, క్షేమకుఁడు, ద్విధీశువు, పశుకుఁడు, భర్తుఁడు
ఉరుకు, బాహు. ననువారతని పుత్రులు లగుదురు. చతుర్థసావర్ణి

మన్వంతరంబున ద్యుతియు, సుతపుండును, తపోమూర్తియు, తపోశ
 నుండును, తపోరతియు, తపోనిధియు, తపస్వియు ననువారు సప్తర్షు
 లగుదురు. దేవతాగణపంచకము స్వర్గంబును బాలించును. కాచ్యమ
 వన్వంతరంబున ధృతిమంతుండును, హవ్యవంతుండును, తత్వదర్శియు,
 నికుత్సవ్రండును, నిష్ప్రపంచుండును, నిర్మోహుండును, సుతపుండును
 సప్తర్షులగుదురు. శైబ్యమన్వంతరంబున ఆగ్రీధ్రుండును, మాగధుం
 డును, అతివాహ్యుండును, శుచియు, యుక్తుండును, శకుండును, అతి
 తుండును సప్తర్షులగుదురు. ప్రభాతకాలంబున భూతభవిష్యద్వర్తమాన
 కాలంబులయందలి యీమహాపురుషులందఱిని స్మరించువారు సుఖు
 లగుదురు. త్రయోదశమన్వంతరంబున దేవతాగణపంచకము స్వర్గం
 బున విరాజిల్లుచుండును. తరంగభీరువు, బుధ్నుడు, తనూగ్రుడు,
 అనుగ్రుడు, అతిమాని ప్రహేలుడు, విష్ణుడు, సంక్రందనుడు, తేజస్వి
 కంబుడు ననువారు పదుమూడవమనువునకుఁ దనయులు. భౌత్య
 మన్వంతరంబుతోఁ బూర్వకల్పంబు పరిపూర్ణం బగును. ఇట్లు భూత
 భవిష్యద్వర్తమానమన్వంతరంబులవృత్తాంతమున గూర్చి యమిత తేజం
 డగుసనత్కుమారుండు వ్యాసునకు బోధించెను. స్వధర్మంబుచేఁ బ్రజా
 రక్షణంబు గావించుచు సహస్రయుగంబులకు మునిగణంబు లెల్లరును
 బ్రహ్మసహితంబుగ బ్రహ్మలోకంబుఁ జేరుదురు. డెబ్బయొక్కయుగం
 బులకాలము మన్వంతరంబు గాఁగలను. మన్వంతరాంతంబున జగం
 బంతయును విలయంబు నంది క్రమ్మఱి సృష్టి యగుచుండును. శతస
 హస్రికల్పంబులకుఁ గల్పశేషం బగును. అప్పుడు విశ్వం బంతయు
 రవికిరణంబులచే విదగ్ధంబై పోవును. కల్పాంతంబున సకలదేవతలును
 బ్రహ్మయునుగూడ నార యణునందు విలీను లగుదురు. మహాకాలుం
 డగుమధుదేవుడు జగత్సంహారంబు గావించును.

— యమాదులజననము —

మునివరులారా ! భగవానుం డగుకశ్యపునకు చాక్షాయణి
గర్భంబున వివస్వతుండు పుట్టి త్వష్ట్రప్రజాపతి తనయయగు సంజ్ఞాను
బెల్లియాడి వైవస్వతుఁడు, శ్రాద్ధదేవుఁడు ననుపుతులను, యమున
యను తనయను గాంచెను. శ్రాద్ధదేవుం డగుయముండును, యము
నయుఁ గవలు. షరమరూపవతియు, యువతియు నగుసంజ్ఞాదేవి సూర్య
దేవుని తేజస్తాపమును సహింపజాలక యుద్విగ్నయై తనదేహమునుండి
ఛాయ యనుసుందరీమణిని సృజించి “ఓరమణీ ! నీకు శుభం బగుఁ
గాక ! నేనిప్పుడు నాపుట్టినింటికిఁ బోయెదను. నాకుఁ బ్రియంబు
చేయఁగోరుదువేని నీవు నిశ్చలచిత్తంబున నాయుంట నుండి యీనాపు
త్రద్వయమును, బుత్రికను భద్రముగాఁ బెంచుచుండుము” అని యా
దేశించుటయు ఛాయాదేవి సమ్మతించి “అమ్మా ! నాకేశగ్రహణప
ర్యంతమును గర్భమును సహించి నేనిందుండఁగలను. నీవు సుఖంబుగఁ
బుట్టినింటికిఁ బోమ్ము !” అని చెప్పెను. సంజ్ఞాదేవి తనకావించినపనికి
సిగ్గుపడుచుఁ బితృగృహంబునకుం బోయెను. తండ్రియునాపెరు నిం
దించి మఠల నత్తింటికిఁబోమ్మని ప్రతిదినమును గోపపడుచుండెను. అది
యును సహింపజాలక యద్దేవి తనరూపమును గోపనంబు చేసికొని
బడబాకృతిం దాల్చి పోయి యుత్తరకురుదేశంబులయందు సంచరించు
చుండెను. ఇటసూర్యదేవుండును దనకడనున్న ఛాయయే నిజపత్ని
యగుసంజ్ఞాదేవి యని భావించి యామెయం దొకపుత్రునిం గనియెను.
ఆతఁడు సావర్జి నామంబున మనువై ప్రఖ్యాతుండయ్యెను. సంజ్ఞామూ
ర్తిం దాల్చియున్న ఛాయ కనిష్ఠపుత్రుండగుసావర్జి నధికముగఁ బ్రేమిం
చుచుఁ దన్ను పెరసు చేయుచుండుటం గాంచి జ్యేష్ఠుం డగుయముండు
బాల్యచాపలంబువలనను, భవితన్యత దుర్నివారం బగుటవలనను

క్రుద్ధుండై ఛాయాదేవిని గాలితో దన్నెను. ఆచరణాధారముచే గతి
గినశోపావేశంబున హతత్వనయై స్వధర్మంబు నుతిచి ఛాయాదేవి కటు
వచనంబులతో “ తల్లినగునన్నవమానించితిని గావున నీచరణంబు
భగ్నం బగుఁగాక ” యని యముని శపి చెను. కుమారుం దను
యముం డామాట నాలించి శాపభీతుండై పుంగవత్సవంబు తిండికిం
తకుం బోయి కృతాంజలియై “ జనకా ! పుత్రులనదియను సమదృ
ష్టితోఁ బాలించుట మాతృధర్మముగదా ! అన్యాయును మాతల్లి తన
కనిష్ఠపుత్రుని బాగుగ నలంకరించి నన్ను నిరసి చుటయుఁ గోపించి
నేనామెను దన్నితిని. ఈనాయపరాధమును మన్నింపనలయును. ఓదే
వదేవా ! మాతల్లి నాసాదము పతితంబగునన్ను శపించినది. నీయను
గ్రహముచే నాకష్టయపాయము గలుగకుండుఁగాక ! ” అని ప్రార్థించు
టయు నాదత్యభగవానుండు “ కుమారా ! భవితవ్యమిట్లున్నది. కాక
యున్నచో ధర్మజ్ఞుండవు, సత్యవ్రతుండవునగు నీకుఁగూడఁగోప మేల
కలుగవలయును ? నాయనా ! నీతల్లిమాట ససత్యములగాఁ జేయుటకు
నేనును సమర్థుండను గాఁజాలను. క్రిములు నీచరణము సముచిత
రించి భూతలంబునకుఁ గొనిపోఁగలవు. అండుపలక నీమూర్తి వచనము
సత్యము గాఁగలదు ” అని యాటడించి వినస్కాయంబు క్రోధోద్బు
ద్ధుండై ఛాయాదేవిం గాంచి “ ఓసీ ! కన నీమూర్తియను దల్లి
సమానులే కదా ! ఇట్టిచో నీవు కనిష్ఠునియొకఁడని నీవొకరినిగియుండు
టకుఁ గారణమేమి ? సత్యము వచింపుము ! ” అని పదవలించుటయు
నదేవి నిగూఢం బగుసమస్తవృత్తాంతమును విన్నవించుగ నాతఁడె నివే
దితచెను. ఆమాటలాలించి సూర్యదేవుండు కోపముచే నుడివడుచు
విశ్వకర్మయింటికిం బోవుటయు, త్వష్ట్ర యాతని సమయూచితంబుగఁ
బూజించి తన్ను దహింపఁబూనియున్నయాహ్ని భగవంతుని సమీపంబున

తింపఁ జేసి “మహాత్మా! అతిశీఘ్రంబు లగునీకిరణములతాపమును
మాసంక్షిప్త సహింపఁజాలకపోయినది. ఇంతటితీవ్రరూపముం దాల్చి
యింపుట నీకుచితము గాదు. ఓగ్రహపతీ! ఇక్కారణంబుననే నా
తనయ యాత్మమోగబలంబుచే బడబాకృతిం దాల్చి యుత్తమంబులు
ను, నవతృణమయంబులు నగువనంబులయందుఁ దిరుగుచుఁ బ్రాణము
లను నిలుపుకొని యున్నది. నీకు నాయం దనుగ్రహము గలదేని నా
కును, సకలలోకంబులకును సహ్యాంబును, గమనీయంబు నగునట్లు నీ
హాపమును జక్కఁబఱచెదను. అందుకొఱకు నీవనుగ్రహింపవలయు
ను” అని ప్రార్థించుటయు మార్తాండుండు విగతక్రోధుండై యట్లే
చేయుమని యంగీకరించెను. మహాత్ముం డగుత్వస్త్రియు, నద్దేవుని
శాణయంత్రంబున నిలిపి యాతనికిరణతాపమునకు న్యూనత్వముం
గల్పించెను. అందుచేఁ దీవ్రతేజంబునకు హాసత్వంబు గలిగి ప్రభా
కరునకు మనోహరాకారంబు సంఘటిల్లెను. తరువాత నాలోకసాక్షి తన
మోగదృష్టిచే సంక్షాదేవియున్నతావెఱింగి యశ్వరూపంబున నటకుం
బోయి యశ్వినీరూపిణియగు నామెను వెంబడించుటయు స్వాహాదేవి
పరపురుషశంకచే నాతనిఁ దప్పించుకొని పాఠిపోవఁదొడంగెను. సూ
ర్యుడు నామెను విడవక యద్దేవి ముఖవివరంబునను, నాసారంధ్రంబు
లను శుక్రక్షేపంబు గావించెను. అందువలన దేవవైద్యులగునశ్వినీ
కుమారు లిరువురుదయించిరి. వారికినాసత్యులనికూడ నామాంతరము
గలను. అప్పుడు సంక్షాదేవి మనోహరాకారులగుకుమారులను గాంచి
నరరూపందభరితాంతఃకరణమై యయ్యశ్వమూర్తి తననాథుం డగు
నాటత్వమూర్తియే యని తెలిసికొని యాతనిపాదంబులపై వ్రాలి
క్షమాప్రార్థనముం గావించుట సూర్యదేవుం డామె ననుగ్రహించెను.

సర్వకాజగుయముండు తల్లియెడలం గావించిన యపలారంబు

నకుఁ బశ్చాత్తపుండ్రై ధర్మానుసారంబుగ జగత్పాలనంబు చేయుదు
దీప్తిమంతుండై నిజకర్మబలంబునఁ బితృగణాధిపత్యంబును, లోకపాల
కర్తవ్యంబును గాంచఁగలిగెను. తపఃపరాయణుం డగుసావర్ణి ప్రజాపతి
యయ్యెను. కాలాంతరంబున నాతఁడు మనువు కాఁగలఁడు. ఆతఁడు
సుమర్గమంబగు మేరుశైలంబునఁ దపంబు చేయుచుండెను. ఆతని
సాహూదరుండగుశనియు గ్రహశ్రేష్ఠత్వముం గాంచెను. విశ్వకర్మ
సూర్యకిరణరజంబువలన విష్ణుచక్రమును నిర్మించెను. ఆదివ్యాయుధము
దానవవినాశకరంబై రణరంగమున నప్రతిహతశక్తిమంతంబై విఖ్యాతిం
గాంచెను. సూర్యపుత్రకయగుయమున త్రిభువనపవిత్రకారిణి యగు
నదీమతల్లియై పొగడ్పొందెను. ఈచరిత్రమును విరువాదున, భావంబున
విల్పుకొనువారును వివర్ణముక్తులై కీర్తిమంతు లగుదురు.

— శివశకధనము. —

వైవస్వతమనువునకు ఇత్వాకుఁడు, శిబి, నాభాకుఁడు, భృష్ణుఁ
డు, శర్యాతి, నరిష్యంతుఁడు, రిష్ణుఁడు, కరూశుఁడు, ప్రియవ్రతుఁడు
నను లొమ్మండుపుత్రు లుదయించి జనకసమానులై ప్రిఖ్యాతిం
గాంచిరి. ఆపుత్రులు జనింపకమున్న వైవస్వతుండు పుత్రతాడ్కియై
పుత్రేష్టిం గావించుటయు యజ్ఞవేదినుండి, దివ్యవస్రాలంకారవిభూషిత
యు, దివ్యసుందరవిగ్రహాయ నగు ఇలయరు కన్యక యుదయించెను.
ఆమెంగాంచి వైవస్వతుండు “ఇలా! నావెంటరమ్ము!” అనియెను.
పుత్రాభిలాషి యగునాతనివచనంబు లాలించి యిలారముణి ధర్మబద్ధం
బులగువచనంబులతో “ఓవాగ్విశారదా! నేను మిత్రావరుణులను
దేవతలయంశంబున జనించితిని. కావున నేను వారికడకుం బోయి
వారి యనుజ్ఞం గైకొని వచ్చెదను. అప్పుడు నాధర్మ బుధ శక్తికళం

కంబును గలుగదు." అని చెప్పి యాక్షణమునందే యాసుందరి మీ
త్రావరుణులసన్నిధికి బోయి కృతాంజలియై ఓదేవతలారా! నేను
మీయంశంబులం గాంచి పుట్టితిని. నేనేమి చేయవలయునో మీరా
జ్ఞాపింపవలయును" అని కోరెను. ఆమె పలుకులకు మిత్రావరుణులు
సంతసించి ఓకుమారీ! నీవు ధర్మజ్ఞురాలవు. నీప్రణయంబునకును,
దయంబునకును, సత్యంబునకును మేమత్యంతమును బ్రీతుల మైతిమి.
మహాభాగ్యవతీ! నీవు మాయువుతీచరిత్రమునకును విఖ్యాతిం గూ
ర్వంగలవు. నీవు వైవస్వతునకుఁ బుత్రుండవై సుద్యుమ్ననామంబునఁ
ద్రుభువనంబులయందును బ్రసిద్ధుండవగుదువు. మఱియు సకలలోక
ప్రేముండవును, ధర్మశీలుండవును, మనువంశకర్తవు నయ్యెదవు." అని
యభినందించుటయు నారమణీరత్నము వారికడ నెలవుగైకొని మరలఁ
దండియగువైవస్వతునిచేతకుఁ బోవుచుండెను. ఆసమయంబునఁ
జూద్రాత్మజుం డగుబుధుం డామెనుగాంచి మోహించి సంసర్గంబుగా
వించుటయు నద్దేవి గర్భంబునఁ బురూరవుండనుతనయుండు ప్రభవించె
ను. ఆపురూరవుండు పుట్టినంతనే యత్యాశ్చర్యముగా నయ్యిలాకన్య
సుద్యుమ్నుం డయ్యెను. ఆసుద్యుమ్నునకు ఉత్కళుఁడు, గయుఁడు,
విసతాశ్వుఁడు ననుధర్మశీలురు మువ్వురు తనయులు గలిగిరి. అందుత్త
ళుండు ఉత్కళ నామకం బగుదక్షిణదిగ్భాగమును, విసతాశ్వుండు పశ్చి
మదిగ్భాగమును, గయుండు పూర్వదిగ్భాగమును బరిపాలించిరి.

సూర్యభగవానుని యాజ్ఞానుసారముగా వైవస్వతుండీభూమండ
లంబును దశభాగంబులుగఁ జేసి పదుగురుపుత్రులకు నెసంగెను.
అందియ్యోకుండు మధ్యదేశమునైకొని వసిష్ఠానుమతంబునఁ బ్రితిస్తా
ననగరంబునందుండి ధర్మపాలనంబు గావించెను. స్త్రీపురుషచిహ్న
ధారి యగుసుద్యుమ్నుండును రాజ్యభాగంబు నైకొని దానినిబురికా

రవున కొసంగెను. నరిష్యంతునకు బహుపుత్రు లుదయించి శకనా
 మంబునఁ బ్రసిద్ధు లైరి. నాభాగున కంబరీషుండు జనించి బాహ్లికదే
 శంబును బాలించెను. శర్వాతికి ఆనర్తుం డనుతనయుండును, సుకన్య
 యనుతనయయుఁ గలిగిరి. ఆసుకన్య చ్యవనునకుఁ బత్నియైప్రఖ్యాతి
 నందెను. ఆనర్తునకు మహాతేజస్వి యగు రేవుండనువాఁడుదయించి
 కుశస్థలి యనురాజధానియు, దుండి యానర్తదేశమును బరిపాలించెను.
 ఆరేవునకు రైవతుండను సుతుండు గలిగెను. ఆతఁడొకప్పుడు కుమా
 రీసహితుడై బ్రహ్మలోకంబునకుం బోయి యటగంధర్వగానశ్రవణం
 బున ముగ్ధుండై యట్లే యుండుటయు ముహూర్తమాత్రంబున భూలో
 కమునందు బహుశతయుగంబులు గడచిపోయెను. అయినను నాతఁడు
 బ్రహ్మలోకంబునందుండుటచే వృష్ణుండుగాక యెప్పటివలెదగులుండై
 పుత్రికాసహితంబుగ మరల భూమండలంబునకు వచ్చి చూచునప్పటికి
 తనరాజ్యమంతయు యాదవులచే నాక్రమింపఁబడి యుండెను. బహు
 ద్వారశోభితంబును మనోహరంబును వాసుదేవనివాసంబును, యదు
 వృష్టిభోజాంధకయోధపరిరక్షిత. బును నగుద్వారకానగర మారాజ్య
 మునకు రాజధానియై యుండెను. అప్పుడు రైవతుండు తనకాలము
 నాటి విషయంబును దేనిని గనఁజూక బహుయుగాంతరములు గడచిపో
 యినట్లు గ్రహించి తనతనూజయుగురైవతిని శ్రీకృష్ణగ్రజండగుబలరా
 మున కొసంగి సుమేరుశృంగంబునకుంబోయి తపంబు చేసికొనుచుం
 డెను. ఆరైవతుండు బ్రహ్మలోకంబునం దున్నప్పు డాతనికి తుత్పిశాస
 లును, మృత్యుభయంబును లేకయుండెను. మరల భూలోకంబునకు
 వచ్చురప్పటికాతం రాజధాని యగుకుశస్థలి కూరరాక్షసులచే విధ్వ
 స్తంబు గావింపఁబడియెను. — ఆరైవతునకు నూర్పురుతనయుని గలరు
 పారివంశము దశదిశలను వ్యాపించెను. రిష్టుపుత్రు లిరువురును

బ్రాహ్మణగణంబులతోఁ జేరిపోయిరి. కరూశునిపుత్రులు కారూశనామంబున విభ్యాతులైరి. అందు కారూశునిపుత్రుఁడు పృషధుం డచువాఁడు గురుగోపింసం గావించి గురుశాపంబుచే శూద్రుండైపోయెను. ఇదివైవస్వతమనువంశవృత్తాంతము—

వైవస్వతుని జ్యేష్ఠపుత్రుండగు నిత్వాకుండు భూరిదక్షిణలతో బహుయజ్ఞంబులం గావించి జగన్నతుం డయ్యెను. ఆతనినూర్గురుతనయులయందును వికుక్షి యనువాఁ డయోధ్యారాజ్యమునకుఁ బ్రభుం డయ్యెను. ఆవికుక్షికి శకునిప్రభృతులు పంచదశపుత్రు లుదయించి త్తత్రవంశోద్ధారకులై యుత్తరాపథమును బాలించిరి. ఆవికుక్షి శ్రాద్ధార్థమై శశమాంసమును దెచ్చి శ్రాద్ధంబు ముగియకుండఁగనే యమ్మాంసమును భక్షించుటంజేసి శశాదనామంబున వ్యవహరింపఁబడియెను. అతనిజనకుం డగునిత్వాకుండు వస్తిష్ఠాజ్ఞచే నాతని రాజ్యభ్రష్టనిం గావించి యరణ్యంబున కనిచి తానే యయోధ్యారాజ్యమును బాలించెను. అయోధ్యేశ్వరునకు కకుత్స్థుం డనుతనయుండు గలిగి క్షీర్తిమంతుం డయ్యెను. ఆకకుత్స్థున కరినాభుండును, ఆతనికి పృథుండును, ఆతనికి విష్ణురాశ్వుండును, అతని కింద్రుండును, అతనికి యువనాశ్వుండును, అతనికి శ్రావుండును, అతనికి శ్రావస్తుండును, జనించిరి. ఆశ్రావస్తుండు శ్రావస్తి నగరంబును నిర్మించెను. అతనికి మహాయశస్వి యగుబృహదశ్వుండును, అతనికి ధార్మికాగ్రణి యగుకువలాశ్వుండును, జనించిరి. కువలాశ్వుండు జగత్కంటకుం డగు దుందుడచుదానవుని సంహరించి దుందుమారనామంబునఁ గీర్తితుండయ్యెను. అతనికి ధానుష్కా-ప్రగేసరులు నూర్గురుతనయు లుదయించిరి. కువలాశ్వుండు తనతనూజుల కందఱును రాజ్యంబును విభజించి యిచ్చి తప

శ్చరణంబునకై పసంబునకుఁ బోవుచుండ మోక్షమిచ్చు బున బ్రాహ్మణ
 శ్రేష్ఠుం డగుచుతంతుం డగువాఁ డాతని వారించి * ఓనాథా! ఓనాథా!
 ఈభూమండలమును నీవే పరిపాలింపవలయును. నీచే కన్నీరు నీజ
 గంబు నిరుపద్రవంబు గాఁగలదు. కావున నీవు పసంబునకుఁ బోవల
 దు. నాయూశ్రీసుసమీపంబున సమతలం బగుమరుభూమియందు బల
 గర్వితుండును, భయంకరుండును, బృహత్కాయుండు నగునగుడుం
 డగు దానవుండు లోకభీకరం బగునగుడు చేసి మధుత్వగృతనయుం
 డగునాతఁడు తపోబలంబుచే దేవతల కివధ్యుండై సముద్రవాయుకా
 మధ్యంబున దాఁగియుండి సకలల ననినాశంబు గావించుచున్నాశముతో
 నున్నాడు. అతఁ డొక్కవత్సరంబున కొక్క-నిశ్వాసంబు విడుచును.
 ఆసమయమున పురవసపర్వతసహితంబుగా సింహామండలము కలపించి
 పోవును. ఆనిశ్వాసప్రభంజనముచే నగ్నిస్ఫులింగములతో గూడినాశి
 వెలుగడి యాదిత్యపథంబునఱకును భూనభోంతరాళమున వ్యాపించి
 సప్తాహపర్వంతమును లోకోపద్రవంబు గావించుచుండును. ఓనాథా
 థా! ఆరాక్షసభయంబుచే మాయూశ్రీనువాసులెల్లగును నింజల
 కున్నారు. లోకహితంబుకొఱకు నీవారక్కసుని సంహరింపవలయును.
 నీవిమ్మహూపకారంబు గావించినచో నీజగంబంతయును స్వస్థము
 గాఁగలదు. ఇట్టిఘనకార్యంబు నిర్వహించుటకు నీవే సమర్థుడవు. ఓ
 యనథూ! నీయందుఁ దనతేజమును వర్ణిల్లఁజేయునట్లు పూర్వముగం
 బున విష్ణుదేవుండు నాకు పరంబిచ్చియున్నాఁడు. ఇహలోకమున
 బ్రజాపరిపాలనంబునలననే మహత్తరంబగుపుణ్యప్రాప్తి యగుచుండ
 నరణ్యావాసంబుపలన నేమిప్రయోజనము? నీకు దనవాసాధిపాద
 కలుగకుండుఁగాక! రాజ్యమగుట బ్రజాపాలనంబుతో డుల్యంబగు
 ధర్మం జేపియును లేదు. పుర్వరాజులు ప్రిజాపరిపాలనము చేసిన

నుపార్జించినంతటిపుణ్యమును మఱియేఘనకార్యమువలనను గడింపలేదు.” అని బోధించుటయురాజర్షి యగుకువలాశ్యుండు పుత్రసకాతుండుడై దుందుదానవసంహారార్థమై యుతంకుని వెంట సముద్రతీరంబునకుంబోయెను. ఆసమయంబున భగవానుం డగువిష్ణుదేవుని దివ్యతేజముకువలాశ్యునందుఁ బ్రవేశించెను. అప్పుడు గంభీరధ్వానముతో “ఈరాజేశ్వరుండు దుందుమాటండు కాఁగలఁడు” అని దివ్యవాణివచించెను.

అంత దుర్జయుండగు నమ్మహీనాథుండు పుత్రగణయుతుండై జలధితీరవాలుకాప్రదేశంబు చేరి యావాలుకాసముద్రమును ద్రవ్యుటకై కుమారుల కాజ్ఞయొసంగెను. తోడనే చారక్లు గావించుటయు పశ్చిమభాగంబున వాలుకామధ్యవర్తి యగునద్దానవుండు బయల్పడియెను. ఆతనిముఖంబునుండి జగంబంతయును జాహింపఁజేయఁజాలునగ్నిజ్వాలలువెలువడియెను. మఱియు నాతనిదేహమునుండి లోకంబులముంచివేయునంతటిజలప్రవాహము బయలుదేఱెను. ఆయగ్నిజ్వాలలయందుఁ బడి కువలాశ్యుని పుత్రులలోఁ దొంబడియేడ్గారు దగ్ధులైపోయిరి. అంతఁ గువలాశ్యుండు క్రోధోజ్వలుండై యారక్కసుని సమీపించి యాశ్చర్యమాత్రముచే నాతఁడు గావించినజలవాహినిని శుష్కిభవింపఁజేసి, వారుణాస్త్రముచే నాతనివదనానలమును జల్లార్చి యొక్కదివ్యాస్త్రముచే జలచుధ్యస్థుండగునాలోకకంటకుని నిహతుం గావించి యుతంకునకు సంతృప్తి గలిగించెను. అమ్మహాకార్యంబు సాధించిన మహాతేజస్వియగు కువలాశ్యునియెడల నుతంకుండు ప్రసన్నుండై యాతనికక్షయధనంబును, నిత్యవిజయంబును, నిరంతరధర్మబుద్ధియు, నక్షయస్వర్గసుఖంబును దుందునిముఖానలకీలలచే దగ్ధులైన యాతనితనయులకు స్వర్గవాసంబును గలుగునట్లు పరంబులొసంగెను.

అక్కువలాశ్వునకు దృఢాశ్వుఁడు, హంసాశ్వుఁడు, కపిలాశ్వుఁడు
 ననుమువ్వురుతనయులుమాత్రమునిగిలియుండిరి. అందు దృఢాశ్వుఁ
 డును, అతనికి నిత్యధర్మపరుం డగునికుంభుండును, అతనికి సహాతా
 శ్వుండును, అతని కత్తాశ్వుండును జనించిరి. మహాసహాతాశ్వునకు
 హైమవతి యను నొకతనయ జనించెను. ఆమె తనయుండగుప్రసేన
 జిత్తు గారియనుకన్యను బరిణయించెను. ఆగారి పతిశాపంబుచే
 బాహుదానది యయ్యెను. ఆనదుఁ ద్రిభువనభ్యాతుండగుయననా
 శ్వుండు జనించెను. అతనికిమాంధాతపుట్టి శతవియతనయయగుచైత్ర
 రథిని బెండ్లియాడి యామెవలన పురుకుత్సుఁడు, ముచికుండుఁడునను
 నిరువురుసుతులం గాంచెను. పురుకుత్సునకు త్రిసదస్యుండును, అత
 నికి త్రిభన్వుండును, అతనికి త్రిమూరుణియు, అతనికి పరాక్రమ
 వంతుం డగుసత్యవ్రతుండును జనించిరి. ఆసత్యవ్రతుండు పాణిగ్రహ
 ణమంత్రంబులకు విఘ్నం బాపాదించి కామపరనశుండ్త వివాహితవ
 ధువును బలవంతముగహరించెను. మహాజగుత్రియ్యారుని యధర్మ
 పరాయణుండగు తనయనిపైఁ గోపించి యిల్లుబెడలఁగొట్టించెను. అట్లు
 పితృత్యకుండైన సత్యవ్రతుండు దిక్కుదిక్కు చంజాలవాటకఁబడి జీవిం
 చుచుండెను. అయ్యధర్మంబునకు పేవాశ్విదంబు గోపించి యాడే
 శంబున ద్వాదశవర్షంబు లనాన్యధావర్జితము. ఆశంబునకు
 మహాతపస్వి యగుపిశ్వాదుత్రుఁడు సహాధర్మిని ద్వితీయ సముద్రీతీ
 రంబు చేరియత్యుత్కటం బగుతపంబు చేయుచుండెను. అప్పుడమ్మ
 హర్షి భార్య యాదుర్భిక్షసమయంబునఁ బుత్రులను బోషింపఁజాలక
 మధ్యమపుత్రుని మెడకుఁ ద్రాసుగట్టి శతసువర్షంబులకు విక్రయించి
 యాధనమువలనఁ దక్కినపుత్రులను బెండుకొనవలయు నని ప్రయ
 త్నించెను. సత్యవ్రతుం డాబురిపట్ని యశ్వశృశ్వులను పొంది

విశ్వామిత్రునిప్రియంబుకొఱకును, ఆతనిప్రసాదంబుకొఱకును అమ్మని కుమారుని బంధముక్తుం గావించి ప్రతిపాలించెను. తల్లిచే గళప్రదేశమున బంధితుండైన కారణముచే నవ్విశ్వామిత్రునందనునకు గాలవుండను నామంబు గలిగెను.

అది మొదలుగా సత్యవ్రతుండు విశ్వామిత్రునియెడలం గల భక్తివలన నాతనిపత్నిపుత్రులను గృహపరుండై పోషించుచుండెను. ఆతఁడు నిత్యమును వనంబునం గల వరాహమహిషమృగసమాహంబులను వధించి యామాంసమును విశ్వామిత్రాశ్రమంబున నిక్షేపించుచుండెను. అయ్యాహారంబువలన మునిపత్నియును, బుత్రులును సుఖంబుగ జీవించుచుండిరి. చిన్నతనంబునుండియు దుర్గుణంబులతోడనే వర్ధిల్లుచున్న సత్యవ్రతునియెడల కులగురుం డగువసిష్ఠుం డెప్పుడును విరక్తుండై యుండెను. కావుననే తండ్రి యాతనిఁ ద్యజించినప్పు డేమియును జెప్పకయూరకుండెను. ఎప్పటికైన బుద్ధివచ్చునేమో యను నుద్దేశముచేతనే గాని వసిష్ఠుని కాతనియందెట్టిమాత్సర్యంబును లేదు. అసంతరము కొంతకాలంబునకు మహారాజగుత్రియ్యారుణి దివంగతుఁడయ్యెను. సత్యవ్రతుండు పండ్రెండువత్సరములు వనచారియై యున్నవాఁడుగావున నొకప్పు డాతఁడు మహాత్ము డగువసిష్ఠునాశ్రమంబునఁ బ్రవేశించి సర్వకామదం బగునమ్ముసిధేనువును వధించి యమ్మాంసమునఁ గొంత ధాను భుజించి తక్కినవానితో విశ్వామిత్రునందనులకు విందు చేసెను. అదుష్కృత్యము నాలకించి వసిష్ఠుండు కోరోద్రిక్తుఁడై “ఓరిదురాత్మా! నీవతిక్రూరంబులగుశంకువులంబోలిన మూడు పాదములతోపంబాలం గావించితివి. ధర్మాత్తుం డగుతండ్రి కసంతుష్టిం గల్గించుట యొకయశచారము. నీకులగురుండనగునాగోవునుపధించుట యొకయశచారము. అబోద్రిక్తుం బగుపదార్థమును భుజించుట మూడు

డవదోషము. కావున నీవు త్రిశంకుండ వైతివి" అనియెను. అప్పటి నుండియు నిత్యవ్రతునకుఁ ద్రిశంకునామంబు గలిగెను. తరువాత విశ్వామిత్రుండు తపస్సిద్ధుండై స్వీయాశ్రమంబునకువచ్చి తనపత్నిపుత్రులు సత్యవ్రతునియాదరంబునఁ బరిచాలితులైనవృత్తాంతము నాలకించి యాతనియెడలఁ బ్రీతుండై యాతనికి వరప్రదానంబుగావింపనుచ్యుక్తుం డయ్యెను. తపోనిధి యగువిశ్వామిత్రుండు సత్యవ్రతుని పితృసింహాసనము నధిరోహింపఁజేసి రాజ్యాభిషేకంబు గావించి యాతనిచే మహాయజ్ఞంబు చేయించి దేవతలాతనియెడ నప్రసన్నులైయున్నను, వసిష్ఠుండు విరక్తుండై యున్నను లక్ష్యము చేయక త్రిశంకునామం డగుసత్యవ్రతుని సశరీరస్వర్గారోహకునిం గావించెను. కేకయరాజతనయయగు సత్యరథ యనుపత్నియం బాసత్యవ్రతుండు హరిశ్చంద్రుం డనుపుత్రునిం బడసెను. ఆహరిశ్చంద్రుండు బహుయజ్ఞంబులు భూరిదక్షిణలతో నిర్వహించి సార్వభౌముండయ్యెను. ఆతనికి రోహితుండును, ఆతనికి వృకుండును, ఆతనికి బాహుండును జనించిరి. హైహయుడు, తాళజంఘులు ననుశక్కునులాబాహుని రాజ్యపదచ్యుతునిం గావించి దూరముగఁ దఱిమివైచిరి. బాహుండు సమర్థుండయ్యెను హింస యధర్మం బని తలంచి యద్వానపులను సంహరింపక ఔర్వమునియాశ్రమంబునకుం బోయి యాతనిచే రక్షితుండై యుండెను. ఆతనికి విషవశంబున సగరుండను తనయుండు గలిగెను. సగరుండు ఔర్వమునిప్రసాదంబున నాగ్నేయమంత్రసిద్ధిం గాంచి స్వరాజ్యంబునకుం జేరి హైహయతాళజంఘులను ప్రతాడితులం గావించి శక, బహుదక, పారద, ఖశాదిష్టేచ్ఛజనంబులఁ బరాజితులం గావించెను.

ఇట్లు సూతుండు చెప్పటయు మహర్షులు సగరుండు విషసహితుండై పుట్టుటకుఁ గారణంబేమని ప్రశ్నించిరి. సూతుండ్ని చెప్పం

దొడంగెను. అట్లు బాహుం డపహృతరాజ్యంజే వనవాసంబు చేయు
చుఁ గొన్నాళ్లకు మరణించెను. అప్పటి కౌతనిపత్నియాదవి గర్భిణి
యై యుండియు నాతనితో సహగమనంబు గావించుట కుద్యక్త
యయ్యెను. అంతకుఁ బూర్వమే యీర్వావశంతున సవతి యామెకు
విషప్రయోగముం గావించెను. అయ్యాదవి భర్తకొఱకు చితినిబేర్చి
యగ్నిని బ్రజ్వలింపఁజేసి తానుగూడ నందుఁ బ్రవేశించుటకు సిద్ధమై
యుండ నింతలో భృగుకులతిలకుం డగునౌర్వుండు వచ్చి యామెను
వారించి తనయాశ్రమంబునకుం గొనిపోయెను. అయ్యాశ్రమమందే
యామెగర్భము విషసహితంబుగ వినిస్సృతం బయ్యెను. అందుండి
సగరుం డుదయించెను. మహాత్ముం డగునౌర్వుఁడే యారాజకుమారు
నకు జాతకర్తాదిక్రియలను సంపన్నంబులుగాఁ జేసెను. క్రమముగా
నమ్మనివరుం డక్కుమారునిచే వేదశాస్త్రాధ్యయనంబు సేయించి యా
గ్నేయాస్త్రం బాతనికిఁ బ్రసాదించెను. అయ్యస్త్రప్రభావముచేతను,
నిజబాహుబలంబుచేతను సగరకుమారుండు రణక్షేత్రంబున హైహ
యాదులను నిర్జించి పితృరాజ్యమును మరలఁగైకొని త్రిభువనాసాధా
రణంబగుకీర్తిచేఁ బ్రకాశించెను. తరువాత నాతఁడు శకయవనకాంభో
జపహ్లావగణంబులఁ బ్రతాడితులం గావించుచుండుటయు వారందఱు
ను బోయి వసిష్ఠమునీంద్రునిశరణంబు వేడుకొనిరి. వసిష్ఠుండును
వారికభయం మెసంగి సగరుని శాంతింపఁజేసెను. గురువాక్యపరిపాల
కుం డగుసగరుండు వారిని వధింపక పారినందఱును ధర్మచ్యుతులుగను
దేశాంతరగతులుగను, కేశవరివర్తితులుగను గావించెను. మహాత్ముం
డగుసగరుండు శకులను మస్తకార్థముండితులం గావించి సముద్రతీరం
బునకుఁ దఱిమివైచెను. యవనకాంభోజులను సర్వమస్తకముండితులం
గావించెను. పారదులు శ్మశ్రుధాగులగునట్లు చేసెను. వీరికఁ దఱికిని

వేదాధ్యయనాధికారము లేకుండునట్లు శాసించెను. ఈవిధమున సగ
గచక్రివర్తి యాసకలక్షత్రీయులను ధర్మహీనులని గావించెను. విజయ
శీలుం డగు సగరచక్రివర్తి ధర్మానుసారంబుగ మహాపాలనంబు చేయు
చు నశ్వమేధయాగదీక్షితుండై యొకప్పుడు యజ్ఞశ్వమును దిగ్విహార
ణార్థమై పూర్వదక్షిణసముద్రతీరంబున విడిచెను. యజ్ఞశ్వము డగు
నింద్రుం డాతురంగము నపహరించి పాతాళంబున దాఁచెను. సగరుం
డాసంగతి నెఱింగి పాతాళమువఱకును ఖననంబు గావించుటకు విజ
తనూజుల నియోగించెను. వారందఱును గలసి పాతాళమువఱకును
ద్రవ్యకొనుచుఁ బోయి యచ్చట నాదీపురుషుఁడును, విశ్వేశ్వరుఁడు
ను, మునీంద్రుండు నగుకపిలభగవానుని సమీపించిరి. ఆసోమగ్ను
చితుండగుకపిలఁడ కన్పడు తపోభంగం బగుటయు నాశనిసేద్యంబుల
నుండి క్రోధానలజ్వాలలఁ బ్రవడియెను. ఆయనబోలులం బడి సగర
నుతు లాఱువేలమందియును క్షణమాత్రమున భస్మీభూత్వంబునైరి.
అందు హర్ష కేతుఁడు, సు కేతుఁడు, ధర్మరతుఁడు, వంచజరుఁడు నను
నలుగురుపుత్రులమాత్రము మిగిలిరి. వారే సగరవంశమునకు ప్రతి
ష్ఠాపకులైరి. భగవానుండగు విష్ణుండు సగరునకు వంశాభివృద్ధియు,
విజ్ఞానవృద్ధియు, యశోవృద్ధియు, సంపదభివృద్ధియు, సముద్రజనకత్వం
బు నగునట్లుగా నైదువరంబులను బ్రసాదించెను. సగరాశ్లాచే నాశని
తనయులవలన ద్రవ్యఁబడిన సముద్రమునకప్పటిసఁడియు సగరమను
పేరు గలిగెను. సగరుం డాసముద్రసాహాయ్యముననే మరల యజ్ఞశ్వ
ముం బడసి మఖనిర్వహణంబు చేయుటయే కాక యనంతరము శతా
శ్వమేధంబులను భూదిదక్షిణలతో నిర్వర్తించెను.

సగరునకు నిర్మలచరిత్రలగు నిరుప్రభు జేవేరుఁబండిరి. వారిసే
వకు సంతుష్టుండై శతాశ్వమునీంద్రుండు వరప్రదానంబు గావించుచు

శ్యమి చుటయు నందొకతె మహాబలవంతు లగునాఱువేలమందితన
 యలను గోరెను. రెండవయామె వంశాభివృద్ధికరుం డగునెకపుత్రు
 న్భరించెను. పుత్రలోభంబుచే బహుపుత్రులనువాఁచించిన సగరునిప
 ల్లమహిషికొంతకాలంబునకు బీజపూర్ణంబగునొకయలాబువును బ్రస
 వించెను. అప్పుడు దాదు లందు బీజరూపంబుననున్నపిండంబులను
 'ఘృతకుండంబులయందు నిక్షేపించి రక్షించుటయుఁ గ్రమక్రమముగా
 'షట్సహస్రకుమారులు నుదయించి తల్లిదండ్రులకు పరమానందముల
 గూర్చిరి. కపిలనేత్రానలంబుచే దద్దులైనయాసగరకుమారులలో మిగి
 లినదిదుగురియందును పంచజనుండనుకుమారుండు రాజ్యముం గాం
 చెను. ఆపంచజనున కంశుమంతుండును, అతనికి దిలీపుండును, అత
 నికి భగీరథుండును జనించిరి. భగీరథుండు భగవతి యగుగంగాదేవిని
 హిమాలయమునుండి సాగరమునకుఁ బ్రవహింపఁజేసి గంగాజనకుండ
 యొనెను. అదికారణంబుగా గంగకు భాగీరథియనునుపనామంబు గలి
 గెను. ఆభగీరథునకు శ్రుతసేరుండును, అతనికిఁ బరమధార్మికుం డగు
 నాభాగుండును, అతని కంబరీశుండును, అతనికి సింధుద్వీపుండును,
 అతనికి పేర్యవంతుండుగునయుతాజిత్తును, అతనికి మహాయశస్వి యగు
 ఋతుపర్ణుండును, జనించిరి, ఆఋతుపర్ణుండు అదభుతద్యూతక్రీడానిపు
 డుండగు నలచక్రవర్తికి నఖిండయ్యెను. ఆఋతుపర్ణున కనుపర్ణుం
 డును, అతనికి మిత్రప్రియుం డగుకల్మాషపాదుండును, అతనికి సర్వక
 ర్ముండును, అతని కనరణ్యుండును, అతనికి విద్వాంసుం డగుముండి
 ద్రుహుండును, అతనికి రామచంద్రుని ప్రపితామహుండగు నిషధుం
 డును జనించిరి. ఆనిషధుండు స్వర్గమునుండి భూమండలమునకు విచ్చేసి
 ముహూర్తమాత్రబీజితంబునందే తనవిజ్ఞానమును, సత్యచరిత్రమును
 బ్రకటించి త్రిధువససంవితముం గావించెను. నిషధునకు మహాభూ

జం డగుతఘుండును, అతని కజుండును, అతనికి దశరఘుండును, అతనికి గీర్తినుంతుం డగుశ్రీరామచంద్రుండును జనించిరి. రామచంద్రునకుఁ గుఠుండును, అతని కతిథియు, అతనికి నిషధుండును, అతనికి నలుండును, అతనికి నభసుండును, అతనికి పుండరీకుండును, అతనికి షేమధన్వియు, అతనికి దేవానీకుండును, అతనికి అహీనుగుండును, అతనికి సహస్వంతుండును జనించిరి. ఇది యిత్వోక్త వంశము. ఈసూర్యవంశోద్భవులగురాజులందఱును బహుయజ్ఞంబులను, బహుదానంబులను గావించి విఖ్యాతిం గాంచిరి. ఈసూర్యవంశవిస్తృతింగూర్చి పడించువాడు ఇహపరలోకసుఖంబులను వంశాభివృద్ధిని గాంచఁగలడు.

—♦ పితృకల్పము ♦—

శ్రాద్ధమహాత్మ్యంబును, తత్ఫలంబును, పితృప్రీతిఁగావించుట వలన సంతానమునకుఁ గలుగుశ్రేయంబునుగూర్చియు పితృగణోత్పత్తింగూర్చియుఁ దెలుపవలయునని ధర్మరాజు భీష్ముని వేడుకొనుటయు గాంగేయుం డిట్లు చెప్పం దొడంగెను. ఓయుధిష్ఠిరా! సర్వాభీష్టఫలప్రసాదం బగుశ్రాద్ధకర్మంబువలనఁ బితృదేవతలను సంతర్పితులం గావించువా రిహపరలోకసౌఖ్యములం గాంచఁగలడు.” అని చెప్పుటయు ధర్మజుండు “పితామహా! ఎవ్వనితండ్రికి స్వర్గంబులభించునో, ఎట్టివానిజనకుండు నరకపతితుం డగునో యెఱింగింపవలయును. జీవులెల్లరును గర్మానుసారంబుగ శుభాశుభఫలంబులు గాంచుచుండు రని శాస్త్రంబులు బోధించుచున్నవి. శ్రాద్ధద్రవ్యములు నరకస్థులగు పితరుల కెట్లు చేరునోపుత్రులు నరకపతితులగు పితృగణంబుల నెట్లుద్ధరింపఁగలరో తెలుపఁగోరెదను. దేవతలుగూడఁ బితృశ్రాద్ధంబు గావించురని వినియుంటిని. ఈవిషయంబునఁగలుగు నెల్లసంశయములను

నివారింపవలయును” అని ప్రార్థించెను. సర్వజ్ఞు డగుభీష్ముఁ జాతని యెడల సంప్రీతుండై “ఓరిపునూదనా ! పరమగుహ్యాంబగునీధర్మము నెఱింగించెదవినుము. పూర్వము పరలోకగతుం డగునాతండ్రియే నాకీధర్మమును బోధించియుండెను. ఒకప్పుడు నేను మజ్జనకుని మృత దివసంబునఁ బిండప్రదానంబు చేయుటకు సరిసిద్ధుండైనయిండఁగా మాతండ్రి భూగర్భమును భేదించుకొని వచ్చి తనహస్తమును చాచి స్వహస్తంబునఁ బిండదానము జేయఁగోరెను. పితృకరంబునఁ బిండ ప్రదానము చేయు నియమము కల్పసూత్రమున లేదు. అయినను నేను సంసయింపక కుశమధ్యమున నట్లే పిండదానము గావించితిని. అందువలన నాజనకుండు ప్రసన్నుండై మధురభాషణంబులతో “ఓ భరతకులతిలకా’ నేను నీవలనఁ బుత్రవంతుండ నైతిని. ధార్మికుఁ డవు, పండితుఁడవు నగునీవు నన్నుద్ధరించితివి.” అనుటయు నేను “మహాత్మా ! రాజు దేనిని ప్రమాణంబుగఁ జేసికొని ధర్మనిర్వహణంబు గావించునో తెలుపవలయును. ప్రజలుకూడ నట్లే రాజానుమతంబు ధర్మంబుగఁ బ్రవర్తించుచుండురుగదా !” అనిన నాజనకుండు “కుమారా ! శాశ్వతం బగువేదమే ధర్మమునకుఁ బ్రమాణము. నీవు నాకీర్తిని రక్షించితివి. నాకు భక్తుండవైతివి. అందుచే నేను నీయెడలఁ బ్రసన్నుండనైతిని. కావున నీకు సర్వోత్కృష్టవరప్రదానంబు గావించెదను. నావరప్రభావముచే నీకు జీవితేచ్ఛయున్నంతవఱకు మృత్యువు నిన్ను గ్రసింపఁజాలకుండుగాక ! త్రిలోకమర్లభత బగునీవరంబును గ్రహింపుము. ఇంకను నేమికావలయునో కోతుము” అని యచుగ్రహహించుటయు నేను పితృదేవున కభివాదనంబు చేసి కృతాంజలిపుటుండనై “ఓమానదా ! నీవు నాయెడలఁ బ్రసన్నుండవగుటచేతనే నేను కృతాఘ్నుండ నైతిని. నాయందు దయగలదేని

నాప్రశ్నంబులకు బ్రత్యుత్తరంబు నీయవలయును. మహాత్మా! పితృ
గణంబులు దేవతలకుఁగూడఁ బూజనీయు లని విని యుంటిని. మేమొ
సంగు శ్రాద్ధద్రవ్యముచే వార లెల్లు సన్నిహిత లగుదురు? లోకాం
తర గతులగుపితృదేవతలకు శ్రాద్ధంబు నిర్వృత్తిచుటవలన నెల్లఁ ఫల
స్థి యగును? ఈవిషయంబున నాసంశయంబు నివారించవలయును”
అని ప్రార్థించితిని. అప్పుడు నాతండ్రి “కుమారా! ఇవిషయం
బును సంతేషముగ నెఱింగించెద నాకన్తింపుము. నత్మా! దేవతలకుఁ
గూడ వంద్యులగుపితృదేవతలు బ్రహ్మపుత్రు లని యెఱుంగుము. దేవ
దానవమానవయక్షరాక్షసగంధర్వపన్నగాదు లెల్లదను పితృదేవతల
నారాధించుచుందురు. దేవదానవగంధర్వాదు లెల్లరును నిశ్చలచిత్తం
బున భక్తిపూర్వకంబుగ పితృదేవతలకు శ్రాద్ధకర్మంబులచే సంతృప్తు
లం గావింపవలయునని వేదంబులయందు బ్రహ్మాదేవుఁ డాదేశించి
యుండెను. నామగోత్రంబులనుఁజువుచు పితృదేవతల నారాధించుచుం
డుము. అందువలన వారు సంతృప్తులై సర్వదా సేవకలమంగళము
లను సమకూర్పుచుందురు. పితృగణంబులు స్వర్గమందున్నను, మఱి
యెందున్నను పుత్రులు వారిని శ్రాద్ధతన్వితులం గావింపవలయును.
ఇకను నివ్విషయంబునందు నీకుఁ గలసంశయంబు లన్నియు మార్కం
డేయునివలన దీరఁగలవు.” అని చెప్పి యవస్థాపితృం డంతస్తుం
డయ్యెను:—

భీష్ముం డొకప్పుడు మార్కండేయుని దర్శించి నివ్విషయం
బునఁ బ్రశ్నించుటయు నతం డిట్లనియెను. “కుమారా! పితృదే
వతాసగ్రీవాదమువలనను, పితృభక్తివలనను నాకు దీరదేవతంబును,
నుత్తమయశంబును లభించెను. నేనుకామోకయుగావసానంబున నుమే

యపర్వతశిఖరంబున వసించి బహుశతవర్షంబులు కఠోతతపంబు గా
వించితిని. అప్పు డొకనాఁడు తన తేజంబుచే భూనభోంతరాశంబును
వెలిఁగించుచు మేరుపర్వతశిఖరమధ్యమునుండి యొకదివ్యదిమానము
వెలువడియెను. అందు ప్రజ్వలితానలంబువలె దీప్తిమంతం బగునొక
పర్వతంబు శోభిల్లుచుండెను. తన్మధ్యంబున నగ్నిశిఖాసదృశ తేజ
స్సంపన్నుండును, అంగుష్ఠమాత్రవిగ్రహుండు నగునొకపురుషుండు
వహ్నిమధ్యంబున వహ్నిజ్వాలంబోలి శయనించి యుండెను. అట్లు సా
క్షాత్కరించినయాప్రభుని దర్శించినంతనే నేను సాష్టాంగపండ్రపణా
మంబు గావించి ఓప్రభూ ! నీవెవ్వండో యెఱింగింపవలయు నని ప్రా
ర్థించితిని. ధర్మాత్ముం డగునహ్వరుషుండప్పుడు “ఓమార్కండేయూ!
తపోధనుండ వగునీవు తపోబలంబున నన్ను దర్శింపఁగలిగితివి. నన్ను
బ్రహ్మమానసపుత్రుం డగుననత్కుమారునిగా నెఱుంగుము. నీ కేమి
కాలవయునో కోతుము. ఇతరులగు బ్రహ్మమానసపుత్రు లేఁజ్వురును
నాకనిష్ఠసోదరులు. వారివంశంబు లన్నియును జగద్వ్యాప్తములై యు
న్నవి. నేను యతిధర్మావలంబినై యాత్మను దేహమధ్యంబున నాయ
తంబు గావించి యెచ్చటఁ దోచిన నచ్చటఁ గుమారమూర్తినై గోచ
రించుచుండును. ఆకారణంబున నాననత్కుమారనామము లోకప్రసి
ద్ధం బయ్యెను. నాదర్శనంబుగోరి తపంబు చేయుచున్న నీయభీష్టంబు
సిద్ధింపఁజేయుటకై యిట్లు సాక్షాత్కరించితిని.” అని బోధించుటయు
మార్కండేయుండు పితృదేవతలయత్పత్తింగూర్చి యెఱింగింపవలయు
నని ప్రార్థించెను. అప్పుడు ననత్కుమారుండు “మార్కండేయ
ముంద్రా! తొల్లి బ్రహ్మదేవుండు దేవగణంబులను సృజించి తన్నుఁ
బూజింపవలయు నని వానిని నియోగించెను. కాని యాదేవతలు
బ్రహ్మ నాకాధింపక ఫలాహ్లాతై తమ్ముఁ దామే పూజించుకొనఁదొడం

గిరి. అది యెఱింగి పితామహుండు కోపించి “ఓమూఘలారా! మీరు నష్టసంస్థ లగుదురుగాక!” యని శపించెను. అందువలన దేవత లజ్ఞానులై యేమియు నెఱుంగఁజాలక బ్రహ్మదేవునకు సాష్టాంగదండ ప్రణామంబులు గావించి వినయవినమితశిరస్కులై మమ్మనుగ్రహింప వలయు నని వేడుకొనిరి. పితామహుండును వారియెడఁ గరుణాఘం డై “దీనికిఁ బ్రాయశ్చిత్తమును మీపుత్రుల నడిగి తెలిసికొనుడు. అట్లయినచో మీకు జ్ఞానలాభం బగును.” అని నూనతిచ్చెను. శాప ప్రభావముచే జ్ఞానహీనులైన దేవతలందఱు నప్పుడు తమకుమారుల చెంతకుం బోవుటయు వారింగాంచి దేవకుమారులు “ఓపుత్రులారా! దయచేయుడు.” అని పలికిరి. వారికడఁ బ్రాయశ్చిత్తార్థతత్త్వమును గ్రహించి దేవతలందఱును లబ్ధజ్ఞానులై మరల విరించిచెంతకుం బోయి “ఓజగద్విధాతా! మమ్ము మాకుమారులు “పుత్రులారా!” అని సంబోధించుటకుఁ గారణమే” మని ప్రిశ్చించిరి. అప్పుడు బ్రహ్మదేవుండు “దేవతలాతా! మీరు బ్రహ్మనాదులు గారు. అందుచే మీ కాయర్థంబు బోధపడినది కాదు. కాని మీపుత్రులు వచించినది సత్యమే కాని మిథ్యకాదు. మీరు కేవలశరీరమాత్రకర్తలు. అంతే కాని జ్ఞానదాతలు గారు. మీపుత్రులకు మీరును, మీకు మీపుత్రులును బరస్పరపితరులై యున్నారు. ఇంద్రెంతమాత్రమును సంశయము లేదు.” అని బోధించుటయు దేవతలందఱును నిస్సంశయులై తమ్ము పుత్రకరూపంబున సంబోధించినపుత్రగణంబులను చిత్తగణంబులుగా నంగీకరించిరి.

శ్రాద్ధకర్మంబునందు సోముండు పరిత్యజ్యుండైనచో స్థావరజంగ మాన్వితంబులగు జగంబు లన్నియును బరిత్యజ్యులై లగును. పుష్టికాములై పితృగణంబులకు శ్రాద్ధక్రియల నిర్వహించుటకు పితృప్రసాదం

బున సంతానవంతులును, మహాన్నతులు నగుదురు. శ్రాద్ధంబులయందు గోత్రనామోల్లేఖనంబుచేసి పిండత్రయదానంబుచేయు వారు శుభఫలసిద్ధు లగుదురు. పితృదేవతలను శ్రాద్ధతృప్తులంగావించి పితృగణంబులను స్మరింపవలయును. అని యిట్లు బ్రహ్మదేవుండుచెప్పు టయు దేవతలు తామును బిత్తృగణంబులును బరస్పరపితృపుత్రుల మగుదు మని తెలిసికొనిరి.

—♦ పితృసప్తకవివతణము ♦—

పితృదేవత లేడుకు. అందు కవ్యవాహుడు, అనలుడు, సోముడు, యముడు ననునటుగురును మూర్తిమంతులు. అగ్నిష్వాత్త, అత్యముడు, బక్షిషదుడుననుమువ్వురు నమూర్తులు. మూర్తిరహితు లగు పితృదేవతలను దేవతలు పూజింతురు. మూర్తిమంతు లగు నలు వురను బ్రాహ్మణాదివర్ణంబులవారు పూజింతురు. తక్కినపితృదేవతలం దును ముండుగా సోము నారాధింతురుగావున యోగులకైనను శ్రాద్ధకర్తం బవశ్యకర్తవ్యము. ఎల్లవారును రజతపాత్రముతోఁ బితృ శ్రాద్ధంబు చేయవలయును. అశక్తులైనచో రజతయుతం బగుతామ్ర పాత్రంబైన నుపయోగింపవచ్చును. ప్రథమంబున వహ్నిని క్రమంబు గా సోముని, యమునిఁ బితృతృప్తులం గావింపవలయును. దక్షిణోత్తరా యణంబులం దెప్పుడైనను అగ్నిమధ్యంబునను, దదభావంబున జలమధ్యంబునను బితృతర్పణంబు చేయవలయును. పితృదేవతలు సంతృప్తు లైనచో పుష్టిని, సంతానమును, స్వర్గసౌఖ్యమును, ఆరోగ్యమును, సకలాభీష్టంబులను వర్షిల్లఁ జేయుదురు. పితృకార్యము దేవకార్యంబున కంటెను శ్రేష్ఠమైనది. ఓమార్కండేయా ! నీవు పితృభక్తుండ వగుట

చేతనే జరాశూన్యుండవు నమరుండవు నైతివి. పితృభర్తులకు గలుగు ఫలము యోగసిద్ధులకైనను లభింపదు. అని యుపదేశించి సనత్కుమారుండు మార్కండేయునకుఁ ద్రిభువనదుర్లభం బగుత్రికాలక్షర్యన సామర్థ్యమును, దివ్యదృష్టియు, యోగిగతియును బ్రసాదించెను.

భరద్వాజనిపుత్రు లగుబ్రాహ్మణులు యోగసిద్ధులయ్యును దుష్కర్మంబులచే శ్రేష్టతైరి.వాద్వత్సాఁడు, క్రోధనుఁడు, హింసుఁడు, పిశునుఁడు, కపి, స్వస్థుఁడు, పితృవర్తి యనుసంస్కృతనామముగల కౌశికపుత్రులు గర్గమునికి శిష్యులై యుండిరి. వారు తమతండ్రియనంతరమున గురుగృహమందే వసించి గురుని యాజ్ఞానుసారముగా కపిల యనుపేరుగల యతనిధేచువును సవత్సంబుగఁ బొలంబునకుఁ దోలుకొనిపోయి మేపుకొని వచ్చుచుండిరి. ఒకనాఁడు దుష్టుండనువాఁడు ఋధార్తుండై మేయుచున్నయావును జంపితి నవలయునని యుద్యమించెను. అప్పుడు కపియును, స్వస్థుఁడును గోహత్యచేయుట యుచితము గాదని యతనికి బోధించిరి. తక్కినవారు నాకలిగొని యునుటవలన వారిమాటలను నితాకరించిరి. అప్పుడు వారిలోఁ బితృవర్తి యనువాఁడు నిత్యశ్రాద్ధకారియై యుండెను. నాఁడు తనబోదకుల నుద్దేశించి “భ్రాతలారా! మీరు బ్రాహ్మణుల కకన్యవ్వంబగుగోహత్యకుఁ బూని యున్నారు. ఇది తప్పదేని యాహింస పితృదేవతాద్వైశముగా నిర్వహించి ధర్మానుసారంబుగా శ్రాద్ధంబు చేసినచోఁ బాపంబు గలుగదు. పితృగణారాధనంబునకై కావలసిన గోహత్యమైనను నధర్మంబు గానేరదు.” అని చెప్పుటయు నాతనియుపదేశ మంగీకరించి యందఱును, ఆధేచువును జంపి యమ్మాంసముతోఁ బితృదేవతల నర్పించి యనంతరము తామును భుజించి యింటికిఁ బోయి యావురు పులి చంపివైచినదని గురునకు నివేదించిరి. గురుండు శిష్యుల

వాక్యంబులను విశ్వసించి యూరకుండెను. గురుసన్నిధి నసత్యము చెప్పినందుకై గోహంతకు లగుకౌశికపుత్రులకు దోషంబు ఘటెనైను. అందువలన వారందఱును జలోదరరోగముచే బాధింపఁబడి క్రిమంబుగ నాయుశ్శేషం బగుటయు మరణించి తమపాపమునకుఫలంబుగ దశాన్తదేశంబున వ్యాధకులంబున బలవంతుండును, ప్రశాంతచిత్తుండు నగుబుద్ధకునకు జన్మించిరి. తరువాతవారు పూర్వము గోహత్యచేసిన ను దానితో పితృశ్రాద్ధము గావించినవారగుటచే కాలంజరపర్వతంబున మృగంబులై పుట్టిరి. వారికిఁ బ్రతిజన్మమందును బూర్వజ్ఞానము గలిగియుండెను. పిమ్మట వారు, క్షమావంతులును, స్త్రీసంగవర్జితులును, అవివాహితులును, శుభకర్ములును, స్వధర్మనితతులును, పన వాసులునైరి. వారు పూర్వకాలంబున గురునియొద్ద నెల్లధర్మంబుల వినియున్నవారుగావున దేహాంతరమందు ధర్మబుద్ధులగువారికి సంసార మందు నివృత్తి గలిగెను. క్రిమముగా వారు మితాహారులై తపంబు చేసి కాలంజరపర్వతంబున దేహత్యాగంబుచేసినచిహ్నంబు లిప్పటికిని గ్రొత్తగాఁ గానపచ్చును. అట్లు వారు శుభాశుభకర్మఫలంబుల నుజ్జగించుటవలన నుత్తరజన్మంబునందు శరద్వీపంబునఁ జక్రవాకంబులై పుట్టిరి. గురునితో నసత్యమాడినదోషంబుచే వారికిఁ బక్షిజన్మంబు గలిగెను. కాని వారు నిస్పృహులును, నిరహంకారులును, శాంతులును, నిర్భయిండ్వులును, నిష్పరిగ్రహులును, నివృత్తులునై యుండిరి. పూర్వంబున గావించినబ్రహ్మచర్యప్రభావముచే వారందఱును బరస్వరసహచరులైరి. శ్రాద్ధానుష్ఠానంబువలన వారి కాజన్మంబునందును జ్ఞానభ్రంశంబు గాత్రము. ఆచక్రవాకంబు సుమనుడు, సువాక్కు, శుద్ధుడు, పాంచాలుడు, శివదర్శకుడు, సునేత్రుడు, సుశంత్రుడు ననునామంబులతో వ్యవహరింపఁబడించుచుండెను. ఇట్లుండగా మహా

ప్రభావసంపన్నుం డగునీపేశ్వరుం డంతఃపురజన పరివృతుండై యా
చక్రవాకంబులు విహరించువనంబునకు విచ్చేసెను. ఆతనివైభవముం
గాంచి సుతంతురిండుచక్రవాకుఁడు నేజేసినపుణ్యంబును దపంబును
గలదేని నాకిట్టియదృష్టము లభించునుగదా యని యాశపడియెను.
ఆతనిసహచరు లగుమఱియిద్దఱు చక్రవాకులు, అట్లయిన మేము నీకు
మంత్రులమయ్యెడమనిరి. అప్పుడు యోగరతుం డగుసుతంతురిండు
'తథాస్తు' అనియెను. అది చూచి సువాక్కు నువాఁడు నీవు యోగి
వయ్యును నికృష్టంబగుకోరికం గోరితివి కావున కాంపిల్యనగరంబునకు
రాజవైజనింపఁగలవు. వీరిరువురును నీమంత్రులగుదుతనియెను. అప్పు
డు తక్కినచక్రవాకులందఱును గలసి యామువ్వరియెడలను బ్రసన్ను
లై మిఁకట్టి జన్మంబు గలిగినను మరలయోగులు గాఁగలరని యనుగ్ర
హించిరి.

×   ×   ×   ×   ×

తక్కినసలుగురుచక్రవాకులును కాంపిల్యనగరంబున దరిద్ర
బ్రాహ్మణకుటుంబమున జనించి ధృతిమంతుఁడు, సుమహాత్ముఁడు,
తత్వదర్శి, నిరూత్సుకుఁడు ననునామంబులచే విఖ్యాతులై వేదాధ్యయ
నసంపన్నులును, అత్మదర్శులును, యోగనిరతులు నగుసిద్ధులైరి.

—♦ వ్యాసపూజ. ♦—

ఓయాచార్య! నీవు మహావిష్ణుఁడవు. వ్యాసమూర్తి వగు
నీకు నమస్కారము. ఓవిప్రేంద్రా! నీవు నాయందుఁ బ్రసన్నుండ
వైతివేని నాకు సదాశివప్రసాదంబు లభింపఁగలను." అని ప్రార్థించి

పురాణపఠవంబు సమాప్తంబైనవెనుక పండితగణంబున బహుదక్షిణా
దానంబులచే దనుపవలయును. పిమ్మట పౌరాణికునకు వందనంబు
చేసి కరభూషణంబులను, గర్జకుండలంబులను నూత్నవస్త్రంబులను,
సువర్ణంబును సమర్పించి యథావిధిగ నాతనికి జూజింపవలయును.
మఱియు శివపూజానంతరంబున సవత్సరం బగుధేనుజానమును చేయ
వలయును. పురాణశ్రవణంబునకు దక్షిణగా పలపరిమితసువర్ణము
తో నిర్మించినసింహమును, వస్త్రయుగ్మమును గురున కర్పింపవలయు
ను. ఇట్లు చేయువారు భవబంధవిముక్తు లగుదురు. విధివిధానంబునఁ
బురాణశ్రవణంబు గావించుట యధికఫలప్రదంబుగావున ఆస్తికులగు
వా రెల్లరును విధ్యుక్తముగఁ బురాణము నాశ్రయింపవలయును.

